ДЖАШЕР

1 нче БҮЛЕК

1 Аллаһы әйтте: «Әйдәгез, Үз сурәтебездә, Үзебезгә охшаган кешене яратыйк, һәм Аллаһы кешене Үз сурәтендә яратты».
2 Аллаһы кешене җирдән яратты, һәм аның борынына тормыш сулышын өрде, һәм кеше сөйләшә алган тере җан булды.
3 Раббы болай диде: «Кешенең ялгыз булуы яхшы түгел, Мин аңа ярдәмче табармын».
4 Раббы Адәмне тирән йокыга бастырды, һәм ул йоклап китте, һәм аның бер кабыргасын алды, өстенә ит ясады, формалаштырды һәм Адәмгә алып килде. Адәм йокысыннан уянды, һәм аның алдында бер хатын басып тора иде.
5 Ул әйтте: «Бу – минем сөякләремнән чыккан сөяк, ул хатын-кыз дип аталачак, чөнки ул ирдән алынган», – һәм Адәм аңа Хава дип исем кушты, чөнки ул барлык тере кешеләрнең анасы иде.
6 Аллаһы аларны яраткан көнне фатихалады һәм аларга Адәм һәм Хава дип исем кушты. Раббы Аллаһы: «Үрегез, күбәегез һәм җир йөзен тутырыгыз», – диде.
7 Ходай Аллаһы Адәм белән аның хатынын алып, аларны Гадән бакчасына урнаштырды, аны эшкәртергә һәм сакларга кушты, һәм аларга боерык биреп әйтте: «Бакчадагы һәр агачтан ашарсыз, ләкин яхшылык белән яманлыкны белү агачыннан ашамагыз, чөнки аннан ашаган көнне үк үләчәксез».
8 Аллаһы аларга фатиха биреп, боерык биргәч, ул алардан китте, һәм Адәм белән аның хатыны Раббы кушканча бакчада яшәделәр.
9 Аллаһы Тәгалә алар белән җирдә яраткан елан аларга Аллаһы кушкан әмерне бозарга котыртыр өчен килде.
10 Елан хатынны белем агачыннан ашарга күндерде, һәм хатын еланның тавышына колак салды, һәм Аллаһы сүзен бозды, яхшылык белән яманлыкны белү агачыннан алды, ашады, алды һәм иренә дә бирде, һәм ул ашады.
11 Адәм һәм аның хатыны Аллаһының әмерен боздылар, һәм Аллаһ моны белде, һәм Аның ачуы аларга каршы чыкты һәм аларны ләгънәтләде.
12 Шул көнне Раббы Аллаһы аларны Едем бакчасыннан куып чыгарды, алар алынган җирне эшкәрттеләр, һәм алар Едем бакчасының көнчыгышына барып урнаштылар; Адәм хатыны Хава белән якынлык кылды, һәм ул ике ул һәм өч кыз тапты.
13 Ул беренче туган баласына Кабил дигән исем кушты: «Мин Раббыдан ир таптым», – диде, ә икенчесенең исемен Һабил дип атады, чөнки ул: «Без җир йөзенә юкка гына килдек, юкка гына аннан алыначакбыз», – диде.
14 Малайлар үсеп җиттеләр, һәм әтиләре аларга җир бирде; Кабил җир эшкәртүче, ә Һабил сарыклар көтүче булды.
15 Берничә ел үткәч, алар Раббыга якынча күләмдә корбан китерделәр, Кабил җир җимешләреннән, ә Һабил үз көтүенең беренче төлләреннән майларыннан алып килде. Аллаһы борылып, Һабилгә һәм аның корбанына мөрәҗәгать итте, һәм күктән ут төшеп, аны яндырып җибәрде.
16 Әмма Раббы Кабилгә һәм аның корбанына борылмады һәм аңа бирелмәде, чөнки ул җирнең начар җимешләреннән Раббыга китергән иде. Кабил моның өчен абыйсы Һабилгә көнләште һәм аны үтерер өчен сәбәп эзләде.
17 Берникадәр вакыт үткәч, Кабил һәм аның абыйсы Һабил бер көнне кырга эшкә киттеләр; алар икесе дә кырда иде: Кабил җир сөрә һәм сөрә, ә Һабил көтүен көтә иде; һәм көтү Кабил җир сөргән җирне үтеп китте, һәм бу Кабилне бик нык кайгыртты.
18 Кабил ачу белән абыйсы Һабил янына килде һәм аңа болай диде: «Минем җиремдә яшәп, көтүеңне көтәргә алып кайтырлык нәрсәң бар?»
19 Һабил абыйсы Кабилга җавап биреп: «Минем белән синең арада нинди проблема бар, син минем көтүемнең итен ашарсың һәм аларның йонынннан киенерсең?» – диде.
20 Шуңа күрә хәзер, үзең кигән сарыкларымның йонын сал да, ашаган җимешләрең һәм итләрең өчен миңа түлә, һәм син моны эшләгәч, мин синең җиреңнән китәм, син әйткәнчә?
21 Кабил үзенең абыйсы Һабилгә болай диде: «Әгәр мин сине бүген үтерсәм, кем синең каныңны миннән таләп итәр?»
22 Һабил Кабилгә җавап биреп болай диде: «Безне җирдә яраткан Аллаһы, әлбәттә, минем эшем өчен үч алачак, һәм мине үтерсәң, ул синнән канымны таләп итәчәк, чөнки Раббы хөкем итүче һәм хөкем итүче, һәм Ул кешегә явызлыкка күрә җәза бирәчәк, ә явыз кешегә җирдә кылган явызлыкка күрә җәза бирәчәк».
23 Ә хәзер, әгәр син мине монда үтерсәң, Аллаһы синең яшерен фикерләреңне белә, һәм бүген миңа эшләгән явызлыкларың өчен сине хөкем итәчәк.
24 Кабил үз абыйсы Һабилнең сүзләрен ишеткәч, бу сүзләрне әйткәне өчен аның энесе Һабилгә ачуы чыкты.
25 Кабил тизрәк торып, җир сөрү коралының тимер өлешен алды, аның белән ул кинәт кенә абыйсын сукты һәм ул аны үтерде. Кабил абыйсы Һабилнең канын җиргә түкте, һәм Һабилнең каны көтү алдында җиргә агып төште.
26 Шуннан соң Кабил үзенең абыйсын үтергәннән тәүбә итте, һәм ул бик нык кайгырды, һәм аның өчен елады, һәм бу аны бик нык борчыды.
27 Кабил торып, кырда чокыр казыды, анда абыйсының гәүдәсен куйды һәм туфракны өстенә каплады.
28 Раббы Кабилнең үз абыйсына нәрсә эшләгәнен белде, һәм Раббы Кабилгә күренеп: «Синең белән булган абыең Һабил кайда?» – дип сорады.
29 Кабил исәнләшеп: «Белмим, мин абыемның сакчысы түгелме?» – диде. Раббы аңа: «Син нәрсә эшләдең?» – диде. Син аны үтергән җирдән абыеңның каны Миңа кычкыра.
30 Син үзеңнең туганыңны үтердең һәм минем алдымда мыскыл иттең, һәм йөрәгеңдә мин сине күрмим һәм синең барлык эшләреңне дә белмим дип уйладың.
31 Әмма син моны эшләдең һәм кардәшеңне бушка үтердең, чөнки ул сиңа дөрес сүз әйтте, шуңа күрә хәзер кардәшеңнең канын синең кулыңнан алырга

авызын ачкан һәм аны күмгән җирдән сиңа ләгънәт төшсен!
32 Син аны эшкәрткәндә, ул сиңа баштагы кебек көч бирмәячәк, чөнки җир чәнечкеле үсемлекләр һәм чәчәкле үләннәр үстерәчәк, һәм син үлемең көненә кадәр җирдә йөреп йөрерсең.
33 Шул вакытта Кабил Раббының хозурыннан, булган урыныннан китте һәм үзе һәм аның барлык кешеләре, Едем бакчасының көнчыгышындагы җир буйлап күченеп йөрде.
34 Кабил шул көннәрдә үз хатыны белән якынлык кылды, һәм ул балага узып, ир бала тапты. Ул аңа Ханох дип исем кушты: «Шул вакытта Раббы аңа җирдә тынычлык һәм тынычлык бирде».
35 Шул вакытта Кабил дә шәһәр төзи башлады. Ул шәһәрне төзеде һәм шәһәргә үз улы исеме белән Енох дип исем кушты, чөнки ул көннәрдә Раббы аңа җирдә тынычлык бирде, һәм ул баштагы кебек хәрәкәтләнмәде һәм адашмады.
36 Ирад Ханохтан туды, Ирад Мехуяилны, ә Мехуяил Метушаилны тудырды.

2 нче БҮЛЕК

1 Адәм җир йөзендә яшәгәндә, йөз утызынчы елында, ул үзенең хатыны Һава белән янә очрашты. Һава йөкле булып, аңа охшаган һәм аның сурәтендә угыл тапты. Ул аңа Шет дип исем кушты: «Аллаһы миңа Һабил урынына башка нәсел бирде, чөнки Кабил аны үтерде».
2 Сет йөз биш ел яшәде һәм ул тапты, һәм Сет үз улына Энош дип исем кушты: «Чөнки шул вакытта кеше балалары күбәя башлады, һәм алар Аллаһы Тәгаләгә каршы фетнә күтәреп, җаннарын һәм йөрәкләрен җәфалый башладылар».
3 Енош көннәрендә дә кешеләр Аллаһыга каршы фетнә күтәрделәр һәм гөнаһ кылдылар, шуның белән алар Аллаһының кешеләр алдындагы ачуын көчәйттеләр.
4 Кеше уллары барып, башка илаһларга табындылар, һәм аларны җирдә барлыкка китергән Раббыны оныттылар. Ул көннәрдә кеше уллары бакырдан, тимердән, агачтан һәм таштан сыннар ясадылар, һәм аларга табындылар һәм хезмәт иттеләр.
5 Һәркем үз илаһын ясады һәм аларга табынды, һәм кеше уллары Энош һәм аның балалары яшәгән көннәрдә Раббыдан баш тарттылар, һәм аларның җир йөзендә кылган эшләре һәм җирәнгеч эшләре аркасында Раббының ачуы чыкты.
6 Раббы аларны Гихон елгасы сулары белән каплады, аларны юк итте һәм яндырды, җирнең өчтән бер өлешен юк итте, шуңа карамастан, кеше уллары үзләренең явыз юлларыннан кайтмадылар, һәм алар Раббы алдында явызлык эшләргә кулларын суздылар.
7 Ул көннәрдә җирдә чәчү дә, урып-җыю да юк иде, кешеләр өчен ризык та юк иде, ә ачлык бик көчле иде.
8 Ул көннәрдә җиргә чәчкән орлыклар чәнечкеле үсемлекләр, чәнечкеле үләннәр һәм куаклар булып үсте, чөнки Адәм көннәреннән бирле җиргә карата Аллаһының ләгънәте турында игълан ителә иде, һәм Ул Адәмнең Ходай алдында гөнаһ кылганы өчен җиргә ләгънәт укый иде.
9 Кешеләр Аллаһыга каршы фетнә күтәрүләрен һәм гөнаһ кылуларын дәвам иткәч, җир дә бозылды.
10 Энош туксан яшь яшәде һәм аннан Кыйнан туган.
11 Кинъан ул үсеп җитте һәм кырык яшенә җитте. Ул зирәк булды, барлык зирәклектә белем һәм осталыкка ия булды. Ул барлык кеше уллары өстеннән хакимлек итте һәм кешеләрне зирәклеккә һәм белемгә юнәлтте. Чөнки Кинъан бик зирәк кеше иде һәм барлык зирәклектә аңлаучан иде, һәм үзенең зирәклеге белән рухлар һәм җеннәр өстеннән хакимлек итте.
12 Кынан үзенең зирәклеге белән Аллаһының җирдәге гөнаһ кылган кешеләр улларын юк итәчәген һәм соңгы көннәрдә Раббы аларның өстенә туфан сулары җибәрәчәген белде.
13 Шул көннәрдә Кыйнан таш такталарга киләчәктә нәрсә булачагын язып, аларны үзенең хәзинәсенә куйды.
14 Кьйанан бөтен җир өстеннән хакимлек итте, һәм ул кешеләрнең кайберләрен Аллаһыга хезмәт итәргә күндерде.
15 Кьйанан җитмеш яшенә җиткәч, аның өч улы һәм ике кызы булды.
16 Кынан балаларының исемнәре менә бу: беренче улы Махалелел, икенчесе Энан һәм өченчесе Меред, һәм аларның сеңелләре Ада һәм Зилла иде; боларның барысы да Кынанның биш улы.
17 Метушаил улы Ламех Каинан белән никахлашып туган булды, һәм ул үзенең ике кызын үзенә хатын итеп алды. Ада йөкле булып, Ламехка ул тапты, һәм ул аңа Иабал дип исем кушты.
18 Ул тагын йөкле булып, ир бала тапты һәм аңа Җубал дип исем кушты, ә аның сеңлесе Зиллә шул көннәрдә бала тапмый иде һәм баласы булмады.
19 Чөнки ул көннәрдә кешеләр Аллаһы Тәгаләгә каршы җинаять кыла башладылар, һәм Аның Адәмгә җир йөзендә уңдырышлы булып күбәюне кушкан әмерләрен боздылар.
20 Кешеләрнең кайбер уллары хатыннарына үзләренең матурлыкларын саклап калу һәм аларның матурлыкларын югалтмау өчен эчерттеләр.
21 Кешеләрнең уллары хатыннарының кайберләрен эчерткәч, Зиллә алар белән бергә эчте.
22 Бала табучы хатыннар, ирләре исән чакта, тол хатыннар кебек ирләренә җирәнгеч булып күренделәр, чөнки алар бары тик бала табучы булмаганнарга гына бәйләнгәннәр.
23 Көннәр һәм еллар үткәч, Зилла картлыкка җиткәч, Раббы аның карынына юл ачты.
24 Хатын йөкле булып, ир бала тапты һәм аңа Тубал-Кабил дип исем кушты: «Мин аны корыгач, Чиксез Кодрәтле Аллаһыдан алдым».
25 Ул тагын йөкле булды һәм кыз тапты, һәм аңа Наама дип исем кушты, чөнки ул: «Мин корыгач, ләззәт һәм шатлык таптым», – диде.
26 Ламех карт һәм олыгайган иде, күзләре тоныкланган иде, хәтта күрми дә калды. Аның улы Тубал Кабил аны җитәкләп бара иде. Беркөнне Ламех кырга китте, аның улы Тубал Кабил аның белән иде. Алар кырда йөргәндә, Адәм улы Кабил алар янына килде, чөнки Ламех бик карт иде һәм күп күрми иде, ә аның улы Тубал Кабил бик яшь иде.

27 Тубал Каин атасына җәясен чыгарырга кушты, һәм ул еракта булган Каинны уклар белән сукты, һәм Каин аны үтерде, чөнки ул аларга хайван булып күренде.
28 Кабил еракта булса да, уклар аның гәүдәсенә керде, һәм ул җиргә егылып үлде.
29 Раббы Кабилнең явызлыгы өчен, аның абыйсы Һабилгә кылган явызлыклары өчен, Раббы әйткән сүз буенча, җәза бирде.
30 Кабил үлгәч, Ламех белән Тубал үзләре үтергән хайванны карарга бардылар һәм күрделәр, һәм алар Кабилнең җирдә үле килеш егылып ятканлыгын күрделәр.
31 Ламех моны эшләгәненә бик нык кайгырды, һәм кулларын чәбәкләп, улын сукты һәм үтерде.
32 Ләмехнең хатыннары Ләмех эшләгәнне ишеткәч, аны үтерергә теләделәр.
33 Ләмехнең хатыннары шул көннән бирле аны нәфрәт иттеләр, чөнки ул Кабил белән Тубал-Кабилне үтерде, һәм Ләмехнең хатыннары аннан аерылып киттеләр һәм шул көннәрдә аңа колак салмадылар.
34 Ләмех хатыннары янына килде һәм аларны бу хакта үзе сөйләгәнне тыңларга өндәде.
35 Ул үзенең хатыннары Ада белән Зиллага болай диде: «Минем тавышымны ишетегез, Ламех хатыннары, минем сүзләремне тыңлагыз, чөнки сез хәзер мин бер кешене яраларым белән, ә бер баланы җәрәхәтләрем белән үтердем дип уйлыйсыз һәм әйтәсез, чөнки алар көч кулланмадылар. Әмма мин карт һәм чәчләрем агарган, күзләрем яшьтән авырайган, һәм мин бу эшне белмичә эшләдем».
36 Ләмехнең хатыннары бу мәсьәләдә аның сүзләрен тыңладылар һәм әтиләре Адәм киңәше белән аңа кире кайттылар, ләкин шул вакыттан бирле аңа балалар бирмәделәр, чөнки Аллаһының ул көннәрдә кеше улларына ачуы көчәя баруын, явыз эшләре өчен аларны туфан сулары белән юк итүен белделәр.
37 Кьйан улы Махалел алтмыш биш яшьтә Яредны тудырды, ә Яред алтмыш ике яшьтә Ханохны тудырды.

3 нче БҮЛЕК

1 Ханох алтмыш биш яшь яшәде һәм Метушалах туган; Ханох Метушалах туганнан соң Аллаһы белән йөргән, Раббыга хезмәт иткән һәм кешеләрнең явыз юлларын санга сукмаган.
2 Ханохның җаны Раббының күрсәтмәләренә, белемгә һәм аңлауга ия булды; ул акыллылык белән кеше улларыннан аерылып, күп көннәр буе алардан яшеренде.
3 Ул Раббыга хезмәт итеп, өендә дога кылганда, күп еллар үткәч, күктән Раббы фәрештәсе аңа кычкырды: «Мин монда», – диде.
4 Ул болай диде: «Тор, өеңнән һәм яшеренгән урыннан чык һәм кеше улларына күрен, аларга нинди юлдан барырга кирәклеген һәм Аллаһы юлына керер өчен нәрсә эшләргә тиешлеген өйрәт».
5 Ханох Раббы сүзе буенча торды, үз өеннән, үз урыныннан һәм яшеренгән бүлмәсеннән чыгып, кеше уллары янына китте һәм аларга Раббы юлларын өйрәтте, һәм шул вакытта кеше улларын җыеп, аларга Раббы күрсәтмәләрен аңлатты.
6 Ул моны кеше балалары яшәгән барлык урыннарда игълан итәргә боерды: «Раббының юлларын һәм изге эшләрне белергә теләүче кайда?» Ул Ханох янына килсен.
7 Шуннан соң барлык кеше уллары аның янына җыелдылар, чөнки бу эшне теләгән һәркем Ханох янына килде, һәм Ханох Раббы сүзе буенча кеше уллары өстеннән хакимлек итте, алар килеп, аңа баш иделәр һәм аның сүзен тыңладылар.
8 Аллаһы Рухы Ханохка иңде, һәм ул барлык кешеләргә Аллаһының зирәклеген һәм аның юлларын өйрәтте, һәм кеше балалары Ханохның бөтен көннәрендә Раббыга хезмәт иттеләр, һәм алар аның зирәклеген тыңларга килделәр.
9 Кеше улларының барлык патшалары, беренчеләре дә, соңгылары да, үзләренең җитәкчеләре һәм хөкемдарлары белән бергә, Ханохның зирәклеге турында ишеткәч, аның янына килделәр һәм аңа баш ияләр, һәм Ханохтан үзләре өстеннән патшалык итүен таләп итәләр, һәм ул ризалаша.
10 Алар барысы да йөз утыз патша һәм җитәкче җыелды, һәм алар Ханохны үзләре өстеннән патша итеп куйдылар, һәм барысы да аның хакимлеге астында һәм боерыгы астында иде.
11 Ханох аларга зирәклек, белем һәм Раббы юлларын өйрәтте, һәм алар арасында тынычлык урнаштырды, һәм Ханох гомере буе җир йөзендә тынычлык урнашты.
12 Ханох ике йөз кырык өч ел дәвамында кешеләр өстеннән патшалык итте, һәм ул бөтен халкы белән гаделлек һәм тәкъвалык белән эш итте, аларны Раббы юлыннан алып барды.
13 Менә бу Ханохның, Метушалахның, Элишанең һәм Элимелехнең нәселе: өч улы; аларның Милка белән Нахма исемле апалары бар иде. Метушалах сиксән җиде ел яшәгәннән соң, Ламех туган.
14 Ләмех гомеренең илле алтынчы елында, Адәм тугыз йөз утыз яшендә үлгәндә, аның ике улы, Ханох һәм Метушалах белән бергә, аны Аллаһы аңа әйткән мәгарәгә патшалар күмелгәндәге кебек зур мәзар белән күмделәр.
15 Шул урында барлык кешеләр Адәм өчен кайгырып еладылар; шуңа күрә бу гадәт бүгенге көнгә кадәр кешеләр арасында таралган.
16 Адәм үлде, чөнки ул белем агачыннан ашады; үзе дә, аннан соңгы балалары да, Раббы Аллаһы әйткәнчә.
17 Адәм үлгән елында, ягъни Ханох патшалыгының ике йөз кырык өченче елында, Ханох үзен кешеләрдән аерырга һәм башта ук Ходайга хезмәт итәр өчен яшеренергә карар кылды.
18 Ханох шулай эшләде, ләкин ул алардан бөтенләй яшеренмәде, өч көнгә кеше улларыннан читтә торды, аннары бер көнгә алар янына барды.
19 Өч көн дәвамында ул үз бүлмәсендә яшәгәндә, үз Аллаһысы Раббыга дога кылды һәм Аны мактады, ә үз халкына күренгән көнне ул аларга Раббы юлларын өйрәтте, һәм алар Раббы турында сораган бар нәрсәне дә сөйләде.
20 Ул шулай күп еллар эшләде, аннан соң алты көн яшеренде һәм җиде көнгә бер көн үз халкына күренде; аннан соң айга бер тапкыр, аннары елга бер тапкыр, барлык патшалар, түрәләр һәм кеше уллары аны эзләп,

Ханохның йөзен күрергә һәм аның сүзен ишетергә теләгәнче; ләкин алар моны эшли алмадылар, чөнки барлык кеше уллары Ханохтан бик курыктылар һәм аның йөзендә Ходайга охшаган курку аркасында аңа якынлашырга куркалар иде; шуңа күрә беркем дә аңа карый алмады, җәзаланып үләр дип куркып.
21 Барлык патшалар һәм җитәкчеләр кеше улларын җыеп, Ханох янына килергә карар кылдылар, чөнки ул алар арасында чыкканда барысы да аның белән сөйләшербез дип уйладылар, һәм алар шулай эшләделәр.
22 Бер көн килеп җитте, Ханох чыгып китте, һәм барысы да җыелып, аның янына килде. Ханох аларга Раббы сүзләрен сөйләде, аларга зирәклек һәм белем бирде, һәм алар аның алдында баш иеп: «Патша исән булсын! Патша исән булсын!» – диделәр.
23 Берникадәр вакыт үткәч, патшалар, түрәләр һәм кеше балалары Ханох белән сөйләшкәндә һәм аларга Аллаһы юлларын өйрәткәндә, Раббы фәрештәсе күктән Ханохны чакырып, аны күккә күтәрергә теләде, ул анда Аллаһы уллары өстеннән патшалык итәргә теләде, ул җирдә кеше балалары өстеннән патшалык иткән кебек.
24 Шул вакытта Ханох моны ишеткәч, җир йөзендә яшәүче барлык кешеләрне җыеп, аларга зирәклек һәм белем өйрәтте, илаһи күрсәтмәләр бирде һәм аларга болай диде: «Мин күккә күтәрелергә тиеш идем, шуңа күрә мин кайчан китәчәгемне белмим».
25 Шуңа күрә хәзер мин сиңа зирәклек һәм белем өйрәтермен, һәм син киткәнче, җирдә ничек яшәргә кирәклеген өйрәтермен; һәм ул шулай эшләде дә.
26 Ул аларга зирәклек һәм белем бирде, аларны өйрәтте, аларны шелтәләде, аларга җирдә эшләргә тиешле кагыйдәләр һәм хөкемнәр бирде, алар арасында тынычлык урнаштырды, аларга мәңгелек тормыш өйрәтте һәм алар белән берникадәр вакыт яшәп, боларның барысын да өйрәтте.
27 Шул вакытта кеше балалары Ханох белән бергә иде, һәм Ханох алар белән сөйләшә иде, һәм алар күзләрен күтәрделәр, һәм күктән зур ат төште, һәм ат һавада йөри иде;
28 Алар күргәннәрен Ханохка сөйләделәр, һәм Ханох аларга болай диде: «Бу ат минем аркамда җиргә төшә; мин сезнең яныгыздан китәргә тиешле вакыт җитте, һәм сез мине башка күрмәячәксез».
29 Шул вакытта ат төшеп, Ханох алдында басып торды, һәм Ханох белән булган барлык кеше уллары аны күрделәр.
30 Шуннан соң Ханох тагын бер тавышны игълан итәргә боерды: «Раббы Аллаһысының юлларын белергә теләүче кеше кайда? Ул безнең арабыздан алынганчы, бүген Ханох янына килсен».
31 Шул көнне барлык кеше уллары җыелып, Ханох янына килделәр; һәм җирнең барлык патшалары, үзләренең җитәкчеләре һәм киңәшчеләре белән, шул көнне аның янында калдылар; аннары Ханох кеше улларына зирәклек һәм белем бирде, аларга илаһи күрсәтмәләр бирде; һәм ул аларга гомерләренең барлык көннәрендә Раббыга хезмәт итәргә һәм Аның юлларыннан барырга кушты, һәм ул алар арасында тынычлык урнаштырды.
32 Шуннан соң ул торып, атка атланды; һәм юлга чыкты, һәм барлык кеше уллары, якынча сигез йөз мең кеше, аның артыннан киттеләр; һәм алар аның белән бер көнлек юл йөрделәр.
33 Икенче көнне ул аларга болай диде: «Чатырларыгызга кайтыгыз, ни өчен китәсез? Бәлки, үләрсез». Аларның кайберләре аны ташлап китте, калганнары аның белән алты көнлек юл үттеләр. Ханох аларга һәр көнне: «Чатырларыгызга кайтыгыз, үлмәссез», – дип әйтә иде, ләкин алар кайтырга теләмәделәр, һәм алар аның белән киттеләр.
34 Алтынчы көнне кайбер кешеләр калды һәм аңа ябыштылар, һәм алар аңа: «Без синең белән барачак җиргә барабыз; Раббы исән! Безне үлем генә аерачак», – диделәр.
35 Алар аның белән барырга шулкадәр тырыштылар ки, ул алар белән сөйләшүдән туктады; алар аның артыннан киттеләр, ләкин кире кайтмадылар.
36 Патшалар кире кайткач, Ханох белән бергә калган кешеләрнең санын белер өчен, халык санын алдылар, һәм җиденче көнне Ханох утлы атлар һәм арбалар белән давыл эчендә күккә күтәрелде.
37 Сигезенче көнне Ханох белән булган барлык патшалар, Ханох күккә күтәрелгән урында аның белән булган кешеләрнең санын алып килергә хәбәр җибәрделәр.
38 Барлык патшалар да шул урынга бардылар һәм җирнең кар белән тулганын, кар өстендә зур кар ташлары булуын күрделәр. Берсе икенчесенә: «Әйдәгез, кардан ерып карыйк, бәлки, Ханох белән калган кешеләр үлгәндер, һәм алар хәзер кар ташлары астындадыр», – диделәр. Алар аны эзләделәр, ләкин таба алмадылар, чөнки ул күккә күтәрелгән иде.

4 нче БҮЛЕК

1 Ханох җир йөзендә өч йөз алтмыш биш ел яшәде.
2 Ханох күккә күтәрелгәч, җир йөзенең барлык патшалары торып бастылар һәм аның улы Метушалахны майладылар, һәм аны атасы урынына үзләре өстеннән патша итеп куйдылар.
3 Метушалах, әтисе Ханох өйрәткәнчә, Аллаһы алдында дөрес эш итте. Ул шулай ук гомере буе кеше улларына зирәклек, белем һәм Аллаһыдан курку өйрәтте, һәм ул яхшы юлдан уңга да, сулга да борылмады.
4 Ләкин Метушалахның соңгы көннәрендә кеше уллары Раббыдан баш тарттылар, җирне боздылар, бер-берсен таладылар һәм таладылар, Аллаһыга каршы чыктылар, канун боздылар, үз юлларын боздылар, Метушалахның тавышына колак салмадылар, ә аңа каршы чыктылар.
5 Раббы аларга бик нык ачуланды, һәм ул көннәрдә Раббы орлыкны юк итүен дәвам итте, шуңа күрә җирдә чәчү дә, урып-җыю да булмады.
6 Алар азык-төлек табу өчен җир чәчкәндә, менә алар чәчмәгән чәнечкеләр һәм чәнечкеләр үсеп чыкты.
7 Әмма кеше уллары һаман да үзләренең явыз юлларыннан кайтмадылар, һәм алар Аллаһы алдында явызлык эшләргә кулларын суздылар, һәм алар үзләренең явыз юллары белән Раббыны

ачуландырдылар, һәм Раббы бик нык ачуланды һәм кешене яратканына үкенде.
8 Ул аларны юк итәргә һәм юк итәргә уйлады һәм шулай эшләде дә.
9 Шул көннәрдә, Метушалах улы Ламех йөз алтмыш яшьтә булганда, Адәм улы Сет үлде.
10 Шет тугыз йөз унике ел яшәде һәм үлде.
11 Ламех йөз сиксән яшендә иде, ул үзенең абыйсы Ханохның улы Элишааның кызы Ашмуаны алды, һәм ул балага үтте.
12 Ул вакытта кеше уллары җир чәчтеләр, һәм аз гына ризык бирелде, ләкин кеше уллары үзләренең явыз юлларыннан кайтмадылар, һәм алар гөнаһ кылдылар һәм Аллаһыга каршы чыктылар.
13 Ләмехнең хатыны йөкле булып, аңа ул бала тапты, ул ел әйләнәсендә иде.
14 Метушалах аңа Нух дип исем кушты һәм: «Ул вакытта җир тыныч һәм бозыклыктан азат иде», – диде. Әтисе Ламех аңа Менахем дип исем кушты һәм: «Бу безне Аллаһы ләгънәтләгән җирдә эшләребездә һәм газапларыбызда юатачак», – диде.
15 Бала үсте, имезүдән аерылды, һәм ул атасы Метушалах юлыннан барды, камил һәм Аллаһы алдында гадел булып яшәде.
16 Шул көннәрдә барлык кеше уллары Раббы юлыннан киттеләр, җир йөзендә уллар һәм кызлар күбәйделәр, бер-берсенә үзләренең явыз эшләрен өйрәттеләр һәм Раббыга каршы гөнаһ кылуларын дәвам иттеләр.
17 Һәркем үзенә илаһ ясады, һәм алар һәр кешенең күршесен дә, туганын да таладылар һәм таладылар, җирне боздылар, һәм җир көч куллану белән тулды.
18 Аларның хөкемдарлары һәм хакимнәре кеше кызларына барып, ирләреннән үзләре теләгәнчә хатыннарын көчләп алдылар, һәм ул көннәрдә кеше уллары җир хайваннарыннан, кыр хайваннарыннан һәм һава кошларыннан алып, бер төр хайваннарны икенчесе белән кушарга өйрәттеләр, шуның белән Раббыны ачуландырдылар; һәм Аллаһы бөтен җирне күрде һәм ул бозылган иде, чөнки җирдәге барлык җан ияләре, барлык кешеләр һәм барлык хайваннар, үз юлларын бозган иде.
19 Раббы болай диде: «Мин җир йөзеннән үзем яраткан кешеләрне юк итәчәкмен, кешеләрдән кошларга кадәр, шулай ук терлекләргә һәм кырдагы хайваннарга кадәр. Мин аларны ятратканга үкенәм».
20 Раббы юлыннан йөргән барлык кешеләр дә шул көннәрдә үлделәр, чөнки Раббы кешеләргә игълан иткән бәла-казаны алар күрмәсен өчен шулай эшләде.
21 Нух Раббы алдында мәрхәмәт тапты, һәм Раббы аны һәм аның балаларын бөтен җир йөзенә нәсел үстерер өчен сайлады.

5 нче БҮЛЕК

1 Нухның гомеренең сиксән дүртенче елында, Сет улы Ханох тугыз йөз биш яшендә вафат булды.
2 Нухның гомеренең йөз җитмеш тугызынчы елында Энош улы Каинан үлде. Каинанның бар көннәре тугыз йөз ун ел иде һәм ул үлде.
3 Нухның гомеренең ике йөз утыз дүртенче елында Каинан улы Махалел үлде. Махалел сигез йөз туксан биш ел яшәп үлде.
4 Махаллел улы Яред шул көннәрдә, Нухның өч йөз утыз алтынчы елында вафат булды, һәм Яредның бар көннәре тугыз йөз алтмыш ике ел булып үлде.
5 Раббыга ияргән һәркем шул көннәрдә, Аллаһының җир йөзенә җибәрергә игълан иткән явызлыкны күргәнче, үлеп китте.
6 Күп еллар үткәннән соң, Нухның дүрт йөз сиксәненче елында, Раббыга ияргән барлык кешеләр кеше уллары арасыннан үлеп киткәч, бары тик Метушалах кына калганда, Аллаһы Нух белән Метушалахка болай диде:
7 Кешеләргә сөйләгез һәм игълан итегез: Раббы болай ди: «Явыз юлларыгыздан кайтыгыз һәм эшләрегездән баш тартыгыз, һәм Раббы сезгә вәгъдә иткән явызлыктан тәүбә итәр, һәм ул булмаячак».
8 Чөнки Раббы болай ди: «Менә, Мин сезгә йөз егерме ел вакыт бирәм; әгәр сез Миңа борылып, явыз юлларыгызны ташласагыз, Мин дә сезгә әйткән явызлыктан баш тартырмын, һәм ул булмаячак», – ди Раббы.
9 Нух белән Метушалах көн саен кешеләргә Раббының барлык сүзләрен сөйләп, аларга даими рәвештә сөйләп тордылар.
10 Әмма адәм балалары аларны тыңламадылар, аларның сүзләренә колак салмадылар, һәм алар үҗәтләнделәр.
11 Раббы аларга йөз егерме ел вакыт бирде һәм: «Әгәр алар кире кайтсалар, Аллаһы җирне юк итмәс өчен явызлыктан тәүбә итәр», – диде.
12 Ләмех улы Нух шул көннәрдә бала табар өчен хатын алудан тыелган, чөнки ул: «Хәзер Аллаһы җирне юк итәчәк, ни өчен мин бала табармын?» – дигән.
13 Нух гадел кеше иде, ул үз нәселендә камил иде, һәм Раббы аны җир йөзендә аның токымыннан нәсел үстерер өчен сайлады.
14 Раббы Нухка болай диде: «Үзеңә хатын ал һәм балалар тудыр, чөнки Мин сине бу буын эчендә үземнең алдымда тәкъва күрдем».
15 Син җир өстендә нәселеңне һәм балаларыңны үстерерсең; Нух барып, хатын алды, һәм ул Нааманы сайлады, ул Енохның кызы иде, һәм ул биш йөз сиксән яшьтә иде.
16 Нух дүрт йөз туксан сигез яшьтә иде, ул Наамага хатынлыкка алды.
17 Наама йөкле булып, ул тапты, һәм ул аңа Яфәт дип исем кушты: «Аллаһы мине җирдә зурайтты», – диде. Ул тагын йөкле булып, ул тапты, һәм ул аңа Шем дип исем кушты: «Аллаһы мине җир уртасында нәсел үстерер өчен калдырды».
18 Наама Шемны тапканда, Нухка биш йөз ике яшь иде. Уллары үсеп җиттеләр һәм Метушалах белән Нух этиләре өйрәткән бар нәрсәне дә үтәделәр.
19 Нухның әтисе Ламех шул көннәрдә үлде, ләкин ул чын күңелдән әтисенең юлыннан бармады, һәм Нухның гомеренең 195 елында үлде.
20 Ләмех җиде йөз җитмеш ел яшәде һәм үлде.
21 Ходайны белгән барлык кешеләр дә, Ходай аларга бәла-каза китермәс борын, шул елны үлделәр, чөнки Ходай аларның үлемен теләде, чөнки Ходай аларның

кардәшләренә һәм туганнарына җибәрәчәк бәла-казаны күрмәде, чөнки Ул шулай эшләргә вәгъдә иткән иде.
22 Шул вакытта Раббы Нух белән Метушалага болай диде: «Торыгыз һәм кеше улларына шул көннәрдә Мин сезгә әйткән барлык сүзләрне игълан итегез, бәлки алар үзләренең явыз юлларыннан кайтырлар, һәм Мин шул вакытта явызлыктан тәүбә итәрмен һәм аны җибәрмәсмен».
23 Нух белән Метушалах торып бастылар һәм Аллаһы алар турында әйткәннәрнең барысын да кешеләргә сөйләп бирделәр.
24 Әмма кеше уллары тыңламадылар, аларның барлык хәбәрләренә колак салмадылар.
25 Шуннан соң Раббы Нухка болай диде: «Барлык җан ияләренең ахыры Минем алдымда, аларның явыз эшләре аркасында, һәм менә Мин җирне юк итәчәкмен».
26 Син үзең өчен гофер агачын ал да, билгеле бер урынга бар да, зур көймә ясап, аны шул урынга куй.
27 Аны шулай яса: озынлыгы өч йөз аршын, киңлеге илле аршын һәм биеклеге утыз аршын.
28 Үзеңә ишек яса, аның ян ягыннан ачыла, өске өлешен бер тишеккә кадәр тәмамла, эченнән дә, тышыннан да камыр белән капла.
29 Менә Мин җир өстенә су басуларын китерәчәкмен, һәм барлык җан ияләре юк ителәчәк, күкләр астындагы барлык җан ияләре дә юкка чыгачак.
30 Син һәм синең өең бар, барлык тере җан ияләреннән ике парны – ата һәм ана – җыеп, аларны көймәгә алып кер, җирдә алардан орлык үстер.
31 Һәм барлык хайваннар ашаган барлык ризыкны үзеңә җый, син дә, алар да өчен ризык булсын.
32 Улларың өчен ир-ат кызларыннан өч кыз сайла, алар синең улларыңның хатынлыгы булсыннар.
33 Нух торды һәм Аллаһы кушкан урында көймә ясады, һәм Нух Аллаһы кушканча эшләде.
34 Нух биш йөз туксан бишенче яшендә көймә ясый башлады, һәм ул, Раббы кушканча, көймәне биш ел эчендә ясады.
35 Шуннан соң Нух, Раббы Нухка кушканча, улларына Метушалах улы Элиакимнең өч кызын кияүгә алды.
36 Шул вакытта Ханох улы Метушалах вафат булды, ул тугыз йөз алтмыш яшендә иде.

6НЧЫ БҮЛЕК

1 Шул вакытта, Метушалах үлгәннән соң, Раббы Нухка болай диде: «Өйдәгеләрең белән көймәгә кер; менә Мин синең яныңа җир йөзендәге барлык хайваннарны, кыр хайваннарын һәм кошларны җыячакмын, һәм алар барысы да килеп көймәне уратып алачаклар».
2 Син көймә ишекләре янына барып утыр, һәм барлык хайваннар, хайваннар һәм кошлар җыелып, синең алдыңда торачаклар, һәм аларның һәрберсен килеп синең алдыңда чүгәләячәксең, аларны алып, улларың кулына бирәчәксең, алар аларны көймәгә алып киләчәкләр, һәм синең алдыңда торачакларның барысын да син калдырачаксың.
3 Ходай моны икенче көнне эшләде, һәм хайваннар, җәнлекләр һәм кошлар күпләп җыелып, көймәне әйләндереп алдылар.
4 Нух көймә ишеге янына барып утырды, һәм аның алдында чүгәләгән барлык җан ияләрен көймәгә кертте, һәм аның алдында торганнарның барысын да җирдә калдырды.
5 Шуннан соң бер арыслан килеп чыкты, аның ике баласы – ата һәм ана баласы белән, һәм өчесе Нух алдында чүгәләделәр, һәм ике баласы арысланга каршы торып, аны суктылар һәм аны урыныннан качырга мәҗбүр иттеләр, һәм ул китеп барды, һәм алар үз урыннарына кайтып, Нух алдында җирдә чүгәләделәр.
6 Арыслан арыслан качып китте һәм арысланнар урынына басты.
7 Нух моны күреп, бик гаҗәпләнде һәм торып басты да, ике баласын алып, көймәгә кертте.
8 Нух көймәгә җирдәге барлык тере җан ияләрен кертте, шуңа күрә Нух көймәгә керткәннәреннән башка беркем дә калмады.
9 Нухка икесе икесе көймәгә керде, ләкин Аллаһы әмер иткәнчә, ул чиста хайваннардан һәм чиста кошлардан җиде пар алып килде.
10 Барлык хайваннар, хайваннар һәм кошлар әле дә шунда иде, һәм алар көймәне һәр җирдә әйләндереп алдылар, һәм яңгыр җиде көннән соң гына яуды.
11 Шул көнне Раббы бөтен җирне селкетте, кояш караңгыланды, дөньяның нигезе котырынды, бөтен җир көчле селкенде, яшен яшьнәде, күк күкрәү яңгырады, җирдәге барлык чишмәләр дә элек яшәүчеләргә билгеле булмаганча ачылды; һәм Аллаһы бу кодрәтле эшне кешеләр улларын куркытыр өчен эшләде, җирдә явызлык булмасын өчен.
12 Әмма кеше уллары үзләренең явыз юлларыннан кайтырга теләмәделәр, һәм алар шул вакытта Раббының ачуын көчәйттеләр, хәтта йөрәкләрен боларның барысына да юнәлтмәделәр.
13 Нухның гомеренең алты йөзенче елында, җиде көннән соң, җир йөзен Туфан сулары каплады.
14 Түпсез җирнең барлык чишмәләре ачылды, күк тәрәзәләре ачылды, һәм җиргә кырык көн һәм кырык төн яңгыр яуды.
15 Нух, аның гаиләсе һәм аның белән булган барлык җан ияләре туфан сулары аркасында көймәгә керделәр, һәм Раббы аны ишектән япты.
16 Җирдә калган барлык кешеләр яңгыр аркасында бәла-казадан арыдылар, чөнки сулар җиргә тагын да көчәя барды, һәм хайваннар һәм җәнлекләр әле дә көймә тирәли иде.
17 Һәм кеше балалары, якынча җиде йөз мең ир-ат һәм хатын-кыз, җыелды һәм Нух янына көймәгә килделәр.
18 Алар Нухка кычкырып: «Безнең өчен көймәне ач, без синең яныңа барыйк, ни өчен без үләчәкбез?» – диделәр.
19 Нух көймәдән аларга каты тавыш белән җавап бирде: «Сез барыгыз да Раббыга каршы фетнә күтәрмәдегезме һәм Ул юк дип әйтмәдегезме? Шуңа күрә Раббы сезне җир йөзеннән юк итәр өчен бу бәлане сезгә җибәрде.
20 Йөз егерме ел элек мин сезгә әйткән нәрсә түгелме соң? Сез Раббы тавышына колак салмадыгыз, ә хәзер җирдә яшәргә телисезме?
21 Алар Нухка әйттеләр: «Без Раббыга кайтырга әзер; безнең өчен ач, без исән калыйк, үлмик».

22 Нух аларга җавап биреп болай диде: «Күрәсез, җаннарыгызның газаплануын күреп, Раббыга кайтырга телисез; ни өчен Раббы сезгә билгеләнгән вакыт итеп биргән йөз егерме ел эчендә кире кайтмадыгыз?»
23 Әмма хәзер сез килеп, җаннарыгыздагы бәлаләр аркасында миңа моны сөйләгез; хәзер дә Раббы сезне тыңламаячак һәм бүген дә сезне тыңламаячак, шуңа күрә сез теләкләрегезгә ирешә алмаячаксыз.
24 Кешеләр яңгырдан коенып, көймәгә керергә җыендылар, чөнки алар яңгырга түзә алмадылар.
25 Раббы көймә тирәсендә торган барлык хайваннарны һәм хайваннарны җибәрде. Хайваннар аларны җиңеп, ул урыннан куып чыгардылар, һәм һәркем үз юлына китте, һәм алар янә җир йөзенә таралыштылар.
26 Яңгыр әле дә җиргә ява иде, кырык көн һәм кырык төн ява барды, һәм су җир йөзендә көчәя барды; җирдә һәм судагы барлык җан ияләре дә, кешеләр дә, хайваннар да, җәнлекләр дә, кошлар да үлделәр, һәм Нух һәм аның белән бергә көймәдә булганнар гына калды.
27 Сулар җир өстендә бик нык күтәрелде, һәм алар көймәне күтәрделәр, һәм ул җирдән күтәрелде.
28 Көймә су өстендә йөзеп йөрде, һәм ул су өстенә ыргытылды, шуңа күрә эчендәге барлык тере җан ияләре казандагы аш кебек әйләнеп калдылар.
29 Көймәдәге барлык тере җан ияләрен зур борчылу баскан, һәм көймә ватылырдай булган.
30 Көймәдәге барлык тере җан ияләре куркып калдылар, арысланнар үкерделәр, үгезләр мөгрәделәр, бүреләр уладылар, көймәдәге һәр тере җан ияләре үз телендә сөйләштеләр һәм кайгырдылар, шуңа күрә аларның тавышлары еракка ишетелде, ә Нух һәм аның уллары кайгыларында елап еладылар; алар үлем капкаларына килеп җиткәннәреннән бик куркып калдылар.
31 Нух Раббыга ялварып дога кылды, һәм ул болай диде: «Әй Раббым, безгә ярдәм ит, чөнки безне чолгап алган бу бәлагә түзәрлек көчебез юк, чөнки безне су дулкыннары чолгап алды, безне явыз агымнар куркытты, үлем тозаклары алдыбызда килде; безгә җавап бир, Раббым, безгә җавап бир, безгә йөзеңне яктырт һәм безгә мәрхәмәтле бул, безне коткар һәм коткар».
32 Раббы Нухның тавышын тыңлады, һәм Раббы аны искә алды.
33 Җир өстеннән җил исә башлады, сулар тынды, һәм көймә туктады.
34 Түпсез су чыганаклары һәм күк тәрәзәләре ябылды, күктән яңгыр тыелды.
35 Шул көннәрдә су кимеде, һәм көймә Арарат тауларында туктады.
36 Нух көймә тәрәзәләрен ачты, һәм Нух шул вакытта да Раббыга ялварып: «Әй Раббым, җирне, күкләрне һәм андагы бар нәрсәне бар иткәнсең, җаннарыбызны бу тоткынлыктан һәм безне урнаштырган төрмәдән чыгар, чөнки мин көрсенеп бик арыдым», – диде.
37 Раббы Нухның тавышын тыңлады һәм аңа әйтте: «Бер ел тулгач, син юлга чыгачаксың».
38 Ел әйләнгәндә, Нух көймәдә яшәгәнче бер ел тулгач, җир өстендәге су кипте, һәм Нух көймәнең капкачын алды.
39 Ул вакытта, икенче айның егерме җиденче көнендә, җир коры иде, ләкин Нух, аның уллары һәм аның белән булган кешеләр, Раббы аларга әйткәнче, көймәдән чыкмадылар.
40 Раббы аларга чыгарга кушкан көн килеп җитте, һәм алар барысы да сандыктан чыктылар.
41 Һәм алар китеп, һәркем үз юлына һәм үз урынына кайтты. Нух һәм аның уллары Аллаһы әйткән җирдә яшәделәр, һәм алар гомер буе Раббыга хезмәт иттеләр, һәм Раббы Нухны һәм аның улларын көймәдән чыкканда фатихалады.
42 Ул аларга болай диде: «Уңышлы булыгыз һәм бөтен җир йөзен тутырыгыз, көчле булыгыз һәм җир йөзендә үрчегез, һәм анда күбәегез».

7 нче БҮЛЕК

1 Нухның улларының исемнәре менә болай: Яфәт, Хам һәм Шем; һәм алар туфан алдыннан хатыннар алганнар, шуңа күрә туфаннан соң аларның балалары туды.
2 Яфетның бу балалары: Гомер, Магог, Мадай, Яван, Тубал, Мешех һәм Тирас – җиде улы.
3 Гомерның уллары: Аскиназ, Рефат һәм Тегарма.
4 Магогның уллары Элиханаф һәм Лубал иде.
5 Мадайның балалары: Ахон, Зело, Хазони һәм Лут.
6 Яванның уллары: Элиша, Таршиш, Киттим һәм Дудоним.
7 Тубалның уллары: Арифи, Кесед һәм Таари.
8 Мешехның уллары Дедон, Зарон һәм Шебашни иде.
9 Тирасның уллары: Бениб, Гера, Лупирион һәм Гилак; алар гаиләләре буенча Яфетның уллары, һәм ул көннәрдә аларның саны якынча дүрт йөз алтмыш ир-ат иде.
10 Хамның уллары: Куш, Мицраим, Фут һәм Ханаан – дүрт улы; Кушның уллары: Себа, Хавила, Сабта, Раама һәм Сатеха, ә Рааманың уллары: Шеба һәм Дедан.
11 Мицраимның уллары: Луд, Аном, Патрос, Хаслот һәм Хафтор.
12 Футның уллары: Гебул, Хадан, Бенах һәм Адан.
13 Кәнган уллары Зидон, Хет, Амори, Гергаши, Хиви, Арки, Сени, Ароди, Зимоди һәм Чамоти.
14 Булар гаиләләре буенча Хамның уллары, һәм ул көннәрдә аларның саны якынча җиде йөз утыз иде.
15 Шемның уллары: Элам, Ашур, Арпахшад, Луд һәм Арам – биш улы; ә Эламның уллары: Шушан, Махул һәм Хармон.
16 Ашарның уллары: Мирус һәм Мокил, ә Арпахшадның уллары: Шелах, Анар һәм Ашкол.
17 Лудның уллары: Петор һәм Бизаён, ә Арамның уллары: Уз, Чул, Гетер һәм Маш.
18 Бу гаиләләре буенча Симның уллары, һәм ул көннәрдә аларның саны якынча өч йөз кеше иде.
19 Шем нәселе менә болай: Шем Арпахшадны, Арпахшад Шелахны, Шелах Эверны, һәм Эверның ике улы туды, берсенең исеме Пелег иде, чөнки аның көннәрендә кешеләр бүленде, һәм соңгы көннәрдә җир бүленде.
20 Икенчесенең исеме Йоктан иде, бу аның заманында кеше улларының гомере кими барганын аңлата.
21 Йоктанның уллары: Алмодад, Шелаф, Хазармовет, Йерах, Хадуром, Озел, Дикла, Обал, Авимаил, Шеба,

Офир, Хавила һәм Йобав; болар барысы да Йоктанның уллары.
22 Аның абыйсы Пелег Йенны, Йен Серугны, Серуг Нахорны, ә Нахор Терахны, һәм Терах утыз сигез яшьтә иде, һәм ул Харан белән Нахорны тудырды.
23 Нух улы Хам улы Куш шул көннәрдә картлык көнендә хатын алган, һәм ул ир бала тапкан, һәм алар аңа Нәмруд дип исем кушканнар: «Шул вакытта кеше балалары тагын Аллаһыга каршы фетнә күтәрә башлаганнар, һәм бала үскән, һәм әтисе аны бик яраткан, чөнки ул аның картлык чорындагы улы булган».
24 Һәм Аллаһы Адәм белән аның хатыны бакчадан чыкканда аларга тигән тире киемнәрен Кушка бирде.
25 Адәм белән аның хатыны үлгәннән соң, киемнәр Яред улы Ханохка бирелде, ә Ханох Аллаһы янына күтәрелгәч, ул аларны улы Метушалага бирде.
26 Метушалах үлгәннән соң, Нух аларны алып, көймәгә алып килде, һәм алар көймәдән чыкканчы аның белән булдылар.
27 Алар чыгып киткәндә, Хам әтисе Нухтан шул киемнәрне урлады, һәм аларны абыйларыннан яшерде.
28 Һәм Хам үзенең беренче улы Кушны тапкач, аңа киемнәрне яшертен бирде, һәм алар Куш белән күп көннәр бергә булдылар.
29 Куш аларны улларыннан һәм абыйларыннан яшерде, һәм Куш Нәмрудны тудыргач, аңа мәхәббәте аркасында шул киемнәрне бирде, һәм Нәмруд үсте, һәм егерме яшенә җиткәч, шул киемнәрне киде.
30 Нәмруд киемнәрен кигәч, көчәйде, һәм Аллаһы аңа көч бирде, һәм ул җирдә көчле аучы иде, әйе, ул кырда көчле аучы иде, ул хайваннарны аулады, корбан китерү урыннары төзеде һәм аларга Ходай алдында хайваннарны корбан итте.
31 Нәмруд үзен ныгытты һәм кардәшләре арасыннан чыгып, кардәшләре белән тирә-юньдәге барлык дошманнарга каршы сугышты.
32 Раббы аның барлык дошманнарын аның кулына бирде, һәм Аллаһы аңа вакыт-вакыт сугышларда уңышлар бирде, һәм ул җирдә патшалык итте.
33 Шуңа күрә ул көннәрдә бер кеше үзе әзерләгән кешеләрне сугышка алып чыкканда, аларга: «Аллаһы җир йөзендәге көчле аучы Нәмрудка ничек ярдәм итсә, ул үз кардәшләренә каршы сугышларда җиңеп, аларны дошманнар кулыннан коткарган кебек, Аллаһы безне дә бүген коткарсын», – дип әйтә торган булган.
34 Нәмруд кырык яшендә булганда, аның кардәшләре белән Яфәт балалары арасында сугыш башланды, шуңа күрә алар дошманнар кулында калдылар.
35 Шул вакытта Нәмруд чыгып, Кушның барлык улларын һәм аларның гаиләләрен, якынча дүрт йөз алтмыш кешене җыйды, шулай ук дуслары һәм танышлары арасыннан якынча сиксән кешене яллады, аларга хезмәт хакын бирде, һәм алар белән сугышка китте, һәм юлда барганда, Нәмруд үзе белән барган кешеләрнең йөрәкләрен ныгытты.
36 Ул аларга болай диде: «Курыкмагыз һәм борчылмагыз, чөнки барлык дошманнарыбыз безнең кулыбызга биреләчәк, һәм сез алар белән теләгәнчә эшләгез».
37 Барган кешеләр саны биш йөзгә якын иде, алар дошманнарына каршы сугыштылар, аларны юк иттеләр һәм буйсындырдылар, ә Нәмруд аларның урыннарына даими җитәкчеләр куйды.
38 Ул аларның балаларыннан кайберләрен залогка алды, һәм алар барысы да Нәмрудка һәм аның кардәшләренә хезмәт иттеләр, ә Нәмруд һәм аның белән булган барлык кешеләр өйләренә кайттылар.
39 Нәмруд дошманнарын җиңгәннән соң, сугыштан шатланып кайткач, аның барлык кардәшләре, аны элек белгән кешеләр белән бергә, аны үзләре өстеннән патша итеп куярга җыелдылар һәм башына патша таҗын кидерделәр.
40 Ул патшалар арасындагы гадәт буенча, үз халкы өстеннән түрәләрне, хөкемдарларны һәм хакимнәрне билгеләде.
41 Ул Нахор улы Терахны үз гаскәренең башлыгы итеп куйды, һәм аны барлык түрәләреннән өстен күрде һәм хөрмәт итте.
42 Ул йөрәге теләгәнчә патшалык иткәндә, тирә-юньдәге барлык дошманнарын җиңгәннән соң, киңәшчеләре белән бергә үз сарае өчен шәһәр төзергә киңәш итте, һәм алар шулай эшләделәр дә.
43 Алар көнчыгышка каршы зур үзәнлек таптылар һәм аңа зур һәм киң шәһәр төзеделәр, һәм Нәмруд үзе төзегән шәһәргә Шинар дип исем кушты, чөнки Йәһвә дошманнарын көчле селкетеп, юк иткән иде.
44 Нәмруд Шинарда яшәде һәм тыныч патшалык итте, дошманнары белән сугышты һәм аларны җиңде, барлык сугышларында да уңышка иреште, һәм аның патшалыгы бик зур булды.
45 Барлык халыклар һәм телләр аның даны турында ишеттеләр, һәм алар аның янына җыелдылар, җиргә кадәр баш иделәр, аңа корбан китерделәр, һәм ул аларның хуҗасы һәм патшасы булды, һәм алар барысы да аның белән Шинар шәһәрендә яшәделәр, һәм Нәмруд җирдә Нухның барлык уллары өстеннән патшалык итте, һәм алар барысы да аның хакимлеге һәм киңәше астында булдылар.
46 Бөтен җир йөзе бер телдән һәм бердәм сүзләрдән гыйбарәт иде, ләкин Нәмруд Раббы юлыннан бармады, һәм ул Туфан көннәреннән алып шул көннәргә кадәр үзенә кадәр булган барлык кешеләрдән дә явызрак иде.
47 Ул агачтан һәм таштан илаһлар ясады, аларга табынды, Раббыга каршы чыкты, барлык гражданнарына һәм җир халкына аның явыз юлларын өйрәтте, ә аның улы Мардон атасыннан да явызрак иде.
48 Нәмруд улы Мардонның эшләре турында ишеткән һәркем аның турында: «Явыздан явызлык чыга», – дип әйтә иде. Шуңа күрә бөтен җир йөзендә: «Явыздан явызлык чыга», – дигән мәкаль таралган иде. Бу сүзләр кешеләрнең сүзләрендә шул вакыттан алып бүгенге көнгә кадәр йөри иде.
49 Нәмруд гаскәренең башлыгы Нахор улы Терах ул көннәрдә патша һәм аның халкы алдында бик бөек иде, патша һәм җитәкчеләр аны яраттылар һәм бик югары күтәрделәр.
50 Терах Корнебо кызы Амтело исемле хатын алды; һәм шул көннәрдә Терахның хатыны йөкле булып, аңа ул тапты.

51 Терах аңа җитмеш яшьтә булган, һәм Терах туган улына Ибрам дип исем кушкан, чөнки ул көннәрдә патша аны тәрбияләгән һәм аның белән булган барлык түрәләрдән өстен куйган.

8 нче БҮЛЕК

1 Ибрам туган төндә, Терахның барлык хезмәтчеләре, Нәмрудның барлык акыл ияләре һәм аның сихерчеләре килеп, Терахның өендә ашап-эчеп, шул төндә аның белән бергә шатландылар.
2 Барлык акыл ияләре һәм сихерчеләр Терах йортыннан чыккач, шул төнне йолдызларга карарга күккә карадылар һәм күрделәр: көнчыгыштан бик зур бер йолдыз килеп, күктә йөгереп йөрде, һәм ул күкнең дүрт ягыннан дүрт йолдызны йотып җибәрде.
3 Патшаның барлык акыл ияләре һәм аның сихерчеләре бу күренешкә гаҗәпләнделәр, һәм акыл ияләре бу мәсьәләне аңладылар һәм аның мөһимлеген аңладылар.
4 Алар бер-берсенә: «Бу бары тик бүген төнлә Терахтан туган баланың билгесе, ул үсәчәк, үрчеячәк, күбәячәк, бөтен җирне үзе һәм аның балалары мәңгегә биләп алачак, һәм ул һәм аның токымы бөек патшаларны үтерәчәк һәм аларның җирләрен мирас итеп алачак», – диделәр.
5 Акыллы кешеләр һәм сихерчеләр шул төнне өйләренә кайттылар, ә иртәнге якта барлык акыллы кешеләр һәм сихерчеләр иртән торып, билгеләнгән йортта җыелдылар.
6 Алар бер-берсенә сөйләшеп: «Карагыз, без кичә күргән күренеш патшадан яшерелгән, аңа билгеле булмаган», – диделәр.
7 Әгәр бу хәл соңгы көннәрдә патшага билгеле булса, ул безгә: «Ни өчен сез бу эшне миннән яшердегез, һәм без барыбыз да үлемгә дучар булачакбыз; шуңа күрә хәзер, әйдәгез, патшага күргән күренешебезне һәм аның мәгънәсен сөйләп бирик, һәм без ачык калырбыз», – дияр.
8 Алар шулай эшләделәр, барысы да патша янына килделәр һәм җиргә кадәр баш иеп: «Патша исән булсын, патша исән булсын!» – диделәр.
9 Без синең гаскәреңнең башлыгы Нахор улы Терахның улы туганын ишеттек, һәм без кичә аның өенә бардык, шул төнне аның белән ашадык, эчтек һәм күңел ачтык.
10 Синең хезмәтчеләрең Терах йортыннан чыгып, үзебезнең өйләребезгә төн кунарга чыккач, без күккә карадык һәм көнчыгыштан зур йолдыз күренде, һәм шул ук йолдыз бик тиз йөгереп, күкнең дүрт ягыннан дүрт зур йолдызны йотып җибәрде.
11 Синең колларың без күргән күренешкә гаҗәпләнделәр һәм бик нык курка башладык. Без бу күренеш турында фикер йөрттек һәм зирәклегебез белән аның дөрес аңлатмасын белдек: бу хәл Терахтан туган балага кагыла. Ул үсеп җитәчәк, бик күп булачак, көчле булачак, җир йөзендәге барлык патшаларны үтерәчәк, һәм аларның барлык җирләрен үзе һәм аның токымы мәңгегә мирас итеп алачак.
12 Ә хәзер безнең патшабыз, менә без бу бала турында күргәннәребезне сиңа чыннан да күрсәттек.
13 Әгәр патшага бу бала өчен этисенә бәя бирергә туры килсә, ул үсеп, җирдә үскәнче, һәм аның явызлыклары безгә каршы көчәеп, без дә, балаларыбыз да аның явызлыклары аркасында һәлак булганчы, без аны үтерәчәкбез.
14 Патша аларның сүзләрен ишеткәч, алар аңа ошады, һәм ул кеше җибәреп, Терахны чакыртты, һәм Терах патша алдына килде.
15 Патша Терага болай диде: «Миңа хәбәр иттеләр: кичә синең бер улың туган, һәм ул туганда күктә шулай күренгән».
16 Шуңа күрә хәзер баланы миңа бир, аның явызлыгы безгә каршы чыкканчы, без аны үтерик, һәм мин аның бәясенә көмеш һәм алтын белән тулы өеңне сиңа бирермен.
17 Терах патшага җавап биреп болай диде: «Хуҗам һәм патшам, мин синең сүзләреңне ишеттем, һәм синең хезмәтчең патшасы теләгәннең барысын да эшләр».
18 Әмма патша әфәндем һәм әфәндем, мин сезгә кичә минем белән нәрсә булганын сөйләрмен, патша үз хезмәтчесенә нинди киңәш бирәчәген белер өчен, аннары мин патшага әйткән сүзләре буенча җавап бирермен; һәм патша: «Сөйлә», – диде.
19 Терах патшага болай диде: «Моред улы Айон кичә минем яныма килеп:
20 Патша сиңа биргән зур һәм матур атны миңа бир, мин сиңа аның бәясенә көмеш, алтын, салам һәм азык бирермен. Мин аңа: «Патша синең сүзләрең турында күргәнче көт, патша нәрсә әйтсә, шуны эшләрмен», – дидем.
21 Хәзер патша әфәндем, менә мин сезгә бу хакта хәбәр иттем, һәм патшам үз хезмәтчесенә бирәчәк киңәшне мин үтәячәкмен.
22 Патша Терахның сүзләрен ишеткәч, ачуы чыкты һәм аны акылсыз кеше дип саный башлады.
23 Патша Терахка җавап бирде, һәм ул аңа болай диде: «Син шулкадәр акылсыз, надан яки аңлау җитмисеңме, моны эшләргә, матур атыңны көмеш һәм алтынга, хәтта салам һәм азыкка бирергәме?»
24 Синдә көмеш һәм алтын җитмиме, хәтта син моны эшләргә телисеңме, чөнки син атыңны ашатыр өчен салам һәм азык таба алмыйсың? Мин сиңа биргән, бөтен җирдә булмаган, тиңе булмаган яхшы атны бирер өчен синең өчен көмеш һәм алтын, яки салам һәм азык нәрсә?
25 Патша сөйләвен туктатты, ә Терах патшага болай дип җавап бирде: «Патша үз хезмәтчесенә болай диде;
26 Әй, патшам, син миңа: «Улыңны бир, без аны үтерик, мин сиңа аның бәясенә көмеш һәм алтын бирермен», – дип әйткәнең нәрсә ул? Улым үлгәннән соң көмеш һәм алтын белән нәрсә эшләрмен? Миңа кем мирас булыр? Ул вакытта мин үлгәннән соң, көмеш һәм алтын аны биргән патшама кире кайтыр.
27 Патша Терахның сүзләрен һәм аның патша турындагы гыйбрәтле хикәясен ишеткәч, бик нык кайгырды, бу хәлгә ул бик ачуланды, һәм аның эчендә ачуы кабынды.
28 Терах патшаның үзенә ачуланганын күреп, патшага болай дип җавап бирде: «Минем бар нәрсәм дә патша кулында; патша үз хезмәтчесенә нәрсә эшләргә теләсә,

шуны эшләсен, хәтта улым да, патша кулында, ул һәм аның ике абыйсы бернәрсәгә дә алмашмыйлар».
29 Патша Терага: «Юк, мин синең кече улыңны бәягә сатып алам», – диде.
30 Терах патшага җавап биреп: «Хөкем һәм патшам, сездән үтенәм, хезмәтчегезгә сезнең алдыгызда бер сүз әйтергә рөхсәт итегез, һәм патша үз хезмәтчесенең сүзен ишетсен», – диде. Терах: «Патшам миңа өч көн вакыт бирсен, мин бу мәсьәләне үзем эчендә карап, гаиләм белән патшамның сүзләре турында киңәшләшермен», – диде һәм патшаны моңа ризалашырга нык өндәде.
31 Патша Терахның сүзләрен тыңлады, ул шулай эшләде һәм аңа өч көн вакыт бирде, һәм Терах патша яныннан чыгып, гаиләсенә кайтты һәм аларга патшаның барлык сүзләрен сөйләде, һәм халык бик нык куркып калды.
32 Өченче көнне патша Терахка болай дип хәбәр җибәрде: «Улыңны миңа, әйткәнемчә, бәягә җибәр. Әгәр син моны эшләмәсәң, мин синең өеңдәге бар нәрсәне дә үтерермен, хәтта этең дә калмас».
33 Терах ашыгыч рәвештә (патша ашыгыч рәвештә), хезмәтчесенең шул көнне аңа туган бер баласын алды. Терах баланы патшага алып килде һәм аның өчен кыйммәтле бүләк алды.
34 Бу эштә Ходай Терах белән иде, Нәмруд Аврамны үтермәсен өчен, патша баланы Терахтан алды һәм бар көче белән башын җиргә екты, чөнки ул бу Аврам дип уйлады; һәм бу көннән бирле аннан яшерелде, һәм патша аны онытты, чөнки Аллаһы Тәгалә Ибрамның үлемен кичермәскә кушкан иде.
35 Терах үз улы Ибрамны, аның әнисен һәм имезүчесен яшерен рәвештә мәгарәгә яшерде, һәм аларга ай саен азык-төлек алып килде.
36 Раббы мәгарәдә Ибрам белән иде, һәм ул үсеп җитте, һәм Ибрам мәгарәдә ун ел яшәде, һәм патша һәм аның түрәләре, күрәзәчеләре һәм акыл ияләре патша Ибрамны үтергән дип уйладылар.

9НЧЫ БҮЛЕК

1 Шул көннәрдә Ибрамның өлкән абыйсы Терахның улы Харан хатын алды.
2 Харан аны алган вакытта утыз тугыз яшендә иде; Харанның хатыны балага узып, ир бала тапты, һәм ул аңа Лут дип исем кушты.
3 Ул тагын йөкле булып кыз тапты, аңа Милка дип исем кушты, аннары тагын йөкле булып кыз тапты, аңа Сарай дип исем кушты.
4 Харан кырык ике яшендә Сарай туган, бу Ибрамның гомеренең унынчы елында иде; шул көннәрдә Ибрам, аның әнисе һәм имезүчесе мәгарәдән чыкканнар, чөнки патша һәм аның халкы Ибрамның эшен онытканнар иде.
5 Ибрам мәгарәдән чыккач, Нух белән аның улы Шем янына китте һәм алар белән калды, Раббының күрсәтмәләрен һәм юлларын өйрәнер өчен, һәм беркем дә Ибрамның кайда икәнен белмәде, һәм Ибрам озак вакыт Нух белән аның улы Шемга хезмәт итте.
6 Ибрам Нух йортында утыз тугыз ел яшәде, һәм Ибрам өч яшеннән үк Раббыны белде, һәм Нух һәм аның улы Шем өйрәткәнчә, үлеменә кадәр Раббы юлыннан барды; һәм җирнең барлык уллары ул көннәрдә Раббыга каршы бик нык фетнә күтәрделәр, Аңа каршы чыктылар, башка илаһларга табындылар, һәм аларны җирдә барлыкка китергән Раббыны оныттылар; һәм җир йөзендә яшәүчеләр шул вакытта һәрберсе үз илаһларын ясадылар: агачтан һәм таштан ясалган илаһлар, алар сөйләшә дә, ишетә дә, коткара да алмадылар, һәм кеше уллары аларга хезмәт иттеләр, һәм алар аларның илаһлары булдылар.
7 Патша, аның барлык хезмәтчеләре, шулай ук Терах һәм аның бөтен гаиләсе агач һәм таштан ясалган илаһларга табынучыларның беренчеләре булдылар.
8 Терахның агачтан һәм таштан ясалган унике зур алласы бар иде, ел саен унике ай дәвамында, һәм ул һәр аллага ай саен хезмәт итә иде, һәм Терах һәр ай үзенең аллаларына ризык һәм эчемлек корбанын китерә иде; Терах һәрвакыт шулай эшли иде.
9 Бу буынның барысы да Раббы алдында явыз иде, шуңа күрә алар һәрбер кешене үзенә илаһ иттеләр, ләкин үзләрен барлыкка китергән Раббыдан баш тарттылар.
10 Ул көннәрдә бөтен җир йөзендә Раббыны белгән бер кеше дә юк иде (чөнки алар һәрберсе үз Аллаһысына хезмәт иткән), Нух белән аның гаиләсендәгеләрдән башка, һәм аның киңәшен тыңлаган һәркем ул көннәрдә Раббыны белгән.
11 Терах улы Ибрам шул көннәрдә Нух нәселендә бөек булып китте, һәм моны беркем дә белмәде, һәм Раббы аның белән иде.
12 Раббы Ибрамга зирәк йөрәк бирде, һәм ул бу буынның барлык эшләренең дә бушка икәнен, һәм аларның барлык илаһларының да бушка һәм файдасыз икәнен белде.
13 Ибрам кояшның җиргә балкып торуын күрде һәм үзенә: «Чыннан да, җиргә балкып торган бу кояш – Аллаһы, һәм мин Аңа хезмәт итәрмен», – диде.
14 Ибрам шул көнне кояшка табынып, аңа дога кылды. Кич җиткәч, гадәттәгечә кояш баеды, һәм Ибрам эченнән генә: «Бу чыннан да Аллаһы түгелме соң?» – дип сорады.
15 Ә Ибраһим эченнән генә: «Күкләрне һәм җирне кем барлыкка китергән? Җирдә кем бар иткән? Ул кайда?» – дип сорады.
16 Төн аның өстендә караңгылык каплады, һәм ул күзләрен көнбатышка, төньякка, көньякка һәм көнчыгышка күтәрде һәм кояшның җирдән югалганын, ә көннең караңгыланганын күрде.
17 Ибрам алдындагы йолдызларны һәм айны күреп: «Чыннан да, бу – бөтен җирне дә, кешеләрне дә яраткан Аллаһы, һәм менә аның хезмәтчеләре – аның тирәсендәге илаһлар», – диде. Ибрам айга табынып, төне буе аңа дога кылды.
18 Иртән кояш чыккач, гадәттәгечә, җир йөзенә балкып торгач, Ибрам Ходай Аллаһы җир йөзендә яраткан бар нәрсәне күрде.
19 Әбрам үзенә болай диде: «Чыннан да, бу җирне һәм барлык кешеләрне барлыкка китергән илаһлар түгел, ә алар Аллаһының хезмәтчеләре». Әбрам Нух йортында калды һәм анда Раббыны һәм аның юлларын белде». Ул гомеренең барлык көннәрендә Раббыга хезмәт итте,

һәм бу буынның барысы да Раббыны онытты, агач һәм таштан ясалган башка илаһларга хезмәт итте һәм аларның гомере буе фетнә күтәрде».
20 Нәмруд патша тыныч патшалык итте, һәм бөтен җир аның хакимлеге астында иде, һәм бөтен җир бер телдән һәм бердәм сүзләрдән гыйбарәт иде.
21 Нимродның барлык түрәләре һәм аның бөек кешеләре: Фут, Мицраим, Куш һәм Ханаан гаиләләре белән киңәшләшеп, бер-берсенә: «Әйдәгез, үзебезгә шәһәр төзибез, анда ныклы манара, аның түбәсе күккә җитәр, һәм без үзебезне данлы итәрбез, шулай итеп без бөтен дөньяга патшалык итәрбез, дошманнарыбызның явызлыгы бездән туктасын, без алар өстеннән көчле патшалык итәрбез, һәм аларның сугышлары аркасында җир йөзенә таралмасбыз», – диделәр.
22 Алар барысы да патша янына бардылар һәм бу сүзләрне патшага сөйләделәр, һәм патша бу эштә алар белән килеште, һәм ул шулай эшләде.
23 Барлык гаиләләр якынча алты йөз мең кешедән торган килеш җыелды һәм шәһәр һәм манара төзү өчен киң җир эзләргә киттеләр. Алар бөтен җирне эзләделәр, ләкин Шинар җиренең көнчыгышында ике көнлек юлда бер генә үзәнлек тә тапмадылар, һәм алар шунда күченеп яшәделәр.
24 Алар шәһәрне һәм манараны төзер өчен кирпечләр ясый башладылар һәм ут ягып, шуны тәмамларга уйлаганнар.
25 Манара төзү алар өчен җинаять һәм гөнаһ иде, һәм алар аны төзи башладылар, һәм алар күктәге Аллаһы Раббыга каршы төзегәндә, йөрәкләрендә Аңа каршы сугышырга һәм күккә күтәрелергә уйладылар.
26 Бу халык һәм барлык гаиләләр өч өлешкә бүленде; беренчесе: «Без күккә күтәрелеп, аңа каршы сугышачакбыз», – диде; икенчесе: «Без күккә күтәрелеп, анда үз аллаларыбызны урнаштырып, аларга хезмәт итәчәкбез», – диде; ә өченчесе: «Без күккә күтәрелеп, аны җәяләр һәм сөңгеләр белән сугачакбыз», – диде. Аллаһы аларның барлык эшләрен һәм барлык явыз уйларын белде, һәм алар төзегән шәһәрне һәм манараны күрде.
27 Алар төзегәндә, үзләренә зур шәһәр һәм бик биек һәм нык манара төзеделәр; һәм аның биеклеге аркасында төзелешчеләргә менеп барганда, төзелешчеләр бер ел тулганчы, известь һәм кирпечләр барып җитмәде. Шуннан соң төзелешчеләргә мөрәҗәгать итеп, аларга известь һәм кирпеч бирделәр; бу көн саен шулай эшләнде.
28 Менә алар көне буе күтәрелделәр, ә кайберләре төштеләр; әгәр кирпеч аларның кулыннан төшеп ватылса, барысы да елый иде, ә берәр кеше егылып үлсә, берсе дә аңа карамады.
29 Раббы аларның уйларын белде, һәм алар төзеп бетергәндә, күккә уклар ыргыттылар, һәм барлык уклар да канга буялып, аларга төште, һәм аларны күргәч, бер-берсенә: «Без, әлбәттә, күктәгеләрнең барысын да үтердек», – диделәр.
30 Бу аларны юлдан яздырыр өчен һәм җир йөзеннән юк итәр өчен Раббыдан иде.
31 Алар манара һәм шәһәр төзеделәр, һәм күп көннәр һәм еллар үткәнче, алар моны көн саен эшләделәр.
32 Аллаһы Үзенең алдында торган җитмеш фәрештәгә, Аның янында торучыларга: «Әйдәгез, төшик һәм аларның телләрен бутыйк, бер кеше дә күршесенең телен аңламасын», – диде.
33 Шул көннән соң, алар һәрберсе үз күршесенең телен оныттылар, һәм бер телдә дә сөйләшә алмадылар. Төзүче күршесенең кулыннан үзе заказ бирмәгән известь яки таш алганда, төзүче аны ташлап, күршесенә ташлады, һәм ул үлде.
34 Алар шулкадәр күп көннәр эшләделәр, һәм шуның белән күбесен үтерделәр.
35 Раббы андагы өч төркемне үтерде һәм аларны эшләре һәм ниятләре буенча җәзалады; «Без күккә күтәреләчәкбез һәм аллаларыбызга хезмәт итәчәкбез» дигәннәр маймыллар һәм филләр кебек булдылар; һәм «Без күккә уклар белән сугачакбыз» дигәннәрне Раббы үтерде, бер кешене күршесе кулы белән; һәм «Без күккә күтәреләчәкбез һәм аңа каршы сугышачакбыз» дигәннәрнең өченче өлешен Раббы җир буйлап таратты.
36 Алар арасында калганнар, үзләренә килә торган бәлане белгәч һәм аңлагач, бинаны ташлап киттеләр һәм бөтен җир йөзенә таралыштылар.
37 Алар шәһәр һәм манара төзүне туктаттылар, шуңа күрә ул бу урынны Бабыл дип атады, чөнки Раббы анда бөтен җир йөзенең телен бутады; менә ул Шинар җиренең көнчыгышында иде.
38 Кеше уллары төзегән манарага килгәндә, җир авызын ачып, аның өчтән бер өлешен йотып җибәрде, күктән ут төшеп, тагын өчтән бер өлешен яндырды, ә калган өчтән бер өлеше бүгенге көнгә кадәр сакланып калган, ул күккә менгән өлештән, һәм аның әйләнәсе өч көнлек юл иде.
39 Һәм шул манарада күп кеше үлде, сансыз халык.

10НЧЫ БҮЛЕК

1 Шул көннәрдә, Терах улы Ибрамның кырык сигезенче елында, Эбер улы Пелег вафат булды, һәм Пелегның гомере ике йөз утыз тугыз ел булды.
2 Раббы манарадагы гөнаһлары аркасында кеше улларын тараткач, алар күп төрле төркемнәргә бүленделәр, һәм барлык кеше уллары җирнең дүрт почмагына таралдылар.
3 Һәм һәр гаилә үз теле, җире яки шәһәре буенча аерылып чыкты.
4 Кеше уллары үз гаиләләренә карап, үзләре барган барлык урыннарда һәм Раббы аларны тараткан бөтен җир буйлап күп шәһәрләр төзеделәр.
5 Аларның кайберләре соңрак юкка чыгарылган урыннарда шәһәрләр төзегәннәр һәм бу шәһәрләрне үз исемнәре яки балаларының исемнәре, яисә аларның аерым вакыйгалары белән атаганнар.
6 Нух улы Яфетның уллары барып, таралган урыннарында үзләренә шәһәрләр төзеделәр һәм барлык шәһәрләрен үз исемнәре белән атадылар, һәм Яфетның уллары җир йөзендә күп төрле төркемнәргә һәм телләргә бүленделәр.
7 Бу нәселләре буенча Яфетның уллары: Гомер, Магог, Медай, Яван, Тубал, Мешех һәм Тирас; болар үз нәселләре буенча Яфетның уллары.

8 Гомерның уллары, үз шәһәрләре буенча, Французлар иде, алар Франца җирендә, Сена елгасы буендагы Франца елгасында яшиләр иде.
9 Рефат балалары — Бартония җирендә яшәүче Бартония халкы, алар Леда елгасы буендагы Бартония җирендә яшиләр, ул елга үзенең суларын зур Гихон диңгезенә, ягъни океанга, агызып куя.
10 Тугарма балалары ун гаиләдән тора, һәм аларның исемнәре менә: Бузар, Парзунак, Балгар, Эликанум, Рагбиб, Тарки, Бид, Зебук, Онгал һәм Тилмаз; болар барысы да төньякта таралып, ял иттеләр һәм үзләренә шәһәрләр төзеделәр.
11 Алар үз шәһәрләрен үз исемнәре белән атадылар, алар бүгенге көнгә кадәр Хитлах һәм Италак елгалары янында яшиләр.
12 Әмма Ангол, Балгар һәм Парзунак гаиләләре зур Дубнее елгасы янында яшиләр; һәм аларның шәһәрләренең исемнәре дә үз исемнәренә туры килә.
13 Яван балалары – Макдония җирендә яшәүче Яваннар, Медайаре балалары – Курсон җирендә яшәүче Орелумнар, ә Тубал балалары – Пашия елгасы буендагы Тускана җирендә яшәүчеләр.
14 Мешех балалары – Шибашни, ә Тирас балалары – Рушаш, Кушни һәм Онголис; болар барысы да үзләренә шәһәрләр төзеделәр; бу шәһәрләр Кура елгасы буендагы Ябус диңгезе янында урнашкан, ул Траган елгасына коела.
15 Ә Элиша балалары - Алманимнар, алар үзләре өчен шәһәрләр төзегәннәр; бу шәһәрләр Әюб һәм Шибатмо таулары арасында урнашкан; һәм аларның арасында Әюб һәм Шибатмо таулары каршында яшәүче Лумбарди халкы да бар иде, алар Италия җирен яулап алдылар һәм бүгенге көнгә кадәр шунда калдылар.
16 Киттим балалары – Тибрау елгасы буендагы Канопия үзәнлегендә яшәүче ромнар.
17 Дудоним балалары — Бордна җирендәге Гихон диңгезе буендагы шәһәрләрдә яшәүчеләр.
18 Бу — Яфет балаларының үз шәһәрләре һәм телләре буенча гаиләләре, алар манара артыннан таралганнар, һәм алар үз шәһәрләрен үз исемнәре һәм вакыйгалары белән атаганнар; һәм бу — аларның барлык шәһәрләренең исемнәре, алар шул көннәрдә манара артыннан төзегәннәр.
19 Хамның балалары үз нәселләре һәм шәһәрләре буенча Куш, Мицраим, Фут һәм Ханааннар иде.
20 Боларның барысы да барып, үзләренә яраклы урыннар тапкан шәһәрләр төзеделәр һәм үз шәһәрләрен аталарының Куш, Мицраим, Фут һәм Ханаан исемнәре белән атадылар.
21 Мицраим балалары: Луд, Анам, Леһаб, Нафтухим, Патрус, Каслухим һәм Кафтурим – җиде гаилә.
22 Алар барысы да Мисыр елгасы булган Сихор елгасы янында яшиләр, үзләренә шәһәрләр төзегәннәр һәм аларны үз исемнәре белән атаганнар.
23 Патрос һәм Каслох балалары бергә өйләнештеләр, һәм алардан биш гаилә булып, пелиштимнар, азатимнар, гераримнар, гиттимнар һәм экронимнар таралды; алар да үзләренә шәһәрләр төзеделәр һәм бүгенге көнгә кадәр үз шәһәрләрен аталарының исемнәре белән атадылар.
24 Ханаан халкы да үзләренә шәһәрләр төзеделәр һәм үз шәһәрләрен исемнәре белән атадылар, унбер шәһәр һәм башка шәһәрләрнең саны санап бетергесез иде.
25 Һәм Хам нәселеннән дүрт кеше тигезлеккә китте, дүрт кешенең исемнәре менә шул: Содом, Гоморра, Адма һәм Зебойим.
26 Бу кешеләр тигезлектә үзләренә дүрт шәһәр төзеделәр һәм үз шәһәрләренең исемнәрен үз исемнәре белән атадылар.
27 Алар, аларның балалары һәм аларның барлык кешеләре шул шәһәрләрдә яшәделәр, һәм алар күпләп үрчеделәр, тыныч яшәделәр.
28 Хәтта Ханаан улы, Хиви улы, Хур улы Сеир Паран тавы каршында үзәнлек тапты һәм анда шәһәр төзеде. Ул җиде улы һәм гаиләсе белән шунда яшәде. Ул төзегән шәһәрне үз исеме белән Сеир дип атады: ул бүгенге көнгә кадәр Сеир җире.
29 Булар — Хам балаларының гаиләләре, аларның телләре һәм шәһәрләре буенча, манарадан соң үз илләренә таралганнар.
30 Нух улы Самның, барлык Эвер балаларының атасы, балаларының кайберләре дә үзләре таралган урыннарда үзләренә шәһәрләр төзеделәр һәм үз шәһәрләрен шул шәһәрләрнең исемнәре белән атадылар.
31 Шемның уллары: Элам, Ашур, Арпахшад, Луд һәм Арам, алар үзләренә шәһәрләр төзегәннәр һәм барлык шәһәрләргә дә үз исемнәре белән исемнәр биргәннәр.
32 Шул вакытта Шем улы Ашур, аның балалары һәм гаиләсе, бик күп кеше белән юлга чыктылар. Алар ерак җиргә киттеләр, һәм алар барган җирдә бик зур үзәнлеккә юлыктылар, һәм үзләренә дүрт шәһәр төзеделәр, һәм аларны үз исемнәре һәм вакыйгалары белән атадылар.
33 Ашур балалары төзегән шәһәрләрнең исемнәре менә шул: Нинева, Ресен, Калах һәм Рехоботер; һәм Ашур балалары бүгенге көнгә кадәр шунда яшиләр.
34 Арам балалары да барып, үзләренә шәһәр төзеделәр һәм аны олы абыйларының исеме белән Уз дип атадылар һәм анда яшиләр; бу бүгенге көнгә кадәр Уз җире.
35 Манара төзелгәннән соң икенче елда, Ашур нәселеннән булган Бела исемле бер кеше, Нинева җиреннән, гаиләсе белән кайда яшәсә дә, шунда яшәргә китте; һәм алар Содом шәһәре каршысындагы тигезлек шәһәрләре каршына килеп, шунда яшәделәр.
36 Бу кеше торып, анда кечкенә бер шәһәр төзеде һәм аны үз исеме белән Бела дип атады; ул бүгенге көнгә кадәр Соар җире.
37 Бу манарадан соң җир йөзенә таралганнан соң, тел һәм шәһәрләр буенча урнашкан Шем балаларының гаиләләре.
38 Шуннан соң һәр патшалык, шәһәр һәм Нух балалары гаиләләре үзләренә күп шәһәрләр төзеделәр.
39 Алар үз боерыклары буенча тәртип урнаштырыр өчен, барлык шәһәрләрдә дә хөкүмәтләр урнаштырдылар; Нух балаларының барлык гаиләләре дә мәңге шулай эшләделәр.

11 нче БҮЛЕК

1 Куш улы Нимруд әле дә Шинар җирендә иде, ул анда патшалык итте һәм шунда яшәде, һәм Шинар җирендә шәһәрләр төзеде.
2 Ул төзегән дүрт шәһәрнең исемнәре менә шул, һәм ул аларга манара төзегәндә булган вакыйгаларга нигезләнеп исем бирде.
3 Ул беренчесен Бабыл дип атады: «Чөнки Раббы анда бөтен җир йөзенең телен бутады», ә икенчесен Эрех дип атады, чөнки Аллаһы аларны шунда таратты».
4 Өченчесен ул Эхед дип атады, ул урында зур сугыш булганын әйтте; ә дүртенчесен ул Кална дип атады, чөнки аның мирзалары һәм көчле кешеләре шунда һәлак булганнар, һәм алар Раббыга каршы фетнә күтәргәннәр һәм Аңа каршы чыкканнар.
5 Нәмруд Шинар җирендә бу шәһәрләрне төзегәннән соң, үз халкының калган өлешен, үзенең түрәләрен һәм патшалыгында калган көчле кешеләрен шул шәһәрләргә урнаштырды.
6 Нәмруд Бабылда яшәде һәм анда калган гражданнары өстеннән патшалыгын яңартты һәм имин патшалык итте. Нәмрудның гражданнары һәм түрәләре аңа Амрафел дип исем куштылар, чөнки манарада аның түрәләре һәм кешеләре аның кулына эләккәннәр, диделәр.
7 Шуңа карамастан, Нәмруд Раббыга кайтмады, явызлык кылуын дәвам итте һәм кеше улларына явызлык өйрәтте; ә аның улы Мардон атасыннан да яманрак иде һәм атасының җирәнгеч эшләрен тагын да арттыра бирде.
8 Ул кеше улларын гөнаһка этәрде, шуңа күрә: «Явыздан явызлык чыга», – диләр.
9 Шул вакытта Хам балаларының гаиләләре арасында сугыш бара иде, чөнки алар үзләре төзегән шәһәрләрдә яшиләр иде.
10 Элам патшасы Кедорлаомер Хам балалары гаиләләреннән аерылып, алар белән сугышып, аларны буйсындырды. Ул тигезлектәге биш шәһәргә барып, аларга каршы сугышып, аларны буйсындырды, һәм алар аның кул астында калды.
11 Алар аңа унике ел хезмәт иттеләр һәм ел саен салым түләп тордылар.
12 Шул вакытта, Терах улы Ибрамның гомеренең кырык тугызынчы елында, Серуг улы Нахор вафат булды.
13 Терах улы Ибрамның гомеренең илле елында Ибрам Нух йортыннан чыгып, әтисенең йортына китте.
14 Әбрам Раббыны белде, аның юллары һәм күрсәтмәләре буенча яшәде, һәм аның Аллаһысы Раббы аның белән иде.
15 Ә аның әтисе Терах шул көннәрдә Нимруд патшаның гаскәр башлыгы булып хезмәт итә иде, һәм ул һаман да чит илаһларга табына иде.
16 Ибраим атасының йортына кайтты һәм аларның гыйбадәтханәләрендә унике илаһ торганын күрде, һәм бу сурәтләрне атасының йортында күргәч, Ибраимның ачуы чыкты.
17 Ибраим болай диде: «Ходай исән! Бу сурәтләр атам йортында калмаячак; әгәр мин өч көн эчендә аларның барысын да ватмасам, мине яраткан Ходай миңа шулай эшләр».
18 Шуннан соң Ибрам алардан китте, һәм аның эчендә ачуы кабынды. Ибрам ашыгып бүлмәдән әтисенең тышкы ишегалдына чыкты, һәм ул әтисен ишегалдында утырган килеш күрде, аның белән бергә барлык хезмәтчеләре дә. Ибрам килеп аның каршына утырды.
19 Әбрим әтисеннән сорады: «Әти, күкне һәм җирне, җирдәге барлык кешеләрне, сине дә, мине дә яраткан Аллаһы кайда?» Терах улы Әбримга җавап биреп болай диде: «Менә безне яратканнар барыбыз да өйдә безнең белән».
20 Әбрим атасына: «Хуҗам, миңа аларны күрсәт», – диде. Терах Әбримне эчке ишегалды бүлмәсенә алып керде. Әбрим күрде, һәм бөтен бүлмә агач һәм таштан ясалган илаһлар белән тулы иде, унике зур һәм башкалары исәпсез.
21 Терах улына болай диде: «Менә алар — җир йөзендә син күргән бар нәрсәне дә яратканнар, мине дә, сине дә, барлык кешеләрне дә яратканнар».
22 Терах үз илаһларына табынды һәм алардан китеп барды, ә аның улы Ибрам аның белән китте.
23 Ибрам аларны калдырып киткәч, әнисе янына килде һәм аның каршына утырды, һәм әнисенә болай диде: «Менә, әтием миңа күкне һәм җирне, һәм барлык кеше улларын күрсәтте».
24 Шуңа күрә хәзер тизрәк көтүдән бер кәҗә алып кил һәм аннан тәмле ит пешер, мин аны атамның илаһларына корбан итеп ашатырмын; бәлки, мин шуның белән алар мине кабул итәрләр.
25 Әнисе шулай эшләде: ул бер улак алып килде һәм аннан тәмле ризык пешереп, аны Ибрамга алып килде. Ибрам тәмле ризыкны әнисеннән алып, әтисенең аллалары алдына алып килде, һәм алар ашарга дип, алар янына килде; ә әтисе Терах моның турында белмәде.
26 Авраам алар арасында утырган көнне аларның тавышы да, ишетүе дә, хәрәкәте дә юклыгын күрде, һәм берсе дә ашарга кулын сузып та бетерә алмады.
27 Әбрам аларны көлкегә төшереп: «Мин әзерләгән тәмле ит аларга ошамагандыр, яки бәлки алар өчен ул аз булгандыр, шуңа күрә алар ашамагандыр; шуңа күрә иртәгә мин яңа, моннан да яхшырак һәм мулрак тәмле ит әзерләрмен, нәтиҗәсен күрермен», – диде.
28 Икенче көнне Ибраим әнисенә тәмле ризык турында әйтте, һәм аның әнисе торып, көтүдән өч яхшы улак алып килде, һәм алардан улы яраткан тәмле ризык пешереп, аны улы Ибраимга бирде; ә әтисе Терах моның турында белмәде.
29 Әбием тәмле ризыкны алып, әтисенең аллалары алдына бүлмәгә алып керде; ул алар ашасын өчен якынрак килде, һәм аны алар алдына куйды, ә Әбием көне буе алар алдында утырды, бәлки алар ашарлар дип уйлады.
30 Ибрам аларга карады, һәм аларның тавышлары да, ишетүләре дә юк иде, берсе дә ашарга кулын сузмады.
31 Шул көнне кич белән шул йортта Ибрам Аллаһы Рухы белән киенгән иде.
32 Ул кычкырып әйтте: «Атамга һәм бу явыз буынга кайгы! Аларның йөрәкләре бушлыкка бирешкән, агачтан һәм таштан ясалган, ашамый торган, ис сизми торган, ишетми торган һәм сөйләшә алмаган потларга

табынган, телсез авызлары, күрми торган күзләре, ишетми торган колаклары, сизми торган куллары һәм хәрәкәтләнә алмаган аяклары булган бу буыннар аларны ясаганнар һәм аларга ышанганнар кебек.
33 Боларның барысын да күргәч, Ибрам атасына ачуланды, һәм ул тиз генә кулына балта алды да, илаһлар бүлмәсенә килде һәм атасының барлык илаһларын ватты.
34 Сыеннарны ватып бетергәч, ул балтаны алар алдында торган бөек илаһның кулына бирде һәм чыгып китте; һәм этисе Терах өенә кайтты, чөнки ул ишек төбендә балта бәрү тавышын ишеткән иде; шуңа күрә Терах нәрсә булганын белергә өйгә керде.
35 Терах, сурәтләр бүлмәсендә балта тавышын ишеткәч, сурәтләр бүлмәсенә йөгерде һәм чыгып барган Ибрамны очратты.
36 Терах бүлмәгә керде һәм барлык потларның җимерелеп төшкәнен һәм ватык икәнен, иң зурысының кулындагы балтаның да сынмаганын, ә аның улы Ибрам пешергән тәмле итнең әле дә алар алдында булуын күрде.
37 Моны күргәч, Терахның ачуы бик нык чыкты һәм ул тиз генә бүлмәдән чыгып, Ибраһим янына китте.
38 Ул үзенең улы Ибрамны өйдә утырган килеш тапты һәм аңардан: «Син минем илаһларыма бу нәрсә эшләдең?» – дип сорады.
39 Әбигыя Терәгә болай дип җавап бирде: «Юк, хуҗам, мин алар алдына тәмле ризык алып килдем, һәм алар ашарга дип ит алып якынлашкач, бөек кеше кулын сузганчы, алар барысы да кулларын суздылар».
40 Зур кеше аларның үз алдында эшләгән эшләрен күреп, аларга ачуы чыкты. Ул барып, өйдәге балтаны алды да, алар янына килеп, барысын да ватты, һәм менә балта әле дә аның кулында, күрәсең.
41 Бу сүзләрне әйткәч, Терах улы Ибрамга ачуланды, һәм Терах ачуланып улы Ибрамга әйтте: «Син бу нинди хикәя сөйләдең? Син миңа ялган сөйлисең».
42 Син миңа әйткәннәрнең барысын да эшләрлек рух, җан яки көч бармы бу илаһларда? Алар агач һәм таш түгелме соң? Мин үзем аларны ясамадыммы? Син алар белән булган зур илаһ аларны сукты дип ялган сөйли аласыңмы? Син аның кулына балта бирдең, аннары ул барысын да сукты дип әйттең.
43 Әбигыя этисенә җавап биреп: «Ә син ничек бу потларга табына аласың, алар бернәрсә дә эшли алмыйлар? Син ышанган потлар сине коткара аламы? Алар сиңа ялварганда догаларыңны ишетә аламы? Алар сине дошманнарың кулыннан коткара аламы? Яисә алар синең өчен дошманнарыңа каршы сугышалармы? Син сөйләшә дә, ишетә дә алмаган агач һәм ташка табынасыңмы?» – диде.
44 Һәм хәзер, әлбәттә, сиңа да, синең белән бәйле кешеләр өчен дә мондый эшләр эшләү яхшы түгел; син шулкадәр акылсыз, шулкадәр акылсыз яки шулкадәр аңлаусызмы, агач һәм ташка хезмәт итәргә һәм шулай эшләргә телисеңме?
45 Күкне һәм җирне яраткан, сезне җирдә яраткан Ходайны онытып, ташка һәм агачка табынып, җаннарыгызга зур бәла китерәсезме?
46 Борынгы заманнарда безнең ата-бабаларыбыз бу эштә гөнаһ кылмаганнармыни, ә Галәмнең Раббысы аларның өстенә туфан суларын җибәреп, бөтен җирне юк итмәгәнмени?
47 Ничек сез моны дәвам итеп, ишетә дә, сөйләшә дә алмаган, сезне җәберләүдән коткара алмаган агач һәм таштан ясалган илаһларга хезмәт итә аласыз, шуның белән сезгә Галәм Аллаһысының ачуын китерә аласыз?
48 Шуңа күрә этием, моны эшләмә, үзеңә дә, гаиләңдәгеләргә дә явызлык китермә.
49 Ибраим тиз генә атасыннан сикереп чыгып, этисенең иң зур потыннан балтаны алды, һәм аны ватып, качып китте.
50 Терах, Ибрамның эшләгәннәрен күреп, өеннән ашыгып чыгып китте һәм патша янына китте, ул Нәмруд алдына килеп басты һәм патшага баш иде. Патша: «Сиңа нәрсә кирәк?» – дип сорады.
51 Ул болай диде: «Хөкем, мине тыңлагызчы,— Илле ел элек миндә бала туды, ул минем аллаларыма шулай эшләде һәм шулай диде; шуңа күрә, патша әфәндем, аны чакыртыгыз, ул сезнең алдыгызга килсен һәм аны закон буенча хөкем итсен, без аның явызлыгыннан котылырбыз».
52 Патша үзенең өч хезмәтчесен җибәрде, һәм алар барып, Ибрамны патша алдына алып килделәр. Шул көнне Нәмруд, аның барлык түрәләре һәм хезмәтчеләре аның каршында утырдылар, ә Терах та аларның каршында утырды.
53 Патша Ибраимга: «Син атаңа һәм аның илаһларына нәрсә эшләдең?» – дип сорады. Ибраим патшага этисенә әйткән сүзләрендә җавап бирде: «Алар белән бергә йортта булган бөек илаһ аларга син ишеткәнне эшләде».
54 Патша Ибраимга болай диде: «Аларның сөйләшергә, ашарга һәм син әйткәнчә эшләргә хокуклары бар идеме?» Ибраим патшага болай дип җавап бирде: «Әгәр аларда көч булмаса, ни өчен син аларга хезмәт итәсең һәм акылсызлыкларың аркасында кеше улларын юлдан яздырасың?»
55 Алар сине коткара алалар дип уйлыйсыңмы яки кечкенә яки зур нәрсә эшли алалар дип, син аларга хезмәт итәрсең дип уйлыйсыңмы? Ни өчен син бөтен галәмнең Аллаһысын сизмисең, ул сине бар иткән һәм үтерергә һәм яшәргә аның көче җитә?
56 0 Акылсыз, гади һәм надан патша, сиңа мәңге кайгы.
57 Мин синең колларыңа дөрес юлны өйрәтәсең дип уйлаган идем, ләкин син моны эшләмәдең, ә бөтен җирне үз гөнаһларың һәм синең юлларыңнан барган халкыңның гөнаһлары белән тутырдың.
58 Син белмисеңме, әллә ишетмәдеңме, син белмисеңме, безнең ата-бабаларыбыз борынгы көннәрдә шул җирдә гөнаһ кылганнар, һәм мәңгелек Аллаһы аларга туфан суларын җибәреп, барысын да юк иткән, һәм алар аркасында бөтен җирне юк иткән? Син һәм синең халкың хәзер күтәрелеп, Галәмнең Раббы Аллаһысының ачуын басарга һәм сиңа һәм бөтен җиргә явызлык китерергә җыенасыңмы?
59 Хәзер инде бу явыз эшеңне ташла һәм Галәмнең Аллаһысына, җаның аның кулында булган кебек, хезмәт ит, һәм шул чакта синең белән яхшы булыр.
60 Әгәр дә синең явыз йөрәгең минем сүзләремә колак салмаса, ул сине явыз юлларыңнан ташларга һәм мәңгелек Аллаһыга хезмәт итәргә мәҗбүр итмәсә, син,

синең халкың һәм синең белән бәйле булган һәркем, синең сүзләреңне ишетеп яки синең явыз юлларыңнан йөреп, соңгы көннәрдә оятка калып үләчәксең.
61 Ибрам патша һәм түрәләр алдында сөйләвен туктаткач, күзләрен күккә күтәреп: «Раббы барлык явызларны күрә һәм аларны хөкем итәчәк», – диде.

12 нче БҮЛЕК

1 Патша Ибраимның сүзләрен ишеткәч, аны төрмәгә утыртырга боерды; һәм Ибраим ун көн төрмәдә утырды.
2 Шул көннәр ахырында патша барлык патшаларны, түрәләрне, төрле өлкәләрнең хакимнәрен һәм акыл ияләрен аның алдына килергә боерды, һәм алар аның каршында утырдылар, ә Ибрам әле дә төрмәдә иде.
3 Патша түрәләргә һәм акыл ияләренә болай диде: «Сез ишеттегезме, Терах улы Ибрам үз атасына нәрсә эшләгән? Ул аңа шулай эшләгән, мин аны үз алдымда алып килергә куштым, һәм ул шулай диде; аның йөрәге аны алдамады, ул минем алдымда кузгалмады, һәм менә хәзер ул төрмәдә утыра».
4 Шуңа күрә патшаны хурлаган, сез ишеткән бар нәрсәне сөйләгән һәм эшләгән бу кешегә нинди хөкем чыгарылырга тиешлеген хәл итегез.
5 Алар барысы да патшага җавап биреп: «Патшаны хурлаган кешене агачка асып үтерергә кирәк, ләкин ул әйткәннәрен үтәп, безнең илаһларны сангa сукмаганлыктан, аны яндырып үтерергә кирәк, чөнки бу мәсьәләдә закон шундый», – диделәр.
6 Әгәр патша моны эшләргә теләсә, ул үз хезмәтчеләренә кирпеч мичеңә көндез дә, төнлә дә ут ягарга кушсын, аннары без бу кешене шул мичкә ташларбыз. Патша шулай эшләде дә, үз хезмәтчеләренә Кадимдагы патша мичендә өч көн һәм өч төн ут әзерләргә кушты; һәм патша аларга Ибраимны төрмәдән алып чыгып, яндырырга кушты.
7 Патшаның барлык хезмәтчеләре, түрәләр, лордлар, хакимнәр, хөкемдарлар һәм җирнең барлык халкы, якынча тугыз йөз мең кеше, Ибрамны күрер өчен мич каршында басып тордылар.
8 Барлык хатын-кызлар һәм балалар түбәләргә һәм манараларга чыгып, Ибрам белән нәрсә булганын күрергә җыелдылар, һәм барысы да еракта басып тордылар; һәм ул көнне бу хәлне карарга килмәгән бер генә ир дә калмады.
9 Ибраим килгәч, патшаның сихерчеләре һәм акыл ияләре Ибраимны күреп, патшага кычкырдылар: «Безнең патшабыз, бу кеше, без беләбез, ул туганда зур йолдыз дүрт йолдызны йоткан бала булган, без бу хакта патшага илле ел элек игълан иткән идек».
10 Менә хәзер аның этисе дә синең әмерләреңне бозды һәм сиңа тагын бер бала алып килеп, сине мәсхәрәләде, син аны үтердең.
11 Патша аларның сүзләрен ишеткәч, бик нык ачуланды һәм Терахны үз алдына китерергә кушты.
12 Патша болай диде: «Сихерчеләрнең нәрсә әйткәнен ишеттеңме? Хәзер миңа дөресен әйт, ничек эшләдең; әгәр дөресен сөйләсәң, акланырсың».
13 Патшаның ачуы шулкадәр көчле булганын күреп, Терах патшага болай диде: «Хуҗам һәм патшам, син хакыйкатьне ишеттең, һәм акыл ияләре әйткәннәр дөрес». Патша болай диде: «Ничек син моны эшли алдың, минем боерыкларымны бозып, үзең тудырмаган баланы миңа биреп, аның өчен кыйммәткә ия була аласың?»
14 Терах патшага җавап бирде: «Ул вакытта мин улыма карата назлы хисләр кичердем, шуңа күрә мин хезмәтчемнең улын алып, аны патша янына алып килдем».
15 Патша: «Моны сиңа кем киңәш бирде?» – диде. Әйт әле, миннән бернәрсә дә яшермә, үлмәссең», – диде.
16 Терах патша алдында бик нык куркып калды һәм патшага болай диде: «Миңа моны олы улым Харан киңәш итте, һәм Харан шул көннәрдә Ибрам туды, ул утыз ике яшендә иде».
17 Ләкин Харан этисенә бернәрсә дә киңәш бирмәде, чөнки Терах патшадан җанын коткарыр өчен шулай диде, чөнки ул бик курыкты; һәм патша Терахка әйтте: «Сиңа моны киңәш иткән улың Харан, Ибраим белән бергә утта үләчәк, чөнки патшаның теләгенә каршы чыкканы өчен үлем җәзасына тартылачак».
18 Шул вакытта Харан Ибраим юлыннан барырга омтылды, ләкин ул моны үз эчендә саклады.
19 Һаран үз күңелендә болай диде: «Менә, патша Ибраимны шушы эшләре өчен кулга алды, һәм әгәр Ибраим патшаны җиңсә, мин аның артыннан барырмын, ләкин патша җиңсә, мин патша артыннан барырмын».
20 Терах патшага улы Харан турында бу сүзләрне әйткәч, патша Харанны Ибраим белән бергә тотарга боерды.
21 Алар икесен дә, Ибрамны һәм аның абыйсы Харанны, утка ташларга алып килделәр, һәм җирнең барлык халкы, патша хезмәтчеләре, түрәләре, барлык хатын-кызлар һәм балалар шул көнне алар өстендә басып тордылар.
22 Патша хезмәтчеләре Ибрам белән аның абыйсын алып киттеләр, һәм аларның өсләрендәге киемнәреннән башка барлык киемнәрен салдырдылар.
23 Алар кулларын һәм аякларын җитен баулар белән бәйләделәр, һәм патша хезмәтчеләре аларны күтәреп, икесен дә мичкә ташладылар.
24 Раббы Ибрамны яратты һәм аңа карата кызганучан булды. Раббы төшеп, Ибрамны уттан коткарды, ләкин ул янмады.
25 Әмма аны бәйләгән барлык баулар янып бетте, ә Ибраим ут эчендә калып йөрде.
26 Харан аны утка ташлагач үлде, һәм ул көлгә әйләнде, чөнки аның йөрәге Раббы белән тулысынча килешмәде; һәм аны утка ташлаганнарның өстенә ут ялкыны таралды, һәм алар янып беттеләр, һәм аларның уникесе үлде.
27 Ибраим өч көн һәм өч төн ут эчендә йөрде, һәм патшаның барлык хезмәтчеләре дә аның ут эчендә йөргәнен күрделәр һәм патшага килеп хәбәр иттеләр: «Без Ибраимның ут эчендә йөргәнен күрдек, хәтта аның өстендәге киемнәре дә янмаган, ә аны бәйләгән бау янган».
28 Патша аларның сүзләрен ишеткәч, йөрәге төште һәм аларга ышанмады; шуңа күрә ул бу хәлне карарга башка тугры түрәләрне җибәрде, алар барып күрделәр

һәм патшага сөйләделәр; патша торып карарга барды, һәм ул ут эчендә йөрүче Ибрамны, һәм янган Харанның гәүдәсен күрде, һәм патша бик гаҗәпләнде.
29 Патша Ибрамны уттан чыгарырга боерды; аның хезмәтчеләре аны чыгарырга килделәр, ләкин алар моны эшли алмадылар, чөнки ут тирә-юньдә иде, ә ялкын мичтән аларга таба күтәрелә иде.
30 Патша хезмәтчеләре аннан качтылар, һәм патша аларны шелтәләп: «Тизрәк Ибрамны уттан чыгарыгыз, үлмәссез», – диде.
31 Патша хезмәтчеләре Ибрамны алып чыгарга тагын килделәр, һәм ялкын аларның йөзләрен яндырып, сигезе үлде.
32 Патша үз хезмәтчеләренең янып бетмәс өчен ут янына килә алмавын күргәч, Ибрамга кычкырды: «Әй, күктәге Аллаһы хезмәтчесе, ут арасыннан чык та, минем алдыма кил». Ибрам патшаның сүзен тыңлады да, ут арасыннан чыгып, патша каршына басты.
33 Әбрам патша һәм аның барлык хезмәтчеләре чыгып киткәч, Әбрамның патша каршына килүен күрделәр, аның киемнәре өстендә иде, чөнки алар янмаган иде, ә аны бәйләгән бау янган иде.
34 Патша Ибраимга: «Ни өчен син утта янмадың?» – диде.
35 Әбрам патшага болай диде: «Мин ышанам, кодрәте тулысынча булган, күк һәм җир Аллаһысы мине син ташлаган уттан коткарды».
36 Әбрамның абыйсы Һаран янып көлгә әйләнгән, һәм алар аның гәүдәсен эзләгәннәр, һәм аны янып беткән килеш тапканнар.
37 Харан сиксән ике яшендә Кадим утында үлгән. Патша, түрәләр һәм җир халкы, Ибрамның уттан котылганын күреп, килеп, Ибрамга баш ияләр.
38 Әбрам аларга болай диде: «Миңа баш имәгез, ә сезне яраткан дөнья Аллаһысына баш иегез, Аңа хезмәт итегез һәм Аның юлыннан барыгыз, чөнки мине бу уттан коткарган Ул, барлык кешеләрнең җаннарын һәм рухларын яраткан, кешене ана карынында ук формалаштырган һәм аны дөньяга чыгарган Ул, һәм Аңа ышанганнарны барлык газаплардан коткарачак Ул».
39 Патша һәм түрәләр өчен бу хәл бик гаҗәп булып күренде: Ибрам уттан котылды, ә Харан яндырылды; патша Ибрамга күп бүләкләр бирде, һәм аңа патша йортында яшәүче ике баш хезмәтчесен бирде: берсенең исеме Они, икенчесенең исеме Элиезер иде.
40 Барлык патшалар, түрәләр һәм хезмәтчеләр Ибрамга күп көмеш, алтын һәм энҗе бүләк иттеләр, һәм патша һәм аның түрәләре аны җибәрделәр, һәм ул тынычлык белән китте.
41 Ибрам патша яныннан тынычлык белән чыгып китте, патшаның күп хезмәтчеләре аның артыннан бардылар, һәм өч йөзгә якын кеше аңа кушылды.
42 Шул көнне Ибрам кайтып, үзе һәм аның артыннан килгән кешеләре белән әтисенең йортына китте. Ибрам гомере буе үз Аллаһысы Раббыга хезмәт итте, үз юллары белән йөрде һәм аның кануннарын үтәде.
43 Шул көннән башлап, Ибраим кешеләрнең йөрәкләрен Раббыга хезмәт итәргә юнәлтте.
44 Шул вакытта Нахор белән Ибрам үзләренә абыйлары Харанның кызларын алдылар; Нахорның хатыны Милка, ә Ибрамның хатынының исеме Сарай иде. Ә Ибрамның хатыны Сарай бала тапмый иде, ул көннәрдә аның баласы булмады.
45 Әбрам уттан чykканнан соң ике ел үткәч, ягъни гомеренең илле икенче елында, Нәмруд патша Бабылда тәхеттә утыра иде. Патша йоклап китә һәм төш күрә: ул үзенең гаскәрләре һәм гаскәрләре белән патша миче каршындагы үзәнлектә басып тора.
46 Ул күзләрен күтәрде һәм мичтән чыгучы Ибраһимга охшаган бер кешене күрде. Ул патша каршында кылычын тотып басып тора, аннары кылычын тотып патшага таба сикерә. Патша куркып качканлыктан, ул качып барганда, ул патшаның башына йомырка ыргыта, һәм йомырка зур елгага әйләнә.
47 Патша төшендә барлык гаскәрләренең дә шул елгада батып үлгәнен күрде, һәм патша өч кешесе белән качып китте, алар исән калды.
48 Патша бу кешеләргә карады, һәм алар патша киемнәре кебек затлы киемнәр кигәннәр иде, һәм алар патшаларның тышкы кыяфәтенә һәм бөеклегенә ия иделәр.
49 Алар йөгергәндә, елга патша алдында тагын йомыркага әйләнде, һәм йомыркадан яшь кош чыгып, патша алдына килде, аның башына очып килеп, патшаның күзен йолкып алды.
50 Патша бу күренештән бик нык кайгырды, йокысыннан уянды, аның рухы калтырады, һәм ул бик нык курку кичерде.
51 Иртән патша куркып урыныннан торды да, барлык акыл ияләренә һәм сихерчеләргә үз алдына килергә кушты, ә патша аларга төшен сөйләде.
52 Патшаның акыллы хезмәтчесе, аның исеме Ануки, патшага җавап биреп болай диде: «Бу соңгы көннәрдә минем Раббыма һәм патшама каршы чыгачак Ибрам һәм аның токымының явызлыкларыннан башка бернәрсә дә түгел».
53 Менә шул көн килер, ул вакытта Ибраим, аның токымы һәм аның гаиләсенең балалары минем патшама каршы сугышачаклар һәм патшаның барлык гаскәрләрен һәм гаскәрләрен юк итәчәкләр.
54 Ә син үзең кебек күргән һәм качып киткән өч кеше турында әйткән сүзләрең, җир патшаларыннан өч патша белән генә син котыла аласың дигәнне аңлата, алар синең белән сугышта булачак.
55 Башта күргәнең кебек йомыркага әйләнгән елга һәм күзеңне йолкып алган кош турында, бу соңгы көннәрдә патшаны үтерәчәк Ибраим токымыннан башка бернәрсә дә түгел.
56 Бу минем патшамның төше, һәм аның тәфсире менә шулай, һәм төш дөрес, һәм синең хезмәтчең сиңа биргән тәфсир дөрес.
57 Шуңа күрә, патшам, син беләсең, синең акыл ияләрең Ибрам туганда моны күргәннәренә илле ике ел үтте, һәм әгәр патшам Ибрамга җирдә яшәргә рөхсәт итсә, бу минем хуҗам һәм патшам өчен зыян булачак, чөнки Ибрам исән булган көннәрдә син дә, синең патшалыгың да ныгытылмаячак, чөнки бу аның туганда ук билгеле иде; һәм ни өчен патшам аны үтерми, аның явызлыклары соңрак синнән саклансын өчен?

58 Нәмруд Анукиның сүзен тыңлады һәм үзенең хезмәтчеләреннән берничәсен яшерен рәвештә җибәрде, алар Ибраимны тотып алып, аны үлемгә дучар итәр өчен патша алдына алып барырга тиеш иде.
59 Ә патша аңа биргән Ибрам хезмәтчесе Элиезер шул вакытта патша алдында иде, һәм ул Ануки патшага нәрсә киңәш иткәнен һәм патшаның Ибрамны үтерү өчен нәрсә әйткәнен ишетте.
60 Элиезер Ибраһимга болай диде: «Тиз тор, җаныңны коткар, патша кулыннан үлмәссең, чөнки ул синең турында төшендә шулай күрде, һәм Ануки аны шулай аңлатты, һәм Ануки патшага синең турында шулай киңәш бирде».
61 Әбрам Элиезерның сүзен тыңлады, һәм Әбрам ашыгып, Нух белән аның улы Шем йортына качты, һәм шунда яшеренеп, куркынычсыз урын тапты; патша хезмәтчеләре аны эзләргә Әбрам йортына килделәр, ләкин таба алмадылар, һәм алар бөтен җирне эзләделәр, ләкин аны тапмадылар, һәм алар һәр якка эзләделәр, ләкин аны очратмадылар.
62 Патша хезмәтчеләре Ибрамны таба алмагач, алар патша янына кире кайттылар, ләкин патшаның Ибрамга карата ачуы басылды, чөнки алар аны таба алмадылар, һәм патша Ибрам турындагы бу хәбәрне башыннан ычкындырды.
63 Әбрам бер ай дәвамында Нух йортында яшеренде, патша бу хәлне онытканчы, ләкин Әбрам һаман да патшадан курка иде; һәм Терах Нух йортында яшерен рәвештә улы Әбрамны күрергә килде, һәм Терах патша алдында бик бөек иде.
64 Әбрам этисенә болай диде: «Патшаның явыз киңәшчеләренең киңәше белән мине үтерергә һәм исемемне җир йөзеннән юк итәргә уйлаганын белмисеңмени?»
65 Хәзер синең монда кемең бар һәм бу җирдә синең нәрсәң бар? Тор, бергәләп Ханаан җиренә барыйк, без аның кулыннан котылырбыз, югыйсә соңгы көннәрдә син дә аның аркасында һәлак булмассың».
66 Нәмруд сиңа бу хөрмәтне мәхәббәт аркасында түгел, ә бары тик үз файдасы өчен генә бирә икәнен белмисеңме яки ишетмәдеңме?
67 Әгәр ул сиңа моңардан да зуррак яхшылык эшләсә, әлбәттә, болар дөньядагы буш нәрсәләр генә, чөнки байлык һәм байлык ачу һәм ачу көнендә файда бирмәячәк.
68 Хәзер минем тавышымны тыңлагыз, әйдәгез, Нәмрудның явызлыгыннан котылып, Ханаан җиренә барыйк; һәм җирдә сезне яраткан Раббыга хезмәт итегез, һәм сезнең өчен яхшы булачак; һәм сез куып йөргән барлык буш әйберләрне ташлагыз.
69 Нух һәм аның улы Шем Терага җавап биреп: «Ибраим сиңа әйткән сүзләр хак», – диделәр.
70 Терах улы Ибрамның сүзен тыңлады, һәм Терах Ибрам әйткән бар нәрсәне дә эшләде, чөнки бу Раббыдан иде, патша Ибрамны үтермәсен өчен.

13 нче БҮЛЕК

1 Терах улы Ибрамны, оныгы Лутны (Харан улы), килене Сарайны, улы Ибрамның хатынын һәм гаиләсенең барлык җаннарын алып, Ур-Кадимнан Ханаан җиренә китте. Алар Харан җиренә килеп җиткәч, анда калдылар, чөнки ул җир көтүлек өчен бик яхшы иде һәм алар белән бергә килгән кешеләр өчен җитәрлек киңлек иде.
2 Харан җире халкы Ибрамның Аллаһы һәм кешеләр алдында яхшы һәм гадел булуын, аның Аллаһысы Раббының аның белән булуын күрделәр. Харан җире халкының кайберләре Ибрамга кушылдылар, ул аларга Раббының күрсәтмәләрен һәм юлларын өйрәтте; һәм бу кешеләр Ибрам белән аның йортында калдылар һәм аңа ябыштылар.
3 Ибрам өч ел бу җирдә яшәде, һәм өч елдан соң Раббы Ибрамга күренеп әйтте: «Мин – сине Ур-Кадимнан чыгарган һәм барлык дошманнарың кулыннан коткарган Раббым».
4 Шуңа күрә хәзер, әгәр син Минем тавышымны тыңласаң һәм Минем әмерләремне, кагыйдәләремне һәм кануннарымны үтәсәң, Мин дошманнарыңны синең алдыңда егып төшерермен, һәм синең токымыңны күктәге йолдызлар кебек күбәйтермен, һәм кулларыңның барлык эшләренә фатихамны җибәрермен, һәм син бернәрсәгә дә мохтаҗ булмаячаксың.
5 Хәзер тор, хатыныңны һәм бар нәрсәңне ал да, Кәнган җиренә бар һәм анда яшә, һәм мин синең өчен Аллаһы булырмын, һәм мин сине фатихалармын.» Һәм Ибраим торды да, хатынын һәм бар нәрсәсен алып, Раббы әйткәнчә, Кәнган җиренә китте. Әбрам Хараннан киткәндә илле яшендә иде.
6 Ибрам Кәнган җиренә килеп, шәһәр уртасында яшәде, һәм ул үз чатырын Кәнган халкы арасында, шул җирләрдә яшәүчеләр арасында корды.
7 Ибраһим Кәнган җиренә килгәч, Раббы аңа күренде һәм болай диде: «Бу җирне Мин сиңа һәм синең токымыңа мәңгегә бирдем. Мин синең токымыңны күктәге йолдызлар кебек итәрмен, һәм син күргән барлык җирләрне синең токымыңа мирас итеп бирермен».
8 Аллаһы аның белән сөйләшкән урында Ибраим корбан китерү урыны төзеде, һәм анда Ибраим Раббы исемен чакырды.
9 Ул вакытта, Ибрам Кәнган җирендә өч ел яшәгәннән соң, Нух шул елда вафат булды, бу Ибрамның гомеренең илле сигезенче елы иде; һәм Нух барлыгы тугыз йөз илле ел яшәде һәм вафат булды.
10 Ибрам, хатыны, аның барлык милке, аның белән бергә булган кешеләр һәм аңа кушылган җир халкы, ә Ибрамның абыйсы Нахор, аның этисе Терах, Харан улы Лут һәм аларның барысы да Харанда яшәделәр.
11 Ибраим Ханаан җирендә яшәгән бишенче елында Содом, Гоморра халкы һәм тигезлекнең барлык шәһәрләре халкы Элам патшасы Кедорлаумерның хакимлегенә каршы чыктылар, чөнки тигезлекнең барлык шәһәрләре патшалары да унике ел дәвамында Кедорлаумерга хезмәт иткәннәр һәм аңа ел саен салым түләгәннәр, ләкин шул көннәрдә, унөченче елда, алар аңа каршы фетнә күтәргәннәр.
12 Ибрам Ханаан җирендә яшәгән унынчы елында Шинар патшасы Нимруд белән Элам патшасы Кедорлаумер арасында сугыш булды, һәм Нимруд

Кедорлаумер белән сугышырга һәм аны буйсындырырга килде.
13 Чөнки ул вакытта Кедорлаумер Нәмруд гаскәрләренең бер җитәкчесе иде, һәм манарадагы барлык кешеләр таралгач, калганнары да җир йөзенә таралгач, Кедорлаумер Элам җиренә китте һәм анда хакимлек итте һәм үз хуҗасына каршы чыкты.
14 Шул көннәрдә Нәмруд тигезлек шәһәрләре фетнә күтәргәнен күргәч, тәкәбберлек һәм ачу белән Кедорлаумер белән сугышырга килде. Нәмруд үзенең барлык түрәләрен һәм гражданнарын, якынча җиде йөз мең кешене җыеп, Кедорлаумерга каршы чыкты. Кедорлаумер аның белән биш мең кеше белән очрашты, һәм алар Элам белән Шинар арасындагы Бабыл үзәнлегендә сугышка әзерләнделәр.
15 Шул патшаларның барысы да шунда сугыштылар, һәм Нәмруд һәм аның халкы Кедорлаомер халкы алдында җиңелде, һәм Нәмруд кешеләреннән якынча алты йөз мең кеше һәлак булды, һәм патша улы Мардон алар арасында һәлак булды.
16 Нәмруд качып китте һәм оятка калып, үз җиренә кайтты. Ул озак вакыт Кедорлаомерга буйсынды. Кедорлаомер үз җиренә кайтты һәм үз гаскәрләренең җитәкчеләрен тирә-юньдә яшәүче патшаларга, Эласар патшасы Ариохка һәм Гоим патшасы Тидалга җибәрде, һәм алар белән килешү төзеде, һәм алар барысы да аның әмерләренә буйсындылар.
17 Бу Ибрамның Ханаан җирендә яшәгән унбишенче елында, ягъни Ибрамның гомеренең җитмешенче елында иде. Шул елда Раббы Ибрамга күренде һәм аңа болай диде: «Мин – сине Ур-Кадимнан алып чыккан Раббы, сиңа бу җирне мирас итеп бирү өчен».
18 Хәзер Минем алдымда йөр, камил бул һәм Минем әмерләремне үтә, чөнки Мин сиңа һәм синең токымыңа бу җирне мирас итеп бирәчәкмен, Мисраим елгасыннан алып бөек Евфрат елгасына кадәр.
19 Син исән-сау һәм бәхетле гомер белән ата-бабаларың янына кайтырсың, һәм дүртенче буын бу җиргә кайтыр һәм аны мәңгегә мирас итеп алыр; һәм Ибраим корбан китерү урыны төзеде, һәм үзенә күренгән Раббы исемен чакырды, һәм корбан китерү урынында Раббыга корбан китерде.
20 Шул вакытта Ибраим кайтып, Харанга китте, әти-әнисен һәм әтисенең гаиләсен күрергә. Ибраим, хатыны һәм аның барлык кешеләре Харанга кайттылар, һәм Ибраим Харанда биш ел яшәде.
21 Харан халкының күбесе, якынча җитмеш ике кеше, Ибраим артыннан барды, һәм Ибраим аларга Раббының күрсәтмәләрен һәм Аның юлларын өйрәтте, һәм ул аларга Раббыны танырга өйрәтте.
22 Шул көннәрдә Раббы Харанда Ибраһимга күренде һәм аңа болай диде: «Менә, Мин сиңа егерме ел элек болай дидем:
23 Үз җиреңнән, туган җиреңнән һәм атаң йортыннан чыгып, Мин сиңа һәм балаларыңа бирер өчен күрсәткән җиргә кит, чөнки шул җирдә Мин сине фатихалармын, сине бөек халык итәрмен, исемеңне бөек итәрмен, һәм җирнең барлык гаиләләре синең аша фатихаланыр.
24 Хәзер торыгыз, бу урыннан, үзегез, хатының, барлык кешеләрегез, өегездә туганнар һәм Харанда тудырган барлык җаннарыгыз белән чыгыгыз, аларны үзегез белән алып чыгыгыз һәм Ханаан җиренә кайтырга торыгыз.
25 Ибраим торып басты һәм хатыны Сарайны, үзенең бар милкен, өендә туган бар нәрсәне һәм Харанда туган җаннарын алып, Ханаан җиренә китте.
26 Шуннан соң Ибрам, Раббы сүзе буенча, Ханаан җиренә кайтты. Аның белән абыйсы Харанның улы Лут та китте. Ибрам җитмеш биш яшендә Хараннан Ханаан җиренә кайтырга чыкты.
27 Ул, Раббының Ибраһимга әйткән сүзе буенча, Кәнган җиренә килде, чатырын корып, Мамре тигезлегендә яшәде, аның белән абыйсының улы Лут һәм аның барлык милке дә бар иде.
28 Раббы Ибраһимга янә күренде һәм әйтте: «Мин бу җирне синең токымыңа бирәчәкмен». Ул анда үзенә күренгән Раббыга корбан китерү урыны төзеде, ул бүгенге көнгә кадәр Мамре тигезлегендә урнашкан.

14 нче БҮЛЕК

1 Ул көннәрдә Шинар җирендә бер акыллы кеше яшәгән. Ул һәрьяктан белемле, матур кыяфәткә ия булган, ләкин ул ярлы һәм ярлы иде; аның исеме Рикайон иде, һәм ул үзен тәэмин итәргә авырлык кичерә иде.
2 Ул Мисырга, Мисыр патшасы Аном улы Освирис янына барырга булды, патшага үзенең зирәклеген күрсәтергә, чөнки бәлки ул аның алдында мәрхәмәт табар, аны тәрбияләр һәм аңа ярдәм итәр иде; һәм Рикайон шулай эшләде.
3 Рикайон Мисырга килгәч, ул Мисыр халкыннан патша турында сорады, һәм Мисыр халкы аңа Мисыр патшасының гадәтен сөйләде, чөнки ул вакытта Мисыр патшасының гадәте буенча ул үзенең патша сараеннан чыгып, елына бер генә көнне чит илдә күренә иде, һәм аннан соң патша үз сараена кайтып, шунда кала иде.
4 Патша чыккан көнне ил буенча хөкем чыгарды, һәм дәгъвасы булган һәркем шул көнне патша янына аның үтенечен сорарга килде.
5 Рикайон Мисырдагы йола турында һәм патша янына килә алмавын ишеткәч, бик кайгырды һәм бик нык кайгырды.
6 Кич белән Рикайон чыгып, җимерек хәлдәге йорт тапты, ул Мисырда элек икмәк пешерү йорты булган. Ул төне буе шунда җаны ачыган һәм ачлыктан интегә, ә күзләре йокысыз калган.
7 Рикайон патша килгәнче шәһәрдә нәрсә эшләргә һәм анда ничек яшәргә икәнлеген уйлады.
8 Ул иртән торып йөрде һәм юлында яшелчәләр һәм төрле орлыклар сатучыларны очратты. Алар халыкка шул орлыклар белән тәэмин иттеләр.
9 Рикайон шәһәрдә яшәр өчен шулай эшләргә теләде, ләкин ул халыкның гореф-гадәтләрен белмәде, һәм алар арасындагы сукыр кешегә охшап калды.
10 Ул барып, яшелчәләр сатып, аны көнкүрешкә алып килде. Халык аның тирәсенә җыелып, аны мыскыллап көлделәр, аннан яшелчәләрен тартып алдылар һәм бернәрсә дә калдырмадылар.

11 Ул аннан, җаны ачыган килеш, сулап, кичә төне буе яшәгән икмәк пешерү йортына китте, һәм икенче төнен шунда йоклады.
12 Шул ук төндә ул ачлыктан ничек котылырга икәнлеген тагын бер кат уйлады һәм ничек эшләргә план корды.
13 Иртән торып, оста эш итте, халык арасыннан утыз көчле кешене яллады, аларның сугыш кораллары кулларында иде, һәм аларны Мисыр каберенең башына алып барып, шунда куйды.
14 Ул аларга болай дип боерды: «Патша болай ди: «Көчләрегезне ныгытыгыз һәм батыр кешеләр булыгыз, ике йөз көмеш тәңкә бирелмичә, беркемне дә монда күммәгез, аннары ул күмелергә тиеш; һәм алар шул ел дәвамында Мисыр халкына Рикайон әмере буенча эшләделәр».
15 Сигез ай эчендә Рикаён һәм аның кешеләре күп көмеш һәм алтын байлык җыйдылар, һәм Рикаён бик күп атлар һәм башка хайваннар алды, һәм ул тагын кешеләр яллады, аларга атлар бирде, һәм алар аның янында калдылар.
16 Ел җиткәч, патша шәһәргә чыкканда, Мисырның барлык халкы Рикайон һәм аның кешеләренең эшләре турында аның белән сөйләшергә җыелды.
17 Патша билгеләнгән көнне чыгып китте, һәм барлык мисырлылар аның алдына килеп, аңа кычкырдылар:
18 Патша мәңге яшәсен. Син шәһәрдә хезмәтчеләрең белән нәрсә эшлисең? Шулкадәр күп көмеш һәм алтын бирелгәнче, үле гәүдәләрне күмәргә рөхсәт итмисең? Элеккеге патшалар көннәреннән алып, хәтта Адәм көннәреннән алып бүгенге көнгә кадәр бөтен җирдә шундый эш башкарылдымы? Үлгәннәрне билгеләнгән бәягә генә күммәскә?
19 Патшаларның тереләрдән ел саен салым алу гадәте барлыгын беләбез, ләкин син моны гына түгел, ә үлеләрдән дә көн саен салым аласың.
20 Хәзер, патшам, без моңа түзә алмыйбыз, чөнки бөтен шәһәр моның аркасында җимерелгән, һәм син моны белмисеңме?
21 Патша аларның әйткәннәрен ишеткәч, бик нык ачуланды, һәм бу хәл турында бернәрсә дә белмәгәнгә, аның эчендә ачу кабынды.
22 Патша болай диде: «Минем боерыгымсыз минем җиремдә мондый явыз эшне кем һәм кайда эшләргә батырчылык итә?» Син миңа әйтерсең.
23 Алар аңа Рикаён һәм аның кешеләренең барлык эшләрен сөйләделәр, һәм патшаның ачуы чыкты, һәм ул Рикаён һәм аның кешеләрен үз алдына китерергә кушты.
24 Рикаён меңгә якын баланы, улларны һәм кызларны алып, аларга ефәк һәм чигү киендерде, аларны атларга утыртты һәм үз кешеләре аша патшага җибәрде, шулай ук патшага бүләк итеп күп көмеш, алтын һәм кыйммәтле ташлар, көчле һәм матур ат алды, алар белән патша алдына килеп, аның алдында җиргә кадәр баш иде; патша, аның хезмәтчеләре һәм Мисырның барлык халкы Рикаённың эшенә гаҗәпләнделәр, һәм аның байлыгын һәм патшага китергән бүләкләрен күрделәр.
25 Патша моңа бик шат булды һәм ул моңа гаҗәпләнде; Рикайон аның каршында утыргач, патша аңардан барлык эшләре турында сорады, һәм Рикайон барлык сүзләрен патша, аның хезмәтчеләре һәм Мисыр халкы алдында акыллы итеп сөйләде.
26 Патша Рикайонның сүзләрен һәм аның зирәклеген ишеткәч, Рикайон аның алдында мәрхәмәт тапты, һәм патшаның барлык хезмәтчеләреннән һәм Мисыр халкының барысыннан да, аның зирәклеге һәм оста сүзләре аркасында, ул мәрхәмәт һәм рәхим-шәфкать белән очрашты, һәм шул вакыттан бирле алар аны бик ярата башладылар.
27 Патша Рикайонга җавап биреп: «Синең исемең инде Рикайон түгел, ә фиргавен булачак, чөнки син үлеләрдән салым җыйгансың», – диде.
28 Патша һәм аның гражданнары Рикайонны зирәклеге өчен яраттылар һәм аны патша астында камил итү өчен Мисырның барлык халкы белән киңәшләштеләр.
29 Мисырның барлык халкы һәм аның акыл ияләре шулай эшләделәр, һәм бу Мисырда закон булды.
30 Алар Рикайон фиргавенне Мисыр патшасы Освирис җитәкчелегендә камилләштерделәр, һәм Рикайон фиргавен Мисыр белән идарә итте, көн саен бөтен шәһәргә гаделлек урнаштырды, ләкин Освирис патша елына бер көнне, ул күренергә чыкканда, ил халкын хөкем итә иде.
31 Рикаён фиргавен хәйләкәр рәвештә Мисыр хөкүмәтен басып алды һәм Мисырның барлык кешеләреннән салым җыйды.
32 Мисыр халкының барысы да Рикайон фиргавенне бик яраттылар, һәм алар Мисырда үзләре һәм аларның токымы өстеннән хакимлек итәргә тиешле һәр патшаны фиргавен дип атарга карар чыгардылар.
33 Шуңа күрә ул вакыттан алып Мисырда хакимлек иткән барлык патшалар бүгенге көнгә кадәр фиргавен дип атала.

15 нче БҮЛЕК

1 Шул елны бөтен Кәнган җирендә көчле ачлык булды, һәм бу җирнең халкы ачлык аркасында яши алмады, чөнки ул бик каты иде.
2 Ачлык аркасында Ибраим һәм аның барлык кешеләре торып, Мисырга киттеләр, һәм Мицраим елгасы буенда юл арыганнан соң ял итәр өчен бераз вакыт шунда калдылар.
3 Әбрам белән Сарай Мицраим елгасы буенда баралар иде. Әбрам хатыны Сарайның бик чибәр икәнен күрде.
4 Әбрам хатыны Сарайга болай диде: «Аллаһы сине шундый матур йөз белән яратканга күрә, мин мисырлылардан куркам, алар мине үтереп, сине алып китмәсләр, чөнки бу урыннарда Аллаһыдан курку юк».
5 Син, әлбәттә, моны эшләрсең: синнән сораучыларның барысына да үзеңне минем апам дип әйт, шулай итеп минем белән яхшы яшәрбез, без исән калырбыз һәм үлмәсбез».
6 Авраам ачлык аркасында үзе белән Мисырга килгән барлык кешеләргә дә шулай ук боерык бирде, һәм аның абыйсы Лутка да болай дип боерды: «Әгәр мисырлылар сездән Сарай турында сорасалар, ул Ибрамның апасы дип әйтегез».
7 Әмма бу боерыкларның барысына да карамастан, Ибрам аларга ышанмады, ләкин Сарайны алып,

сандыкка салды һәм аны чүлмәкләре арасына яшерде, чөнки Ибрам мисырлыларның явызлыгы аркасында Сарай өчен бик борчылды.
8 Әбрам һәм аның барлык кешеләре Мицраим елгасыннан торып, Мисырга килделәр; шәһәр капкаларына керергә дә өлгермәделәр, сакчылар аларга каршы торып: «Малыгыздан уннан бер өлешне патшага бирегез, аннары шәһәргә керегез», – диделәр. Әбрам һәм аның белән булган кешеләр шулай эшләделәр.
9 Әбрам үзенең кешеләре белән Мисырга килде, һәм алар Сарай яшерелгән сандыкны алып килделәр, һәм мисырлылар сандыкны күрделәр.
10 Патшаның хезмәтчеләре Ибрам янына килеп: «Бу сандыкта без күрмәгән нәрсәң бар?» – диделәр. Хәзер сандыкны ачып, андагы бар нәрсәнең уннан бер өлешен патшага бир.
11 Әбрам: «Бу сандыкны ачмыйм, ләкин син сораганның барысын да бирермен», – диде. Әбрамга фиргавен хезмәтчеләре: «Бу – кыйммәтле ташлардан ясалган сандык, безгә аның уннан бер өлешен бир», – дип җавап бирделәр.
12 Ибраим болай диде: «Син теләгән бар нәрсәне дә бирермен, ләкин сандыкны ачмаска тиешсең».
13 Патшаның хезмәтчеләре Ибрамны кыстылар, һәм алар сандыкка килеп, аны көчләп ачтылар, һәм күрделәр, һәм сандыкта матур хатын-кыз ята.
14 Патша түрәләре Сарайны күргәч, аның матурлыгына сокландылар, һәм фиргавеннең барлык түрәләре һәм хезмәтчеләре Сарайны күрергә җыелдылар, чөнки ул бик матур иде. Патша түрәләре йөгереп фиргавенгә күргәннәренең барысын да сөйләделәр, һәм алар Сарайны патшага мактадылар; фиргавен аны алып килергә кушты, һәм хатын патша алдына килде.
15 Фиргавен Сарайны күрде һәм аны бик ошатты, һәм ул аның матурлыгына сокланды, һәм патша аның өчен бик шатланды һәм аның турында хәбәр китергәннәргә бүләкләр бирде.
16 Хатынны фиргавен йортына алып килделәр, һәм Ибрам хатыны өчен кайгырды, һәм ул Ходайга ялварып, аны фиргавен кулыннан коткаруын сорады.
17 Сарай да шул вакытта дога кылды һәм болай диде: «Әй Ходай, Син минем Раббым Аврамга үз җиреннән һәм атасының йортыннан Ханаан җиренә китәргә куштың, һәм әгәр ул синең әмерләреңне үтәсә, аңа яхшылык эшләргә вәгъдә бирдең; менә без Син кушканны үтәдек, җиребезне һәм гаиләләребезне ташлап, чит җиргә һәм элек белмәгән халык янына киттек».
18 Без бу җиргә ачлыктан котылу өчен килдек, һәм бу бәла минем башыма килде; шуңа күрә хәзер, Ходай Ходай, безне коткар һәм бу золымчы кулыннан коткар, һәм Үзеңнең мәрхәмәтең хакына миңа яхшылык эшлә.
19 Раббы Сарайның тавышын тыңлады, һәм Раббы Сарайны фиргавен кулыннан коткарыр өчен фәрештә җибәрде.
20 Патша Сарай каршына килеп утырды. Күрде ки, Раббы фәрештәсе алар өстендә басып тора иде. Ул Сарайга күренде һәм аңа болай диде: «Курыкма, Раббы синең догаңны ишетте».
21 Патша Сарай янына килеп: «Сине монда алып килгән кеше кем соң?» – дип сорады. Сарай: «Ул минем туганым», – диде.
22 Патша болай диде: «Без аны бөек итәргә, аны күтәрергә һәм син безгә кушкан барлык яхшылыкларны эшләргә тиешбез». Шул вакытта патша Ибраимга күп итеп көмеш, алтын һәм кыйммәтле ташлар, шулай ук терлекләр, ир-атлар һәм хезмәтчеләр җибәрде. Патша Ибраимны алып килергә кушты, һәм ул патша сараеның ишегалдында утырды, һәм патша шул төндә Ибраимны бик югары күтәрде.
23 Патша Сарай белән сөйләшергә якын килде һәм кулын сузып, аңа кагылырга теләде, ләкин фәрештә аны каты сукты. Ул куркып, аңа кул сузудан тыелып калды.
24 Патша Сарай янына якынлашкач, фәрештә аны җиргә екты һәм төне буе шулай эшләде, һәм патша куркып калды.
25 Шул төндә фәрештә Сарай аркасында патшаның барлык хезмәтчеләрен һәм аның бөтен йортын каты җәфалады, һәм шул төндә фиргавен сараендагы кешеләр арасында зур елау булды.
26 Фиргавен, үзенә килгән бәлане күреп: «Чыннан да, бу хатын аркасында минем белән бу хәл булды», – диде, һәм ул аннан ераграк китеп, аңа ягымлы сүзләр әйтте.
27 Патша Сарайга: «Син монда кем белән килгәнең турында сөйлә», – диде. Сарай: «Бу кеше – минем ирем, мин сиңа ул минем абыем дип әйттем, чөнки син аны явыз эшләр белән үтермәссең дип куркам», – диде.
28 Патша Сарайдан читтә калды, һәм Раббы фәрештәсенең бәлаләре аны да, аның гаиләсен дә туктатты, һәм фиргавен Сарай аркасында җәфаланганын белде, һәм патша моңа бик нык гаҗәпләнде.
29 Иртән патша Ибрамны чакырып алды һәм аңа болай диде: «Ни өчен син миңа болай эшләдең? Ни өчен син: «Ул минем сеңлем», – дидең? Шуңа күрә мин аны үземә хатын итеп алдым, һәм бу авыр бәла миңа һәм минем гаиләмә килде».
30 Менә хатының, аны ал да, җиребездән кит, югыйсә барыбыз да аның аркасында үләчәкбез. Фиргавен Ибрамга бирер өчен тагын терлекләр, ир-атлар һәм хатын-кызлар, көмеш һәм алтын алды, һәм ул аңа хатыны Сарайны кире кайтарды.
31 Патша үзенең кәнизәкләреннән туган бер кызны алып, Сарайга хезмәтче итеп бирде.
32 Патша кызына болай диде: «Кызым, бу хатын аркасында безгә нинди бәла килгәнен күргәннән соң, минем йортымда хуҗабикә булудан да, бу кешенең йортында хезмәтче булуың сиңа яхшырак».
33 Ибраим торды, үзе һәм аның барлык кешеләре Мисырдан киттеләр, ә фиргавен үзенең кешеләренә аның белән һәм аның белән барган бар кешегә дә барырга кушты.
34 Әбрам Ханаан җиренә, корбан китерү урыны ясаган урынга, башта чатырын корган урынга кайтты.
35 Ә Ибраһимның абыйсы Харанның улы Лутның күпләп малы, көтүе, көтүе һәм чатырлары бар иде, чөнки Раббы аларга Ибраһим аркасында юмартлык күрсәтте.

36 Ибрам бу җирдә яшәгәндә, Лутның көтүчеләре Ибрамның көтүчеләре белән талаштылар, чөнки аларның милке бик зур иде, һәм маллары күп булганга күрә, җир аларны сыйдыра алмады.
37 Әбрамның көтүчеләре үз көтүләрен көтәргә киткәч, алар җир халкының басуларына кермәделәр, ә Лутның көтүчеләренең терлекләре башкача керделәр, чөнки аларга җир халкының басуларында көтәргә рөхсәт ителде.
38 Бу җир халкы көн саен бу хәлне күреп торды һәм Ибраһим янына килеп, Лутның көтүчеләре аркасында аның белән талашты.
39 Әбрам Лутка болай диде: «Ни өчен син миңа шулай эшлисең? Мине җир халкы алдында җирәнгеч итәсең, көтүчеңә башка халыкларның басуларында малыңны көтәргә кушасың? Син минем бу җирдә, Ханаан халкы арасында, килмешәк икәнемне белмисеңмени, ни өчен син миңа шулай эшлисең?»
40 Ибраим көн саен шуның аркасында Лут белән талаша иде, ләкин Лут Ибраимны тыңламый, һәм ул шулай ук эшли бирде, һәм җир халкы килеп, Ибраимга хәбәр итте.
41 Әбрам Лутка болай диде: «Кайчанга кадәр син бу җир халкы өчен миңа киртә булып торырсың? Хәзер мин синнән үтенәм, безнең арада талаш-тартыш булмасын, чөнки без туганнар».
42 Әмма мин синнән миннән аерылуыңны үтенәм, бар да, үз малың һәм бар милкең белән яшәр өчен урын сайла, ләкин үзең һәм гаиләсең миннән ераграк тор.
43 Миннән китүдән курыкма, чөнки кемдер сиңа зыян китерсә, миңа хәбәр ит, мин аннан синең өчен үч алырмын, тик миннән кит кенә.
44 Ибрам бу сүзләрнең барысын да Лутка сөйләп бетергәч, Лут торып басты һәм күзләрен Иордан елгасы тигезлегенә күтәрде.
45 Ул бу урынның тулысынча сулы икәнен, кешеләр өчен дә, терлекләр өчен дә көтүлек булуын күрде.
46 Лут Ибраимнан шул урынга китте, һәм анда үз чатырын корды һәм Содомда яшәде, һәм алар бер-берсеннән аерылып яшәделәр.
47 Ибраим Хевრондагы Мамре тигезлегендә яшәде һәм анда чатырын корды, һәм Ибраим шул урында күп еллар яшәде.

16НЧЫ БҮЛЕК

1 Шул вакытта Элам патшасы Кедорлаомер барлык күрше патшаларга, ул вакытта аның хакимлеге астында булган Шинар патшасы Нимродка, Гоим патшасы Тидалга һәм Эласар патшасы Ариохка хәбәр җибәрде. Ул алар белән килешү төзеде: «Миңа килеп, миңа ярдәм итегез, без Содомның барлык шәһәрләрен һәм анда яшәүчеләрне юк итәбез, чөнки алар унөч ел дәвамында миңа каршы фетнә күтәрделәр».
2 Бу дүрт патша үзләренең барлык гаскәрләре белән, якынча сигез йөз мең кеше белән, күтәрелеп киттеләр һәм юлларында очраган һәркемне үтерделәр.
3 Содом һәм Гоморраның биш патшасы: Адма патшасы Шинаб, Зебойим патшасы Шемебер, Содом патшасы Бера, Гоморра патшасы Берша һәм Соар патшасы Бела аларны каршы алырга чыктылар, һәм алар барысы да Сиддим үзәнлегендә бергә җыелдылар.
4 Бу тугыз патша Сиддим үзәнлегендә сугышты, һәм Содом һәм Гоморра патшалары Элам патшалары алдында җиңелде.
5 Сиддим үзәне известь чокырлары белән тулы иде, һәм Элам патшалары Содом патшаларын куып киттеләр, һәм Содом патшалары үз гаскәрләре белән качып, известь чокырларына егылдылар, калганнары исән калу өчен тауга киттеләр. Эламның биш патшасы аларны куып җитте һәм Содом капкаларына кадәр куып җитте, һәм алар Содомда булган бар нәрсәне дә талап алдылар.
6 Алар Содом һәм Гоморра шәһәрләрен талап, шулай ук Ибрамның абыйсының улы Лутны һәм аның милкен тартып алдылар, Содом шәһәрләрендәге барлык мөлкәтне дә тартып алдылар һәм китеп бардылар; сугышта булган Ибрамның хезмәтчесе Уник моны күреп, Ибрамга патшаларның Содом шәһәрләре белән нәрсә эшләгәннәрен һәм Лутның алар тарафыннан әсирлеккә алынганын сөйләде.
7 Моны ишеткәч, Ибраим өч йөз унсигез кеше белән торып басты. Шул төндә ул бу патшаларны куып барып үтерде, һәм алар барысы да Ибраим һәм аның кешеләре алдында егылды, һәм дүрт патшадан башка беркем дә калмады, һәм алар һәрберсе үз юлына киттеләр.
8 Ибрам Содомның барлык милкен, шулай ук Лутны, аның милкен, хатыннарын, балаларын һәм аңа караган бар нәрсәне кире кайтарып алды, шуңа күрә Лут бернәрсәгә дә мохтаҗ булмады.
9 Ул бу патшаларны җиңеп кайткач, кешеләре белән патшалар сугышкан Сиддим үзәнлеген үтте.
10 Содом патшасы Бера һәм аның белән булган башка кешеләр, үзләре төшкән известь чокырларыннан чыгып, Ибрам һәм аның кешеләрен каршы алдылар.
11 Иерусалим патшасы Адониседек, ягъни Шем, үз кешеләре белән Ибрамны һәм аның халкын каршы алырга чыкты, икмәк һәм шәраб алып, алар бергә Мелех үзәнлегендә калдылар.
12 Адониседек Ибраимга фатихасын бирде, һәм Ибраим аңа дошманнарыннан алынган табыштан алып килгән бар нәрсәнең уннан бер өлешен бирде, чөнки Адониседек Аллаһы алдында рухани иде.
13 Шунда Содом һәм Гоморра патшалары, үз хезмәтчеләре белән бергә, Ибраим янына килеп, аңардан әсирлеккә алган хезмәтчеләрен кире кайтаруын һәм барлык мал-мөлкәтне үзенә алуын үтенделәр.
14 Әбрам Содом патшаларына болай дип җавап бирде: «Күкне һәм җирне яраткан, җанымны барлык бәла-казалардан коткарган, бүген мине дошманнарымнан коткарган һәм аларны минем кулыма биргән Ходай тере! Мин сезнең бернәрсәгезне дә алмыйм, сез иртәгә: «Әбрам безнең байлыгыбыздан бай булды», – дип мактанмассыз.
15 Чөнки мин ышанган Раббым Аллаһым миңа болай диде: «Син бернәрсәгә дә мохтаҗ булма, чөнки Мин сине кулларың белән эшләгән һәр эштә фатихалармын».
16 Шуңа күрә хәзер менә, менә синең барысы да, ал да кит; Раббы исән! Мин синнән бер тере җаннан да,

галстуктан да, җептән дә алмыйм, минем белән сугышка киткәннәрнең ризыгыннан, шулай ук минем белән барган кешеләрнең, Анарның, Ашколның һәм Мамренең өлешләреннән кала, алар һәм аларның кешеләре, шулай ук йөкне сакларга калганнар да табыштан үз өлешләрен алачаклар.
17 Содом патшалары Ибрамга әйткәннәрен барысын да бирделәр, һәм аны теләгәнен алырга мәҗбүр иттеләр, ләкин ул теләмәде.
18 Ул Содом патшаларын һәм аларның калган кешеләрен җибәрде, һәм аларга Лут турында боерык бирде, һәм алар үз урыннарына киттеләр.
19 Шулай ук абыйсының улы Лут та үз милке белән китте, һәм ул алар белән китте. Лут үз өенә, Содомга, ә Ибрам үз халкы белән Хеврондагы Мамре тигезлегенә кайтты.
20 Шул вакытта Раббы Хевронда Ибраһимга янә күренде һәм аңа болай диде: «Курыкма, синең бүләгең минем алдымда бик зур, чөнки мин сине күпәйткәнче, сине фатихалаганчы һәм токымыңны күктәге йолдызлар кебек күпәйткәнче, үлчәп тә, санап та булмый торганчы, ташламам».
21 Күзләрең белән күргән барлык җирләрне Мин синең токымыңа бирермен, аларга мәңгегә мирас итеп бирермен, тик көчле бул һәм курыкма, Минем алдымда йөр һәм камил бул.
22 Ибрамның гомеренең җитмеш сигезенче елында, шул елда Пелег улы Реу вафат булды, һәм Реуның барлык көннәре ике йөз утыз тугыз ел булды, һәм ул вафат булды.
23 Ә Ибраһимның хатыны Сарай ул көннәрдә бала тапмый иде, шуңа күрә ул Ибраһимга ул да, кыз да тапмады.
24 Бала тапмавын күргәч, ул фиргавен биргән хезмәтчесе Һаҗәрне алды һәм аны ире Ибрамга хатынлыкка бирде.
25 Чөнки Һаҗәр Сарай өйрәткәнчә, Сарайның барлык юлларын өйрәнде, һәм ул аның яхшы юлларыннан баруда бернинди дә кимчелек кичермәде.
26 Сарай Ибрамга болай диде: «Менә минем хезмәтчем Һаҗәр, аның янына бар, ул минем тезләремә бала табар, мин дә аннан балалар табармын».
27 Ибрам Ханаан җирендә ун ел яшәгәннән соң, ягъни аның гомеренең сиксән бишенче елында, Сарай аңа Һаҗәрне бирде.
28 Ибраим хатыны Сарайның сүзен тыңлады һәм хезмәтчесе Һаҗәрне алды, һәм Ибраим аның янына килде, һәм ул йөкле булды.
29 Һаҗәр үзенең йөкле булуын күргәч, бик шатланды, һәм аның хуҗабикәсен күз алдында кимсетеп карады. Ул эченнән генә: «Мин Аллаһы каршында Сарай хуҗабикәсеннән яхшыракмын, чөнки хуҗабикәм хуҗам белән булган барлык көннәрдә ул йөкле булмады, ләкин Раббы миңа кыска вакыт эчендә йөклелек бирде», – диде.
30 Сарай Һаҗәрнең Ибрамнан бала тапканын күргәч, хезмәтчесеннән көнләште, һәм Сарай эченнән генә: «Бу, әлбәттә, ул миннән яхшырак булырга тиеш», – диде.
31 Сарай Ибрамга болай диде: «Минем гаепләрем синең өстеңдә булсын, чөнки син Раббы алдында балалар өчен дога кылган вакытта ни өчен минем өчен дога кылмадың, Раббы миңа синнән нәсел бирсен өчен?»
32 Мин синең алдыңда Һаҗәр белән сөйләшкәндә, ул минем сүзләремне кире кага, чөнки ул йөкле, һәм син аңа берни дә әйтмисең; миңа эшләгән эшләрең өчен Раббы минем белән синең араны хөкем итсен.
33 Әбрам Сарайга болай диде: «Менә, хезмәтчең синең кулыңда, аңа ничек теләсәң, шулай эшлә». Сарай аны җәберләде, һәм Һаҗәр аннан качып чүлгә китте.
34 Раббы фәрештәсе аны качкан урынында, кое янында тапты һәм аңа болай диде: «Курыкма, мин синең нәселеңне күбәйтермен, чөнки син ул табарсың һәм аңа Исмәгыйль дип исем кушарсың; хәзер хуҗабикәң Сарай янына кайт һәм аның кулына буйсын».
35 Һәм Һаҗәр бу коеның урынын Беер-Лахай-Рой дип атады, ул Кадеш белән Беред чүленең арасындагы урын иде.
36 Шул вакытта Һаҗәр хуҗасының өенә кайтты, һәм көннәр ахырында Һаҗәр Ибрамга ул тапты, һәм Ибрам аңа Исмәгыйль дип исем кушты, һәм Ибрам аны туганда сиксән алты яшьтә иде.

17 нче БҮЛЕК

1 Шул көннәрдә, Ибрамның туксан беренче елында, Киттим балалары Тубал балалары белән сугыштылар, чөнки Раббы кеше улларын җир йөзенә тараткач, Киттим балалары Канопия тигезлегенә барып урнаштылар, анда үзләренә шәһәрләр төзеделәр һәм Тибрау елгасы буенда урнаштылар.
2 Тубал балалары Тосканада яшәделәр, аларның чикләре Тибрау елгасына кадәр җитте, һәм Тубал балалары Тосканада шәһәр төзеделәр һәм аны үзләренең әтиләре Тубал улы Сабина исеме белән Сабина дип атадылар, һәм алар бүгенге көнгә кадәр шунда яшиләр.
3 Шул вакытта Киттим балалары Тубал балалары белән сугыштылар, һәм Тубал балалары Киттим балалары алдында җиңелделәр, һәм Киттим балалары Тубал балалары арасыннан өч йөз җитмеш кешене үтерделәр.
4 Шул вакытта Тубал балалары Киттим улларына ант итеп: «Сез безнең арабызда никахлашмагыз, һәм беркем дә үз кызын Киттим улларының берсенә дә бирмәс», – диделәр.
5 Ул көннәрдә Тубалның барлык кызлары да чибәр иде, чөнки ул вакытта бөтен җирдә Тубал кызлары кебек чибәр хатын-кызлар юк иде.
6 Хатын-кызларның матурлыгына сокланган һәркем Тубал кызларына барып, алардан хатын алганнар, ә хатын-кызларның матурлыгына сокланган кеше уллары, патшалар һәм ханзадәләр, шул көннәрдә Тубал кызларыннан хатын алганнар.
7 Тубал балалары Киттим улларына кызларын хатынлыкка бирмәскә ант иткәннән соң өч ел үткәч, Киттим улларыннан егермегә якын кеше Тубал кызларын алырга барды, ләкин бер кыз да таба алмады.
8 Чөнки Тубал балалары алар белән никахлашмаска антларын үтәделәр һәм антларын бозмадылар.
9 Уңыш җыю көннәрендә Тубал балалары уңыш җыярга басуларына киттеләр. Киттим егетләре җыелып,

Сабина шәһәренә киттеләр, һәм һәрбер ир Тубал кызларыннан бер кыз алып, үз шәһәрләренә килделәр.
10 Тубал балалары моны ишеткәч, алар белән сугышырга киттеләр, ләкин тау алардан бик биек булганлыктан, аларны җиңә алмадылар, һәм алар аларны җиңә алмавын күргәч, үз җирләренә кайттылар.
11 Ел башындагы төңкереш вакытында Тубал балалары якындагы шәһәрләрдән ун меңгә якын кешене яллап, Киттим балалары белән сугышка киттеләр.
12 Тубал балалары Киттим балалары белән сугышка чыгып, аларның җирләрен җимереп, аларны җәфаларга тырыштылар. Бу сугышта Тубал балалары Киттим балаларыннан өстен чыктылар, һәм Киттим балалары, бик авыр хәлдә калуларын күреп, Тубал кызларыннан туган балаларны төзелгән диварга күтәрделәр, Тубал балалары күз алдына китерсеннәр өчен.
13 Киттим балалары аларга болай диделәр: «Сез үз улларыгыз һәм кызларыгыз белән сугышырга килдегезме, ә без шул вакыттан алып бүгенге көнгә кадәр сезнең итегез һәм сөякләрегез дип саналмадыкмы?»
14 Тубал балалары моны ишеткәч, Киттим балалары белән сугышуны туктаттылар һәм китеп бардылар.
15 Алар үз шәһәрләренә кайттылар, һәм шул вакытта Киттим балалары җыелып, диңгез буенда ике шәһәр төзеделәр, берсен Пурту, икенчесен Ариза дип атадылар.
16 Терах улы Ибрам туксан тугыз яшьтә иде.
17 Шул вакытта Раббы аңа күренде һәм болай диде: «Мин синең белән килешү төзим, һәм синең нәселеңне бик күпкә күбәйтәм. Мин синең белән синең араңда килешү төзим: һәр ир бала, син һәм синең нәселең, сөннәткә утыртылсын».
18 Сигез көн булгач, ул сөннәткә утыртылырга тиеш, һәм бу килешү сезнең тәнегездә мәңгелек килешү булачак.
19 Шуңа күрә хәзер синең исемең инде Ибрам түгел, ә Ибраһим, ә хатының Сарай түгел, ә Сара дип аталачак.
20 Мин сезнең икегезне дә фатихалармын, һәм сездән соң нәселегезне күбәйтермен, сездән бөек халык барлыкка килер, һәм сездән патшалар чыгар.

18 нче БҮЛЕК

1 Ибраһим торып басты һәм Аллаһы аңа кушканның барысын да эшләде. Ул үз гаиләсендәге ирләрне һәм акчасына сатып алынганнарны алып, Раббы аңа кушканча сөннәткә утыртты.
2 Ул сөннәткә утыртмаган бер кеше дә калмады, һәм Ибраһим һәм аның улы Исмәгыйль сөннәткә утыртылганнар; Исмәгыйль сөннәткә утыртылганда унөч яшендә иде.
3 Өченче көнне Ибраһим чатырыннан чыгып, ишек төбенә утырды, кояшның эсселегеннән ләззәтләнеп, тәненең авыртуыннан интегә иде.
4 Раббы аңа Мамре тигезлегендә күренде һәм өч хезмәт фәрештәсен җибәрде, ул чатыр ишеге янында утыра иде. Ул күзләрен күтәреп карады һәм ерактан өч кеше килә иде. Ул торып, аларны каршы алырга йөгерде, аларга баш иеп, аларны үз өенә алып керде.
5 Ул аларга болай диде: «Әгәр мин сезнең күз алдыгызда мәрхәмәт тапкан булсам, керегез һәм бер кисәк икмәк ашагыз». Ул аларны кысты, алар керделәр, ул аларга су бирде, алар аякларын юдылар, һәм ул аларны чатыр ишегендәге агач төбенә куйды.
6 Ибраһим йөгереп барып, йомшак һәм яхшы бозау алды, һәм тиз генә аны суярга булды, һәм аны хезмәтчесе Элиезерга пешерергә бирде.
7 Ибраһим чатырга, Сара янына керде һәм аңа: «Тизрәк өч үлчәм яхшы он әзерлә, камыр бас һәм ит салынган чүлмәкне каплар өчен икмәк яса», – диде.
8 Ибраһим тиз генә аларга май, сөт, сыер һәм сарык ите алып килде һәм бозау ите пешкәнче, алар ашарлар иде.
9 Алар ашап бетергәч, берсе аңа: «Мин синең яныңа киләчәк вакытымда кире кайтырмын, һәм синең хатының Сара улы булыр», – диде.
10 Шуннан соң кешеләр китеп, үзләре җибәргән җирләргә киттеләр.
11 Ул көннәрдә Содом белән Гоморра халкы, шулай ук биш шәһәр халкы да Раббыга каршы бик явыз һәм гөнаһлы иделәр. Алар үзләренең җирәнгеч эшләре белән Раббыны ачуландырдылар, һәм Раббы алдында җирәнгеч һәм мыскыллы рәвештә картаюда көчәйделәр, һәм аларның явыз эшләре һәм җинаятьләре ул көннәрдә Раббы алдында бик зур иде.
12 Аларның җирендә бик киң үзән бар иде, аңа ярты көнлек юл гына барып җитәргә мөмкин иде, анда су чыганаклары һәм су тирәли күп үлән үскән иде.
13 Содом һәм Гоморра халкы, хатыннары, балалары һәм барлык мөлкәте белән, елына дүрт тапкыр шунда баралар иде, һәм алар шунда тибрелар һәм биюләр белән шатланалар иде.
14 Шатлык вакытында барысы да торып, күршеләренең хатыннарын һәм күршеләренең гыйффәтле кызларын тоталар иде, һәм алар белән ләззәтләнәләр иде, һәрбер ир үз хатынын һәм кызын күршесенең кулында күрә иде, ләкин бер сүз дә әйтми иде.
15 Алар иртәдән кичкә кадәр шулай эшләделәр, аннары һәрберсе үз өенә, ә һәр хатын үз чатырына кайттылар; алар елына дүрт тапкыр шулай эшләделәр.
16 Шулай ук, чит кеше аларның шәһәрләренә килеп, сатып алган әйберләрен шунда ташларга дип алып килгәндә, бу шәһәрләрнең халкы, ирләр, хатын-кызлар һәм балалар, яшьләр һәм картлар, җыелып, кешенең янына барып, аның мөлкәтен көчләп тартып алалар, хуҗаның җиренә алып кергән барлык мөлкәте беткәнче, һәр кешегә бераз бирә торганнар.
17 Әгәр дә мал хуҗасы алар белән бәхәсләшеп: «Сез миңа нәрсә эшләдегез?» – дип сораса, алар берәмтекләп аның янына килеп, һәрберсе аңа алган аз гына әйберен күрсәтеп, аны мыскыллап: «Мин син биргән аз гына әйберне алдым», – дип әйтерләр иде. Моны барысыннан да ишеткәч, ул кайгы һәм ачылык белән торып, алардан китәр иде, ә барысы да торып, аның артыннан куып, аны шәһәрдән көчле шау-шу белән куып чыгарырлар иде.
18 Елам җиреннән килгән бер кеше ишәгенә утырып, юлдан тыныч кына бара иде. Аның ишәге төрле төстәге нәфис кием күтәргән иде, һәм ишәгенә бау бәйләнгән иде.

19 Кояш баегач, ул кеше Содом урамы аша үтеп бара иде, һәм төнлә кунарга анда калды, ләкин беркем дә аны өенә кертмәде; ул вакытта Содомда явыз һәм явыз, явызлык эшләргә оста бер кеше яши иде, аның исеме Хедад иде.
20 Ул күзләрен күтәреп, шәһәр урамында сәяхәтчене күрде һәм аның янына килеп: «Син кайдан килдең һәм кая барасың?» – дип сорады.
21 Теге кеше аңа болай диде: «Мин Хевроннан Эламга, үзем яшәгән җиргә барам. Кояш баегач, беркем дә миңа үз өенә керергә рөхсәт итмәде. Минем икмәгем, суым, саламым һәм ишәгем булса да, бернәрсәгә дә мохтаҗлыгым юк».
22 Хедад аңа җавап биреп болай диде: «Сиңа кирәк булган бар нәрсәне мин бирәчәкмен, ләкин урамда төн буе калмаячаксың».
23 Хәдад аны үз өенә алып килде, һәм ул ишәктән бау белән киемне салып, өенә алып килде, һәм ишәккә салам һәм азык бирде, ә юлчы Хәдад йортында ашап-эчеп утырды, һәм ул шул төнне шунда кунды.
24 Иртәнге якта юлчы юлын дәвам итәргә иртә торды, ләкин Хедад аңа: «Тукта, бер кисәк икмәк белән күңелеңне тынычландыр да, кит»,— диде. Ул кеше аның янында калды. Көндез алар бергә ашадылар һәм эчтеләр, ә ул кеше китәргә торды.
25 Һедад аңа болай диде: «Көн бата бара, күңелең тынычланыр өчен, төн буе калсаң яхшырак булыр иде». Ул аны төн буе шунда калдырырга мәҗбүр итте, ә икенче көнне иртән торып китәргә мәҗбүр итте. Һедад аңа: «Бер кисәк икмәк белән күңелеңне тынычландыр да, аннары кит», – диде. Ул икенче көнне дә аның белән калды, аннары ул юлга чыкты.
26 Хедад аңа болай диде: «Көн батып бара, минем янымда кал, күңелеңне юат, иртән иртүк торып, үз юлың белән кит».
27 Әмма ул кеше калырга теләмәде, торып, ишәген җигә башлады. Ул ишәген җигәндә, Хедадның хатыны иренә: «Менә бу кеше ике көн безнең белән тора, ашап-эчеп, безгә бернәрсә дә бирмәде, хәзер ул бездән бернәрсә дә бирмичә китәме?» – диде. Хедад аңа: «Тынычлан», – диде.
28 Ул кеше ишәген җигеп, Хедадтан ишәккә бәйләр өчен бау һәм күлмәк бирүен сорады.
29 Хедад аңа: «Нәрсә дисең?» – дип сорады. Ул аңа: «Хөкем, син өеңдә яшереп куйган төрле төстәге бауны һәм күлмәкне миңа бир», – диде.
30 Һедад теге кешегә болай дип җавап бирде: «Төшеңнең мәгънәсе менә шундый: күргән бауың гомереңнең бау кебек озынаячагын аңлата, ә киемнең төрле төсләргә боялуын күрүең йөзем бакчасы булачагын аңлата, анда төрле җимеш агачлары утыртырсың».
31 Сәяхәтче җавап бирде: «Юк, хуҗам, мин сиңа бауны һәм төрле төстәге күлмәкне биргәндә, мин уянып киткән идем, син аларны ишәктән алып, миңа кидерттең», – диде. Хәдәд җавап биреп: «Мин сиңа төшеңнең мәгънәсен сөйләдем, ул яхшы төш, һәм аның мәгънәсе менә шулай», – диде.
32 Хәзер кеше уллары миңа төшләрне аңлату өчен дүрт көмеш тәңкә бирегез, ә сездән генә өч көмеш тәңкә кирәк.
33 Бу кеше Хедадның сүзләренә ачуланып, каты елады һәм Хедадны Содом хакиме Серак янына алып килде.
34 Бу кеше үз эшен судья Серакка тәкъдим итте, һәм Хедад җавап биреп: «Бу алай түгел, ләкин эш шулай», – диде. Судья сәяхәтчегә: «Бу кеше Хедад сиңа дөресен сөйли, чөнки ул шәһәрләрдә төшләрне төгәл аңлатуы белән билгеле», – диде.
35 Бу кеше хөкемдарның сүзеннән кычкырып: «Юк, Ходаем, чөнки мин аңа ишәктәге бауны һәм күлмәгеп өенә куярга биргән көнне үк булды», – диде. Һәм алар икесе дә хөкемдар алдында бәхәсләштеләр, берсе: «Мәсьәлә шулай булды», – диде, ә икенчесе башкача әйтте.
36 Һедад ул кешегә болай диде: «Төшләремне аңлаткан өчен миңа дүрт көмеш тәңкә бир, мин бернәрсә дә бирмим, һәм минем өемдә ашаган дүрт ризыгыңның чыгымнарын түлә».
37 Ул кеше Хедадка болай диде: «Чыннан да, мин синең өеңдә ашаган ризыкларым өчен түләрмен, ләкин өеңдә яшергән бауыңны һәм күлмәгеңне генә бир».
38 Хәдәд хөкемдар алдында җавап биреп, кешегә болай диде: «Мин сиңа төшеңне аңлатмадыммы? Бау синең көннәрең бау кебек озын булачагын, ә киемең йөзем бакчасы булачагын һәм анда төрле җимеш агачлары утыртачакыңны аңлата».
39 Төшеңнең дөрес тәфсире менә шулай. Хәзер миңа түләргә тиешле дүрт көмеш тәңкәне бир, чөнки мин сиңа бернәрсә дә бирмәячәкмен.
40 Һәм теге кеше Хедадның сүзләрен ишеткәч кычкырды, һәм алар икесе дә судья алдында талашып-тартыштылар, һәм судья хезмәтчеләренә боерык бирде, һәм алар аларны өйдән ашыгыч рәвештә куып чыгардылар.
41 Алар бәхәсләшеп, хөкемдардан китеп бардылар. Содом халкы моны ишеткәч, алар янына җыелдылар һәм чит кешегә каршы кычкырдылар, һәм аны шәһәрдән ашыгыч рәвештә куып чыгардылар.
42 Ә теге кеше җаны әрнеп, үкереп һәм елап, ишәгенә ябылып, юлын дәвам итте.
43 Ул юлда барганда, бозык Содом шәһәрендә үзенә булган хәлләр турында елады.

19НЧЫ БҮЛЕК

1 Содом шәһәрләренең дүрт шәһәренә дүрт хакимнәре бар иде, һәм аларның исемнәре болай иде: Содом шәһәрендә Серак, Гоморрада Шаркад, Адмада Зебнак һәм Себойимда Менон.
2 Әл-Илеезер Ибраһимның хезмәтчесе аларга төрле исемнәр кушты, һәм ул Серакны Шакрага, Шаркадны Шакрурага, Зебнакны Кезобимга, ә Менонны Матзлодинга әйләндерде.
3 Дүрт хакимнең теләге буенча, Содом һәм Гоморра халкы шәһәр урамнарына түшәк куйганнар, һәм берәр кеше бу урыннарга килсә, алар аны тотып, үз түшәкләренең берсенә алып килеп, көчләп шул түшәккә яткырганнар.
4 Ул ятканда, өч кеше аның баш ягында, өч кеше аяк ягында басып, аны караватның озынлыгы белән үлчиләр иде. Әгәр кеше караваттан кечерәк булса, алты

кеше аны ике очыннан да сузалар иде, һәм ул аларга кычкырганда, алар җавап бирмиләр иде.
5 Әгәр ул караваттан озынрак булса, алар караватның ике ягын ике яктан да тоташтырырлар иде, кеше үлем капкасына җиткәнче.
6 Әгәр ул аларга кычкыруын дәвам итсә, алар аңа җавап биреп: «Безнең җиребезгә килгән кешегә шулай эшләнәчәк», – диярләр иде.
7 Содом шәһәрләрендә яшәүчеләрнең кылган боларның барысын да ишеткәч, кешеләр анда барудан тыелып калдылар.
8 Әгәр ярлы кеше аларның җиренә килсә, алар аңа көмеш һәм алтын бирәләр иде, һәм бөтен шәһәрдә аңа бер кисәк икмәк ашарга бирмәскә игълан итәләр иде. Әгәр чит ил кешесе анда берничә көн калып, ачлыктан үлсә, бер кисәк икмәк таба алмый, ул үлгәндә, шәһәрнең барлык халкы килеп, аңа биргән көмешләрен һәм алтыннарын алып китәрләр иде.
9 Аңа биргән көмеш яки алтынны таный алганнар аны кире алганнар, ә үлгәндә, аның киемнәрен салдырып алганнар һәм алар өчен сугышканнар, ә күршесен җиңгән кеше аларны алган.
10 Шуннан соң алар аны чүлдәге куаклар астына күмәләр иде; шулай итеп, алар үз җирләрендә үлгән һәркем белән көннәр буе шулай эшлиләр иде.
11 Вакыт узу белән Сара Элиезерны Лут янына җибәреп, аның хәлен белергә чакырды.
12 Элиезер Содомга барды һәм анда ул Содомнан бер ир-ат белән чит кеше арасында сугыша иде. Содом кешесе ярлы кешенең барлык киемнәрен салып, китеп барды.
13 Бу ярлы кеше Элиезерга ялварып, Содом кешесенең аңа кылган эше өчен аңардан рәхмәт сорады.
14 Ул аңа болай диде: «Ни өчен син синең җиреңә килгән ярлы кешегә шулай эшлисең?»
15 Содом кешесе Элиезерга җавап биреп: «Бу кеше синең туганыңмы, әллә Содом халкы сине бүген хөкемдар итеп куйдылармы, син бу кеше турында сөйлисең?» – диде.
16 Элиезер ярлы кеше өчен Содом кешесе белән бәхәсләште. Элиезер Содом кешесеннән ярлы кешенең киемнәрен алырга килгәч, ашыкты һәм таш белән Элиезерның маңгаена сукты.
17 Элиезерның маңгаеннан кан күп агып чыкты, һәм ул канны күргәч, Элиезерны тотып алды һәм: «Маңгаеңдагы бу явыз канны бетергәнем өчен миңа хакымны бир, чөнки безнең җирдә йола һәм канун шундый», – диде.
18 Элиезер аңа: «Син мине җәрәхәтләдең һәм миннән үз хакыңны таләп итәсең, ә Элиезер Содом кешесенең сүзләренә колак салырга теләмәде», – диде.
19 Ул кеше Элиезерны тотып, хөкем итү өчен Содом хакиме Шакра янына алып килде.
20 Ул кеше хөкемдардан: «Хөкемдар, бу кеше шулай эшләде, чөнки мин аны таш белән суктым, аның маңгаеннан кан ага иде, һәм ул миңа хезмәт хакын бирергә теләми», – диде.
21 Хөкемдар Элиезерга әйтте: «Бу кеше сиңа дөресен сөйли, аңа хезмәт хакын бир, чөнки безнең җирдә мондый гадәт бар». Элиезер хөкемдарның сүзләрен ишеткәч, таш күтәреп, хөкемдарны сукты, таш аның маңгаена бәрелде, һәм хөкемдарның маңгаеннан кан күп агып чыкты. Элиезер әйтте: «Әгәр сезнең җирдә мондый гадәт булса, мин аңа бирергә тиешле нәрсәне бир, чөнки бу синең карарың, син моны үзең билгеләдең».
22 Элиезер Содом кешесен хөкемдар янында калдырды, һәм ул китеп барды.
23 Элам патшалары Содом патшалары белән сугышка кергәч, Элам патшалары Содомның барлык милкен тартып алдылар, һәм Лутны да, аның милкен дә әсирлеккә алдылар. Ибраһимга бу хакта хәбәр иткәч, ул барып, Элам патшалары белән сугышты, һәм ул аларның кулыннан Лутның да, Содомның да барлык милкен кире алды.
24 Шул вакытта Лутның хатыны аңа кыз тапты, һәм ул аңа Палтит дип исем кушты: «Чөнки Аллаһы аны һәм аның бөтен гаиләсен Элам патшаларыннан коткарган иде». Лутның кызы Палтит үсеп җитте, һәм Содом кешеләренең берсе аны хатынлыкка алды.
25 Бер ярлы кеше шәһәргә азык-төлек эзләп килгән һәм шәһәрдә берничә көн яшәгән. Содом халкының барысы да бу кешегә җирдә үлгәнче бер кисәк икмәк тә бирмәскә карар кылганнар, һәм алар шулай эшләгәннәр.
26 Лут кызы Палтит бу кешене урамда ачлыктан интегә-әчеп ятканын күрде, һәм аңа беркем дә аны исән калдырыр өчен бернәрсә дә бирмәде, һәм ул үлем чигендә иде.
27 Аның җаны бу кешегә кызгану белән тулды, һәм ул аны күп көннәр дәвамында яшерен рәвештә икмәк белән ашатты, һәм бу кешенең җаны терелде.
28 Чөнки ул су алырга барганда, икмәкне су чүлмәгенә сала иде, ә ярлы кеше янына килгәч, чүлмәктән икмәкне алып, аңа ашатырга бирә иде; ул күп көннәр шулай эшли иде.
29 Содом белән Гоморра халкының барысы да бу кешенең ничек шулкадәр күп көннәр буе ачлыкка түзә алганына гаҗәпләнделәр.
30 Алар бер-берсенә: «Ул ашап-эчә генә, чөнки беркем дә бу кеше кебек күп көн ач тора алмый яки бу кеше кебек яши алмый, хәтта йөзе дә үзгәрми», – диделәр. Өч кеше ярлы кеше торган урынга яшеренде, аңа ашарга икмәк китергән кешене белер өчен.
31 Шул көнне Лут кызы Палтит су алырга чыкты, һәм ул үзенең сулы чүлмәгенә икмәк салды, һәм ярлы кеше янына су алырга китте, һәм чүлмәктән икмәкне алып, ярлы кешегә бирде, һәм ул аны ашады.
32 Өч кеше Палтитның ярлы кешегә нәрсә эшләгәнен күреп, аңа: «Димәк, син аңа ярдәм иттең, шуңа күрә ул ач калмады, тышкы кыяфәте үзгәрмәде һәм башкалар кебек үлмәде», – диделәр.
33 Өч кеше яшеренгән урыннан чыгып, Палтитны һәм ярлы кешенең кулындагы икмәкне тартып алдылар.
34 Алар Палтитны алып, хөкемдарлары алдына алып килделәр һәм аларга: «Ул шулай эшләде, ярлы кешегә икмәк биргән ул, шуңа күрә ул бу вакыт эчендә үлмәде; шуңа күрә безгә бу хатынга безнең канунны бозган өчен нинди җәза бирелергә тиешлеген әйтегез», – диделәр.
35 Содом һәм Гоморра халкы җыелып, шәһәр урамында ут ягып, хатынны утка ташладылар, һәм ул янып көлгә әйләнде.

36 Әдмә шәһәрендә бер хатын бар иде, аңа да шулай эшләделәр.
37 Бер сәяхәтче Адма шәһәренә килеп, анда төне буе кунарга булды, иртән өенә кайтырга ниятләде һәм кояш баегач, кызның этисенең йорты ишеге каршында шунда калырга утырды; һәм кыз аны йорт ишеге янында утырганын күрде.
38 Ул аңардан бераз су сорады, һәм ул аңардан: «Син кем?» – дип сорады. Ул аңа: «Мин бүген юлдан бара идем, кояш баегач монда килеп җиттем, шуңа күрә мин төне буе монда калам, ә иртән иртүк торып, юлымны дәвам итәм», – диде.
39 Кыз йортка керде һәм иргә ашарга һәм эчәргә икмәк һәм су алып килде.
40 Бу хәл Әдмә халкына билгеле булды, һәм алар җыелып, яшь хатынны хөкем итәр өчен хөкемдарлар алдына алып килделәр.
41 Хөкемдар болай диде: «Бу хатынга үлем җәзасы бирелергә тиеш, чөнки ул безнең канунны бозган, шуңа күрә аның турында карар менә шундый».
42 Шул шәһәрләр халкы җыелып, яшь хатынны алып чыктылар һәм, хөкемдар карары буенча, башыннан аягына кадәр бал белән майладылар. Алар аны үз умарталарында булган бал кортлары алдына куйдылар. Бал кортлары аңа очып килеп, чактылар, һәм аның бөтен тәне шеште.
43 Яшь хатын бал кортлары аркасында кычкырды, ләкин беркем дә аңа игътибар итмәде һәм аны кызганмады, һәм аның кычкыруы күккә күтәрелде.
44 Раббы моңа һәм Содом шәһәрләрендәге барлык эшләр өчен ачуланды, чөнки аларда ризык мул иде, алар арасында тынычлык бар иде, ләкин алар ярлыларны һәм мохтаҗларны тәэмин итәргә теләмәделәр, һәм шул көннәрдә аларның явыз эшләре һәм гөнаһлары Раббы алдында зур булды.
45 Раббы Ибраһим йортына килгән ике фәрештәне Содомны һәм аның шәһәрләрен юк итәргә чакырды.
46 Фәрештәләр, ашап-эчеп бетергәннән соң, Ибраһим чатыры ишегеннән торып бастылар һәм кич белән Содомга килеп җиттеләр. Лут Содом капкасында утыра иде, аларны күргәч, каршы алырга торып, җиргә кадәр иелде.
47 Ул аларны бик нык кыстап, өенә алып керде, аларга ашамлык бирде, һәм алар аның өендә төн кундылар.
48 Фәрештәләр Лутка: «Тор, бу шәһәрнең гөнаһлары аркасында һәлак булмасын өчен, син һәм синең барлык кешеләрең, бу урыннан кит», – диделәр.
49 Фәрештәләр Лутның, аның хатынының, балаларының һәм аңа караган барлык әйберләрнең кулыннан тотып, аны алып чыгып, шәһәрләрнең читенә чыгардылар.
50 Алар Лутка: «Җаныңны коткар, кач», – диделәр, һәм ул һәм аның барлык милке качып китте.
51 Шуннан соң Раббы Содом белән Гоморра өстенә һәм бу шәһәрләрнең барысына да күктән күкерт һәм ут яудырды.
52 Ул бу шәһәрләрне, бөтен тигезлекне, шәһәрләрдә яшәүчеләрне һәм җирдә үскәннәрне җимерде; һәм Лутның хатыны Адо шәһәрләрнең җимерелүен күрер өчен артына борылып карады, чөнки ул Содомда калган кызларына кызганды, чөнки алар аның белән бармадылар.
53 Ул артына борылып караса, тоз баганасына әйләнде, һәм ул бүгенге көнгә кадәр шул урында тора.
54 Шул урында торган үгезләр көн саен аяк очларына кадәр тозны ялыйлар иде, һәм иртән ул яңадан чыга иде, һәм алар аны бүгенгә кадәр ялыйлар.
55 Лут һәм аның белән калган ике кызы качып, Адуллам мәгарәсенә качтылар, һәм алар анда берникадәр вакыт калдылар.
56 Ибраһим иртәнге якта Содом шәһәрләре белән нәрсә булганын күрергә торды һәм карады, һәм шәһәрләрдән мич төтене кебек күтәрелә торган төтенне күрде.
57 Лут һәм аның ике кызы мәгарәдә калдылар, һәм алар аталарына шәраб эчерттеләр һәм аның белән йокладылар, чөнки алар җир йөзендә алардан орлык үстерә алырлык кеше юк диделәр, чөнки алар бөтен җир юкка чыкты дип уйладылар.
58 Алар икесе дә этиләре белән йокладылар, һәм алар балага узып, уллар таптылар. Беренче кызы улына Моаб дип исем кушты: «Мин аны этиемнән йөкле иттем; ул бүгенге көнгә кадәр Моаб халкының атасы», – диде.
59 Кечесе дә улына Бенами дип исем кушты; ул бүгенге көнгә кадәр Аммон халкының атасы.
60 Шуннан соң Лут һәм аның ике кызы аннан киттеләр, һәм ул ике кызы һәм аларның уллары белән Үрдүн елгасының икенче ягында яшәде. Лутның уллары үсеп җитте, алар Ханаан җиреннән хатыннар алдылар, балалар таптылар, алар үңдылар һәм күбәйделәр.

20 нче БҮЛЕК

1 Шул вакытта Ибраһим Мамре тигезлегеннән күченеп, Филистим җиренә китте һәм Герарда яшәде; Ибраһим Кәнган җирендә егерме бишенче елында һәм гомеренең йөзенче елында, ул Филистим җирендәге Герарга килде.
2 Алар җиргә кергәч, ул хатыны Сарага болай диде: «Синнән сораучы һәркемгә син минем апам дип әйт, шул рәвешле без җир халкының явызлыгыннан котыла алабыз».
3 Ибраһим Филистим җирендә яшәгәндә, Филистим патшасы Әбумәликнең хезмәтчеләре Сараның гаять матур икәнен күрделәр һәм Ибраһимнан аның турында сораштылар, һәм ул: «Ул минем сеңлем», – диде.
4 Әбумәликнең хезмәтчеләре Әбумәликкә килеп: «Кәнган җиреннән бер кеше бу җиргә яшәргә килде, аның бик чибәр апасы бар», – диделәр.
5 Әбумәлик үз хезмәтчеләренең Сараны мактаган сүзләрен ишетте, һәм Әбумәлик үзенең хезмәтчеләрен җибәрде, һәм алар Сараны патша янына алып килделәр.
6 Сара Әбумәликнең йортына килде, һәм патша Сараның чибәрлеген күрде, һәм ул аңа бик ошады.
7 Ул аңа якынлашып: «Безнең җиргә килгән кешең кем соң?» – дип сорады. Сара җавап биреп: «Ул минем туганым, без Ханаан җиреннән килдек, кайда яшәсәк тә, шунда яшәргә тиешбез», – диде.
8 Әбумәлик Сарага болай диде: «Менә минем җирем синең алдыңда, сеңелеңне бу җирнең теләсә кайсы җиренә урнаштыры, һәм ул синең сеңелең

булганлыктан, аны җирнең барлык халкыннан өстен күрергә һәм күтәрергә безнең бурычыбыз булачак».
9 Әбумәлик Ибраһимне чакыртып алды, һәм Ибраһим Әбумәлик янына килде.
10 Әбумәлик Ибраһимгә болай диде: «Менә мин сиңа сеңлең Сара аркасында теләгәнчә хөрмәт күрсәтергә куштым».
11 Ибраһим патша яныннан чыгып китте, һәм патшаның бүләкләре аның артыннан килде.
12 Кичке вакыттагы кебек, кешеләр ял итәргә ятар алдыннан, патша тәхетендә утыра иде, һәм аңа тирән йокы басты, һәм ул тәхеттә ятып, иртәнгә кадәр йоклады.
13 Ул төшендә Раббы фәрештәсенең кулында кылыч тотып килүен күрде. Фәрештә Әбумәликнең өстендә басып тора һәм аны кылыч белән үтерергә тели. Патша төшендә куркып, фәрештәгә: «Мин сиңа каршы нинди гөнаһ кылдым ки, син мине кылычың белән үтерергә килдең?» – диде.
14 Фәрештә Әбумәликкә болай дип җавап бирде: «Менә син кичә өеңә алып килгән хатын аркасында үләсең, чөнки ул — кияүдәге хатын, синең өеңә килгән Ибраһимнең хатыны; шуңа күрә хәзер бу кешегә аның хатынын кире кайтар, чөнки ул аның хатыны. Әгәр син аны кире кайтармасаң, бел, син һәм синең барлык кешеләрең дә үләчәксең».
15 Шул төндә филистимлеләр җирендә көчле кычкыру купты, һәм җир халкы кулында кылыч тотып торган кешене күрделәр, һәм ул җир халкын кылыч белән кыйнады, хәтта аларны кыйнавын дәвам итте.
16 Шул төндә Раббы фәрештәсе бөтен Филистим җирен җимерде, һәм шул төндә һәм иртән зур чуалыш булды.
17 Һәм һәр бала карыны һәм аларның барлык балаларын яптылар, һәм Раббының кулы аларның өстендә булды, чөнки Әбумәлик Ибраһимнең хатыны Сараны алган иде.
18 Әбумәлик иртән курку, аптырау һәм курку белән уянды. Ул үзенең хезмәтчеләрен чакыртып, аларга төшен сөйләде, һәм халык бик нык куркып калды.
19 Патша хезмәтчеләре арасында басып торган бер кеше патшага җавап биреп: «Әй, патша, бу хатынны иренә кире кайтар, чөнки ул аның ире, чөнки бу кеше Мисырга килгәч, Мисыр патшасы белән дә шундый хәл булган», – диде.
20 Ул хатыны турында болай диде: «Ул минем сеңлем, чөнки ул чит илгә күченгәндә шулай эшли».
21 Фиргавен бу хатынны хатынлыкка алырга кеше җибәрде, һәм Раббы аңа авыр бәлаләр җибәрде, ул хатынны иренә кире кайтарганчы.
22 Шуңа күрә, әй, патшабикә, кичә бөтен җир белән нәрсә булганын бел, чөнки бик зур курку, зур кайгы һәм елау булды, һәм без моның син алган хатын аркасында булганын беләбез.
23 Шуңа күрә хәзер бу хатынны иренә кайтарыгыз, югыйсә Мисыр патшасы фиргавен һәм аның халкы белән булган хәл безгә дә килеп җитмәс, һәм без үлмәсбез. Әбумәлик тизрәк чакырып алды, Сараны чакыртты, ул аның алдына килде, Ибраһим чакыртты, ул аның алдына килде.
24 Әбумәлик аларга болай диде: «Сез ни өчен үзегезне абый-эне дип әйтәсез, ә мин бу хатынны хатын итеп алдым?»
25 Ибраһим болай диде: «Хатыным аркасында үләргә җыенганга күрә, Әбумәлик көтүләрне, терлекләрне, ир-атларны һәм хатын-кызларны, мең көмеш тәңкәне алып, Ибраһимга бирде, ә Сараны аңа кире кайтарды».
26 Әбумәлик Ибраһимгә болай диде: «Менә, бөтен җир синең алдыңда, кайда теләсәң, шунда яшә».
27 Ибраһим белән аның хатыны Сара патшаның яныннан хөрмәт һәм хөрмәт белән чыгып киттеләр, һәм алар Герар җирендә яшәделәр.
28 Филистим җирендә яшәүче барлык кешеләр һәм патша хезмәтчеләре һаман да авырту кичерәләр иде, чөнки фәрештә Сара аркасында төне буе аларга җибәргән бәла аларны йота иде.
29 Әбумәлик Ибраһимне чакыртып: «Хезмәтчеләрең өчен Аллаһың Раббыга дога кыл, Ул бу үлемне безнең арабыздан юк итсен», – дип әйтте.
30 Ибраһим Әбумәлик һәм аның халкы өчен дога кылды, һәм Раббы Ибраһимнең догасын ишетте, һәм ул Әбумәликне һәм аның барлык халкын савыктырды.

21 нче БҮЛЕК

1 Ибраһим Герардагы Филистим җирендә яшәгәннән соң бер ел дүрт ай үткәч, Аллаһы Сараны күрде. Раббы аны искә алды, һәм ул балага узып, Ибраһимга ул тапты.
2 Ибраһим үзенә туган, Сара аңа тапкан улына Исхак дип исем кушты.
3 Ибраһим улы Исхакны сигез көнлек чагында сөннәткә утыртты, Аллаһы Ибраһимга аңардан соңгы токымына эшләргә кушканча; Ибраһим йөз яшьтә, ә Сара туксан яшьтә иде, аларда Исхак туганда.
4 Бала үсте һәм аны имезүдән аерды, һәм Ибраһим Исхак имезүдән аерган көнне зур мәҗлес оештырды.
5 Шем, Эбер һәм илнең барлык бөек халкы, Филистим патшасы Әбумәлик, аның хезмәтчеләре һәм аның гаскәр башлыгы Пикол Ибраһим улы Исхак имезүдән аерылган көнне ясаган мәҗлестә ашап-эчеп, күңел ачарга килделәр.
6 Ибраһимның атасы Терах һәм аның абыйсы Нахор да Хараннан килгәннәр, алар һәм аларның барысы да, чөнки Сараның улы туганын ишеткәч, бик шатланганнар.
7 Алар Ибраһим янына килделәр һәм Исхакны имезүдән чыгарган көнне Ибраһим оештырган мәҗлестә ашадылар һәм эчтеләр.
8 Терах белән Нахор Ибраһим белән бергә шатландылар һәм аның белән Филистим җирендә күп көннәр калдылар.
9 Шул вакытта, Ибраһим улы Исхак туганның беренче елында, Реу улы Серуг үлде.
10 Серугның барлыгы ике йөз утыз тугыз ел яшәде, һәм ул үлде.
11 Ибраһим улы Исмәгыйль шул көннәрдә үсеп җиткән; Сара Ибраһимгә Исхакны тапканда, ул ундүрт яшендә иде.
12 Аллаһы Ибраһим улы Исмәгыйль белән булды, һәм ул үсте, җәядән атырга өйрәнде һәм укчы булды.

13 Исхак биш яшендә Исмәгыйль белән чатыр ишеге янында утыра иде.
14 Исмәгыйль Исхак янына килеп, аның каршысына утырды, ул җәясен алды һәм укны аңа салды, һәм Исхакны үтерергә теләде.
15 Сара Исмәгыйльнең улы Исхакка нәрсә эшләргә теләгәнен күреп, улы өчен бик кайгырды. Ул Ибраһимне чакыртып: «Бу кол хатынны һәм аның улын куып чыгар, чөнки аның улы минем улым белән бергә варис булмаячак, чөнки ул бүген аңа шулай эшләргә теләде», – диде.
16 Ибраһим Сараның сүзен тыңлады һәм иртәнге якта торып, унике икмәк һәм бер шешә су алып, Һаҗәргә бирде һәм аны улы белән җибәрде. Һаҗәр улы белән чүлгә китте, һәм алар Паран чүлендә чүлдә яшәүчеләр белән яшәделәр, ә Исмәгыйль укчы иде, һәм ул чүлдә озак яшәде.
17 Шуннан соң ул әнисе белән Мисыр җиренә киттеләр һәм анда яшәделәр. Һаҗәр улына Мисырдан хатын алды, аның исеме Мерива иде.
18 Исмәгыйльнең хатыны йөкле булып, дүрт ул һәм ике кыз тапты, һәм Исмәгыйль, аның әнисе, хатыны һәм балалары аннан соң чүлгә кайтып киттеләр.
19 Алар үзләре яшәгән чүлдә чатырлар кордылар һәм сәяхәтләрен дәвам иттеләр, аннары ай саен һәм ел саен ял иттеләр.
20 Аллаһы Исмәгыйльгә атасы Ибраһим аркасында көтүләр, көтүләр һәм чатырлар бирде, һәм ул кеше малы күбәйде.
21 Исмәгыйль чүлләрдә һәм чатырларда яшәде, сәяхәт итте һәм ял итте, ә этисенең йөзен күрмәде.
22 Берникадәр вакыт үткәч, Ибраһим хатыны Сарага болай диде: «Мин улым Исмәгыйльне күрергә барам, чөнки мин аны күптән күрмәгәнгә күрә, аны күрәсем килә».
23 Ибраһим улы Исмәгыйльне эзләп чүлгә дөяләренең берсенә атланып китте, чөнки ул аның чүлдә чатырда, бөтен милке белән яшәвен ишетте.
24 Ибраһим чүлгә китте, һәм төш тирәсендә Исмәгыйль чатырына барып җитте, Исмәгыйльдән сораштыргач, ул Исмәгыйльнең хатынын балалары белән чатырда утырган килеш тапты, ә ире Исмәгыйль дә, әнисе дә алар белән түгел иде.
25 Ибраһим Исмәгыйльнең хатыныннан: «Исмәгыйль кая китте?» – дип сорады. Хатыны: «Ул кырга ауга китте, ә Ибраһим әле дә дөягә атланган иде, чөнки ул хатыны Сарага ант иткәнчә җиргә төшмәде», – диде.
26 Ибраһим Исмәгыйльнең хатынына: «Кызым, миңа бераз су бир әле, мин юлдан арыдым», – диде.
27 Исмәгыйльнең хатыны Ибраһимга җавап биреп: «Безнең су да, икмәк тә юк», – диде. Ул чатырда утыра бирде һәм Ибраһимны күрмәде, аннан кем икәнен дә сорамады.
28 Әмма ул чатырда балаларын кыйный иде, аларны сүгә иде, шулай ук ире Исмәгыйльне дә сүгә һәм аны шелтәли иде. Ибраһим Исмәгыйльнең хатынының балаларына әйткән сүзләрен ишеткәч, бик ачуланды һәм ризасызлык белдерде.
29 Ибраһим хатынны чатырдан чыгарга чакырды, һәм хатын килеп, Ибраһим каршына басты, чөнки Ибраһим әле дә дөядә иде.
30 Ибраһим Исмәгыйльнең хатынына болай диде: «Ирең Исмәгыйль өенә кайткач, аңа мондый сүзләр әйт:
31 Филистим җиреннән бик карт кеше сине эзләргә килгән, аның кыяфәте һәм гәүдә-сырты шундый иде; мин аннан кем икәнен сорамадым, син монда булмагач, ул миңа болай диде: «Ирең Исмәгыйль кайткач, аңа болай дип әйт: бу кеше: «Өйгә кайткач, монда куйган чатырыңның бу кадагын алып куй да, аның урынына башка кадак каг», – диде».
32 Ибраһим хатынга әйткән сүзләрен бетерде дә, борылып, дөягә атланып, өенә кайтып китте.
33 Шуннан соң Исмәгыйль әнисе белән бергә куып барып, чатырга кайтты, һәм хатыны аңа болай диде:
34 Филистим җиреннән бик карт кеше сине эзләргә килде, аның кыяфәте һәм гәүдә-сырты шундый иде; мин аннан кем икәнен сорамадым, һәм син өйдә юк икән, ул миңа: «Ирең кайткач, аңа әйт, карт болай ди: «Монда куйган чатырыңның кадагын ал да, аның урынына башка кадак каг», – диде.
35 Исмәгыйль хатынының сүзләрен ишетте һәм аның әтисе икәнен, ә хатыны аны хөрмәт итмәвен белде.
36 Исмәгыйль әтисенең хатынына әйткән сүзләрен аңлады, һәм Исмәгыйль әтисенең сүзен тыңлады, һәм Исмәгыйль ул хатынны ташлады, һәм ул китеп барды.
37 Шуннан соң Исмәгыйль Кәнган җиренә китте, һәм башка хатын алды, һәм аны үз чатырына, ул яшәгән урынга алып килде.
38 Өч елдан соң Ибраһим әйтте: «Мин улым Исмәгыйльне күрергә барам, чөнки мин аны күптән күрмәдем».
39 Ул дөясенә атланып чүлгә китте, һәм төш тирәсендә Исмәгыйльнең чатырына барып җитте.
40 Ул Исмәгыйль турында сорады, һәм аның хатыны чатырдан чыкты һәм: «Ул монда юк, хуҗам, ул кырга ауга чыгып, дөяләргә ашатырга китте», – диде. Хатын Ибраһимгә: «Хуҗам, чатырга кер дә, бер кисәк икмәк аша, чөнки юлдан җаның арыган булырга тиеш», – диде.
41 Ибраһим аңа: «Мин туктамыйм, чөнки юлымны дәвам итәргә ашыгам, ләкин миңа бераз су эчәр өчен бир, чөнки мин сусадым», – диде. Хатын тиз генә чатырга йөгерде дә, Ибраһимгә су һәм икмәк алып килде, аны аның алдына куйды һәм ашарга кушты. Ул ашады һәм эчте, һәм аның йөрәге тынычланды, һәм ул улы Исмәгыйльне фатихалады.
42 Ул ашавын тәмамлады һәм Раббыга рәхмәт әйтте һәм Исмәгыйльнең хатынына болай диде: «Исмәгыйль өенә кайткач, аңа мондый сүзләр әйт:
43 Филистим җиреннән бик карт бер кеше монда килеп, синең хәлеңне сорады, ә син монда юк идең; мин аңа икмәк һәм су алып чыктым, ул ашады һәм эчте, һәм аның күңеле тынычланды.
44 Ул миңа болай диде: «Ирең Исмәгыйль өенә кайткач, аңа: «Чатырыңның кадагы бик нык, аны чатырдан алып ташлама», – дип әйт».
45 Ибраһим хатынга боерык биреп бетерде дә, Филистим җиренә, өенә китте; ә Исмәгыйль чатырына килгәч, хатыны аны шатланып һәм шат күңел белән каршы алырга чыкты.
46 Хатын аңа болай диде: «Филистиләр җиреннән бер карт кеше килгән, ул синең турында сораган, ә син

монда юк идең, шуңа күрә мин икмәк һәм су алып чыктым, ул ашады һәм эчте, һәм аның күңеле тынычланды».
47 Ул миңа болай диде: «Ирең Исмәгыйль өенә кайткач, аңа: «Чатырыңның кадагы бик нык, аны чатырдан алып ташлама», – дип әйт».
48 Исмәгыйль аның әтисе икәнен һәм хатыны аны хөрмәт иткәнен белде, һәм Раббы Исмәгыйльне фатихалады.

22 нче БҮЛЕК

1 Шуннан соң Исмәгыйль торып басты, хатынын, балаларын, мал-туарын һәм бар мөлкәтен алып, аннан чыгып, Филистим җиренә, әтисе янына китте.
2 Ибраһим улы Исмәгыйльгә Исмәгыйльнең беренче хатыны белән булган килешүен сөйләде, ул аның эшләгән эшләрен шулай башкарды.
3 Исмәгыйль һәм аның балалары Ибраһим белән шул җирдә күп вакыт яшәделәр, һәм Ибраһим Филистим җирендә озак вакыт яшәде.
4 Көннәр озынайганнан соң егерме алты елга җитте. Шуннан соң Ибраһим үзенең хезмәтчеләре һәм аның барлык кешеләре белән Филистим җиреннән еракка күченде һәм Хевронга якынлашты һәм шунда калды. Ибраһимнең хезмәтчеләре су коелары казыдылар, Ибраһим һәм аның барлык кешеләре су янында яшәделәр, һәм Филистим патшасы Әбумәликнең хезмәтчеләре Ибраһимның хезмәтчеләренең җир читендә су коелары казыганлыгы турындагы хәбәрне ишеттеләр.
5 Алар килеп, Ибраһим хезмәтчеләре белән бәхәсләштеләр, һәм алар казыган зур коены таладылар.
6 Филистимлеләрнең патшасы Әбумәлик бу хәл турында ишеткәч, гаскәр башлыгы Фикол һәм егерме кешесе белән Ибраһим янына килде. Әбумәлик Ибраһим белән үз хезмәтчеләре турында сөйләште, ә Ибраһим Әбумәликне үз хезмәтчеләре талаган кое өчен шелтәләде.
7 Әбумәлик Ибраһимгә болай диде: «Бөтен җирне яраткан Раббы исән! Мин бүгенгә кадәр колларымның синең колларың белән нәрсә эшләгәнен ишетмәдем».
8 Ибраһим җиде сарык бәрәнен алып, Әбумәликкә бирде һәм: «Боларны кулымнан ал, бу минем бу коены казуымның шаһитлеге булсын», – диде.
9 Әбумәлик Ибраһим аңа биргән җиде сарык бәрәнен алды, чөнки ул аңа күпләп терлек һәм көтү биргән иде. Әбумәлик Ибраһимгә кое турында ант итте, шуңа күрә ул бу коены Беер-Шеба дип атады, чөнки алар икесе дә анда ант иттеләр.
10 Алар икесе дә Беер-Шевада килешү төзеделәр, һәм Әбумәлик гаскәр башлыгы Фикол һәм аның барлык кешеләре белән бергә торды, һәм алар Филистим җиренә кайттылар, һәм Ибраһим һәм аның барлык кешеләре Беер-Шевада яшәделәр, һәм ул шул җирдә озак вакыт яшәде.
11 Ибраһим Беершебада зур урман утыртты һәм җирнең дүрт ягына караган дүрт капка ясады, һәм анда йөзем бакчасы утыртты. Шуңа күрә Ибраһим янына берәр кеше килсә, ул юлындагы теләсә нинди капкага кереп, шунда калып, ашап-эчеп, туйганнан соң китеп барды.
12 Чөнки Ибраһим йорты һәрвакыт үткән һәм үткән кешеләр өчен ачык булган, алар көн саен Ибраһим йортында ашап-эчеп яшәгәннәр.
13 Ачлык кичергән һәм Ибраһим йортына килгән һәркемгә, Ибраһим аңа ашап-эчеп, туйсын өчен икмәк бирә иде, ә аның өенә ялангач килгән һәркемгә теләгәнчә кием кидерә иде, аңа көмеш һәм алтын бирә иде һәм аны җирдә яраткан Раббы турында аңа игълан итә иде; Ибраһим гомере буе шулай эшләде.
14 Ибраһим, аның балалары һәм аның барлык кешеләре Беершебада яшәделәр, һәм ул чатырын Хевронга кадәр корды.
15 Ибраһимнең абыйсы Нахор, аның әтисе һәм аларның барысы да Харанда яшәгәннәр, чөнки алар Ибраһим белән Кәнган җиренә килмәгәннәр.
16 Ибраһимнең хатыны Сараның апасы, Харанның кызы Милка Нахордан балалар туды.
17 Аның туганнарының исемнәре менә: Уз, Буз, Кемуел, Кесед, Хазо, Пилдаш, Тидлаф һәм Бетуил, сигез улы бар иде. Болар Милканың Ибраһимның абыйсы Нахорга тапкан балалары.
18 Нахорның Реума исемле җариясе бар иде, һәм ул Нахорга дүрт ул тапты: Зевах, Гахаш, Тахаш һәм Мааха.
19 Нахорның кызларыннан тыш, унике улы туган, һәм аларның Харанда да балалары туган.
20 Нахорның беренче улы Узның балалары: Әби, Хереф, Гадин, Мелус, һәм аларның сеңлесе Дебора.
21 Бузның уллары: Берахел, Наамат, Шева һәм Мадону.
22 Кемуилның уллары Арам һәм Рехов иде.
23 Кеседның уллары: Анамлех, Мешай, Бенон һәм Йифи; ә Хазоның уллары: Пилдаш, Мехи һәм Офер.
24 Пилдашның уллары: Аруд, Хамум, Меред һәм Молох.
25 Тидлафның уллары: Мушан, Кушан һәм Муцзи.
26 Бетуелның балалары: Сехар, Лабан һәм аларның сеңлесе Ребекка.
27 Бу Нахорның Харанда туган гаиләләре; Кемуил улы Арам һәм аның абыйсы Рехов Хараннан китеп, Евфрат елгасы буендагы үзәнлекне таптылар.
28 Алар анда шәһәр төзеделәр һәм шәһәргә Арам улы Петор исеме белән исем куштылар, ул бүгенге көнгә кадәр Арам Наһерайым дип атала.
29 Кесед балалары да яшәргә бардылар, һәм алар Шинар җиренә каршы бер үзәнлек таптылар һәм шунда урнаштылар.
30 Алар анда үзләренә шәһәр төзеделәр һәм бу шәһәргә үз аталарының исеме белән Кесед дип исем куштылар, бу җир бүгенге көнгә кадәр шулай. Кадимнар шул җирдә яшиләр, һәм алар бик күп үсәләр һәм үрчегәннәр.
31 Нахор белән Ибраһимнең әтисе Терах, картлыгында, Пелила исемле башка хатын алды. Хатыны балага узып, аңа угыл тапты, һәм ул аңа Зоба дип исем кушты.
32 Соба туганнан соң, Терах егерме биш ел яшәде.
33 Терах шул елда, ягъни Ибраһим улы Исхак тууына утыз бишенче елында вафат булды.
34 Терах ике йөз биш ел яшәде, һәм ул Харанда җирләнде.

35 Терах улы Зоба утыз ел яшәде һәм Арам, Ахлис һәм Мерик исемле уллар тудырды.
36 Терах улы Зоба улы Арамның өч хатыны булган, аның унике улы һәм өч кызы булган, һәм Ходай Зоба улы Арамга байлык һәм милек, күпләп терлек, көтү һәм көтү биргән, һәм бу кеше бик күпкә күбәйгән.
37 Соба улы Арам, аның абыйсы һәм аның гаиләсе Хараннан чыгып, яшәү урыны табарга киттеләр, чөнки аларның милке Харанда калырлык зур түгел иде, чөнки алар Харанда туганнары Нахорның балалары белән бергә тукталa алмадылар.
38 Соба улы Арам үз кардәшләре белән китте, һәм алар көнчыгыш җиренә таба еракта бер үзәнлек таптылар һәм шунда урнаштылар.
39 Алар анда шәһәр төзеделәр һәм аны өлкән абыйларының исеме белән Арам дип атадылар; ул бүгенге көнгә кадәр Арам Соба дип атала.
40 Ибраһим улы Исхак шул көннәрдә үсеп җиткән, һәм этисе Ибраһим аңа Раббы юлын өйрәтеп, Раббыны танырга өйрәткән, һәм Раббы аның белән булган.
41 Исхакка утыз җиде яшь булганда, абыйсы Исмәгыйль аның белән чатырда йөри иде.
42 Исмәгыйль Исхакка үзе турында мактанып: «Раббы этиемә безне сөннәткә утыртырга кушканда, мин унөч яшьтә идем, һәм мин Раббының этиемә әйткән сүзе буенча эшләдем, җанымны Раббыга бирдем, һәм аның этиемә кушкан сүзен бозмадым», – диде.
43 Исхак Исмәгыйльгә җавап бирде: «Ни өчен син миңа моның белән мактанасың, син үз тәнеңнән алган, Раббы сиңа боерык биргән бер кисәк тәнең белән?»
44 Атам Ибраһимның Аллаһысы, Ходай исән! Әгәр Ходай минем атама: «Улың Исхакны ал да, миңа корбан китер», – дисә, мин аны шат кына кабул итәр идем.
45 Раббы Исхакның Исмәгыйльгә әйткән сүзен ишетте, һәм бу Раббыга ошады, һәм ул Ибраһимны бу эштә сынарга булды.
46 Аллаһы уллары килеп, Раббы алдында тордылар, ә Шайтан да Аллаһы уллары белән бергә Раббы алдында торды.
47 Раббы Шайтанга: «Син кайдан килдең?» – дип сорады. Шайтан Раббыга җавап биреп: «Җир буйлап йөрүдән, анда йөрүдән», – диде.
48 Раббы Шайтанга: «Җир йөзендәге барлык балалар турында миңа нәрсә әйтәсең?» – диде. Шайтан Раббыга җавап биреп: «Мин җир йөзендәге барлык балаларның сиңа хезмәт итүләрен һәм синнән берәр нәрсә сораганда сине искә алуларын күрдем», – диде.
49 Син аларга Синнән сораганнарын биргәч, алар тынычланып утыралар, Сине ташлап китәләр һәм Сине искә алмыйлар.
50 Син башта балалары булмаган Терах улы Ибраһимны күрдеңме? Ул Сиңа хезмәт итте, кая гына барса да Сиңа корбан китерү урыннары төзеде, алар өстендә корбан китерде, һәм Синең исемеңне җир йөзендәге барлык кешеләргә даими рәвештә игълан итте.
51 Хәзер аның улы Исхак туды, ул сине ташлап китте, ул җирнең барлык халкы өчен зур мәҗлес ясады, ә Раббыны онытты.
52 Ул эшләгән бар нәрсә арасында да сиңа корбан китермәде: яндыру корбаны да, тынычлык корбаны да, үгез дә, бәрән дә, кәҗә дә, улы имезгәннән аерылган көнне суелган бернәрсә дә юк иде.
53 Улы туганнан алып, утыз җиде ел үтүгә кадәр, ул синең алдыңда корбан китерү урыны төземәде һәм сиңа корбан китермәде, чөнки ул синең сораганыңны бирүеңне күреп, сине ташлап китте.
54 Раббы Шайтанга болай диде: «Син Минем колым Ибраһим турында шулай уйладыңмы? Чөнки җирдә аның кебек камил һәм гадел кеше юк, ул Минем алдымда, Аллаһыдан курка һәм явызлыктан кача. Мин аңа: «Улың Исхакны минем алдымда алып кил», – дип әйтсәм, ул аны миннән кире какмас иде, әгәр мин аңа көтүләреннән яки көтүләреннән яндыру корбаны китерергә кушсам, ул аны миннән кире какмас иде».
55 Шайтан Раббыга җавап итеп әйтте: «Ибраһим белән син әйткәнчә сөйләш, һәм син аның бүген синең сүзләреңне бозып, бозмаячагын күрерсең».

23 нче БҮЛЕК

1 Шул вакытта Раббы Ибраһимга сүзен ишетте, һәм Ул аңа: «Ибраһим», – диде. Ул: «Мин монда», – диде.
2 Аңа болай диде: «Хәзер үзеңнең бердәнбер яраткан улыңны, Исхакны, ал да Мория җиренә бар, һәм анда сиңа күрсәтеләчәк тауларның берсендә аны яндыру корбаны итеп китер, чөнки анда болытны һәм Раббының данын күрерсең».
3 Ибраһим үз-үзенә болай диде: «Улым Исхакны әнисе Сарадан ничек аерып, Раббы алдында яндыру корбаны итеп китерергә?
4 Ибраһим чатырга керде һәм хатыны Сара каршына утырды, һәм аңа болай диде:
5 Улым Исхак үсеп житте, һәм ул күптән инде үз Аллаһысына хезмәт итүне өйрәнмәде, хәзер иртәгә мин аны Шем янына һәм аның улы Эвер янына алып барам, һәм анда ул Раббы юлларын өйрәнәчәк, чөнки алар аңа Раббыны белергә һәм Раббы алдында даими дога кылганда, Ул аңа җавап бирәчәген белергә өйрәтәчәк, шуңа күрә ул анда үз Аллаһысы Раббыга хезмәт итү юлын беләчәк.
6 Сара болай диде: «Син дөрес әйттең, бар, хуҗам, әйткәнеңчә эшлә, ләкин аны миннән ерак җибәрмә, анда озак калмасын, чөнки минем җаным аның җанында».
7 Ибраһим Сарага болай диде: «Кызым, әйдәгез, Аллаһыбыз Раббыга дога кылыйк, Ул безгә яхшылык эшләсен».
8 Сара улы Исхакны алып, ул аның янында төн буе калды, ул аны үбеп, кочаклап алды һәм иртәнгә кадәр аңа күрсәтмәләр бирде.
9 Ул аңа: «Улым, җаным синнән ничек аерыла ала?» – диде. Ул аны үбеп, кочаклап алды, һәм Ибраһимга аның турында күрсәтмәләр бирде.
10 Сара Ибраһимгә болай диде: «Әй, хуҗам, улыңа игътибар ит һәм аңа күз сал, чөнки минем аннан башка улым да, кызым да юк».
11 Аны ташлама. Ач булса, аңа икмәк бир, сусаса, эчәргә су бир; җәяү йөртергә дә, кояшта утырырга да рөхсәт итмә.

12 Аны юлда ялгыз калдырмагыз, телəгəн нəрсəсеннəн мəхрүм итмəгез, лəкин ул сезгə нəрсə əйтсə, шуны эшлəгез.
13 Сара төне буе Исхак өчен бик нык елады, һəм иртəнгə кадəр аңа күрсəтмəлəр бирде.
14 Иртəн Сара өйдə булган киемнəр арасыннан бик матур һəм матур кием сайлады, аларны Əбумəлик аңа биргəн иде.
15 Ул улы Исхакка шулай киендерде, башына чалма кидерде, чалма өстенə кыйммəтле таш куйды, аларга юл өчен азык бирде, һəм алар юлга чыктылар, Исхак əтисе Ибраһим белəн китте, һəм аларның хезмəтчелəренең кайберлəре аларны юлдан озатып калдылар.
16 Сара алар белəн чыгып китте, һəм аларны озатып калырга юлда озата барды, һəм алар аңа: «Чатырыңа кайт», – диделəр.
17 Сара улы Исхакның сүзлəрен ишеткəч, бик нык елады, ире Ибраһим аның белəн бергə елады, ə уллары алар белəн бергə бик нык елады; алар белəн барган кешелəр дə бик нык еладылар.
18 Сара улы Исхакны кочаклап алды, кочаклап алды һəм аның белəн бергə елады. Сара болай диде: «Кем белə, мин сине бүгеннəн соң тагын күрерменме?»
19 Алар һаман бергə еладылар. Ибраһим, Сара, Исхак һəм юлда алар белəн бергə булган бар кеше дə алар белəн бергə елады. Шуннан соң Сара улыннан китеп, бик нык елады, һəм аның барлык ир-атлары һəм хезмəтче кызлары аның белəн чатырга кайттылар.
20 Ибраһим улы Исхак белəн бергə, Раббы кушканча, аны корбан итеп китерергə китте.
21 Ибраһим үзе белəн ике егетен, Һаҗəр улы Исмəгыйльне һəм аның хезмəтчесе Элиезерны алды, һəм алар белəн бергə киттелəр, һəм алар юлда барганда, егетлəр үзара болай диделəр:
22 Исмəгыйль Элиезерга болай диде: «Хəзер минем атам Ибраһим Исхак белəн бергə аны Раббы кушканча, аңа яндыру корбаны итеп китерергə бара».
23 Хəзер ул кайткач, үзеннəн соң мирас итеп алырлык бар мөлкəтен миңа бирəчəк, чөнки мин аның беренче улы.
24 Элиезер Исмəгыйльгə җавап биреп болай диде: «Чыннан да, Ибраһим сине əниең белəн ташлап китте һəм аның милкеннəн бернəрсə дə мирас итеп алмаска ант итте. Ул үзенең барлык байлыгын һəм барлык хəзинəлəрен кемгə бирəчəк, миңа үз йортында тугры булган, аңа көне-төне хезмəт иткəн һəм миңа телəгəннең барысын да эшлəгəн хезмəтчесеннəн башка? Ул үлгəндə үз милкеннəн барысын да миңа мирас итеп бирəчəк».
25 Ибраһим улы Исхак белəн юлдан барганда, Шайтан Ибраһимга бик карт, басынкы һəм тəүбə итүче ир кыяфəтендə күренде. Ул Ибраһим янына килеп, аңардан: «Син акылсызмы яки наданмы, бүген бердəнбер улың белəн шундый эшне эшлəргə җыенасың?» – дип сорады.
26 Чөнки Аллаһы сиңа картлыгыңның соңгы көннəрендə ул бирде, һəм син бүген барып аны үтерəчəксеңме, чөнки ул бернинди көч кулланмаган, һəм син бердəнбер улыңның җанын җирдəн юк итəчəксеңме?
27 Син моның Ходайдан булмаячагын белмисеңме һəм аңламыйсыңмы? Чөнки Ходай кешелəргə җир йөзендə мондый явызлык эшли алмый, аңа: «Бар, балаңны суе», – дип əйтə алмый.
28 Ибраһим моны ишеткəч, аны Раббы юлыннан читкə алып китəргə тырышкан кеше Шайтан сүзе икəнен аңлады, лəкин Ибраһим Шайтан тавышына колак салырга телəмəде, һəм Ибраһим аны шелтəлəде, шуңа күрə ул китеп барды.
29 Шайтан кире кайтты һəм Исхак янына килде, һəм ул Исхакка чибəр һəм күркəм яшь егет кыяфəтендə күренде.
30 Ул Исхакка якынлашып: «Син белмисеңме һəм аңлый алмыйсыңмы, бүген синең акылсыз атаң сине бушка үтерүгə алып бара?» – диде.
31 Шуңа күрə, улым, аны тыңлама һəм игътибар итмə, чөнки ул акылсыз карт, һəм синең кадерле җаның һəм матур кыяфəтең җир йөзеннəн югалмасын.
32 Исхак моны ишеткəч, Ибраһимгə болай диде: «Əтием, син бу кешенең нəрсə əйткəнен ишеттеңме? Ул шулай диде».
33 Ибраһим улы Исхакка җавап биреп болай диде: «Аннан саклан, аның сүзлəренə колак салма, аңа игътибар итмə, чөнки ул – Шайтан, ул бүген безне Аллаһының əмерлəреннəн читкə алып китəргə тырыша».
34 Ибраһим һаман да Шайтанны шелтəлəде, лəкин Шайтан алардан китте, һəм аларны җиңə алмавын күреп, алардан качып китте, юлда алар алдыннан үтеп китте; һəм юлдагы зур сулы чишмəгə əйлəнде, һəм Ибраһим, Исхак һəм аның ике егете шул урынга килеп җиттелəр, һəм алар көчле сулар кебек зур һəм көчле чишмə күрделəр.
35 Алар елгага керделəр һəм аны кичтелəр, һəм су башта аларның аякларына җитте.
36 Алар елганың тирəнрəк эчлəренə керделəр, һəм су муеннарына кадəр җитте, һəм барысы да судан куркып калдылар; елга аша үткəндə, Ибраһим бу урынны таныды, һəм ул анда элек су булмаганын белде.
37 Ибраһим улы Исхакка болай диде: «Мин бу урынны белəм, анда чишмə дə, су да юк иде, шуңа күрə бу шайтан безнең белəн боларның барысын да эшли, безне бүген Аллаһы əмерлəреннəн читкə алып китəр өчен».
38 Ибраһим аны шелтəлəп: «Раббы сине шелтəлəсен, Шайтан, бездəн кит, чөнки без Аллаһының əмерлəре буенча яшибез», – диде.
39 Шайтан Ибраһимнең тавышыннан куркып, алардан китеп барды, һəм бу урын элеккеге кебек коры җиргə əйлəнде.
40 Ибраһим Исхак белəн Аллаһы аңа əйткəн урынга китте.
41 Өченче көнне Ибраһим күзлəрен күтəрде һəм ерактан Аллаһы аңа күрсəткəн урынны күрде.
42 Аңа җирдəн күккə кадəр сузылган ут багана, һəм тауда дан болыты күренде, һəм болыт эчендə Раббының даны күренде.
43 Ибраһим Исхакка болай диде: «Улым, син без ерактан күргəн тауда, мин анда күргəнне күрəсеңме?»

44 Исхак җавап биреп, атасына болай диде: «Мин күрәм, утлы багана һәм болыт, һәм болыт өстендә Раббының даны күренә».
45 Ибраһим улы Исхакның Раббы тарафыннан яндыру корбаны буларак кабул ителгәнен белде.
46 Ибраһим Элиезерга һәм аның улы Исмәгыйльгә болай диде: «Сез дә ерактагы тауда күргәнне күрәсезме?»
47 Алар җавап биреп: «Без җирнең башка тауларына охшаган бернәрсә дә күрмибез», – диделәр. Ибраһим аларның Раббы тарафыннан кабул ителмәгәннәрен белде, шуңа күрә Ибраһим аларга: «Мин һәм улым Исхак теге тауга барып, Раббыга табынып, аннары сезнең яныгызга кире кайткач, ишәк белән монда калыгыз», – диде.
48 Әлиәзер белән Исмәгыйль, Ибраһим кушканча, шул урында калдылар.
49 Ибраһим яндыру корбаны өчен утын алды һәм аны улы Исхакка куйды, утны һәм пычакны алды, һәм алар икесе дә шул урынга киттеләр.
50 Алар киткәндә, Исхак атасына болай диде: «Менә мин утын һәм утын күрәм, ә Раббы алдында яндырыла торган корбан итеп китереләчәк бәрән кайда соң?»
51 Ибраһим улы Исхакка җавап биреп: «Раббым сине бәрән урынына камил яндыру корбаны итеп сайлады», – диде.
52 Исхак әтисенә болай диде: «Раббы сиңа әйткән бар нәрсәне дә мин шатлык һәм шат күңел белән эшләрмен».
53 Ибраһим улы Исхакка тагын болай диде: «Бу турыда синең йөрәгеңдә берәр нәрсә бармы, дөрес булмаган фикер яки киңәш бармы? Әйт әле, улым, зинһар, моны миннән яшермә».
54 Исхак әтисе Ибраһимгә җавап биреп болай диде: «Әй, әтием, Раббы исән һәм синең җаның исән! Сиңа әйткән сүздән уңга да, сулга да тайпылырлык бернәрсә дә юк».
55 Моңа аяк-кул да, мускул да селкенмәде, күңелемдә бу турыда бернинди уй да, яман киңәш тә юк.
56 Әмма мин бу хакта шатлыклы һәм шат күңелле, һәм мин болай димен: «Бүген мине Үзе алдында яндыру корбаны итеп сайлаган Раббыга дан!»
57 Ибраһим Исхакның сүзләренә бик шатланды, һәм алар юлга чыгып, Раббы әйткән урынга җыелдылар.
58 Ибраһим шул урында корбан китерү урыны төзергә якынлашты, һәм Ибраһим елый иде, ә Исхак корбан китерү урынын төзеп бетергәнче ташлар һәм известь алды.
59 Ибраһим агачны алып, үзе төзегән корбан китерү урынына куйды.
60 Ул улы Исхакны алып, аны Ходай алдында яндыру корбаны итеп суяр өчен корбан китерү урынындагы утынга утыртып бәйләде.
61 Исхак әтисенә болай диде: «Мине ныклап бәйлә, аннары корбан китерү урынына куй, югыйсә мин борылып, кузгалмасмын, тәнемдәге пычак көчен югалтмасмын һәм яндырылган корбанны пычратмасмын». Ибраһим шулай эшләде дә.
62 Исхак әтисенә болай диде: «Әй, әтием, мине үтереп, корбан итеп яндыргач, көлемнән калганны үзең белән алып, әнием Сарага китер һәм аңа: «Бу Исхакның хуш исе», – дип әйт. Ләкин ул кое янында яки биеклектә утырса, бу хакта аңа әйтмә, югыйсә ул җанын минем артымнан ташлап үләр».
63 Ибраһим Исхакның сүзләрен ишеткәч, тавышын күтәреп елады. Ибраһимның күз яшьләре улы Исхакка тамды, Исхак бик нык елады һәм әтисенә болай диде: «Ата, тизрәк бул, Аллаһыбыз Раббының ихтыярын минем белән үтә, Ул сиңа кушканча».
64 Ибраһим белән Исхакның йөрәкләре Раббы аларга кушкан бу нәрсәгә шатланды; ләкин күзләр ачы елады, ә йөрәк шатланды.
65 Ибраһим улы Исхакны бәйләп, аны утын өстенә корбан китерү урынына куйды, ә Исхак муенын әтисе алдында корбан китерү урынына сузды, ә Ибраһим кулын пычак алырга һәм улын Раббы алдында яндыру корбаны итеп чалырга сузды.
66 Шул вакытта мәрхәмәт фәрештәләре Раббы каршына килеп, аңа Исхак турында болай диделәр:
67 0 Ходай, Син күктә һәм җирдә яраткан бар нәрсәнең дә мәрхәмәтле һәм шәфкатьле Патшасы, һәм Син аларның барысын да хуплыйсың; шуңа күрә колың Исхак урынына йолым бир, һәм бүген Синең әмерләреңне үтәүче Ибраһим һәм аның улы Исхакка шәфкать күрсәт һәм аларга рәхим ит.
68 Күрдеңме, Раббым, хезмәтчең Ибраһим улы Исхакның хайван кебек суелырга бәйләнгәнен? Шуңа күрә, Раббым, аларга карата шәфкатьле бул.
69 Шул вакытта Раббы Ибраһимга күренде һәм күктән аңа кычкырып әйтте: «Улыңа кулыңны тидермә, аңа бернәрсә дә эшләмә, чөнки хәзер мин синең бу эшне башкарып, Аллаһыдан куркуыңны һәм бердәнбер улыңны миннән яшермәвеңне беләм».
70 Ибраһим күзләрен күтәрде һәм күрде: мөгезләре белән куаклыкка эләккән бер сарыкны күрде; бу сарыкны Ходай җирне һәм күкне яраткан көнне җирдә яраткан иде.
71 Чөнки Раббы бу сарыкны шул көннән бирле Исхак урынына яндыру корбаны итеп әзерләгән иде.
72 Бу сарык Ибраһимгә таба бара иде, ләкин Шайтан аны тотып алды һәм аның мөгезләрен куаклыкка эләктерде, ул Ибраһимгә таба бара алмады, ул аның улын үтерер өчен.
73 Ибраһим, сарыкның үзенә якынлашуын һәм шайтанның аны тоткарлавын күреп, аны алып килде һәм корбан китерү урыны алдына алып килде. Ул улы Исхакны бәйләвеннән азат итте һәм сарыкны аның урынына куйды. Ибраһим сарыкны корбан китерү урынында суйды һәм аны улы Исхак урынына корбан итеп китертте.
74 Ибраһим корбан китерү урынына сарык каныннан сипте һәм кычкырып әйтте: «Бу минем улымның каны, һәм бүген моны Ходай каршында минем улымның каны дип санасыннар».
75 Ибраһим бу юлы корбан китерү урыны янында эшләгән бар нәрсә турында да кычкырып әйтә иде: «Бу минем улым урынында, һәм бүген улым урынына Ходай алдында каралсын». Ибраһим корбан китерү урыны янында бөтен гыйбадәтне тәмамлады, һәм гыйбадәт Ходай алдында кабул ителде һәм ул Исхак кебек саналды; һәм Ходай шул көнне Ибраһимны һәм аның токымын фатихалады.

76 Шайтан Сара янына килде, һәм ул аңа бик тыйнак һәм юаш карт кеше кыяфәтендә күренде, ә Ибраһим әле дә Раббы алдында яндыру корбаны китерү белән мәшгуль иде.
77 Ул аңа болай диде: «Син бүген Ибраһим синең бердәнбер улың белән нәрсә эшләгәнен белмисеңмени? Ул Исхакны алып, корбан китерү урыны төзеде, аны үтерде һәм корбан китерү урынында корбан итеп куйды. Исхак әтисе алдында елады һәм елады, ләкин ул аңа карамады, аңа кызганмады.
78 Шайтан бу сүзләрне кабатлады һәм аның яныннан китеп барды, һәм Сара Шайтанның барлык сүзләрен ишетте, һәм ул аны улы белән булган һәм аңа бу хәлләрне сөйләгән кеше уллары арасыннан чыккан карт кеше дип күз алдына китерде.
79 Сара тавышын күтәреп елады һәм улы өчен ачы тавыш белән кычкырды; ул җиргә егылып, башына туфрак сибеп: «И улым, Исхак улым, бүген синең урыныңа үлсәм иде», – диде. Ул елавын дәвам итеп: «Синең өчен кайгырам, и улым, Исхак улым, бүген синең урыныңа үлсәм иде», – диде.
80 Ул һаман елый бирде һәм болай диде: «Сине үстергәннән һәм үстергәннән соң, мин синең өчен кайгырам; хәзер минем шатлыгым синең өчен кайгыга әйләнде, мин сине сагындым, туксан яшемдә сине тапканчы Аллаһыга еладым һәм дога кылдым; һәм хәзер син бүген пычак һәм ут өчен корбан итеп хезмәт иттең».
81 Ләкин мин синең белән юаныч табам, улым, чөнки син Ходайның боерыгын үтәдең; чөнки кем безнең Ходайның сүзен боза ала, чөнки һәр тере җан иясенең җаны Аның кулында?
82 Син гаделсең, әй Ходай, безнең Аллаһыбыз, чөнки Синең барлык эшләрең дә яхшы һәм гадел; чөнки мин дә Синең әмерең белән шатланам, һәм күзләрем ачы елый, йөрәгем шат.
83 Сара үзенең хезмәтчеләренең берсенең күкрәгенә башын куйды, һәм ул таш кебек тынып калды.
84 Шуннан соң ул торып басты һәм Хевронга җиткәнче сорашып йөрде. Юлда очраган һәркемнән сорашып карады, ләкин беркем дә аңа улы белән нәрсә булганын әйтә алмады.
85 Ул үзенең хезмәтче кызлары һәм ир-ат хезмәтчеләре белән Киреат-Арбага, ягъни Хевронга килде һәм улы турында сорашты, һәм ул шунда калды, ә хезмәтчеләренең кайберләрен Ибраһим Исхак белән кайда киткәнен эзләргә җибәрде; алар аны Шем белән Эбер йортына эзләргә киттеләр, ләкин таба алмадылар, һәм бөтен җир буйлап эзләделәр, ләкин ул анда юк иде.
86 Менә Шайтан Сара янына карт кеше кыяфәтендә килде, һәм аның каршына басты, һәм аңа әйтте: «Мин сиңа ялган сөйләдем, чөнки Ибраһим үз улын үтермәде һәм ул үлмәде. Ул бу сүзне ишеткәч, улы өчен шулкадәр шатланды ки, җаны чыгып китте; ул үлде һәм үз халкына кушылды».
87 Ибраһим хезмәтен тәмамлагач, улы Исхак белән егетләре янына кайтты, һәм алар торып, Беер-Шебага киттеләр, һәм өйләренә кайттылар.
88 Ибраһим Сараны эзләде, ләкин таба алмады, һәм аның турында сорашты, һәм алар аңа: «Ул сезнең белән бергә Хевронга кадәр барды, чөнки аңа шулай хәбәр ителде», – диделәр.
89 Ибраһим белән Исхак аның янына Хевронга бардылар, һәм аның үлгәнен күргәч, тавышларын күтәреп, аның өчен бик нык еладылар. Исхак әнисенең йөзенә егылып, аның өчен елады һәм: «Әй, әнием, әнием, мине ничек ташлап киттең, кая киттең?» – диде.
90 Ибраһим белән Исхак бик нык еладылар, һәм аларның барлык хезмәтчеләре дә Сара өчен алар белән бергә еладылар, һәм алар аның өчен бик нык кайгырдылар.

24 нче БҮЛЕК

1 Сара йөз егерме җиде ел яшәде, һәм Сара үлде; Ибраһим хатыны Сараны күмәр өчен җир эзләргә торды; һәм ул бу җирнең Хет халкына барып болай диде:
2 Мин сезнең җирегездә чит кеше һәм килмешәк; миңа җирегездә каберлек бирегез, мин үлеләрне үземнең алдымда күмәрмен.
3 Хет балалары Ибраһимгә әйттеләр: «Менә бу җир синең алдыңда, безнең сайланган каберләребездә үлгәнеңне күм, чөнки беркем дә сиңа үлгәнеңне күмүдән тыелмас».
4 Ибраһим аларга болай диде: «Әгәр сез моңа риза булсагыз, барыгыз һәм минем өчен Зохар улы Эфронга ялварыгыз, ул миңа аның кыры читендәге Махпела мәгарәсен бирүен сорагыз, һәм мин аны аннан теләгән бәясенә сатып алырмын».
5 Эфрон Хет балалары арасында яшәде, алар барып аны чакырдылар, һәм ул Ибраһим янына килде, һәм Эфрон Ибраһимгә болай диде: «Менә, син хезмәтчеңнең барлык таләпләрен үтәячәкмен.» Ибраһим болай диде: «Юк, мин синең мәгарәңне һәм кырыңны кыйммәтле бәягә сатып алам, ул мәңгегә кабер урыны булсын өчен».
6 Әфрон җавап бирде: «Менә кыр һәм мәгарә синең алдыңда, теләгәнеңне бир», – диде. Ибраһим әйтте: «Мин аны синең кулыңнан, синең шәһәрең капкасыннан керүчеләр кулыннан һәм синең нәселең кулыннан мәңгегә тулысынча сатып алырмын».
7 Эфрон һәм аның барлык туганнары моны ишеткәч, Ибраһим Эфронга дүрт йөз көмеш тәңкәне үлчәп бирде, һәм ул бу килешүне язып, дүрт шаһит белән раслады.
8 Шаһитләрнең исемнәре менә болай: хетлы Абишна улы Амигал, хивилы Ашунах улы Адихором, гомерлы Ахирам улы Абдон, сидонлы Абудиш улы Бакдил.
9 Ибраһим сатып алу китабын алып, үзенең хәзинәләренә куйды, һәм Ибраһим китапка менә нинди сүзләр язып куйды:
10 Ибраһим хетлы Эфроннан, аның токымыннан, аның шәһәреннән килгәннәрдән һәм аларның токымыннан сатып алган мәгарә һәм кыр Ибраһим, аның токымыннан һәм аның нәселеннән килгәннәр өчен мәңгегә кабер урыны итеп сатып алыначак; һәм ул аңа мөһер бастырды һәм шаһитләр белән раслады.
11 Басу, андагы мәгарә һәм шул урын Ибраһим һәм аның нәселенә, Хет улларыннан, ышанып тапшырылды; ул Ханаан җирендәге Хевронадагы Мамре каршында урнашкан.

12 Шуннан соң Ибраһим хатыны Сараны шунда күмде, һәм бу урын һәм аның бөтен чикләре Ибраһимга һәм аның токымына кабер урыны булып китте.

13 Ибраһим Сараны патшалар җирләгәндә күрсәтелгәнчә, зиннәтле итеп күмде, һәм ул бик матур һәм матур киемнәргә күмелде.

14 Аның табуты янында Шем, аның уллары Эвер һәм Әбумәлик, шулай ук Анар, Ашкол һәм Мамре тора иде. Җирнең барлык зур кешеләре аның табуты артыннан баралар иде.

15 Сара йөз егерме җиде ел яшәде һәм ул вафат булды. Ибраһим зур һәм авыр кайгырды, һәм җиде көн буе кайгы йоласын үткәрде.

16 Һәм җирнең барлык халкы Сара өчен Ибраһим белән аның улы Исхакны юаттылар.

17 Аларның кайгы көннәре үтеп киткәч, Ибраһим улы Исхакны җибәрде, һәм ул Раббы юлларын һәм Аның күрсәтмәләрен өйрәнергә Сим белән Эвер йортына китте, һәм Ибраһим анда өч ел яшәде.

18 Шул вакытта Ибраһим үзенең барлык хезмәтчеләре белән торып, өйләренә, Беер-Шебага, кайтты. Ибраһим һәм аның барлык хезмәтчеләре Беер-Шебада калдылар.

19 Ел әйләнешендә Әбумәлик Филистим патшасы вафат булды; ул йөз туксан өч яшендә вафат булды; һәм Ибраһим үз халкы белән Филистим җиренә китте, һәм алар бөтен йортны һәм аның барлык хезмәтчеләрен юаттылар, аннары ул борылып өенә кайтты.

20 Әбумәлик үлгәннән соң, Герар халкы аның унике яшьлек улы Бенмаликны алып киттеләр һәм аны әтисе урынына яттылар.

21 Алар аңа әтисенең исеме белән Әбумәлик дип исем куштылар, чөнки Герарда шулай эшләү гадәте бар иде. Әбумәлик әтисе Әбумәлик урынына патшалык итте һәм аның тәхетенә утырды.

22 Харан улы Лут та шул көннәрдә, Исхакның утыз тугызынчы елында вафат булды, һәм Лут йөз кырык ел яшәде һәм үлде.

23 Лутның кызларыннан туган балалары менә бу: беренче улы Моаб, икенчесе Бинами иде.

24 Лутның ике улы Ханаан җиреннән хатыннар алып, аларга балалар таптылар. Моаб балалары Эд, Майон, Тарсус һәм Канвил иде, алар бүгенге көнгә кадәр Моаб балаларының аталары.

25 Лут балаларының барлык гаиләләре дә үзләре теләгән урынга күченеп урнаштылар, чөнки алар күпләп үстеләр һәм күпләп үрчеделәр.

26 Алар үзләре яшәгән җирдә үзләре өчен шәһәрләр төзеделәр һәм төзегән шәһәрләргә үз исемнәре белән исем бирделәр.

27 Шул көннәрдә, Ибраһимның туганы Терахның улы Нахор, Исхакның гомеренең кырыгынчы елында, вафат булды. Нахорның бар гомере йөз җитмеш ике ел булды, һәм ул вафат булды һәм Харанда җирләнде.

28 Ибраһим абыйсының үлгәнен ишеткәч, бик нык кайгырды һәм абыйсы өчен күп көннәр кайгырды.

29 Ибраһим үзенең хезмәтчесе Элиезерны чакырып, үз йорты турында боерык бирде, һәм ул килеп аның каршында басты.

30 Ибраһим аңа болай диде: «Менә мин картайдым, үлем көнемне белмим, чөнки гомерем дә озынайды; хәзер тор, кит һәм улыма бу җирдән һәм бу җирдән, без яшәгән кәнганлыларның кызларыннан хатын алма».

31 Әмма минем җиремә, туган җиремә бар, улым өчен хатын ал, күк һәм җирнең Ходай Ходайы мине атам йортыннан алып чыгып, бу урынга алып килде, һәм миңа: «Мин бу җирне синең токымыңа мәңгегә мирас итеп бирермен», – диде. Ул синең алдыңда үз фәрештәсен җибәрер һәм юлыңны уңышлы итәр, син минем гаиләмнән һәм атам йортыннан улыма хатын табарсың», – диде.

32 Хезмәтче үзенең хуҗасы Ибраһимга җавап биреп болай диде: «Менә мин синең туган җиреңә һәм атаң йортына барам һәм улыңа аннан хатын алам. Әгәр хатын минем белән бу җиргә барырга теләмәсә, мин синең улыңны туган җиреңә алып кайтыйммы?»

33 Ибраһим аңа болай диде: «Улымны монда кире алып килмә, чөнки мин аның каршында йөргән Раббым синең алдыңнан фәрештәсен җибәрер һәм юлыңны уңышлы итәр».

34 Элиезер Ибраһим кушканча эшләде, һәм Элиезер бу хакта хуҗасы Ибраһимга ант итте. Элиезер торып, хуҗасының ун дөясен һәм хуҗасының хезмәтчеләреннән ун кешене алды, һәм алар Ибраһим улы Исхакка хатын алырга дип, Ибраһим белән Нахор шәһәре Харанга киттеләр. Алар киткәндә, Ибраһим Шем белән Эбер йортына кеше җибәрде, һәм алар аннан аның улы Исхакны алып килделәр.

35 Исхак әтисенең йортына, Беер-Шебага кайтты, ә Элиезер һәм аның кешеләре Харанга килеп җиттеләр; алар шәһәрдә су эчү урыны янында туктадылар, ә ул дөяләрен су буена тезләндерде, һәм алар шунда калдылар.

36 Ибраһимнең хезмәтчесе Элиезер дога кылып болай диде: «Әй, Ибраһим, хуҗам, Аллаһым! Бүген тизрәк җибәр, хуҗама мәрхәмәт күрсәт, хуҗамның улына аның гаиләсеннән хатын сайла».

37 Раббы үз хезмәтчесе Ибраһим хакына Элиезерның сүзләрен тыңлады һәм ул Ибраһимның энесе Нахорның хатыны Милканың улы Бетуилның кызын очратты, һәм Элиезер аның өенә килде.

38 Элиезер аларга үзенең барлык борчылуларын һәм үзенең Ибраһимның хезмәтчесе булуын сөйләде, һәм алар аңа бик шатландылар.

39 Алар барысы да бу хәлне тормышка ашырган Раббыны мактадылар һәм аңа Исхакка хатын итеп Бетуил кызы Ребеканы бирделәр.

40 Яшь хатын бик чибәр иде, ул гыйффәтле иде, һәм Ребекка ул көннәрдә ун яшьлек иде.

41 Бетуил, Лаван һәм аның балалары шул кичне мәҗлес оештырдылар, һәм Элиезер һәм аның кешеләре шул кичне шунда килеп ашадылар, эчтеләр һәм күңел ачтылар.

42 Иртән Элиезер үзе һәм аның белән булган кешеләр торып, Бетуелның бөтен йортына кычкырып: «Мине хуҗам янына җибәрегез», – диде. Алар торып, Ребекканы һәм аның имезүчесе Деборaны, Ус кызы, кайтарып җибәрделәр, аңа көмеш һәм алтын, ир-ат коллар һәм хезмәтчеләр бирделәр һәм аны фатихаладылар.

43 Алар Элиезерны үз кешеләре белән җибәрделәр; хезмәтчеләр Ребеканы алып киттеләр, һәм ул үз хуҗасы янына, Ханаан җиренә кайтты.
44 Исхак Ребеканы алды, һәм ул аның хатыны булды, һәм ул аны чатырга алып керде.
45 Исхак кырык яшендә иде, ул үзенең абыйсы Бетуилның кызы Ребеканы хатынлыкка алды.

25 нче БҮЛЕК

1 Шул вакытта Ибраһим картлыгында тагын бер хатын алды, аның исеме Кәнган җиреннән Кетура иде.
2 Ул аңа Зимран, Йокшан, Медан, Мидиан, Ишбак һәм Шуах исемле алты улы бирде. Зимранның балалары: Абиен, Молих һәм Нарим.
3 Йокшанның уллары: Шеба һәм Дедан, Меданның уллары: Амида, Иоав, Гочи, Элиша һәм Нотах, ә Мидианның уллары: Эфа, Эфер, Ханох, Авида һәм Элда.
4 Ишбакның уллары Макиро, Беёдуа һәм Татор иде.
5 Шуахның уллары Билдад, Мамдад, Мунан һәм Мебан иде; болар барысы да Яһүд Ибраһимга туган Кәнган хатын-кызы Кетураның балаларының гаиләләре.
6 Ибраһим боларның барысын да җибәрде һәм аларга бүләкләр бирде, һәм алар аның улы Исхактан китеп, кайда яшәсәләр, шунда яшәргә киттеләр.
7 Алар барысы да көнчыгыштагы тауга киттеләр һәм үзләренә алты шәһәр төзеделәр, аларда бүгенге көнгә кадәр яшиләр.
8 Ләкин Шеба һәм Дедан балалары, Йокшан балалары белән, үз шәһәрләрендә туганнары белән яшәмәделәр, һәм алар бүгенге көнгә кадәр чит илләрдә һәм чүлләрдә сәяхәт иттеләр һәм чатырлар кордылар.
9 Ибраһим улы Мидиан балалары Куш җиренең көнчыгышына киттеләр, һәм анда көнчыгыш җирендә зур үзәнлек таптылар, һәм анда туктап, шәһәр төзеделәр һәм шунда яшәделәр, бу бүгенге көнгә кадәр Мидиан җире.
10 Ул төзегән шәһәрдә үзе, биш улы һәм аның барлык милке белән Мадиан халкы яшәде.
11 Мидиан улларының исемнәре аларның шәһәрләрендә: Эфа, Эфер, Ханох, Абида һәм Элда.
12 Эфаның уллары: Метах, Мешар, Ави һәм Сануа, ә Эферның уллары: Эфрон, Зур, Алирун һәм Медин, ә Ханохның уллары: Реуил, Рекем, Ази, Алешуб һәм Алад.
13 Абиданың уллары: Хур, Мелуд, Керури, Молхи; ә Элдааның уллары: Микер, Реба, Малкия һәм Габол; гаиләләре буенча мидианлыларның исемнәре менә шул; аннары мидиан гаиләләре мидиан җиренә таралган.
14 Сараның хезмәтчесе Һаҗәр Ибраһимгә тапкан Ибраһим улы Исмәгыйльнең нәсел шәҗәрәсе менә шундый.
15 Исмәгыйль Мисыр җиреннән хатын алды, аның исеме Риба, ягъни Мериба иде.
16 Риба Исмаилгә Небайот, Кедар, Адбел, Мибсам һәм аларның Босмат исемле кызлары туды.
17 Исмәгыйль хатыны Рибаны ташлап китте, һәм ул аннан китеп, Мисырга, әтисенең йортына кайтты һәм шунда яшәде, чөнки ул Исмәгыйльнең дә, аның әтисе Ибраһимның да күз алдында бик начар иде.
18 Шуннан соң Исмәгыйль Кәнган җиреннән Малхут исемле хатын алды, һәм ул аңа Нишма, Дума, Маса, Хадад, Тема, Йетур, Нафиш һәм Кедма исемле балалар тудырды.
19 Бу Исмәгыйльнең уллары, һәм аларның исемнәре шундый: үз милләтләре буенча унике җитәкче; һәм Исмәгыйльнең гаиләләре аннан соң таралышты, һәм Исмәгыйль үз балаларын, тапкан бар мөлкәтен, гаиләсенең җаннарын һәм аңа караган бар нәрсәне алып, үзләре яшәргә теләгән урынга күченде.
20 Алар Паран чүленә якын җиргә барып урнаштылар, һәм аларның яшәү урыннары Хавиладан алып Шурга кадәр, Мисыр каршында, Ассириягә таба урнашкан иде.
21 Исмәгыйль һәм аның уллары шул җирдә яшәделәр, һәм алардан балалар туды, алар күпләп үрчеделәр һәм күпләп үстеләр.
22 Исмәгыйльнең беренче улы Небайотның улларының исемнәре менә бу: Менд, Сенд, Майон; ә Кедарның уллары: Алион, Кезем, Хамад һәм Ели.
23 Әдбелнең уллары: Хамад һәм Иабин; ә Мибсамның уллары: Авдия, Әбәдмәлек һәм Еуш; болар Исмәгыйльнең хатыны Рибаның улларыннан туган гаиләләр.
24 Исмаил улы Мишманың уллары: Шамуа, Зәкәрион һәм Обед; ә Думаның уллары: Кезед, Ели, Махмад һәм Амед.
25 Масаның уллары: Мелон, Мула һәм Эбидадон; Хададның уллары: Азур, Минзар һәм Эбедмелек; Теманың уллары: Сеир, Садон һәм Якол.
26 Йетурның уллары: Мерит, Яиш, Алё һәм Пахот; Нафишның уллары: Эбед-Тамед, Абиясаф һәм Мир; ә Кедманың уллары: Халип, Тахти һәм Омир; болар гаиләләре буенча Исмаилның хатыны Малхутның уллары иде.
27 Боларның барысы да үз нәселләре буенча Исмаил нәселеннән, һәм алар бүгенге көнгә кадәр үзләре өчен шәһәрләр төзегән җирләрдә яшиләр.
28 Ибраһим улы Исхакның хатыны Бетуил кызы Ребекка ул көннәрдә бала тапмый иде, аның баласы булмады; Исхак үз атасы белән Кәнган җирендә яшәде; һәм Раббы Исхак белән иде; Нух улы Шем улы Арпахшад шул көннәрдә, Исхакның кырык сигезенче елында вафат булды, һәм Арпахшад дүрт йөз утыз сигез ел яшәде һәм үлде.

26НЧЫ БҮЛЕК

1 Ибраһим улы Исхакның илле тугызынчы елында, аның хатыны Ребекка ул көннәрдә бала тапмый иде.
2 Ребекка Исхакка болай диде: «Худай, мин синең әниең Сараның бала тапмаган чорда бала тапканын ишеттем, ә этиең Ибраһим аның өчен дога кылганчы, һәм ул аннан бала тапкан.
3 Хәзер торып бас, син дә Аллаһыга дога кыл, ул синең догаңны ишетер һәм безне Үзенең мәрхәмәте белән искә алыр.
4 Исхак хатыны Ребекага болай дип җавап бирде: «Ибраһим инде Аллаһыдан аның нәселен күбәйтүен сорап дога кылды, шуңа күрә бу бала табу безгә синнән килергә тиеш».

5 Ребекка аңа болай диде: «Әмма син дә тор һәм дога кыл, Ходай синең догаңны ишетсен һәм миңа балалар бирсен. Исхак хатыны сүзләрен тыңлады. Исхак хатыны белән торып, Мория җиренә барып, анда дога кылды һәм Ходайны эзләде. Алар шул урынга җиткәч, Исхак торып, хатыны өчен Ходайга дога кылды, чөнки ул бала тапмый иде».
6 Исхак болай диде: «Әй, күктәге һәм җирдәге Ходай, җир йөзен Аның изгелеге һәм мәрхәмәте белән тулы! Син минем әтиемне аның әтисенең йортыннан һәм туган җиреннән алып, бу җиргә алып килдең һәм аңа: «Мин синең токымыңа җирне бирәчәкмен», – дидең. Син аңа вәгъдә бирдең һәм аңа: «Мин синең токымыңны күк йолдызлары һәм диңгез комы кебек күбәйтермен», – дип игълан иттең. Хәзер әтиемә әйткән сүзләрең расланcын».
7 Син – безнең Ходайыбыз Раббы, Син безгә вәгъдә иткәнчә, безнең күзләребез Синдә, безгә кешеләр токымын бирер өчен, чөнки Син – безнең Ходайыбыз Раббы, һәм безнең күзләребез Сиңа гына юнәлтелгән.
8 Раббы Ибраһим улы Исхакның догасын ишетте, һәм Раббы аның ялваруын кабул итте, һәм аның хатыны Ребекка бала тапты.
9 Җиде ай чамасы вакыт үткәч, аның карынындагы балалар бер-берсе белән көрәшә башлады, һәм ул алардан арыганга бик нык авыртты. Ул шул вакыттагы барлык хатын-кызлардан: «Сезнең белән дә минем белән шундый хәл булдымы?» – дип сорады. Алар аңа: «Юк», – диделәр.
10 Ул аларга: «Ни өчен җир йөзендәге барлык хатын-кызлар арасында мин генә?» – дип сорады. Ул моның өчен Раббыдан сорарга Мория җиренә китте, һәм бу мәсьәлә турында сорашырга, һәм алар да бу мәсьәләдә Раббыдан сорарга тиеш булдылар.
11 Ул шулай ук Ибраһимнан үзе белән булган бар нәрсә турында Раббыдан соравын үтенде.
12 Алар барысы да бу мәсьәлә турында Раббыдан сорадылар, һәм аңа Раббыдан килгән сүзне җиткерделәр һәм: «Синең карыныңда ике бала бар, алардан ике халык барлыкка киләчәк, һәм бер халык икенчесеннән көчлерәк булачак, һәм зуррак кеше кечесенә хезмәт итәчәк», – диделәр.
13 Аның бала табу көннәре тәмамлангач, ул тезләнде һәм күрде: Раббы аңа әйткәнчә, аның карынында игезәкләр бар.
14 Беренчесе төкле кием кебек кып-кызыл булып чыкты, һәм җирнең барлык халкы аңа Исав дип исем куштылар һәм: «Бу ана карыныннан ук камилләштерелгән», – диделәр.
15 Шуннан соң аның абыйсы туды, һәм ул Эсауның үкчәсеннән тотты, шуңа күрә аңа Ягъкуб дип исем куштылар.
16 Алар туганда, Ибраһим улы Исхак алтмыш яшендә иде.
17 Малайлар унбиш яшькә җиткәч, кешеләр арасына керделәр. Исав хәйләкәр һәм хәйләкәр, кырда оста аучы иде, ә Ягъкуб камил һәм акыллы кеше иде, чатырларда яши, көтүләр көтә һәм Раббының күрсәтмәләрен һәм әти-әнисенең әмерләрен өйрәнә иде.
18 Исхак һәм аның гаиләсенең балалары, Аллаһы аларга кушканча, атасы Ибраһим белән Кәнган җирендә яшәделәр.
19 Ибраһим улы Исмәгыйль балалары һәм аларның барлык милке белән китте, һәм алар Хавила җиренә кайтып, шунда яшәделәр.
20 Ибраһимнең кәнизәкләренең барлык балалары да көнчыгыш җиренә күченделәр, чөнки Ибраһим аларны улыннан куып җибәргән һәм бүләкләр биргән иде, һәм алар китеп бардылар.
21 Ибраһим улы Исхакка үзенең бар байлыгын һәм барлык хәзинәләрен бирде.
22 Ул аңа болай дип боерды: «Син Ходайның күктә дә, җирдә дә Аллаһы икәнен белмисеңме һәм аңламыйсыңмы, һәм Аннан башка Аллаһы юкмы?»
23 Ул мине атам йортыннан, туган җиремнән алып чыкты, җир йөзендәге барлык ләззәтләрне бирде, явызларның киңәшеннән коткарды, чөнки мин Аңа таяндым.
24 Ул мине шушы урынга алып килде, Ур-Кадимнан коткарды һәм миңа болай диде: «Мин бу җирләрнең барысын да синең нәселеңә бирермен, һәм алар Минем әмерләремне, кагыйдәләремне һәм хөкемнәремне үтәсәләр, аларны мирас итеп алачаклар.
25 Шуңа күрә улым, минем сүземне тыңла һәм мин сиңа кушкан Раббы Аллаһыңның әмерләрен үтә. Уң юлдан уңга да, сулга да борылма, шулай итеп сиңа һәм балаларыңның гомере буе яхшы булачак.
26 Һәм Раббының могҗизалы эшләрен һәм безгә күрсәткән мәрхәмәтен искә төшерегез, ул безне дошманнарыбыз кулыннан коткарды, һәм Раббы Аллаһыбыз аларны безнең кулга төшерде; шуңа күрә хәзер мин сезгә кушканнарның барысын да үтәгез, Аллаһыгызның әмерләреннән баш тартмагыз һәм Аңардан башка беркемгә дә хезмәт итмәгез, шул рәвешле сезнең һәм сезнең нәселегезнең иминлеге булсын.
27 Балаларыңа һәм нәселеңә Раббының күрсәтмәләрен һәм әмерләрен өйрәт, һәм аларга дөрес юлдан барырга өйрәт, шуның белән алар мәңгегә яхшы яшәсеннәр.
28 Исхак әтисенә җавап биреп болай диде: «Ходай нәрсә кушкан булса, шуны эшләрмен, һәм Ходай Ходайның әмерләреннән баш тартмаячакмын, Ул миңа кушкан бар нәрсәне дә үтәрмен». Ибраһим улы Исхакны һәм аның балаларын фатихалады, һәм Ибраһим Ягъкубка Ходайның күрсәтмәләрен һәм аның юлларын өйрәтте.
29 Нәкъ шул вакытта Ибраһим вафат булды, Исхак уллары Ягъкуб белән Исавның унбишенче елында. Ибраһимның гомере йөз җитмеш биш ел иде. Ул вафат булды һәм картлыкта, күп еллар яшәп, үз халкына кушылды. Ул Исхак белән Исмәгыйль аны җирләделәр.
30 Кәнган халкы Ибраһимның үлгәнен ишеткәч, барысы да патшалары, түрәләре һәм барлык кешеләре белән Ибраһимны җирләргә килделәр.
31 Харан җирендә яшәүчеләрнең барысы да, Ибраһим нәселенең барлык гаиләләре дә, барлык түрәләр, зур кешеләр дә, Ибраһимның кәнизәкләреннән туган уллары да Ибраһимның үлеме турында ишеткәч килделәр, аның мәрхәмәтенә җавап бирделәр, аның улы Исхакны юаттылар һәм Ибраһимны хетлы

Эфроннан һәм аның балаларыннан күмү урыны өчен сатып алган мәгарәгә күмделәр.
32 Ханаан халкы һәм Ибраһимны белгәннәрнең барысы да Ибраһим өчен бер ел буе еладылар, ир-атлар да, хатын-кызлар да аның өчен кайгырдылар.
33 Барлык балалар һәм җирнең барлык халкы Ибраһим өчен елады, чөнки Ибраһим аларга барысы өчен дә яхшылык кылган, Аллаһы һәм кешеләр алдында гадел булган.
34 Ибраһим кебек Аллаһыдан куркучы кеше булмады, чөнки ул яшьтән үк Аллаһыдан курыккан, Раббыга хезмәт иткән һәм гомере буе, балачактан алып үлеменә кадәр, аның барлык юлларыннан барган.
35 Раббы аның белән иде һәм аны Нәмруд һәм аның халкы киңәшеннән коткарды, һәм ул Эламның дүрт патшасы белән сугышка чыгып, аларны җиңде.
36 Ул җир йөзендәге барлык балаларны Аллаһыга хезмәт итәргә алып килде, аларга Раббы юлларын өйрәтте һәм аларга Раббыны танырга ярдәм итте.
37 Ул бакча ясады һәм анда йөзем бакчасы утыртты, һәм ул һәрвакыт үз чатырында ил аша үткән кешеләргә ризык һәм эчемлек әзерләде, алар аның йортында туйсыннар өчен.
38 Һәм Раббы Аллаһы Ибраһим аркасында бөтен җирне коткарды.
39 Ибраһим үлгәннән соң, Аллаһы аның улы Исхакка һәм аның балаларына фатиха бирде, һәм Раббы Исхак белән дә булды, ул атасы Ибраһим белән булган кебек, чөнки Исхак Раббының барлык әмерләрен үтәде, атасы Ибраһим аңа кушканча, ул атасы кушкан юлдан уңга да, сулга да борылмады.

27 нче БҮЛЕК

1 Әнә шул вакытта, Ибраһим үлгәннән соң, Исав еш кына кырга ауга йөри иде.
2 Бабыл патшасы Нимруд, Амрафел, үзенең көчле гаскәрләре белән еш кына кырга ауга чыга иде һәм көндез салкын вакытта үз гаскәрләре белән йөри иде.
3 Нәмруд Эсавны һәрвакыт күзәтеп торды, чөнки Нәмруднның йөрәгендә һәрвакыт Эсавка карата көнчелек уянды.
4 Бер көнне Исав кырга ауга чыкты һәм Нимрудны ике кешесе белән чүлдә йөргәндә күрде.
5 Аның барлык батырлары һәм халкы аның белән чүлдә иде, ләкин алар аннан ераклаштылар һәм аннан төрле якка ауга киттеләр, һәм Исав Нәмруд өчен яшеренде, һәм ул аны чүлдә эзли башлады.
6 Нәмруд һәм аның кешеләре аны танымадылар, һәм Нәмруд һәм аның кешеләре еш кына көн салкынында кырда йөрделәр һәм кешеләренең кырда кайда аулаганын белергә тырыштылар.
7 Нәмруд һәм аның белән булган ике кешесе алар торган урынга килеп җиткәч, Исав кинәт кенә яшеренгән урыныннан кузгалды, кылычын чыгарды да, йөгереп Нәмруд янына йөгерде һәм аның башын кисеп алды.
8 Әсәв Нәмруд белән булган ике кеше белән бик нык сугышты, һәм алар аны чакыргач, Әсәв аларга таба борылып, кылычы белән үтерде.
9 Нәмрудны чүлгә калдырып киткән барлык батырлары да кычкыруны ерактан ишеттеләр, һәм алар бу ике кешенең тавышын таныдылар, һәм моның сәбәбен белергә йөгерделәр, һәм үз патшаларын һәм аның белән булган ике кешене чүлдә үле килеш таптылар.
10 Әсәв Нимрудның батырларын ерактан күреп, качып китте һәм шулай итеп котылды; Әсәв Нимрудның этисе Нимрудка мирас итеп калдырган кыйммәтле киемнәрен алды һәм аларны бөтен җир өстеннән яулап алды.
11 Исав шул киемнәрне алып, Нәмруд кешеләреннән качып шәһәргә йөгерде. Ул сугыштан арыган һәм хәлсезләнгән килеш этисенең йортына кайтты, һәм кайгыдан үләргә җыенганда, абыйсы Ягъкуб янына килеп, аның каршына утырды.
12 Ул абыйсы Ягъкубка: «Менә мин бүген үләчәкмен, ни өчен миңа беренче туганлык хокукы кирәк?» – диде. Ягъкуб бу мәсьәләдә Эсау белән акыллы эш итте, һәм Эсау үзенең беренче туганлык хокукын Ягъкубка сатты, чөнки бу Ходай тарафыннан шулай булды.
13 Ә Ибраһим Махпела кыры мәгарәсендәге Эсауның өлешен, зират өчен Хет улларыннан сатып алган, һәм Эсау Ягъкубка сатты, ә Ягъкуб боларның барысын да абыйсы Эсаудан билгеле бер бәягә сатып алды.
14 Ягъкуб боларның барысын да китапка язып, шаһитләр белән раслады, мөһерләде, һәм китап Ягъкуб кулында калды.
15 Куш улы Нимруд үлгәч, аның кешеләре аны күтәреп алып килделәр һәм куркып үз шәһәрендә күмделәр. Нимруд ике йөз унбиш ел яшәде һәм үлде.
16 Нәмруд җир халкы өстеннән йөз сиксән биш ел патшалык иткән; һәм Нәмруд оятта һәм хурлыкта, Эсау кылычы белән үлгән, һәм Ибраһим токымы аның үлеменә китергән, ул төшендә күргәнчә.
17 Нәмруд үлгәннән соң, аның патшалыгы күп бүлекләргә бүленде, һәм Нәмруд хакимлек иткән барлык җирләр җирнең патшаларына кире кайтарылды, ә Нәмруд үлгәннән соң алар җирне кире кайтардылар, һәм Нәмруд нәселеннән булган барлык кешеләр озак вакыт җирнең башка патшаларына кол булдылар.

28 нче БҮЛЕК

1 Ибраһим үлгәннән соң, шул елда Раббы җир өстенә көчле ачлык җибәрде. Кәнган җирендә ачлык көчәйгән вакытта, Исхак, атасы Ибраһим кебек, ачлык аркасында Мисырга барырга җыенды.
2 Шул төнне Раббы Исхакка күренде һәм аңа болай диде: «Мисырга барма, ә тор һәм Герарга, Филистим патшасы Әбумәликкә бар һәм ачлык беткәнче шунда кал».
3 Исхак, Раббы кушканча, торып, Герарга китте һәм анда бер ел яшәде.
4 Исхак Герарга килгәч, җир халкы аның хатыны Ребеканың бик матур икәнен күрделәр. Герар халкы Исхактан аның хатыны турында сорады, һәм ул: «Бу минем апам», – диде. Ул аны хатыны дип әйтергә курыкты, чөнки җир халкы аны аның аркасында үтермәсен өчен.

5 Әбумәликнең түрәләре патшага барып, хатынны мактадылар, ләкин патша аларга җавап бирмәде һәм аларның сүзләренә колак салмады.
6 Ләкин ул аларның Исхак аны үзенең сеңлесе дип атаганын ишетте, шуңа күрә патша моны үзендә саклады.
7 Исхак бу җирдә өч ай торганнан соң, Әбумәлик тәрәзәдән карады һәм күрде: Исхак хатыны Ребекка белән уйнап йөри, чөнки Исхак патшаның тышкы йортында яши иде, шуңа күрә Исхакның йорты патша йорты каршысында иде.
8 Патша Исхакка болай диде: «Ни өчен син безнең белән хатыныңны: «Ул минем сеңлем», – дип әйттең? Халыкның бөек кешеләренең берсе аның белән ничек җиңел генә якынлык кыла ала, һәм син безнең өстебезгә гөнаһ китерә аласың?»
9 Исхак Әбумәликкә болай диде: «Хатыным аркасында үләрмен дип курыкканга күрә, мин: «Ул минем апам», – дидем».
10 Шул вакытта Әбумәлик барлык түрәләренә һәм зур кешеләренә боерык бирде, һәм алар Исхак белән аның хатыны Ребеканы алып, патша алдына алып килделәр.
11 Патша аларга патша киемнәрен киендерергә, шәһәр урамнары буйлап йөртергә һәм бөтен җир буйлап аларның алдында: «Бу кеше, бу аның хатыны, бу кешегә яки аның хатынына кагылган һәркем үләчәк», – дип игълан итәргә боерды. Исхак хатыны белән патша йортына кайтты, һәм Раббы Исхак белән иде, ул бөек булып китте һәм бернәрсәгә дә мохтаҗ булмады.
12 Раббы Исхакны Әбумәликнең һәм аның барлык халкының алдында мәрхәмәтле итте, һәм Әбумәлик Исхакка яхшы эш итте, чөнки Әбумәлик үз атасы белән Ибраһим арасындагы антны һәм килешүне истә тотты.
13 Әбумәлик Исхакка болай диде: «Менә, бөтен җир синең алдыңда; үз җиреңә кайтканчы, күз алдыңда теләгәнчә яшә. Әбумәлик Исхакка кырлар, йөзем бакчалары һәм Герар җиренең иң яхшы өлешен бирде, алар ачлык көннәре үткәнче чәчсен, урсын һәм җир уңышын ашасын өчен.
14 Исхак шул җирдә чәчте һәм шул ук елда йөз тапкыр уңыш алды, һәм Раббы аңа фатиха бирде.
15 Бу кеше зур байлыкка ия булды, аның көтүләре, көтүләре һәм күп хезмәтчеләре бар иде.
16 Ачлык көннәре тәмамлангач, Раббы Исхакка күренде һәм аңа әйтте: «Тор, бу урыннан кит һәм үз җиреңә, Ханаан җиренә кайт». Исхак торды һәм Ханаан җирендәге Хевронга кайтты, үзе һәм аның барлык милке, Раббы аңа кушканча.
17 Шуннан соң Арпахшад улы Шелах шул елда, Ягъкуб белән Исавның гомерләренең унсигезенче елында, вафат булды; һәм Шелах барлыгы дүрт йөз утыз өч ел яшәде һәм вафат булды.
18 Шул вакытта Исхак үзенең кече улы Ягъкубны Шем белән Эбер йортына җибәрде, һәм ул Раббының күрсәтмәләрен өйрәнде, һәм Ягъкуб Шем белән Эбер йортында утыз ике ел яшәде, ә абыйсы Исав китмәде, чөнки ул барырга теләмәде, һәм ул этисенең йортында, Кәнган җирендә калды.
19 Исав, үзенә нәрсә кирәк булса, шуны алып кайтыр өчен, кырларда гел ауга йөрде, шулай ук Исав та һәрвакыт шулай эшләде.
20 Әсәв хәйләкәр һәм хәйләкәр кеше иде, ул кешеләрнең йөрәген эзләп, аларны алдап йөри иде, ә Әсәв кырда батыр кеше иде, һәм вакыт узу белән гадәттәгечә ауга йөри башлады; һәм ул Сеир кырына, ягъни Эдомга кадәр килеп җитте.
21 Ул Сеир җирендә бер ел һәм дүрт ай кырда аучы булып яшәде.
22 Исав Сеир җирендә Ханаанлы бер кешенең кызын күрде. Аның исеме Ехудит иде. Ул Ханаанлы Хет нәселеннән булган Эфер улы Беэри кызы иде.
23 Исав аны хатын итеп алды һәм аның янына килде; кырык яшендә Исав аны алып, әтисе яшәгән Хевронга алып килде һәм шунда яшәде.
24 Шул көннәрдә, Исхакның йөз унынчы елында, ягъни Ягъкубның илленче елында, Нух улы Сам вафат булды; Сам алты йөз яшендә вафат булды.
25 Шем үлгәч, Ягъкуб әтисе янына, Кәнган җирендәге Хевронга, кайтты.
26 Ягъкубның гомеренең илле алтынчы елында Хараннан кешеләр килде, һәм Ребекка аның абыйсы Бетуил улы Лабан турында хәбәр иттеләр.
27 Лабанның хатыны ул көннәрдә бала тапмаган иде, һәм аның барлык хезмәтче кызлары да аңа бала тапмаган.
28 Шуннан соң Раббы Лабанның хатыны Әдинаны искә төшерде. Ул балага узып, игезәк кыз тапты. Лабан үз кызларының исемнәрен олысының исеме Лия, ә кечесенең исеме Рәхилә дип атады.
29 Шул кешеләр килеп, бу хәлләрне Ребекага сөйләделәр, һәм Ребека Раббы аның энесен күргәненә һәм аның балалар тапканына бик шатланды.

29НЧЫ БҮЛЕК

1 Ибраһим улы Исхак картлык һәм гомер буе картайган, күзләре авырайган, тоныкланган һәм күрә алмаган.
2 Шул вакытта Исхак улы Исавны чакырып алды: «Коралларыңны, савытыңны һәм җәяңне ал, тор да кырга чык, миңа бераз болан ите алып кил, тәмле ризык пешер дә, миңа алып кил, мин ашармын һәм үлемем алдыннан сиңа фатиха бирермен, чөнки мин хәзер карт һәм чәчләрем агарган».
3 Исав шулай эшләде дә, коралын алып, гадәттәгечә, атасына фатихасын бирү өчен, аңа аю алып килергә кырга китте.
4 Ребекка Исхакның Эсауга әйткән барлык сүзләрен ишеткәч, тизрәк улы Ягъкубны чакырып алды һәм: «Әтиең абыең Эсауга шулай диде, мин дә шулай ишеттем, шуңа күрә тизрәк мин сиңа нәрсә әйтсәм, шуны эшлә»,— диде.
5 Тор да, көтүгә бар да, миңа ике яхшы кәҗә бәтие алып кил, мин этиеңә тәмле ризык алып килермен, ә син тәмле ризыкны алып кил, ул абыең куып килгәнче, этиең сине фатихаласын өчен ашасын.
6 Ягъкуб ашыгып, әнисе кушканча эшләде. Ул тәмле ит пешереп, этисе алдына алып килде, Эсау куып килгәнче.
7 Исхак Ягъкубка: «Син кем, улым?» – диде. Ул болай диде: «Мин синең беренче улың Исав, син миңа кушканча эшләдем. Хәзер тор да, минем аулаган ризыкны аша, син миңа әйткәнчә фатиха бирсен».

8 Исхак торып, ашады һәм эчте, күңеле тынычланды, ул Ягъкубка фатиха бирде, һәм Ягъкуб этисеннән китеп барды. Исхак Ягъкубка фатиха биреп, ул аның яныннан киткәч, Эсав кырдан аучылыктан кайтып килде, ул тәмле ризык пешереп, аны этисенә алып килде, ашап, фатихаласын өчен.
9 Исхак Эсауга болай диде: «Син килгәнче миңа аң ите алып килгән һәм мин аңа фатиха биргән кеше кем иде?» Исав үзенең абыйсы Ягъкубның шулай эшләгәнен белде, һәм Исавның аңа шулай эшләгәне өчен ачуы чыкты.
10 Әсәв болай диде: «Аңа Ягъкуб дип исем кушу дөрес түгелме соң? Ул мине ике тапкыр алыштырды: ул минем беренче туганлык хокукымны алды, ә хәзер ул минем фатихамны алды; һәм Әсәв бик нык елады. Әсәв улы Әсәвнең елаган тавышын ишеткәч, Әсәвкә болай диде: «Нәрсә эшли алам, улым, абыең хәйләкәрлек белән килеп, синең фатихаңны алды; әсәв этисе биргән фатиха аркасында абые Ягъкубны нәфрәт итте, һәм аңа бик нык ачуланды».
11 Ягъкуб абыйсы Исавтан бик нык курыкты, һәм торып, Шем улы Эбер йортына качты һәм абыйсы аркасында шунда яшеренде. Ягъкуб Хевроннан Ханаан җиреннән чыкканда алтмыш өч яшендә иде, ә Ягъкуб абыйсы Эсав аркасында Эбер йортында ундүрт ел яшеренде, һәм анда ул Раббы юлларын һәм Аның әмерләрен өйрәнде.
12 Исав Ягъкубның качып котылганын һәм Ягъкубның хәйлә белән фатиха алганын күргәч, бик кайгырды, эти-әнисенә дә ачуланды; ул торып, хатынын алды һәм эти-әнисеннән Сеир җиренә китте һәм шунда яшәде; һәм Исав анда хет кызлары арасыннан Босмат исемле бер хатын күрде, ул хетлы Элон кызы иде, һәм аны беренче хатынына өстәп хатынлыкка алды, һәм Исав аңа Ада дип исем кушты, чөнки ул вакытта фатиха аннан үтте.
13 Исав Сеир җирендә алты ай яшәде, эти-әнисен күрмәде, аннары Исав хатыннарын алып, торып, Ханаан җиренә кайтты, ә Исав ике хатынын Хевронда, этисенең йортына урнаштырды.
14 Исавның хатыннары Исхак белән Ребеканы үз эшләре белән ачуландырдылар һәм ачуландырдылар, чөнки алар Раббы юлыннан бармадылар, ә аталары өйрәткәнчә, агач һәм таштан ясалган ата илаһларына табындылар, һәм алар аталарыннан да явызрак иделәр.
15 Алар йөрәкләренең явыз теләкләренә буйсынып, Баалга корбан китерделәр һәм хуш исле май яндырдылар, ә Исхак белән Ребека алардан туйдылар.
16 Ребекка болай диде: «Хет кызлары аркасында мин тормышымнан туйдым; әгәр Ягъкуб шул җир кызлары кебек Хет кызларыннан хатын алса, миңа яшәүнең ни файдасы бар?»
17 Шул көннәрдә Исавның хатыны Ада балага узып, аңа угыл тапты. Исав туган улына Элифаз дип исем кушты, һәм Исав аны тапканда алтмыш биш яшьтә иде.
18 Ибраһим улы Исмәгыйль шул көннәрдә, Ягъкубның гомеренең алтмыш дүртенче елында вафат булды, һәм Исмәгыйль йөз утыз җиде ел яшәде һәм вафат булды.
19 Исхак Исмәгыйльнең үлгәнен ишеткәч, аның өчен кайгырды, һәм Исхак аның өчен күп көннәр кайгырды.
20 Ягъкуб Эбер йортында ундүрт ел яшәгәннән соң, Ягъкуб этисе белән әнисен күрергә теләде, һәм Ягъкуб Хевронга, этисе белән әнисе йортына килде, һәм Исав шул көннәрдә Ягъкубның аңа фатихасын алып, нәрсә эшләгәнен онытты.
21 Исав Ягъкубның этисе белән әнисе янына килүен күргәч, Ягъкубның аңа нәрсә эшләгәнен искә төшерде һәм аңа бик нык ачуланды һәм аны үтерергә теләде.
22 Ибраһим улы Исхак карт һәм олыгайган иде, һәм Исав болай диде: «Әтиемнең үлем вакыты якынлашты, ул үлгәч, мин абыем Ягъкубны үтерермен».
23 Бу хакта Ребекка хәбәр иттеләр, һәм ул тиз генә улы Ягъкубны чакыртып алды һәм аңа болай диде: «Тор, Харанга, абыем Лабан янына кач һәм анда берникадәр вакыт кал, абыеңның ачуы басылганчы, аннары кире кайтырсың».
24 Исхак Ягъкубны чакырып алды һәм аңа болай диде: «Кәнган кызларыннан хатын алма, чөнки атабыз Ибраһим безгә Раббының аңа боерган сүзе буенча болай дип боерды: «Мин бу җирне синең нәселеңә бирермен; әгәр балаларың синең белән төзегән килешүемне үтәсәләр, мин синең балаларың өчен дә сиңа әйткәннәрне үтәрмен һәм аларны ташламасмын».
25 Шуңа күрә улым, хәзер минем сүземне тыңла, сиңа кушкан бар нәрсәне дә эшлә һәм Кәнган кызларыннан хатын алма, тор, Харанга, әниеңнең этисе Бетуил йортына бар, һәм анда әниеңнең абыйсы Лабанның кызларыннан үзең өчен хатын ал.
26 Шуңа күрә сак бул, син барасы җиреңдә Раббың Аллаһыңны һәм Аның барлык юлларын онытма, җир халкы белән бәйләнешкә кермә, буш нәрсәләр артыннан кума һәм Раббың Аллаһыңны ташлама.
27 Әмма син җиргә килгәч, анда Раббыга хезмәт ит, Мин сиңа кушкан һәм өйрәнгән юлдан уңга да, сулга да борылма.
28 Аллаһы Тәгалә сиңа җир йөзендәге халык алдында мәрхәмәт күрсәтсен, син анда үзең теләгән хатынны, Ходай юлында дөрес һәм яхшы хатынны ал.
29 Аллаһы сиңа һәм синең токымыңа атаң Ибраһимның фатихасын бирсен, сине уңдырсын һәм күбәйтсен, син барган җирдә күп халык булып үссен, һәм Аллаһы сине бу җиргә, атаң яшәгән җиргә балалар белән, байлык белән, шатлык һәм ләззәт белән кайтарсын.
30 Исхак Ягъкубка боерык биреп, аны фатихалап бетерде, ул аңа күп бүләкләр бирде, шул исәптән көмеш һәм алтын бирде, һәм аны җибәрде; Ягъкуб эти-әнисенең сүзләрен тыңлады, аларны үбеп, торып, Паддан-Арамга китте; һәм Ягъкуб җитмеш җиде яшендә иде, ул Ханаан җиреннән Беер-Шебадан чыкты.
31 Ягъкуб Харанга барырга киткәч, Исав улы Элифазны чакырып алды һәм аңа яшерен рәвештә болай диде: «Хәзер тизрәк кылычыңны кулыңа ал да, Ягъкубны куып бар, юлда аның алдыннан үт, аны эзәрлеклә һәм тауларның берсендә кылычың белән үтер, аның бар нәрсәсен ал да кире кайт».
32 Исав улы Елифаз, этисе өйрәткәнчә, оста һәм җәядән ату остасы булган, шулай ук кырда танылган аучы һәм батыр кеше булган.

33 Елифаз әтисе кушканча эшләде. Елифаз ул вакытта унөч яшьтә иде. Елифаз торып, әнисенең ун абыйсын алып, Ягъкуб артыннан куып китте.
34 Ул Ягъкуб артыннан куып китте һәм аны Шехем шәһәре каршысындагы Ханаан җире чигендә эзли башлады.
35 Ягъкуб Элифаз белән аның кешеләренең аны куып килгәнен күрде, һәм Ягъкуб нәрсә булганын белер өчен барган җирендә туктап калды, чөнки ул нәрсә булганын белмәде; һәм Элифаз кылычын чыгарды да, үзе һәм аның кешеләре Ягъкубка таба алга киттеләр; һәм Ягъкуб аларга: «Сезнең белән нәрсә булды, монда килдегез һәм ни өчен кылычларыгыз белән куып килдегез?» – диде.
36 Елифаз Ягъкуб янына килде һәм аңа җавап итеп болай диде: «Әтием миңа шулай боерды, шуңа күрә мин әтием биргән боерыклардан баш тартмыйм. Ягъкуб Исавның Элифазга көч кулланырга кушканын күргәч, якынлашты һәм Элифазга һәм аның кешеләренә ялварды:
37 Карагыз әле, миндә булган бар нәрсәне, әти-әнием миңа биргәнне. Сез үзегезгә алыгыз һәм китегез, мине үтермәгез, һәм бу сезнең өчен гаделлек дип саналсын.
38 Раббы Ягъкубны Эсау улы Елифаз һәм аның кешеләре алдында хуплады, һәм алар Ягъкубның сүзен тыңладылар, һәм аны үтермәделәр. Елифаз һәм аның кешеләре Ягъкубның бар милкен, шулай ук Беер-Шебадан үзе белән алып килгән көмеш һәм алтынны да алдылар, аңа бернәрсә дә калдырмадылар.
39 Елифаз һәм аның кешеләре аны калдырып, Беер-Шебага, Эсауга кайттылар һәм Ягъкуб белән булган бар нәрсәне аңа сөйләделәр, һәм Ягъкубтан алган бар нәрсәне аңа бирделәр.
40 Исав үз улы Элифазга һәм аның белән булган кешеләренә ачуланды, чөнки алар Ягъкубны үтермәгәннәр иде.
41 Алар Исавка җавап биреп болай диделәр: «Якуп бездән аны үтермәвебезне үтенгәнгә күрә, без аңа карата кызгану хисе кичердек, без аның бар нәрсәсен алып сиңа бирдек; ә Исав Элифаз Ягъкубтан алган барлык көмеш һәм алтынны алып, үз өенә куйды.
42 Шул вакытта Исав Исхакның Ягъкубка фатиха биргәнен һәм аңа: «Кәнган кызларыннан хатын алма», – дип боерганын һәм Кәнган кызларының Исхак белән Ребеккага начар караштa булуын күргәч,
43 Аннары ул абыйсы Исмәгыйль йортына китте, һәм өлкән хатыннарыннан тыш, Исмәгыйль кызы, Небайотның сеңлесе Махлатны да хатынлыкка алды.

30НЧЫ БҮЛЕК

1 Ягъкуб Харанга юл тотты һәм Мориа тавына килеп җитте һәм Луз шәһәре янында төн кунды. Шул төнне Раббы Ягъкубка күренде һәм аңа болай диде: «Мин – Ибраһим Аллаһысы Раббы һәм синең атаң Исхак Аллаһысы; син яткан җирне сиңа һәм синең токымыңа бирәчәкмен».
2 Менә Мин синең белән, кая гына барсаң да, сине саклармын, һәм синең токымыңны Күк йолдызлары кебек күбәйтермен, һәм барлык дошманнарыңны синең алдыңда егып төшерермен; һәм алар синең белән сугышканда сине җиңә алмаслар, һәм мин сине шатлык белән, балалар белән һәм зур байлык белән бу җиргә кире кайтарырмын.
3 Ягъкуб йокысыннан уянды һәм күргән күренешенә бик шатланды, һәм ул урынга Бәйтел дип исем кушты.
4 Ягъкуб шул урыннан шатланып торды, һәм йөргәндә, аяклары җиңеләйде, һәм ул аннан Көнчыгыш халкы җиренә китте, аннары Харанга кайтты һәм көтүче коесы янына килде.
5 Ул анда Хараннан көтүләрен көтәргә баручы кешеләрне тапты, һәм Ягъкуб алардан сорашты, һәм алар: «Без Хараннан», – диделәр.
6 Ул аларга: «Сез Нахор улы Лаванны беләсезме?» – дип сорады. Алар: «Без аны беләбез, ә менә аның кызы Рәхилә әтисенең көтүләрен көтәргә килә», – диделәр.
7 Ул алар белән сөйләшеп торганда, Лабан кызы Рәхилә әтисенең сарыкларын көтәргә килде, чөнки ул көтүче иде.
8 Ягъкуб әнисенең абыйсы Лабанның кызы Рәхиләне күргәч, йөгереп барып, аны үбеп алды, тавышын күтәреп елады.
9 Ягъкуб Рәхиләгә үзенең әтисенең апасы Ребекканың улы икәнен әйтте, һәм Рәхилә йөгереп барып әтисенә сөйләде, ә Ягъкуб елавын дәвам итте, чөнки Лабан йортына алып кайтырлык бернәрсәсе дә юк иде.
10 Лабан үзенең апасының улы Ягъкуб килгәнен ишеткәч, йөгереп барып, аны үбеп, кочаклап алды һәм аны өйгә алып керде, аңа икмәк бирде, һәм ул ашады.
11 Ягъкуб Лабанга абыйсы Исавның һәм улы Элифазның юлда аңа нәрсә эшләгәнен сөйләде.
12 Ягъкуб Лабан йортында бер ай яшәде, һәм Ягъкуб Лабан йортында ашап-эчеп йөрде, аннары Лабан Ягъкубтан: «Әйт әле, сиңа күпме хезмәт хакы түләргә кирәк? Син миңа бушлай ничек хезмәт итә аласың?» – дип сорады.
13 Лабанның уллары юк иде, кызлары гына бар иде, һәм аның башка хатыннары һәм хезмәтче кызлары ул көннәрдә бала тапмыйлар иде; һәм бу Лабанның кызларының исемнәре, аларны хатыны Әдинә аңа биргән иде; өлкәненең исеме Лия, кечесенең исеме Рәхилә иде; Лия йомшак күзле иде, ә Рәхилә чибәр һәм назлы иде, һәм Ягъкуб аны ярата иде.
14 Ягъкуб Лаванга: «Мин сиңа кече кызың Рахилә өчен җиде ел хезмәт итәрмен», – диде. Лабан моңа ризалашты, һәм Ягъкуб Лабанга кызы Рахилә өчен җиде ел хезмәт итте.
15 Ягъкуб Харанда яшәгән икенче елында, ягъни Ягъкубның гомеренең җитмеш тугызынчы елында, шул елда Сам улы Эбер вафат булды, ул дүрт йөз алтмыш дүрт яшендә иде.
16 Ягъкуб Эбер үлгәнен ишеткәч, бик нык кайгырды, һәм ул аның өчен күп көннәр кайгырып елады.
17 Ягъкуб Харанда яшәгән өченче елында, Эсауның хатыны Исмәгыйльнең кызы Босмат аңа ул тапты, һәм Эсау аңа Реуил дип исем кушты.
18 Ягъкуб Лабан йортында яшәгән дүртенче елында, Раббы Лабанны күрде һәм аны Ягъкуб аркасында искә алды, һәм аның уллары туды, беренче улы Беор, икенчесе Алиб, ә өченчесе Хораш иде.
19 Раббы Лаванга байлык һәм дан, уллар һәм кызлар бирде, һәм ул Ягъкуб аркасында бик күпкә үсте.

20 Ул көннәрдә Ягъкуб Лабанга өйдә дә, кырда да төрле эшләрдә хезмәт итте, һәм Раббы Лабанга йортта да, кырда да булган һәр нәрсәгә фатиха бирде.
21 Бишенче елда, Эсауның хатыны Бееринең кызы, Ханаан җирендә, Ехудит үлде. Аның улы булмады, кызлары гына бар иде.
22 Менә аның Эсауга тапкан кызларының исемнәре: өлкәненең исеме Марзит, ә кечесенең исеме Пуит иде.
23 Иехудит үлгәч, Исав, гадәттәгечә, Сеирга кырда ауга китте, һәм Исав Сеир җирендә озак вакыт яшәде.
24 Алтынчы елда Исав, башка хатыннары өстенә, хивиле Зевеонның кызы Әһлибәмәне дә хатынлыкка алды, һәм Исав аны Кәнган җиренә алып килде.
25 Әһлибама балага узып, Эсауга өч ул тапты: Еуш, Ялан һәм Корах.
26 Шул көннәрдә, Кәнган җирендә, Исавның көтүчеләре белән Кәнган җирендә яшәүчеләрнең көтүчеләре арасында низаг чыккан, чөнки Исавның мал-туары һәм мөлкәте бик күп булганлыктан, ул Кәнган җирендә, әтисенең йортында яши алмаган, һәм малы аркасында Кәнган җире аны сыйдыра алмаган.
27 Исав үзенең Ханаан җирендә яшәүчеләр белән бәхәсләшүен күргәч, торып басты һәм хатыннарын, улларын һәм кызларын, барлык милкен, мал-туарларын һәм Ханаан җирендә тапкан барлык милкен алып, бу җирләрдә яшәүчеләрдән Сеир җиренә китте, ә Исав һәм аның барлык милке Сеир җирендә яшәделәр.
28 Әмма вакыт-вакыт Исав әтисе белән әнисен күрергә Ханаан җиренә бара иде, һәм Исав хорыларга кияүгә чыкты, һәм кызларын хоры Сеир улларына бирде.
29 Ул үзенең өлкән кызы Марзитны хатыны Зевеон улы Анага бирде, ә Пуитны хоры Билһан улы Азарга бирде, һәм Исав үзе һәм аның балалары тауда яшәделәр, алар уңдылар һәм күбәйделәр.

31 нче БҮЛЕК

1 Җиденче елда Ягъкуб Лабанга хезмәт иткән хезмәтен тәмамлады, һәм Ягъкуб Лабанга: «Хатынымны бир, чөнки хезмәт көннәрем тәмамланды»,— диде. Лабан шулай эшләде, һәм Лабан белән Ягъкуб шул җирдәге барлык кешеләрне җыйдылар һәм мәҗлес оештырдылар.
2 Кич белән Лабан өйгә килде, аннан соң Ягъкуб мәҗлестә катнашучылар белән килде, һәм Лабан өйдәге барлык утларны сүндерде.
3 Ягъкуб Лаванга: «Ни өчен син безнең белән мондый эш эшлисең?» – диде. Лаван җавап бирде: «Безнең бу җирдә шундый гадәтебез бар».
4 Шуннан соң Лабан кызы Лияне алды, һәм аны Ягъкубка алып килде, һәм аның янына килде, ләкин Ягъкуб аның Лия икәнен белмәде.
5 Лабан үзенең хезмәтчесе Зилпаны кыз Лиягә хезмәтче итеп бирде.
6 Бәйрәмдәге барлык кешеләр Лабанның Ягъкубка нәрсә эшләгәнен белсәләр дә, бу хакта Ягъкубка әйтмәделәр.
7 Шул төнне барлык күршеләр Ягъкубның йортына килделәр, ашадылар, эчтеләр, күңел ачтылар, Лия алдында даблларда уйнадылар һәм биюләр башкардылар, Ягъкуб алдында: «Хелеа, Хелеа», – дип җавап бирделәр.
8 Ягъкуб аларның сүзләрен ишетсә дә, мәгънәсен аңламады, ләкин бу җирдә аларның гадәте шулай булырга мөмкин дип уйлады.
9 Күршеләр бу сүзләрне төнлә Ягъкубка сөйләделәр, һәм Лабан шул төндә йорттагы барлык утларны сүндерде.
10 Иртән, таң аткач, Ягъкуб хатынына борылып карады һәм Лия аның күкрәгендә ята иде. Ягъкуб болай диде: «Күршеләрнең кичә төнлә нәрсә әйткәнен беләм, Һелея, – диделәр алар, – ләкин мин моны белмәдем».
11 Ягъкуб Лаванны чакырып алды һәм аңа болай диде: «Ни өчен син миңа шулай эшләдең? Мин сиңа Рәхилә өчен хезмәт иттем, ә ни өчен син мине алдап, Лияне миңа бирдең?»
12 Лабан Ягъкубка болай дип җавап бирде: «Безнең җирдә өлкәннәреннән алда кечесен бирү гадәте юк, шуңа күрә син аның сеңлесен дә алырга теләсәң, аны үзең белән ал, миңа тагын җиде ел хезмәт итәрсең».
13 Ягъкуб шулай эшләде, һәм ул Рахиләне хатын итеп алды, һәм Лабанга тагын җиде ел хезмәт итте. Ягъкуб та Рахилә янына килде, һәм ул Рахиләне Лиядән күбрәк яратты, һәм Лабан аңа үзенең хезмәтчесе Билһаны хезмәтче итеп бирде.
14 Раббы Лиянең нәфрәт ителгәнен күргәч, Раббы аның карынына юл ачты. Шул көннәрдә ул балага узып, Ягъкубка дүрт ул тапты.
15 Аларның исемнәре менә: Рубен Шимун, Леви һәм Яһүд, һәм аннан соң ул бала тапты.
16 Ул вакытта Рәхилә бала тапмый иде, һәм аның баласы булмады. Рәхилә үзенең сеңлесе Лиядән көнләште. Рәхилә Ягъкубка бала тапмавын күргәч, хезмәтчесе Билһаны алды, һәм Ягъкубка Дан һәм Нафтали исемле ике ул тапты.
17 Лия бала табудан туктаганын күргәч, хезмәтчесе Зилпаны алып, Ягъкубка хатынлыкка бирде. Ягъкуб та Зилпага килде, һәм ул Ягъкубка ике ул тапты: Гад һәм Ашер.
18 Шул көннәрдә Лия тагын балага узып, Ягъкубка ике ул һәм бер кыз тапты, аларның исемнәре: Иссахар, Зебулун һәм сеңлесе Дина.
19 Ул көннәрдә Рәхилә әле бала тапмый иде, һәм Рәхилә шул вакытта Раббыга ялварып: «Әй Раббым, мине искә ал һәм миңа кайт, Синнән ялварам, чөнки хәзер ирем мине ташлап китәчәк, чөнки мин аңа бала тапмадым», – диде.
20 И Ходай, Ходай, минем ялваруымны ишет, кайгымны күр, һәм миңа кол хатын кебек балалар бир, мин башка хурлык кичермәсен өчен.
21 Аллаһы аны ишетте һәм аның карынын ачты. Рәхилә балага узып, ир бала тапты. Ул: «Раббым минем хурлыгымны бетерде», – диде һәм аңа Йосыф дип исем кушты. Ул: «Раббым миңа тагын бер ир бала өстәсен», – дип әйтте. Ул аны тапканда Ягъкубка туксан бер яшь иде.
22 Шул вакытта Ягъкубның әнисе Ребекка үзенең шәфкать туташы Дебораны, Уз кызы, һәм Исхакның ике хезмәтчесен Ягъкубка җибәрде.
23 Алар Харанга, Ягъкуб янына килеп, аңа әйттеләр: «Ребекка безне сиңа җибәрде, син атаң йортына,

Кәнган җиренә кайтырга тиеш», – дип. Ягъкуб әнисе әйткән сүзләрне тыңлады.
24 Шул вакытта Ягъкуб Лабанга Рәхилә өчен хезмәт иткән калган җиде ел тәмамланды, һәм Харанда яшәгән ундүрт ел ахырында Ягъкуб Лабанга болай диде: «Миңа хатыннарымны бир һәм мине үз җиремә җибәр, чөнки мин үз җиремә кайтырга тиеш, чөнки менә әнием миңа Кәнган җиреннән әтием йортына кайтырга кушты».
25 Лаван аңа болай диде: «Юк, алай эшләмә. Әгәр мин синең алдыңда мәрхәмәт тапкан булсам, мине ташлама. Миңа хезмәт хакыңны билгелә, мин аларны бирермен һәм минем белән калырмын».
26 Ягъкуб аңа болай диде: «Син миңа хезмәт хакы итеп менә шул кадәр акча бирерсең: мин бүген синең барлык көтүең аша үтеп, сарыклар белән кәҗәләр арасындагы таплы, таплы һәм көрән бәрәннәрне аерып алырмын, әгәр син моны минем өчен эшләсәң, мин кире кайтып, көтүеңне ашатырмын һәм аларны элеккечә саклармын».
27 Лабан шулай эшләде, һәм Лабан Ягъкуб әйткән бар нәрсәне дә көтүеннән алып, аңа бирде.
28 Ягъкуб Лабан көтүеннән алган бар нәрсәне улларына тапшырды, ә Ягъкуб Лабанның калган көтүен көтте.
29 Исхакның Ягъкубка җибәргән хезмәтчеләре, Ягъкубның үзләре белән Кәнган җиренә, әтисе янына кайтмаячагын күргәч, аны калдырып, Кәнган җиренә кайтып киттеләр.
30 Девора Ягъкуб белән Харанда калды, һәм Исхакның хезмәтчеләре белән Кәнган җиренә кайтмады, ә Девора Ягъкубның хатыннары һәм балалары белән Харанда яшәде.
31 Ягъкуб Лабанга тагын алты ел хезмәт итте, һәм сарыклар туганнан соң, Ягъкуб Лабан белән килешкәнчә, алардан таплы һәм таплы сарыкларны аерды. Ягъкуб шулай ук Лабанда алты ел эшләде, һәм ул бик күп үсте, аның сыерлары, хезмәтчеләре һәм хезмәтчеләре, дөяләре һәм ишәкләре булды.
32 Ягъкубның ике йөз көтүе булган, аның малы зур, матур һәм бик уңдырышлы булган, һәм кеше улларының барлык гаиләләре дә Ягъкубның малыннан алырга теләгәннәр, чөнки алар бик бай булганнар.
33 Кешеләрнең күбесе Ягъкубның көтүеннән бераз көтү алырга килделәр, һәм Ягъкуб аларга хезмәтче яки хезмәтче өчен сарык, ишәк яки дөя өчен сарык бирде, яки Ягъкуб алардан теләгәнне бирделәр.
34 Ягъкуб кеше уллары белән булган бу килешүләр аша байлыкка, хөрмәткә һәм мал-мөлкәткә ия булды, һәм Лабан балалары аңа бу хөрмәттән көнләштеләр.
35 Вакыт узу белән ул Лабан улларының сүзләрен ишетте: «Ягъкуб атабызның бар милкен тартып алды, һәм ул атабызның бар данына ия булды».
36 Ягъкуб Лабанның һәм аның балаларының йөзенә карады, һәм ул көннәрдә элеккеге кебек түгел иде.
37 Алты ел үткәч, Раббы Ягъкубка күренде һәм аңа болай диде: «Тор, бу җирне ташлап кит һәм туган җиреңә кайт, һәм Мин синең белән булырмын».
38 Шул вакытта Ягъкуб торып, балаларына, хатыннарына һәм барлык милкенә дөяләргә атланып, әтисе Исхак янына Кәнган җиренә китте.
39 Лабан Ягъкубның аның яныннан киткәнен белмәде, чөнки ул көнне Лабан сарыкларын кыркып йөргән иде.
40 Рәхилә әтисенең сурәтләрен урлады, һәм аларны үзе утырган дөягә яшерде, һәм юлын дәвам итте.
41 Сүрәкләрнең гадәте менә шундый: беренче туган кешене алып, аны үтереп, башыннан чәчен алып, тоз алып, башына тоз сибеп, майга сөртеп, аннары кечкенә бакыр яки алтын такта алып, аңа исем язып, тактаны теле астына куя, башны такта белән бергә алып, өйгә куя, аның алдында утлар кабызып, аңа табына.
42 Алар аңа табынганда, ул анда язылган исем көче аша, алар сораган барлык сорауларда да аларга мөрәҗәгать итә.
43 Кайберәүләр аларны алтын һәм көмештән кешеләр фигураларында ясыйлар һәм үзләренә билгеле вакытта аларга баралар, һәм фигуралар йолдызларның йогынтысын алалар һәм аларга киләчәк вакыйгаларны сөйлиләр, һәм Рәхилә әтисеннән урлаган сурәтләр шулай иде.
44 Рәхилә әтисенең бу сурәтләрен урлады, шуңа күрә Лабан Ягъкубның кая киткәнен белмәсен иде.
45 Лабан өенә кайткач, Ягъкуб һәм аның гаиләсе турында сорашты, ләкин аны таба алмады. Лабан Ягъкубның кая киткәнен белер өчен, аның сурәтләрен эзләде, ләкин таба алмады, һәм башка сурәтләргә барды, һәм ул алардан сорады, һәм алар аңа Ягъкубның әтисенең йортына, Ханаан җиренә качуын әйттеләр.
46 Шуннан соң Лабан торып басты, абыйларын һәм барлык хезмәтчеләрен алып, Ягъкуб артыннан куып китте, һәм аны Гилеад тавында куып җитте.
47 Лабан Ягъкубка болай диде: «Ни өчен син миңа качтың, мине алдадың, кызларымны һәм аларның балаларын кылычтан әсир итеп алып киттең?»
48 Син миңа аларны үбәргә һәм шатлык белән җибәрергә рөхсәт итмәдең, һәм син минем аллаларымны урлап киттең.
49 Ягъкуб Лабанга болай дип җавап бирде: «Кызларыңны көчләп тартып алырсың дип куркам, хәзер син кемнең кулында булсаң да, ул үләчәк».
50 Лаван сурәтләрне эзләде һәм Ягъкубның барлык чатырларын һәм җиһазларын карады, ләкин таба алмады.
51 Лабан Ягъкубка болай диде: «Без бергәләп килешү төзибез, һәм бу минем белән синең арада шаһитлек булыр; әгәр син минем кызларымны җәберләсәң яки кызларымнан башка хатыннар алсаң, бу эштә Аллаһы минем белән синең арада шаһит булыр».
52 Алар ташлар алып, өем ясадылар, һәм Лабан: «Бу өем минем белән синең араңда шаһит», – диде, шуңа күрә ул аны Гилеад дип атады.
53 Ягъкуб белән Лаван тауда корбан китерделәр, һәм анда өем янында ашадылар, һәм төне буе тауда кундылар. Лаван иртән иртүк торып, кызлары белән елады, аларны үбеп, үз йортына кайтты.
54 Ул тиз арада унҗиде яшьлек улы Беорны, Нахор улы Уз улы Абихорфны һәм алар белән бергә ун кешене җибәрде.
55 Алар тизләп бардылар һәм Ягъкуб алдыннан юлдан үтеп киттеләр, һәм алар башка юл белән Сеир җиренә килеп җиттеләр.

56 Алар Эсау янына килеп, аңа болай диделәр: «Синең туганың һәм туганың, әниеңнең абыйсы Лабан, Бетуил улы, болай ди:
57 Син сеңелең Ягъкубның миңа нәрсә эшләгәнен ишеттеңме? Ул миңа беренче тапкыр ялангач һәм ялангач килеш килде, мин аны каршы алырга бардым, аны хөрмәт белән өемә алып килдем, аны зурладым, аңа ике кызымны һәм ике хезмәтчемне хатынлыкка бирдем.
58 Аллаһы аны минем аркамнан фатихалады, һәм ул бик күп бала тапты, аның уллары, кызлары һәм хезмәтче кызлары булды.
59 Аның шулай ук бик күп көтүләре, дөяләре һәм ишәкләре, көмешләре һәм алтыннары бар; һәм байлыгы артканын күргәч, мин сарыкларымны кыркырга барганда, ул мине калдырып, яшеренеп качты.
60 Ул хатыннарын һәм балаларын дөяләргә утыртты, минем җиремдә тапкан барлык мал-мөлкәтен һәм мал-мөлкәтен алып китте, һәм башын күтәреп, әтисе Исхак янына, Кәнган җиренә китте.
61 Ул миңа кызларымны һәм аларның балаларын үбәргә рөхсәт итмәде, кызларымны кылыч белән әсирлеккә алып китте, шулай ук минем илаһларымны урлады һәм качып китте.
62 Хәзер Мин аны һәм аның бар нәрсәсен Ябук елгасы тавында калдырдым; аның бернәрсәгә дә мохтаҗлыгы юк.
63 Әгәр син аның янына барырга телисең икән, бар, һәм син аны шунда табарсың, һәм син аның белән теләгәнчә эшли аласың; һәм Лабанның хәбәрчеләре килеп, Эсауга боларның барысын да сөйләделәр.
64 Исав Лабанның хәбәрчеләренең барлык сүзләрен ишеткәч, Ягъкубка ачуы чыкты, ул үз нәфрәтен искә төшерде, һәм эчендә ачуы ялкынланды.
65 Исав тиз арада балаларын, хезмәтчеләрен һәм гаиләсендәге алтмыш кешене алып, Хорит Сеирның барлык улларын һәм аларның халкын, өч йөз кырык кешене, җыеп, кылычлы дүрт йөз кешене алып, Ягъкуб янына барып, аны үтерде.
66 Исав бу санны берничә өлешкә бүлде, ул үзенең алтмыш ир-атларын, хезмәтчеләрен һәм гаиләсенең җаннарын бер баш итеп алды һәм аларны үзенең олы улы Элифазга карап тотуга бирде.
67 Калган башларны ул хорлы Сеирның алты улына бирде һәм һәрберсен үз нәселе һәм балалары өстеннән билгеләде.
68 Бу лагерьның барысы да ничек барса, шулай китте, һәм Исав Ягъкуб янына алар арасыннан барды, һәм ул аларны тиз арада озатып барды.
69 Лабанның хәбәрчеләре Исавтан китеп, Ханаан җиренә киттеләр, һәм алар Ягъкуб белән Исавның әнисе Ребекка йортына килделәр.
70 Алар аңа болай диделәр: «Менә синең улың Исав дүрт йөз кеше белән абыйсы Ягъкубка каршы чыкты, чөнки ул аның киләчәген ишеткәч, аның белән сугышырга, аны үтерергә һәм аның бар мөлкәтен алырга китте».
71 Ребекка ашыгып, Исхакның хезмәтчеләреннән җитмеш ике кешене Ягъкубны каршы алырга җибәрде, чөнки ул: «Бәлки, Исав аны очратканда юлда сугышыр», – дип уйлады.
72 Бу хәбәрчеләр Ягъкубны каршы алырга юлга чыктылар, һәм алар аны Ябук елгасының каршы ягындагы елга юлында очраттылар. Ягъкуб аларны күргәч: «Бу лагерь миңа Аллаһы тарафыннан билгеләнгән», – диде, һәм Ягъкуб бу урынга Махнайим дип исем кушты.
73 Ягъкуб әтисенең барлык халкын да белгән, аларны үбеп, кочаклап алган һәм алар белән бергә килгән. Ягъкуб алардан әтисе һәм әнисе турында сораганда, алар: «Алар исән-сау», – диделәр.
74 Бу хәбәрчеләр Ягъкубка болай диделәр: «Әниең Ребекка безне сиңа: «Улым, мин ишеттем, абыең Исав хорлы Сеир уллары белән юлда сиңа каршы чыккан», – дип әйтергә җибәрде.
75 Шуңа күрә, улым, минем тавышымны тыңла һәм киңәшең белән нәрсә эшләргә кирәклеген кара, ул сиңа килгәндә, аңа ялвар һәм аңа ашыкмыйча сөйләмә, һәм аңа үзеңә караган әйберләрдән һәм Аллаһы сиңа биргән нигъмәтләрдән бүләк бир.
76 Ул синең эшләрең турында сораса, аннан бернәрсә дә яшермә, бәлки ул сиңа булган ачуыннан арыныр һәм шуның белән син һәм синең барлык кешеләрең җаныңны коткарырсың, чөнки аны хөрмәт итү синең бурычың, чөнки ул синең өлкән абыең.
77 Ягъкуб әнисенең хәбәрчеләр әйткән сүзләрен ишеткәч, кычкырып елады, һәм әнисе кушканча эшләде.

32 нче БҮЛЕК

1 Шул вакытта Ягъкуб үзенең абыйсы Исавка хәбәрчеләр җибәрде, алар аңа ялвару сүзләре белән мөрәҗәгать иттеләр.
2 Ул аларга болай дип боерды: «Сез минем хуҗама, Эсауга, болай дип әйтегез: Синең хезмәтчең Ягъкуб болай ди: «Хуҗам, этиемнең миңа биргән фатихасы миңа файдалы булды дип уйламасын».
3 Мин Лабан белән егерме ел яшәдем, ул мине алдады һәм хезмәт хакымны ун тапкыр үзгәртте, барысы да хуҗама әйтелгәнчә.
4 Мин аның йортында бик тырышып хезмәт иттем, һәм Аллаһы минем газапларымны, хезмәтемне һәм колларымның эшен күрде, һәм миңа Үзенең алдында мәрхәмәт һәм мәрхәмәт күрсәтте.
5 Шуннан соң мин Аллаһының бөек мәрхәмәте һәм мәрхәмәте белән үгезләр, ишәкләр һәм эре терлекләр, шулай ук ир-атлар һәм коллар һәм хатын-кызлар сатып алдым.
6 Хәзер мин үз җиремә, үз йортыма, Кәнган җирендәге әти-әнием янына кайтам; һәм хуҗамның алдында мәрхәмәтле булыр өчен, хуҗам минем үзем байлыкка ия булганымны яки әтием миңа биргән фатиха миңа файда китергәнен уйламасын өчен, боларның барысын да хуҗама хәбәр итәргә кеше җибәрдем.
7 Ул хәбәрчеләр Эсау янына бардылар һәм аны Эдом җиренең чигендә, Ягъкубка таба бара торган җирдә таптылар. Хорит Сеир улларыннан дүрт йөз кеше кылыч тотып басып тора иде.

8 Ягъкубның хәбәрчеләре Ягъкубның Эсау турында әйткән барлык сүзләрен Эсауга сөйләделәр.

9 Әсәв аларга горурлык һәм кимсетү белән җавап бирде: «Мин ишеттем һәм чыннан да миңа Ягъкубның Лабанга нәрсә эшләгәне турында әйттеләр. Ул аны үз йортында югары күтәрде, аңа кызларын кияүгә бирде, ул уллар һәм кызлар тудырды, һәм Лабан йортында үз байлыгы белән бай булды.

10 Байлыгының күплеген һәм байлыгының зур булуын күргәч, ул Лабан йортыннан барлык мөлкәтен алып качты. Лабан кызларын, аңа әйтмичә, кылыч белән әсирлеккә алынганнар кебек, әтиләреннән алып китте.

11 Ягъкуб моны Лабанга гына түгел, ә миңа да эшләде, һәм ул мине ике тапкыр алыштырды, мин тынып калырга тиешме?

12 Шуңа күрә мин бүген үз гаскәрләрем белән аның белән очрашуга килдем һәм аңа йөрәгем теләгәнчә эш итәрмен.

13 Хәбәрчеләр кире кайтып, Ягъкуб янына килделәр һәм аңа болай диделәр: «Без синең абыең Эсау янына бардык, һәм без аңа синең барлык сүзләреңне сөйләдек, һәм ул безгә шулай җавап бирде, һәм менә ул сине дүрт йөз кеше белән каршы алырга килә».

14 Хәзер нәрсә эшләргә кирәклеген бел һәм кара, һәм Аллаһыдан сине коткаруын сорап дога кыл.

15 Ул абыйсының Ягъкуб хәбәрчеләренә әйткән сүзләрен ишеткәч, бик нык курка һәм борчыла башлый.

16 Ягъкуб үз Аллаһысы Раббыга ялварып болай диде: «Әй, ата-бабаларым Ибраһим һәм Исхакның Аллаһысы Раббым, мин атам йортыннан киткәндә, Син миңа болай дидең:

17 Мин – Раббы, синең атаң Ибраһим һәм Исхак Аллаһысы. Мин сиңа бу җирне һәм синең нәселеңне бирәм, һәм синең нәселеңне күк йолдызлары кебек итәрмен, һәм син күкнең дүрт ягына таралырсың, һәм синдә һәм синең нәселеңдә җир йөзендәге барлык гаиләләр фатихаланыр».

18 Син үз сүзләреңдә тордың, миңа байлык, балалар һәм терлек бирдең, йөрәгем теләгәнчә, Син колыңа бирдең; Син миңа Синнән сораган бар нәрсәне дә бирдең, шуңа күрә мин бернәрсәгә дә мохтаҗ булмадым.

19 Шуннан соң син миңа: «Әти-әниең янына һәм туган җиреңә кайт, һәм мин сиңа барыбер яхшылык эшләрмен», – дидең.

20 Хәзер мин килдем, һәм син мине Лабаннан коткардың, шуңа күрә мин Эсау кулына эләгермен, ул мине үтерәчәк, әйе, балаларымның әниләре белән бергә.

21 Шуңа күрә, Ходай Раббым, мине дә кардәшем Эсау кулыннан коткар, чөнки мин аннан бик куркам.

22 Әгәр миндә тәкъвалык юк икән, моны Ибраһим һәм атам Исхак хакына эшлә.

23 Мин бу байлыкны мәрхәмәт һәм шәфкать аша алганымны беләм; шуңа күрә хәзер Синнән ялварам, мине бүген Үзеңнең мәрхәмәтең белән коткар һәм миңа җавап бир.

24 Ягъкуб Раббыга дога кылуын туктатты, үзе белән булган кешеләрне, көтүләрне һәм эре терлекләрне ике төркемгә бүлде, яртысын Ибраһим хезмәтчесе Элиезер улы Дамесекка, балалары белән бергә лагерьга, ә калган яртысын абыйсы Элиезер улы Элиануска, балалары белән бергә лагерьга бирде.

25 Ул аларга болай дип боерды: «Гатарларыгыз белән ерак торыгыз, бер-берегезгә бик якын килмәгез. Әгәр Исав бер төркемгә килеп, аны үтерсә, аннан ерактагы икенче төркем аннан котылачак».

26 Ягъкуб шул төнне шунда үткәрде һәм төне буе хезмәтчеләренә гаскәрләр һәм балалары турында күрсәтмәләр бирде.

27 Шул көнне Раббы Ягъкубның догасын ишетте, һәм Раббы Ягъкубны аның абыйсы Исав кулыннан коткарды.

28 Раббы өч фәрештәне җибәрде, һәм алар Эсау алдыннан барып, аның янына килделәр.

29 Бу фәрештәләр Исавка һәм аның халкына ике мең кеше булып күренделәр, алар төрле сугыш кораллары белән җиһазландырылган атларга атланган иделәр. Алар Исав һәм аның барлык кешеләре алдында дүрт төркемгә бүленгәннәр, дүрт җитәкче белән.

30 Бер гаскәр алга китте һәм алар Эсауның дүрт йөз кеше белән абыйсы Ягъкубка таба килүен күрделәр. Бу гаскәр Эсауга һәм аның халкына таба йөгерде һәм аларны куркытты. Эсау куркудан аттан егылды, һәм аның барлык кешеләре дә аннан аерылып киттеләр, чөнки алар бик нык куркып калдылар.

31 Алар Эсаудан качкач, бөтен лагерь алар артыннан кычкырды, һәм барлык сугышчан кешеләр җавап биреп:

32 Без, әлбәттә, Аллаһы хезмәтчесе Ягъкубның коллары, һәм кем безгә каршы тора алыр?» Әсәв аларга болай диде: «Әй, минем хуҗам һәм туганым Ягъкуб сезнең хуҗагыз, мин аны егерме ел күрмәдем, һәм бүген мин аны күрергә килдем, сез миңа шулай мөгамәлә итәсезме?»

33 Фәрештәләр аңа җавап бирделәр: «Раббы исән! Син сөйләгән Ягъкуб туганың булмаса, без синнән һәм синең халкыңнан беркемне дә калдырмас идек, ләкин Ягъкуб аркасында гына без аларга бернәрсә дә эшләмәячәкбез».

34 Бу гаскәр Эсау белән аның кешеләреннән китеп барды, һәм Эсау белән аның кешеләре бер лига чамасы киткәч, икенче гаскәр аңа каршы төрле кораллар белән килде, һәм алар да беренче гаскәр аларга ничек эшләгән булса, Эсау белән аның кешеләренә дә шулай эшләделәр.

35 Алар аны калдырып, алга баргач, өченче гаскәр аңа таба килде һәм барысы да куркып калдылар. Исав аттан егылып төште, һәм бөтен гаскәр кычкырып: «Без, әлбәттә, Аллаһы хезмәтчесе булган Ягъкубның хезмәтчеләре, безгә кем каршы тора алыр?» – диделәр.

36 Исав аларга җавап итеп болай диде: «Әй, Ягъкуб, минем хуҗам, сезнең хуҗагыз минем туганым. Әгәр егерме ел инде мин аның йөзен күрмәдем һәм бүген аның киләчәген ишетмәдем, бүген мин аны каршы алырга чыктым, һәм сез миңа шулай мөгамәлә итәсезме?»

37 Алар аңа җавап биреп: «Раббы исән! Син әйткәнчә, без синең кардәшең Ягъкуб түгел идеме? Синнән һәм синең кешеләреңнән беркемне дә калдырмас идек, ләкин син әйткән Ягъкуб синең кардәшең булганга

күрә, без синең белән дә, синең кешеләрең белән дә бәхәсләшмәячәкбез», – диделәр.
38 Өченче гаскәр дә алардан китте, һәм ул үз кешеләре белән Ягъкубка таба юлын дәвам итте, әмма дүртенче гаскәр аңа якынлашты, һәм алар да башкалар кебек үк, аңа һәм аның кешеләренә дә шулай эшләделәр.
39 Исав дүрт фәрештәнең аңа һәм аның кешеләренә кылган явызлыкларын күргәч, абыйсы Ягъкубтан бик куркып калды һәм аның каршысына тыныч кына чыкты.
40 Әсәв Ягъкубка карата нәфрәтен яшерде, чөнки ул абыйсы Ягъкуб аркасында үз гомереннән курыкты һәм үзе очраткан дүрт гаскәр Ягъкубның хезмәтчеләре дип уйлады.
41 Ягъкуб шул төнне хезмәтчеләре белән аларның лагерьларында кунды һәм хезмәтчеләре белән Эсауга үзенең барлык мал-мөлкәтеннән һәм барлык милкеннән бүләк бирергә булды; һәм Ягъкуб иртән торып, үзе һәм аның кешеләре терлек арасыннан Эсау өчен бүләк сайладылар.
42 Ягъкуб үзенең абыйсы Исавка бирер өчен үз көтүеннән сайлаган бүләк күләме менә шушы: ул көтүләрдән ике йөз кырык баш, дөяләрдән һәм ишәкләрдән утыз баш, һәм көтүләрдән илле баш сыер сайлады.
43 Ул аларның барысын да ун көтүгә туплады, һәм һәрберсен аерым куйды, һәм аларны ун хезмәтчесенә бирде, һәрберсен аерым көтү белән.
44 Ул аларга боерык бирде һәм болай диде: «Бер-берегездән ерак торыгыз һәм көтүләр арасында ара калдырыгыз. Исав һәм аның белән булган кешеләр сезнең белән очрашып, сездән: «Сез кемнеке, кая барасыз, һәм боларның барысы да сезнең алдыгызда кемнеке?» – дип сорагач, сез аларга: «Без Ягъкубның коллары, без Эсавны тыныч кына каршы алабыз, һәм менә Ягъкуб безнең артыбыздан килә», – дип әйтегез.
45 Алдыбызда булганы — Ягъкубның аның абыйсы Исавка җибәргән бүләге.
46 Әгәр алар сезгә: «Ни өчен ул абыйсы белән очрашуга һәм аның йөзен күрергә килми, сезнең артыгызда тоткарлана?» – дип әйтсәләр, сез аларга: «Ул, әлбәттә, безнең артыбыздан шатланып, абыйсы белән очрашуга килә», – дип әйтегез. Ул: «Мин аңа бирелгән бүләк белән аны тынычландырырмын, аннан соң мин аның йөзен күрермен, бәлки, ул мине кабул итәр», – диде.
47 Шулай итеп, барлык бүләкләр аның хезмәтчеләре кулына тапшырылды һәм шул көнне аның алдыннан бардылар. Ул шул төнне Ябук елгасы чигендәге лагерьлары белән бергә төнләде, һәм төн уртасында торып, хатыннарын, хезмәтче кызларын һәм барлык милкен алып, шул төнне Ябук елгасы аша үтте.
48 Ул үзенең бар милкен чишмә аша үткәндә, Ягъкуб ялгыз калды, һәм аңа бер кеше очрады, һәм ул шул төндә таң атканчы аның белән көрәште, һәм Ягъкубның боты аның белән көрәшкәндә буыннан чыгып китте.
49 Таң атканда, ул кеше Ягъкубны шунда калдырды, һәм ул аңа фатиха бирде һәм китеп барды. Ягъкуб таң атканда елга буйлап үтеп, ботына тыгылды.
50 Ул елга аша үткәч, кояш чыкты, һәм ул үзенең маллары һәм балалары янына килеп җитте.
51 Алар төшкә кадәр юл тоттылар, ә алар юлда барганда, бүләкләр алар алдыннан үтеп китте.
52 Ягъкуб күзләрен күтәреп карады һәм еракта Эсауның килүен күрде. Ул дүрт йөзгә якын кеше белән килә иде. Ягъкуб абыйсыннан бик курыкты.
53 Ягъкуб тиз арада балаларын хатыннарына һәм хезмәтчеләренә бүлеп бирде, ә кызы Динаны сандыкка салып, хезмәтчеләре кулына тапшырды.
54 Ул абыйсы белән очрашу өчен балалары һәм хатыннары алдыннан үтте, җиргә кадәр иелде, җиде тапкыр иелде, абыйсына якынлашканчы. Аллаһы Ягъкубка Эсау һәм аның кешеләре алдында мәрхәмәт һәм илтифат күрсәтте, чөнки Аллаһы Ягъкубның догасын ишеткән иде.
55 Ягъкубтан курку һәм курку аның абыйсы Исавны каплады, чөнки Аллаһы фәрештәләре Исавка нәрсә эшләгәннәре өчен Исав Ягъкубтан бик курыкты, һәм Исавның Ягъкубка каршы ачуы мәрхәмәткә әйләнде.
56 Исав Ягъкубның үзенә таба йөгерүен күргәч, аңа таба йөгерде һәм аны кочаклады, муенына егылгач, алар үбештеләр һәм еладылар.
57 Аллаһы Эсау белән килгән кешеләрнең күңеленә Ягъкубка карата курку һәм мәрхәмәт салды, алар да Ягъкубны үбеп, кочаклап алдылар.
58 Әсәв улы Әлифаз, аның дүрт абыйсы, Әсәв уллары, Ягъкуб белән бергә еладылар, аны үбеп, кочаклап алдылар, чөнки Ягъкубтан курку аларның барысын да биләп алган иде.
59 Исав күзләрен күтәрде һәм хатын-кызларның, Ягъкуб улларының, Ягъкуб артыннан баруларын һәм Исавка таба юлдан баш июләрен күрде.
60 Исав Ягъкубка: «Булар кемнәр, туганым? Алар синең балаларыңмы яки колларыңмы?» – дип сорады. Ягъкуб Исавка: «Булар минем балаларым, аларны Аллаһы синең колыңа биргән», – дип җавап бирде.
61 Ягъкуб Эсау һәм аның кешеләре белән сөйләшкәндә, Исав бөтен лагерьны күреп, Ягъкубтан сорады: «Мин кичә очраткан лагерьның барысын да син кайдан алдың?» Ягъкуб әйтте: «Хуҗамның хуплавын алу өчен, Аллаһы синең колыңа биргән нигъмәтләр шул».
62 Бүләк Эсау алдына килде, һәм Ягъкуб Эсауны көчләп: «Хуҗама китергән бүләгемне ал», – диде. Исав: «Ни өчен мин шулай эшләргә тиеш? Нәрсәң булса, үзеңдә сакла», – диде.
63 Ягъкуб болай диде: «Синең йөзеңне күргәннән бирле, син тыныч яшәсен өчен, боларның барысын да бирергә тиешмен».
64 Исав бүләкне алырга теләмәде, һәм Ягъкуб аңа болай диде: «Хөкем, әгәр мин синең алдыңда мәрхәмәт тапкан булсам, бүләгемне кулымнан ал, чөнки мин синең йөзеңне күрдем, гүя мин илаһи йөз күргән кебек, чөнки син миннән канәгать идең».
65 Исав бүләкне алды, ә Ягъкуб аңа көмеш, алтын һәм бделлиум бирде, чөнки ул аны шулкадәр нык теләгәч, ул аларны алды.
66 Исав лагерьдагы малларны бүлеп бирде, яртысын үзе белән килгән кешеләргә бирде, чөнки алар ялланып килгәннәр иде, ә калган яртысын ул балалары кулына бирде.

67 Ул көмеш, алтын һәм бделлийны үзенең олы улы Элифазга бирде, һәм Исав Ягъкубка: «Әйдәгез, сезнең яныгызда калыйк, һәм сез минем яныма килгәнче, без сезнең белән әкрен генә барырбыз, һәм без анда бергә яшәрбез», – диде.
68 Ягъкуб абыйсына җавап биреп болай диде: «Хуҗам миңа әйткәнне эшләрмен, ләкин хуҗам балаларның йомшак икәнен белә, һәм минем белән булган көтүләр һәм маллар да әкрен генә йөриләр, чөнки алар тиз генә барсалар, барысы да үләр иде, чөнки Син аларның авырлыкларын һәм арыганлыкларын беләсең».
69 Шуңа күрә хуҗам хезмәтчесеннән алда барсын, ә мин балалар һәм көтү өчен, хуҗамның йортына, Сеирга барып җиткәнче, әкрен генә барырмын.
70 Исав Ягъкубка болай диде: «Мин синең белән бергә булган кешеләрнең кайберләрен юлда синең турында кайгыртырга, синең аруыңны һәм йөгеңне күтәрергә җибәрәм». Ул болай диде: «Хөкем, әгәр мин синең алдыңда мәрхәмәт тапсам, моның ни кирәге бар?»
71 Менә мин синең яныңа, син әйткәнчә, Сеирга, шунда бергә яшәр өчен барам, аннары үз халкың белән бар, чөнки мин синең артыңнан барам.
72 Ягъкуб моны Эсауны һәм аның кешеләрен үзеннән куып чыгарыр өчен әйтте, шулай итеп Ягъкуб соңрак әтисенең йортына, Кәнган җиренә китә алсын иде.
73 Исав Ягъкубның сүзен тыңлады, һәм Исав үзе белән булган дүрт йөз кеше белән Сеирга юл тотты. Ягъкуб һәм аның барлык кешеләре шул көнне Ханаан җиренең читенә кадәр бардылар, һәм ул анда берникадәр вакыт калды.

33 нче БҮЛЕК

1 Берникадәр вакыт үткәч, Ягъкуб җир читеннән китеп, Ханаан җирендәге Шекем шәһәренә, ягъни Шалем җиренә килеп җитте һәм шәһәр каршында туктады.
2 Ул шул җирнең бер өлешен җир халкы Хамор улларыннан биш шекелгә сатып алды.
3 Ягъкуб анда үзенә йорт салды, анда чатырын корды һәм маллары өчен абзарлар ясады, шуңа күрә ул бу урынны Сукот дип атады.
4 Ягъкуб Сукотта бер ел алты ай яшәде.
5 Шул вакытта бу җирнең кайбер хатын-кызлары шәһәр кызлары белән биергә һәм күңел ачарга Шехем шәһәренә бардылар. Алар чыгып киткәч, Ягъкубның хатыннары Рәхилә белән Лия гаиләләре белән шәһәр кызларының шатлыгын карарга бардылар.
6 Ягъкуб кызы Динә дә алар белән бергә барды һәм шәһәр кызларын күрде, һәм алар шул кызларның алдында калдылар, ә шәһәрнең барлык халкы аларның шатлыгын карарга басып торды, һәм шәһәрнең барлык бөек кешеләре дә шунда иде.
7 Аларны күрер өчен, җирнең хакиме Хамор улы Шекем дә шунда басып тора иде.
8 Шекем Ягъкуб кызы Динаның шәһәр кызлары алдында әнисе белән утырганын күрде, һәм кыз аңа бик ошады. Ул дусларыннан һәм халкыннан: «Бу шәһәрдә мин белмәгән хатын-кызлар арасында кемнең кызы утыра?» – дип сорады.
9 Алар аңа әйттеләр: «Чыннан да, бу – яһүд Исхак улы Ягъкубның кызы. Ул бу шәһәрдә күптәннән яши. Бу җир кызлары шатланырга чыга дигән хәбәр ишеткәч, ул әнисе һәм хезмәтче кызлары белән бергә алар янына утырырга китте, күрәсең.
10 Шекем Ягъкуб кызы Динаны күрде һәм аңа карап, җаны Динага текәлде.
11 Ул аны көчләп алдырырга кеше җибәрде, ә Дина Шехем йортына килде, һәм ул аны тотып алды, көчләп аның белән йоклады һәм мәсхәрәләде, һәм аны бик яратты һәм үз өенә урнаштырды.
12 Алар килеп, бу хакта Ягъкубка сөйләделәр. Ягъкуб Шехемнең кызы Динаны җәберләгәнен ишеткәч, унике хезмәтчесен Шехем йортыннан Динаны алып кайтырга җибәрде. Алар барып, Динаны алып китәргә Шехем йортына килделәр.
13 Алар килгәч, Шехем үз кешеләре белән алар янына чыгып, аларны өеннән куып чыгарды, ләкин ул аларга Дина янына килергә рөхсәт итмәде. Шехем исә Дина белән бергә утырып, аның күз алдында аны кочаклап, үбешеп утырды.
14 Ягъкубның хезмәтчеләре кайтып килеп, аңа болай диделәр: «Без килгәч, ул һәм аның кешеләре безне куып чыгардылар, һәм Шекем безнең күз алдыбызда Динага шулай эшләде».
15 Ягъкуб шулай ук Шехемнең кызын хурлаганын белсә дә, берни дә әйтмәде. Уллары аның малларын кырда көтеп йөриләр иде, ә Ягъкуб алар кайтканчы тынып калды.
16 Уллары кайтып килгәнче, Ягъкуб хезмәтче кызларыннан ике кызны Сихем йортында Динаны карап торырга һәм аның янында калырга җибәрде. Сихем өч дустын әтисе Хаморга, Перед улы Хиддекем улы, җибәреп: «Миңа бу кызны хатынлыкка ал», – дип әйтте.
17 Хивиле Киддекем улы Хамор үз улы Шекемнең өенә килде һәм аның каршында утырды. Хамор үз улына болай диде: «Син үз халкыңның кызлары арасында үз халкыңнан булмаган яһүд хатынын алырга теләгән хатын юкмы?»
18 Шекем аңа: «Син миңа аны гына алып бир, чөнки ул минем күз алдымда бик матур», – диде. Һәм Хамор үз улы әйткәнчә эшләде, чөнки ул аны бик яраткан иде.
19 Һәм Хамор бу хакта аның белән сөйләшергә дип, Ягъкуб янына китте. Ул улы Шехемнең йортыннан чыгып киткәч, Ягъкубның уллары Хамор улы Шехемнең нәрсә эшләгәнен ишеткәч, кырдан килеп җиттеләр.
20 Ирләр сеңелләре өчен бик кайгырдылар, һәм барысы да, көтүләре җыелыр алдыннан, ачу белән янып кайттылар.
21 Алар килеп, әтиләре каршына утырдылар һәм аңа ачу белән әйттеләр: «Бу кешегә һәм аның гаиләсенә үлем тиешле, чөнки бөтен җир йөзенең Ходайы Нухка һәм аның балаларына: «Кеше беркайчан да таламаска һәм зина кылмаска тиеш», – дип боерган; менә хәзер Шекем безнең сеңлебезне талады һәм аның белән зина кылды, һәм шәһәр халкының берсе дә аңа бер сүз дә әйтмәде».
22 Син беләсең һәм аңлыйсың, Сихем, аның әтисе һәм бөтен шәһәр аның кылган эше өчен үлем җәзасына тартылырга тиеш.

23 Алар бу хакта әтиләре белән сөйләшкәндә, Шехемнең әтисе Хамор Ягъкубка улының Дина турындагы сүзләрен сөйләргә килде, һәм ул Ягъкуб белән аның уллары алдында утырды.
24 Хамор аларга болай диде: «Улым Шекемнең җаны сезнең кызыгызны бик тели; сездән үтенәм, аны аңа хатын итеп бирегез һәм безнең белән никахлашыгыз; безгә кызларыгызны бирегез, без сезгә кызларыбыз бирәбез, һәм сез безнең җиребездә безнең белән яшәрсез, һәм без җирдә бердәм халык булырбыз».
25 Безнең җир бик киң, шуңа күрә сез анда яшәгез, сәүдә итегез һәм анда милек корыгыз, теләгәнчә эшләгез, һәм беркем дә сезгә бер сүз дә әйтеп комачаулый алмаячак.
26 Хамор Ягъкуб белән аның уллары белән сөйләшүен туктатты, һәм аның улы Шехем аның артыннан килә иде, һәм ул аларның алдында утыра иде.
27 Шекем Ягъкуб белән аның уллары алдында болай диде: «Сезнең алкышыгызны табарга телим, кызыгызны миңа бирегез, һәм сез миңа нәрсә әйтсәгез дә, мин аның өчен шуны эшләрмен».
28 Миннән күп бирнә һәм бүләкләр сорагыз, мин бирермен, һәм сез миңа нәрсә әйтсәгез дә, шуны эшләрмен, һәм кем дә булса сезнең боерыкларыгызга каршы чыкса, ул үләчәк; миңа хатынлыкка кыз гына бирегез.
29 Шимон белән Леви Хамор белән аның улы Шекемгә хәйләкәр җавап биреп: «Сез безгә әйткәннәрнең барысын да без сезнең өчен эшләрбез», – диделәр.
30 Менә безнең сеңлебез синең өеңдә, ләкин без бу хакта атабыз Исхакка җибәргәнче, аннан ерак тор, чөнки аның ризалыгы булмаса, без бернәрсә дә эшли алмыйбыз.
31 Ул безнең атабыз Ибраһимның юлларын белә, һәм ул безгә нәрсә әйтсә дә, без сезгә әйтербез, сездән бернәрсә дә яшермәячәкбез.
32 Шимон белән Леви бу хакта Шехем белән аның әтисенә әйттеләр, алар сәбәп табып, бу мәсьәләдә Шехем белән аның шәһәре белән нәрсә эшләргә кирәклеген киңәшләшергә теләделәр.
33 Симеон белән Левинең сүзләрен ишеткәч, Симеон белән аның әтисе аларга ошады, һәм Симеон белән аның әтисе өйләренә кайтырга чыктылар.
34 Алар киткәч, Ягъкубның уллары аталарына әйттеләр: «Менә без беләбез, бу явызлар һәм аларның шәһәре үлемгә дучар булачак, чөнки алар Аллаһының Нухка, аның балаларына һәм алардан соңгы токымына кушканнарын боздылар».
35 Шулай ук Шехем безнең сеңлебез Дина белән шулай эшләде, аны мәсхәрәләде, чөнки мондый җирәнгечлек безнең арабызда беркайчан да эшләнмәячәк.
36 Шуңа күрә хәзер нәрсә эшләргә кирәклеген бел һәм кара, киңәшләш һәм бу шәһәрнең барлык халкын үтерү өчен аларга нәрсә эшләргә кирәклеген ачыкла.
37 Шимун аларга болай диде: «Сезгә менә сезгә киңәш: аларга әйтегез, без сөннәтләнгән кебек, барлык ир-атларны да сөннәткә утыртырга. Әгәр алар моны эшләргә теләмәсәләр, без кызыбызны алардан алырбыз һәм китәрбез».
38 Әгәр алар моны эшләргә ризалашсалар һәм эшләсәләр, алар авыртудан батып үлгәндә, без аларга кылычларыбыз белән һөҗүм итәчәкбез, тыныч һәм тынычлык яратучыга каршы һөҗүм иткән кебек, һәм алар арасындагы һәр ир-атны үтерәчәкбез.
39 Шимунның киңәше аларга ошады, һәм Шимун белән Леви аларга әйтелгәнчә эшләргә булдылар.
40 Икенче көнне иртән Шехем белән аның әтисе Хамор Ягъкуб һәм аның уллары янына Дина турында сөйләшергә һәм Ягъкуб улларының сүзләренә нинди җавап бирәчәген ишетергә кайттылар.
41 Ягъкубның уллары аларга хәйлә белән: «Без синең барлык сүзләреңне дә атабыз Исхакка сөйләдек, һәм синең сүзләрең аңа ошады», – диделәр.
42 Әмма ул безгә болай диде: «Атасы Ибраһим бөтен җирнең Раббысы Аллаһыдан аңа шулай боерык бирде: аның нәселеннән булмаган һәм аның кызларының берсен алырга теләгән һәр ир, безнең сөннәткә утыртылган кебек, үзенең барлык ир балаларын сөннәткә утыртсын, аннары без аңа кызыбызны хатынлыкка бирик».
43 Әтиебезнең безгә әйткән барлык юлларын сиңа күрсәттек, чөнки син әйткәнне эшли алмыйбыз, кызыбызны сөннәтсез кешегә бирә алмыйбыз, чөнки бу безнең өчен хурлык.
44 Әмма без сезгә кызыбызны бирергә һәм сезнең кызларыгызны үзебезгә алырга ризалашабыз, һәм сез әйткәнчә, сезнең арагызда яшәп, бер халык булачакбыз. Әгәр сез безне тыңласагыз һәм безнең кебек булырга ризалашсагыз, сезнең барлык ирләрегезне безнең кебек сөннәткә утыртырга ризалашсагыз, без сөннәткә утыртылган кебек сөннәткә утыртырга ризалашабыз.
45 Әгәр дә сез безнең әмеребезгә колак салмасагыз, без кушканча, барлык ир-атларны сөннәткә утыртмасагыз, без сезнең яныгызга килеп, кызыбызны сездән алырбыз һәм китәрбез.
46 Шекем һәм аның әтисе Хамор Ягъкуб улларының сүзләрен ишеттеләр, һәм бу аларга бик ошады. Шекем һәм аның әтисе Хамор Ягъкуб улларының теләкләрен үтәргә ашыктылар, чөнки Шекем Динаны бик яратты һәм аның җаны аңа бирелде.
47 Шекем һәм аның әтисе Хамор шәһәр капкасына ашыга-ашыга килеп, үз шәһәрләренең барлык кешеләрен җыеп, аларга Ягъкуб улларының сүзләрен сөйләделәр:
48 Без Ягъкуб уллары янына килдек һәм аларга кызлары турында сөйләштек, һәм бу кешеләр безнең теләкләребезне үтәргә ризалашачаклар, һәм менә безнең җир алар өчен бик киң, алар анда яшәячәкләр һәм сәүдә итәчәкләр, һәм без бер халык булачакбыз; без аларның кызларын алачакбыз, һәм кызларыбызга хатынлык бирәчәкбез.
49 Ләкин бу кешеләр бу эшне эшләргә ризалашачаклар, тик шул шарт белән: безнең арабыздагы һәр ир-ат, Аллаһы аларга кушканча, сөннәткә утыртылсын, һәм без аларның күрсәтмәләрен үтәгәч, алар, маллары һәм мөлкәтләре белән, безнең арабызда яшәячәкләр, һәм без алар белән бер халык кебек булачакбыз.
50 Шәһәр халкының барысы да Шехем белән аның әтисе Хаморның сүзләрен ишеткәч, бу тәкъдимне хупладылар һәм сөннәткә утыртылырга куштылар,

чөнки Шехем белән аның әтисе Хамор алар тарафыннан бик хөрмәт ителгәннәр, чөнки алар җирнең төп кешеләре иде.
51 Икенче көнне Шехем һәм аның әтисе Хамор иртәнге сәгатьтә торып, үз шәһәренең барлык ир-атларын шәһәр уртасына җыйдылар һәм Ягъкуб улларын чакырдылар. Алар шул көнне һәм икенче көнне үзләрендә булган барлык ир-атларны сөннәткә утырттылар.
52 Алар Шехемне, аның әтисе Хаморны һәм Шехемның биш туганын сөннәткә утырттылар, аннары барысы да торып, өйләренә кайттылар, чөнки бу эш Раббыдан Шехем шәһәренә каршы иде, һәм Раббыдан бу мәсьәләдә Шимун киңәше килде, шуңа күрә Раббы Шехем шәһәрен Ягъкубның ике улына тапшырыр иде.

34 нче БҮЛЕК

1 Сөннәтләнгән ирләрнең саны алты йөз кырык биш ир-ат һәм ике йөз кырык алты бала иде.
2 Ләкин Перед улы, Хаморның атасы Хиддекем һәм аның алты абыйсы Шехем белән аның әтисе Хаморның сүзләрен тыңламадылар һәм сөннәткә утыртмадылар, чөнки Ягъкуб улларының тәкъдиме алар өчен җирәнгеч иде, һәм шәһәр халкы аларны тыңламаганга ачулары бик нык чыкты.
3 Икенче көннең кичендә алар сөннәткә утыртылмаган сигез кечкенә баланы таптылар, чөнки әниләре аларны Шехемнән, аның әтисе Хамордан һәм шәһәр кешеләреннән яшергән иде.
4 Шехем һәм аның әтисе Хамор аларны сөннәткә утыртырга чакырырга кешеләр җибәрделәр, әмма Киддекем һәм аның алты абыйсы аларга кылычлары белән ташландылар һәм аларны үтерергә теләделәр.
5 Алар бу эш аркасында Шекемне һәм аның атасы Хаморны, шулай ук Динаны да үтерергә теләделәр.
6 Алар аларга: «Сез нәрсә эшләдегез? Сезнең туганнарыгыз, кәнганлыларның кызлары арасында сез элек белмәгән еврей кызларын алырга тели торган һәм ата-бабаларыгыз сезгә беркайчан да кушмаган эшне эшләргә тели торган хатын-кызлар юкмы?» – диделәр.
7 Бу эшегез белән уңышка ирешермен дип уйлыйсызмы? Иртәгә килеп, сездән бу хакта сораячак кардәшләрегез, кәнганлыларга, бу эштә нәрсә дип җавап бирерсез?
8 Әгәр дә сезнең эшегез алар алдында гадел һәм яхшы булып күренмәсә, безнең тавышыбызга колак салмыйча, сез үзегезнең җаныгыз өчен, ә минем җаныбыз өчен нәрсә эшләрсез?
9 Әгәр җир халкы һәм сезнең барлык кардәшләрегез, Хам балалары, сезнең эшегез турында ишетсәләр,
10 Бер яһүд хатын-кызы аркасында Сихем, аның әтисе Хамор һәм аларның шәһәренең барлык халкы үзләре белмәгән һәм ата-бабалары аларга беркайчан да боермаган эшләрне эшләделәр. Әгәр сез кая качачаксыз яки Ханаан җирендә яшәүчеләр алдында гомер буе оятыгызны яшерәчәксез икән?
11 Шуңа күрә без хәзер синең эшләгәнеңә каршы тора алмыйбыз, һәм ата-бабаларыбыз безгә кушмаган бу камытны өстебезгә йөкли алмыйбыз.
12 Менә иртәгә без барабыз һәм бу җирдә яшәүче барлык кардәшләребезне, кәнганлы кардәшләребезне җыячакбыз, һәм барыбыз да килеп, сине һәм сиңа таянган барлык кешеләрне үтерәчәкбез, синнән дә, алардан да бер генә кеше дә калмаячак.
13 Хамор, аның улы Шехем һәм шәһәр халкы Киддекем белән аның абыйларының сүзләрен ишеткәч, аларның сүзләреннән бик нык куркып, кылган эшләреннән тәүбә иттеләр.
14 Шехем һәм аның әтисе Хамор үзләренең әтиләре Киддекемгә һәм аның абыйларына җавап бирделәр, һәм алар аларга: «Сез безгә әйткән барлык сүзләр дә дөрес», – диделәр.
15 Ә инде ата-бабаларыбыз безгә кушмаган эшне без яһүдләрнең мәхәббәте аркасында эшләдек дип әйтмәгез һәм күңелегездә уйламагыз.
16 Ләкин без аларның кызларын алу турындагы теләкләребезне канәгатьләндерү ниятендә түгел һәм теләмәгәннәрен күрдек, ләкин бу шарт белән генә, шуңа күрә без аларның сүзләрен тыңладык һәм сез күргәнчә, алардан теләгебезне алу өчен бу эшне эшләдек.
17 Алардан үтенечебезне алгач, без аларга кире кайтырбыз һәм сез әйткәнне эшләрбез.
18 Шуңа күрә без сездән үтенәбез, тәнебез савыгып, көчебез артканчы көтегез һәм көтегез, аннары без бергәләп аларга каршы барырбыз һәм сезнең һәм безнең йөрәкләребездәгене эшләрбез.
19 Ягъкуб кызы Дина Киддекем белән аның абыйларының әйткән барлык сүзләрен, шулай ук Хамор, аның улы Шехем һәм аларның шәһәре халкының аларга нәрсә җавап биргәнен ишетте.
20 Ул тиз генә үзенең әтисе җибәргән хезмәтчеләрнең берсен, аны Шехем йортында тәрбияләргә, әтисе Ягъкубка һәм абыйларына җибәрде:
21 Киддекем һәм аның абыйлары сезнең турыда шулай киңәш бирделәр, ә Хамор, Шехем һәм шәһәр халкы аларга шулай җавап бирделәр.
22 Ягъкуб бу сүзләрне ишеткәч, ачуы чыкты, аларга ачуы чыкты, һәм аларга каршы ачуы чыкты.
23 Шимун белән Леви ант итеп әйттеләр: «Бөтен җир йөзенең Аллаһысы булган Раббы исән! Иртәгә шушы вакытка кадәр бөтен шәһәрдә беркем дә калмаячак».
24 Сөннәтләнмәгән егерме егет яшеренгән иде. Бу егетләр Шимун белән Левига каршы сугыштылар. Шимун белән Леви аларның унсигезен үтерде, икесе алардан качып, шәһәрдәге известь чокырларына качты. Шимун белән Леви аларны эзләделәр, ләкин таба алмадылар.
25 Шимон белән Леви шәһәрдә йөреп, шәһәр халкының барысын да кылычтан үтерделәр, беркемне дә калдырмадылар.
26 Шәһәр уртасында зур курку купты, шәһәр халкының кычкыруы күккә күтәрелде, барлык хатын-кызлар һәм балалар кычкырып еладылар.
27 Шимун белән Леви бөтен шәһәрне үтерделәр, шәһәрдә бер ир-атны да калдырмадылар.
28 Алар Хаморны һәм аның улы Шекемне кылычтан үтерделәр, ә Динаны Шекем йортыннан алып киттеләр.

29 Ягъкуб уллары барып, кире кайттылар, үтерелгәннәрне эзләделәр һәм шәһәрдәге һәм кырдагы барлык мал-мөлкәтләрен таладылар.
30 Алар табышны алып барганда, өч йөз кеше торып басты һәм аларга тузан сипте һәм ташлар белән сукты. Шимун аларга таба борылып, барысын да кылыч белән үтерде, ә Шимун Леви алдында борылып, шәһәргә керде.
31 Алар сарыкларын, үгезләрен һәм терлекләрен, шулай ук калган хатын-кызларны һәм балаларны алып киттеләр, һәм боларның барысын да алып киттеләр, капка ачып, көч-куәт белән чыгып, этиләре Ягъкуб янына кайттылар.
32 Ягъкуб аларның шәһәр белән нәрсә эшләгәннәрен һәм алардан тартып алынган табышны күргәч, аларга бик ачуланды. Ягъкуб аларга болай диде: «Сез миңа нәрсә эшләдегез? Менә мин бу җирнең кәнган халкы арасында тынычлык таптым, һәм аларның берсе дә миңа каршы чыкмады».
33 Хәзер син мине бу җирдә яшәүчеләр, кәнганлылар һәм перизлылар арасында җирәнгеч иттең. Мин аз санлы гына, һәм алар барысы да миңа каршы җыелып, үз кардәшләре белән эшләгән эшләрең турында ишеткәч, мине үтерәчәкләр, һәм мин һәм минем гаиләсем юк ителәчәк.
34 Шимун, Леви һәм аларның барлык туганнары этиләре Ягъкубка җавап биреп: «Без монда яшибез, ә Шехем сеңлебезгә шулай эшләрме? Ни өчен син Шехемнең кылган эшләренә тынып торасың? Ә ул сеңлебезгә урамдагы фахишә кебек эш итәрме?» – диделәр.
35 Симеон белән Леви Шехем шәһәреннән әсирлеккә алып, үтермәгән хатын-кызларның саны сиксән биш иде, алар ир-ат белән таныш булмаганнар иде.
36 Алар арасында Буна исемле матур һәм күркәм яшь кыз бар иде. Шимун аны үзенә хатын итеп алды. Алар әсирлеккә алып, үтермәгән ирләрнең саны кырык җиде иде, калганнарын үтерделәр.
37 Симеон белән Леви Шехем шәһәреннән әсирлеккә алган барлык егетләр һәм кызлар Ягъкуб улларына һәм аларның балаларына кол булып хезмәт иттеләр, Ягъкуб уллары Мисыр җиреннән чыккан көнгә кадәр.
38 Шимун белән Леви шәһәрдән чыгып киткәч, шәһәрдә яшеренгән һәм шәһәр халкы арасында үлмәгән ике егет торып бастылар. Бу егетләр шәһәргә кереп, анда йөрделәр һәм шәһәрнең буш булуын күрделәр, анда ир-атлар юк, хатын-кызлар гына елый иде. Бу егетләр кычкырып әйттеләр: «Менә, Ягъкубның яһүд уллары бу шәһәргә нинди явызлык эшләделәр, бүген алар Ханаан шәһәрләренең берсен җимерделәр һәм бөтен Ханаан җирендә гомерләреннән курыкмадылар».
39 Бу кешеләр шәһәрдән чыгып, Тапнах шәһәренә киттеләр, һәм анда килеп, Тапнах халкына үзләре белән булган бар нәрсәне һәм Ягъкуб улларының Шехем шәһәренә нәрсә эшләгәннәрен сөйләделәр.
40 Бу хәбәр Тапнах патшасы Яшубка барып җитте, һәм ул егетләрне күрергә Шехем шәһәренә кешеләр җибәрде, чөнки патша аларның бу сүзләренә ышанмады һәм: «Ике кеше Шехем кебек зур шәһәрне ничек җимерә ала?» – диде.
41 Яшубның хәбәрчеләре кире кайтып, аңа болай диделәр: «Без шәһәргә килдек, һәм ул җимерелгән, анда бер ир-ат та юк; елый торган хатын-кызлар гына бар; анда көтү дә, мөгез дә юк, чөнки шәһәрдә булган бар нәрсәне Ягъкуб уллары алып киткән».
42 Яшуб моңа гаҗәпләнеп: «Ничек инде ике кеше мондый зур шәһәрне җимерә ала, ә бер кеше дә аларга каршы тора алмый?» – диде.
43 Чөнки мондый хәл Нәмруд заманыннан бирле булмаган, хәтта иң борынгы заманнардан бирле дә булмаган; һәм Тапнах патшасы Яшуб үз халкына болай диде: «Кыю булыгыз, без бу яһүдләргә каршы сугышырбыз, һәм алар шәһәр белән нәрсә эшләгән булсалар, аларга да шулай эшләрбез, һәм шәһәр халкы өчен үч алырбыз».
44 Тапнак патшасы Яшуб бу мәсьәлә турында үзенең киңәшчеләре белән киңәшләште, һәм киңәшчеләре аңа: «Син яһүдләрне ялгыз җиңә алмыйсың, чөнки алар бу эшне бөтен шәһәргә эшләргә көчле булырга тиеш», – диделәр.
45 Әгәр аларның икесе бөтен шәһәрне җимерсә, һәм аларга каршы беркем дә тормаса, син аларга каршы чыксаң, алар барысы да безгә каршы күтәрелеп, безне дә шулай ук юк итәчәкләр.
46 Әмма син безне әйләндереп алган барлык патшаларга җибәрсәң һәм аларны бергә җыярга рөхсәт итсәң, без алар белән бергә Ягъкуб улларына каршы сугышырбыз; һәм син аларны җиңәрсең.
47 Яшуб үзенең киңәшчеләренең сүзләрен ишетте, һәм аларның сүзләре аңа да, халкына да ошады, һәм ул шулай эшләде; һәм Тапнак патшасы Яшуб Шехем һәм Тапнакны әйләндереп алган аморлыларның барлык патшаларына хәбәр җибәрде:
48 Минем белән барыгыз һәм миңа ярдәм итегез, без яһүд Ягъкубны һәм аның барлык улларын үтерербез һәм аларны җирдән юк итәрбез, чөнки ул Шехем шәһәре белән шулай эшләде, һәм сез моны белмисезме?
49 Аморларның барлык патшалары да Ягъкуб улларының Шехем шәһәренә кылган явызлыклары турында ишеттеләр һәм алардан бик нык гаҗәпләнделәр.
50 Аморлыларның җиде патшасы, барлык гаскәрләре белән җыелды, якынча ун мең кеше кылыч тотып, Ягъкуб улларына каршы сугышырга килделәр; һәм Ягъкуб аморлыларның патшалары аның улларына каршы сугышырга җыелганнарын ишетте, һәм Ягъкуб бик куркып калды, һәм бу аны борчыды.
51 Ягъкуб Шимун белән Левига каршы кычкырып болай диде: «Сез нәрсә эшләдегез? Ни өчен сез миңа зыян китердегез? Мине һәм гаиләмне юк итәргә дип, миңа каршы Ханаанның барлык улларын чыгардыгыз? Мин тыныч идем, мин дә, гаиләм дә, ә сез миңа шулай эшләдегез һәм җир халкын миңа каршы котырттыгыз.
52 Яһүд этисенә җавап биреп болай диде: «Минем туганнарым Симеон белән Леви бушка Шехем халкын үтерделәрме? Әлбәттә, бу Шехем безнең сеңлебезне түбәнсеткәне һәм Аллаһыбызның Нухка һәм аның балаларына биргән әмерен бозганы өчен булды, чөнки Шехем безнең сеңлебезне көчләп алып китте һәм аның белән зина кылды».

53 Шехем боларның барысын да эшләде, һәм аның шәһәре халкының берсе дә аңа: «Ни өчен син моны эшлисең?» – дип әйтмәде. Чыннан да, минем кардәшләрем шәһәргә барып, аны җимерделәр, һәм Раббы аны аларның кулына бирде, чөнки аның халкы безнең Аллаһыбызның әмерләрен бозды. Димәк, алар боларның барысын да юкка эшләделәрме?
54 Хәзер ни өчен син куркасың яки борчыласың, ни өчен син минем кардәшләремә ачуланасың, ни өчен аларга ачуың чыга?
55 Шехем шәһәрен һәм аның халкын аларның кулына биргән Аллаһыбыз, безгә каршы килүче барлык Ханаан патшаларын да безнең кулга бирәчәк, һәм без аларга туганнарым Шехемгә нәрсә эшләгән булса, шулай эшләрбез.
56 Хәзер алар турында тынычлан һәм куркуларыңны ташла, ләкин Раббыбыз Аллаһыбызга ышан, Аңардан ярдәм сорап дога кыл, безне коткарсын, дошманнарыбызны безнең кулга тапшырсын.
57 Яһүд этисенең хезмәтчеләренең берсенә: «Бар, безгә каршы килә торган патшалар үз гаскәрләре белән кайда урнашканнарын кара»,— дип кычкырды.
58 Хезмәтче еракка карап, Сихон тавына каршы менеп, кырларда басып торган патшаларның барлык гаскәрләрен күрде. Ул Яһүдиягә кайтып, болай диде: «Менә патшалар кырда, аларның барлык гаскәрләре белән, диңгез буендагы ком кебек бик күп халык.
59 Яһүд Шимун белән Левигә һәм барлык кардәшләренә болай диде: «Көчләрегезне ныгытыгыз һәм батыр балалар булыгыз, чөнки безнең Раббы Аллаһыбыз безнең белән, алардан курыкмагыз».
60 Һәркем алга бассын, сугыш коралын, җәясен һәм кылычын киеп алсын, һәм без бу сөннәтсез кешеләргә каршы сугышырбыз; Раббы безнең Аллаһыбыз, Ул безне коткарачак.
61 Алар торып бастылар, һәрберсе үз сугыш коралларын киеп, зурлары да, кечкенәләре дә, Ягъкубның унбер улы һәм Ягъкубның барлык хезмәтчеләре дә алар белән бергә иде.
62 Исхак белән Хевронда булган барлык хезмәтчеләр дә, төрле сугыш кораллары белән, аларга килделәр. Ягъкубның уллары һәм аларның хезмәтчеләре, йөз унике кеше, бу патшалар янына киттеләр, Ягъкуб та алар белән китте.
63 Ягъкубның уллары Ибраһим улы Исхакка, ягъни Киреат-Арбага, Хевронга кешеләр җибәрделәр:
64 Безнең өчен Раббы Аллаһыбызга ялварабыз, безне безгә каршы килүче кәнганлылар кулыннан сакла һәм аларны безнең кулга бир.
65 Ибраһим улы Исхак үз уллары өчен Раббыга ялварды һәм болай диде: «Әй Раббым, Син минем атама: «Мин синең нәселеңне күк йолдызлары кебек күбәйтермен», – дип вәгъдә бирдең, һәм Син миңа да вәгъдә бирдең, һәм Ханаан патшалары минем балаларым белән сугышырга җыелгач, көч кулланмаганнары өчен, үз сүзеңне үтә».
66 Шуңа күрә, әй Ходай, бөтен җир йөзенең Аллаһысы, бу патшаларның киңәшен боз, алар минем улларыма каршы сугышмасын.
67 Һәм бу патшаларның һәм аларның халкының йөрәкләренә улларымнан курку сал, аларның горурлыгын төшер, һәм алар улларымнан баш тартсыннар.
68 Көчле кулың һәм сузылган кулың белән улларымны һәм аларның хезмәтчеләрен алардан коткар, чөнки боларның барысын да эшләр өчен көч һәм көч синең кулыңда.
69 Ягъкубның уллары һәм аларның хезмәтчеләре бу патшалар янына бардылар һәм алар үзләренең Аллаһысы Раббыга таяндылар. Алар барганда, этиләре Ягъкуб та Раббыга дога кылды һәм болай диде: «Әй, Ходай, кодрәтле һәм бөек Аллаһы, Ул борынгы заманнардан алып хәзергә кадәр һәм мәңгегә патшалык итә;
70 Син сугышларны кузгатучы һәм туктатучы Зат, Синең кулыңда күтәрү һәм төшерү өчен көч һәм кодрәт бар; И Ходай, минем догам Синең алдыңда кабул булсын, Син миңа Үзеңнең мәрхәмәтең белән мөрәҗәгать ит, бу патшаларның һәм аларның халкының йөрәкләренә улларымның куркуы белән тәэсир ит, аларны һәм аларның лагерьларын куркыт, һәм Сиңа ышанган һәркемне Үзеңнең бөек мәрхәмәтең белән коткар, чөнки Син кешеләрне безнең астыбызга куя һәм халыкларны безнең кул астыбызга төшерә аласың.

35 нче БҮЛЕК

1 Амор патшаларының барысы да килеп, Ягъкуб уллары белән нәрсә эшләргә кирәклеге турында киңәшчеләр белән киңәшләшергә кырга бастылар, чөнки алар һаман да алардан куркып: «Менә, аларның икесе бөтен Шехем шәһәрен үтерде», – диделәр.
2 Раббы Исхак белән Ягъкубның догаларын ишетте, һәм бу патшаларның барлык киңәшчеләренең йөрәкләрен зур курку һәм курку белән тутырды, алар бертавыштан болай диделәр:
3 Син бүген акылсызмы, әллә синдә еврейләр белән сугышырга бернинди аңлау юкмы, һәм ни өчен син бүген үзеңнең һәлак булуыңнан ләззәтләнәсең?
4 Менә аларның икесе куркусыз һәм куркусыз Шехем шәһәренә килеп җиттеләр һәм шәһәр халкын үтерделәр, шуңа күрә аларга каршы беркем дә чыга алмады, һәм сез ничек алар белән сугыша алырсыз?
5 Әлбәттә, сез аларның Аллаһысы аларны бик ярата икәнен һәм алар өчен борынгы заманнардан бирле эшләнмәгән кодрәтле эшләр башкарганын беләсез, һәм барлык халыкларның илаһлары арасында Аның кодрәтле эшләре кебек кодрәтле эшләр башкарыла алмый.
6 Чыннан да, Ул аларның атасын, яһүдне, Нәмруд кулыннан һәм аны күп тапкырлар үтерергә теләгән барлык халкы кулыннан коткарды.
7 Ул аны шулай ук Нәмруд патша ташлаган уттан коткарды, һәм аның Аллаһысы аны аннан коткарды.
8 Башка кем дә шулай эшли ала? Чыннан да, Ибраһим, Эламның биш патшасын үтергән, чөнки алар аның туганының улына кагылганнар иде, ул вакытта ул Содомда яшәгән.
9 Ул үз йортында тугры булган хезмәтчесен һәм аның берничә кешесен тотып алды, һәм алар бер төн эчендә Элам патшаларын куып үтерделәр, һәм аның

абыйсының улына аннан тартып алынган барлык милкен кире кайтардылар.
10 Һәм, әлбәттә, сез беләсез, бу яһүдләрнең Аллаһысы алардан бик канәгать, һәм алар да Аңардан бик канәгать, чөнки алар Аның аларны барлык дошманнарыннан коткарганын беләләр.
11 Менә, Ибраһим үзенең Аллаһысына булган мәхәббәте аркасында бердәнбер һәм кадерле улын алып, аны Аллаһысына яндыру корбаны итеп үстерергә ниятләде, һәм әгәр Аллаһы аны моңа комачауламаса, ул моны Аллаһысына булган мәхәббәте аркасында эшләр иде.
12 Аллаһы аның барлык эшләрен күрде һәм аңа ант итте, һәм аңа үз улларын һәм барлык токымнарын алар белән булачак һәр бәладән коткарачакмын дип вәгъдә бирде, чөнки ул моны эшләде һәм Аллаһысына булган мәхәббәте аркасында үз баласына карата шәфкатьлелеген сүндерде.
13 Ә сез аларның Аллаһысы Мисыр патшасы фиргавенгә һәм Герар патшасы Әбумәликкә нәрсә эшләгәнен ишетмәдегезме? Ибраһимның хатынын алып, Әбумәлик аның турында: «Ул минем сеңлем», – дип әйткән, чөнки алар аны үтермәсләр һәм хатынлыкка алырга уйламаслар. Аллаһы аларга һәм аларның халкына сез ишеткәннәрнең барысын да эшләгән.
14 Менә без үз күзләребез белән күрдек, Ягъкубның абыйсы Исав дүрт йөз кеше белән аңа каршы килеп, аны үтерергә ниятләде, чөнки ул әтисенең фатихасын тартып алганын искә төшерде.
15 Ул Сириядән килгәндә, аның каршысына чыкты, анасын һәм балаларын үтерергә. Аны аның кулыннан кем коткара ала иде, ул ышанган Аллаһысыннан башка? Ул аны туганы һәм дошманнары кулыннан коткарды, һәм ул аларны тагын да яклаячак.
16 Синең ишеткәнеңчә, Сихем шәһәренә явызлык эшләргә аларның Аллаһысы көч биргәнен кем белми?
17 Әгәр аларның таянган Аллаһысы булмаса, ике кеше үз көчләре белән Шехем кебек зур шәһәрне җимерә алыр идеме? — диде ул һәм аларга боларның барысын да эшләде, шәһәр халкын үтерер өчен.
18 Ә инде мең тапкыр күбрәк кеше сиңа ярдәмгә килсә дә, синең шәһәреңнән бөтен гаскәр белән сугышырга чыккан кешеләрне җиңә аласыңмы?
19 Әлбәттә, сез алар белән сугышырга түгел, ә аларны сайлаган Аллаһы белән сугышырга килгәнегезне беләсез һәм аңлыйсыз, шуңа күрә сез барыгыз да бүген һәлак булырга килдегез.
20 Шуңа күрә хәзер үзегезгә китерергә тырышкан бу явызлыктан тыелыгыз, һәм алар белән сугышка бармау сезнең өчен яхшырак булыр, хәтта алар саны аз булса да, чөнки аларның Аллаһысы алар белән.
21 Амор патшалары үзләренең киңәшчеләренең барлык сүзләрен ишеткәч, йөрәкләре куркуга тулды, һәм алар Ягъкуб улларыннан куркып, аларга каршы сугышырга теләмәделәр.
22 Алар үз киңәшчеләренең сүзләренә колак салдылар, һәм аларның барлык сүзләрен тыңладылар, һәм киңәшчеләрнең сүзләре патшаларга бик ошады, һәм алар шулай эшләделәр.
23 Патшалар борылып, Ягъкуб улларыннан читләштеләр, чөнки алар белән сугышырга батырчылык итмәделәр, чөнки алар алардан бик нык курыктылар, һәм куркуларыннан йөрәкләре эри башлады.
24 Бу аларга Раббыдан килде, чөнки Ул үз хезмәтчеләре Исхак белән Ягъкубның догаларын ишетте, чөнки алар Аңа ышанганнар; һәм шул көнне барлык патшалар үз гаскәрләре белән кире кайттылар, һәрберсе үз шәһәренә, һәм ул вакытта алар Ягъкуб уллары белән сугышмадылар.
25 Ягъкуб уллары шул көнне кичкә кадәр Сихон тавы каршында урнаштылар, һәм бу патшалар аларга каршы сугышырга килмәгәннәрен күргәч, Ягъкуб уллары өйләренә кайтып киттеләр.

36НЧЫ БҮЛЕК

1 Шул вакытта Раббы Ягъкубка күренеп болай диде: «Тор, Бәйтелгә бар һәм анда кал, һәм сиңа күренгән, сине һәм улларыңны бәла-казалардан коткарган Раббыга шунда корбан китерү урыны яса».
2 Ягъкуб, уллары һәм барлык милке белән, Раббы сүзе буенча, Бетелгә киттеләр.
3 Ягъкуб туксан тугыз яшендә иде, ул Бәйтелгә китте, һәм Ягъкуб, аның уллары һәм аның белән булган барлык кешеләр Луздагы Бәйтелдә калдылар, һәм ул анда үзенә күренгән Раббыга корбан китерү урыны төзеде, һәм Ягъкуб һәм аның уллары Бәйтелдә алты ай калдылар.
4 Шул вакытта Ягъкуб белән булган Ребеканың шәфкать туташы, Узның кызы Дебора үлде; Ягъкуб аны Бетел төбендәге имән агачы астына күмде.
5 Шул вакытта Ягъкубның әнисе Бетуилның кызы Ребекка да Хевронда, ягъни Киреаф-Арбада, вафат булды, һәм ул Ибраһим Хет улларыннан сатып алган Махпел мәгарәсендә күмелде.
6 Ребекка йөз утыз өч ел яшәде, ул үлде. Ягъкуб әнисе Ребекка үлгәнен ишеткәч, әнисе өчен бик нык елады, аның өчен һәм имән агачы астында аның имезүчесе Дебора өчен зур кайгырды һәм шул урынга Аллон-Бакут дип исем кушты.
7 Шул көннәрдә Сирияле Лаван үлде, чөнки Аллаһы аны Ягъкуб белән килешүне бозган өчен җәзалады.
8 Раббы аңа күренгәндә, Ягъкубка йөз яшь иде, һәм ул аңа фатиха бирде һәм аңа Исраил дип исем кушты. Шул көннәрдә Ягъкубның хатыны Рәхилә балага узып китте.
9 Шул вакытта Ягъкуб һәм аның барлык гаиләсе Бәйтелдән әтисенең йортына, Хевронга, юл тоттылар.
10 Алар юлда барганда, Эфратка кадәр юл калгач, Рәхилә угыл тапты һәм авыр бала тудырып үлде.
11 Ягъкуб аны Эфратка, ягъни Бәйтлехемгә, бара торган юлда күмде һәм аның каберенә таш куйды, ул бүгенге көнгә кадәр шунда тора; һәм Рәхилә кырык биш ел яшәде һәм ул вафат булды.
12 Ягъкуб үзенә туган, Рәхилә аңа тапкан улына Биньямин дип исем кушты, чөнки ул аның уң яктагы җирендә туган иде.
13 Рәхилә үлгәннән соң, Ягъкуб үзенең чатырын аның хезмәтчесе Билһаның чатырында корды.

14 Рубен моның өчен әнисе Лиядән көнләште, ачуы чыкты, ачуы белән торып басты һәм Билһа чатырына керде, аннары әтисенең караватыннан алып китте.
15 Шул вакытта Рубен улларыннан беренче туганлык хокукы, патшалык һәм руханилык вазифалары белән бергә, алынган, чөнки ул әтисенең түшәген пычраткан иде. Беренче туганлык хокукы Йосыфка, патшалык вазифасы Яһүдкә, ә руханилык Левига бирелгән, чөнки Рубен әтисенең түшәген пычраткан иде.
16 Менә бу аның Падан-Арамда туган Ягъкубның нәселе, һәм Ягъкубның уллары унике иде.
17 Лиянең уллары: беренче улы Рубен, аннары Шимун, Леви, Яһүд, Иссахар, Зебулун һәм аларның сеңлесе Дина; ә Рәхиләнең уллары: Йосыф белән Биньямин.
18 Лиянең хезмәтчесе Зилпаның уллары: Гад һәм Ашер, ә Рәхиләнең хезмәтчесе Билһаның уллары: Дан һәм Нафтали; болар Ягъкубның Падан-Арамда туган уллары.
19 Ягъкуб, аның уллары һәм аның барлык кешеләре юлга чыгып, Хевронда урнашкан Киреат-Арба дигән Мамрега килделәр. Ибраһим белән Исхак шунда яшәгәннәр, ә Ягъкуб үзенең уллары һәм аның барлык кешеләре белән Хевронда әтисе белән яшәгәннәр.
20 Аның абыйсы Исав, уллары һәм аның барлык милке Сеир җиренә киттеләр һәм шунда яшәделәр, һәм Сеир җирендә җирләре булды, һәм Исавның балалары Сеир җирендә бик күп үстеләр һәм үрчеделәр.
21 Исавның Ханаан җирендә туган нәселе менә шушылар, һәм Исавның биш улы бар иде.
22 Ада Эсауга беренче улы Элифазны, аннары аңа Реуилны, ә Әһлибама аңа Йеуш, Ялам һәм Корахны тапты.
23 Менә алар Исавның Кәнган җирендә туган балалары; Исав улы Элифазның уллары: Теман, Омар, Сефо, Гатам, Кеназ һәм Амалекс, ә Реуилның уллары: Нахат, Зерах, Шама һәм Мизза.
24 Иешнең уллары: Тимна, Алва, Иет; ә Яламның уллары: Ала, Финор һәм Кеназ.
25 Корахның уллары: Теман, Мибзар, Магдиел һәм Эрам; болар Сеир җирендәге үз хакимиятләре буенча Исав улларының гаиләләре.
26 Хори Сеирның уллары, Сеир җирендә яшәүчеләр, Лотан, Шобал, Зибеон, Ана, Дишан, Эзер һәм Дишонның җиде улы бар.
27 Лотанның балалары: Хори, Хеман һәм аларның сеңлесе Тимна, ул Ягъкуб һәм аның уллары янына килгән, ләкин алар аны тыңламаганнар. Ул Эсау улы Элифазга җария булып киткән, һәм аңа Амалек тапкан.
28 Шобалның уллары: Алван, Манахат, Эбал, Шефо һәм Онам, ә Сивеонның уллары: Ая һәм Ана. Бу Ана үз әтисе Сивеонның ишәкләрен ашатканда чүлдә йемимнарны тапкан.
29 Әтисенең ишәкләренә ашаткан вакытта, ул аларны төрле вакытта чүлгә ашатырга алып бара иде.
30 Бер көнне ул аларны диңгез буендагы бер чүлгә, халык чүленә каршы алып килде. Ул аларны ашатып торганда, диңгезнең икенче ягыннан бик көчле давыл килеп чыкты һәм анда ашап йөргән ишәкләр өстенә килеп туктады, һәм алар барысы да тынып калдылар.
31 Шуннан соң диңгезнең икенче ягындагы чүлдән йөз егермегә якын зур һәм куркыныч хайван чыкты, һәм алар барысы да ишәкләр булган урынга килеп урнаштылар.
32 Бу хайваннар, уртасыннан аска таба кеше балалары сыман иде, ә уртасыннан өскә таба, кайберләре аюга охшаган, кайберләре исә сакчыларга охшаган, аларның койрыклары җилкәләре арасыннан җиргә кадәр сузылган, духефат койрыклары кебек. Бу хайваннар килеп, бу ишәкләргә атланып, аларны алып киттеләр, һәм алар бүгенге көнгә кадәр китеп баралар.
33 Шул хайваннарның берсе Ана янына килеп, аны койрыгы белән сукты да, шул урыннан качып китте.
34 Бу эшне күргәч, ул үз җаныннан бик нык куркып, шәһәргә качты.
35 Ул үзе белән булган бар нәрсәне улларына һәм абыйларына сөйләде. Күп кеше ишәкләрне эзләргә китте, ләкин таба алмады. Әнә һәм аның абыйлары шул көннән соң ул урынга китмәделәр, чөнки алар үз гомерләреннән бик куркалар иде.
36 Сеир улы Ананың балалары: Дишон һәм аның апасы Әһлибама, Дишонның балалары: Хемдан, Эшбан, Итран һәм Херан, ә Эзерның балалары: Билхан, Заван һәм Акан, ә Дишонның балалары: Уз һәм Аран.
37 Булар Сеир җирендәге хәкимлекләренә карап, хорлы Сеирның гаиләләре.
38 Исав һәм аның балалары хорлы Сеир җирендә яшәделәр, аларның җирләрендә милкләре бар иде, алар күпләп үрчеделәр һәм күбәйделәр. Ягъкуб, аның балалары һәм аларның барысы да, Раббы аларның әтисе Ибраһимга кушканча, әтиләре Исхак белән Ханаан җирендә яшәделәр.

37 нче БҮЛЕК

1 Ягъкубның йөз бишенче елында, ягъни аның балалары белән Кәнган җирендә яшәгән тугызынчы елында, ул Паддан-Арамнан килде.
2 Шул көннәрдә Ягъкуб балалары белән Хевроннан юлга чыкты. Алар һәм аларның барлык балалары Шехем шәһәренә кайтып, шунда яшәделәр, чөнки Ягъкуб балалары Шехем шәһәрендә терлекләре өчен яхшы һәм уңдырышлы көтүлекләр алдылар, Шехем шәһәре ул вакытта яңадан торгызылган иде, һәм анда өч йөзгә якын ир-ат һәм хатын-кыз бар иде.
3 Ягъкуб, аның балалары һәм аның барлык милке, Симеон белән Леви шәһәрне яулап алганчы, Падан-Арамнан килгән Шехемның әтисе Хамордан сатып алган җир кишәрлегендә яшәгәннәр.
4 Шехем шәһәрен әйләндереп алган барлык кәнганлыларның һәм аморлыларның патшалары Ягъкуб улларының Шехемгә кире кайтып, анда яшәгәннәрен ишеттеләр.
5 Алар болай диделәр: «Якупның яһүди уллары шәһәр халкын үтереп, куып чыгарганнан соң, шәһәргә кире кайтып, анда яшәячәкләрме? Хәзер алар кире кайтып, шәһәрдә яшәүчеләрне куып чыгарачаклармы, әллә үтерәчәкләрме?»
6 Ханаан патшаларының барысы да кабат җыелып, Ягъкуб һәм аның уллары белән сугышырга җыелдылар.
7 Тапнак патшасы Яшуб шулай ук үзенең барлык күрше патшаларына, Гааш патшасы Эланга, Шило патшасы Ихурига, Хазар патшасы Паратонга, Сартон

патшасы Сусига, Бетхоран патшасы Лаванга һәм Отнайма патшасы Шабирга хәбәр җибәрде:
8 Миңа килеп, ярдәм итегез, әйдәгез, яһүд Игъкубны һәм аның улларын, һәм аның барлык кешеләрен үтерик, чөнки алар тагын Шехемгә килеп, аны яулап алырга һәм анда яшәүчеләрне элеккечә үтерергә килделәр.
9 Бу патшаларның барысы да җыелып, үзләренең барлык гаскәрләре белән килделәр, диңгез буендагы ком кебек күп халык иде, һәм алар барысы да Тапнах каршысында иде.
10 Тапнах патшасы Яшуб үзенең барлык гаскәре белән аларга каршы чыкты һәм шәһәр читендәге Тапнах каршысында алар белән бергә чатыр корды, һәм бу патшаларның барысын да җиде төркемгә бүлделәр, алар Игъкуб улларына каршы җиде төркем булдылар.
11 Алар Игъкуб белән аның улына болай дип хәбәр җибәрделәр: «Барыгыз да безнең янга килегез, без тигезлектә бергәләп сөйләшик һәм сез аларның шәһәрендә үтергән Шекем кешеләре өчен үч алыйк, һәм хәзер сез Шекем шәһәренә кире кайтып, анда яшәячәксез һәм аның халкын элеккечә үтерәчәксез».
12 Игъкуб уллары моны ишеткәч, Ханаан патшаларының сүзләренә бик нык ачуландылар, Игъкуб улларының унысы ашыгып торып бастылар, һәрберсе үз сугыш коралын киде; алар белән бергә йөз ике хезмәтче сугыш сафында иде.
13 Бу кешеләр барысы да, Игъкуб уллары, үз хезмәтчеләре белән, шул патшалар янына киттеләр, һәм аларның әтисе Игъкуб та алар белән иде, һәм алар барысы да Шехем таулыгы өстендә басып тордылар.
14 Игъкуб уллары өчен Раббыга дога кылды һәм кулларын сузып, Раббыга болай диде: «Әй, Аллаһым, Син – Кодрәтле Аллаһы, Син – безнең атабыз, Син безне яраттың,ә без – синең кулларыңның эше; бүген алар белән сугышырга һәм аларны кулыннан коткарырга килүче дошманнар кулыннан Үзеңнең мәрхәмәтең белән улларымны коткар, чөнки Синең кулыңда аз санлыларны күплəрдән коткару өчен көч һәм кодрәт бар».
15 Улларыма, колларыңа, дошманнары белән сугышыр өчен, аларны җиңәр өчен һәм дошманнарын алар алдында егар өчен көч һәм батырлык бир, улларым һәм аларның хезмәтчеләрем Ханаан халкы кулыннан үлмәсен.
16 Әмма әгәр дә Син минем улларымның һәм аларның хезмәтчеләренең гомерен өзүне дөрес дип тапсаң, аларны бөек мәрхәмәтең белән, хезмәтчеләрең кулы белән, алар бүген амори патшалары кулыннан һәлак булмасыннар өчен, ал.
17 Игъкуб Раббыга дога кылуын туктаткач, җир тетрәнде, кояш караңгыланды, һәм бу патшаларның барысы да куркып калдылар, һәм аларны зур курку басты.
18 Раббы Игъкубның догасын тыңлады, һәм Раббы барлык патшаларның һәм аларның гаскәрләренең йөрәкләренә Игъкуб улларының куркуы һәм куркуы белән тәэсир итте.
19 Чөнки Раббы аларга Игъкуб улларыннан арбалар тавышын, көчле атларның тавышын һәм алар белән бергә килгән зур гаскәр тавышын ишеттерде.
20 Бу патшалар Игъкуб улларыннан бик нык куркуга төштеләр, һәм алар үз урыннарында басып торганда, Игъкуб уллары йөз унике кеше белән көчле һәм көчле кычкырыш белән аларга якынлаштылар.
21 Патшалар Игъкуб улларының үзләренә якынлашуын күргәч, тагын да куркуга төштеләр һәм баштагы кебек Игъкуб улларыннан читләшергә һәм алар белән сугышмаска булдылар.
22 Ләкин алар чигенмәделәр, «Еврейлардан ике тапкыр читләшсәк, безнең өчен оят булыр иде», – диделәр.
23 Игъкуб уллары якынлашып, барлык патшаларга һәм аларның гаскәрләренә каршы чыктылар. Алар күрделәр, һәм алар диңгез комы кебек күп санлы бик көчле халык иде.
24 Игъкуб уллары Раббыга ялварып: «Әй Раббым, безгә ярдәм ит, безгә җавап бир, чөнки без сиңа ышанабыз, һәм бүген безгә каршы килгән бу сөннәтсез кешеләрнең кулыннан үлмәскә рөхсәт ит», – диделәр.
25 Игъкуб уллары сугыш коралларын киделәр, һәрберсе үз калканын һәм сөңгесен кулларына алдылар һәм сугышка якынлаштылар.
26 Игъкуб улы Яһүд, үзенең ун хезмәтчесе белән бергә, абыйларыннан алда йөгереп, шул патшалар янына китте.
27 Тапнак патшасы Яшуб та үз гаскәре белән Яһүдиягә каршы беренче булып чыкты. Яһүдия Яшубны һәм аның гаскәрен үзенә таба якынлашып килүчесен күрде, һәм Яһүдиянең ачуы чыкты, һәм аның эчендә ачуы кабынды, һәм ул сугышка якынлашты, һәм Яһүд үз гомерен куркыныч астына куйды.
28 Яшуб һәм аның барлык гаскәре Яһүдиягә таба якынлаша иде, ул бик көчле һәм көчле атта бара иде, ә Яшуб бик батыр кеше иде, ул баштан аякка кадәр тимер һәм бакыр белән капланган иде.
29 Ул ат өстендә булганда, барлык сугышлардагы гадәте буенча, ике кулы белән дә, алдан да, арттан да уклар ата иде, һәм укларын аткан урынын беркайчан да ялгышмый иде.
30 Яшуб Яһуда белән сугышырга килгәч, Яһудага каршы күп уклар атканда, Раббы Яшубның кулын бәйләде, һәм ул аткан барлык уклар аның кешеләренә тиде.
31 Шуңа карамастан, Яшуб Яһүдкә таба уклар белән каршы торырга омтылды, ләкин алар арасындагы ара якынча утыз терсәк иде, һәм Яһүд Яшубның үзенә каршы уклар атканын күргәч, ачуыннан чыккан көче белән аңа таба йөгерде.
32 Яһүд җирдән алтмыш шекел авырлыгындагы зур таш алды, һәм Яһүд Яшубка таба йөгерде, һәм таш аның калканына бәрелде, Яшуб сугудан аптырап калды һәм атыннан җиргә егылды.
33 Һәм Яшуб кулыннан калкан өзелде, һәм сугу көче аркасында якынча унбиш аршынга сикереп төште, һәм калкан икенче лагерь алдына төшеп калды.
34 Яшуб белән килгән патшалар еректан Игъкуб улы Яһүднең көчен һәм аның Яшубка нәрсә эшләгәнен күрделәр һәм Яһүдтән бик нык курыктылар.
35 Алар Яшубның аптыравын күреп, аның лагере янына җыелдылар. Яһүд кылычын чыгарып, Яшубның лагереннан кырык ике кешене үтерде, һәм Яшубның бөтен лагере Яһудадан качты, һәм аңа каршы беркем дә

тора алмады. Алар Яшубны калдырып, аннан качтылар, ә Яшуб әле дә җирдә ята иде.
36 Яшуб үз гаскәрендәге барлык кешеләрнең аңардан качканын күреп, куркып, ашыга-ашыга Яһудага каршы күтәрелде һәм Яһудага каршы аякларына басты.
37 Яшуб Яһүд белән бер сугышта җиңде, калкан артыннан калкан куйды, һәм Яшубның кешеләре барысы да качты, чөнки алар Яһүдтән бик куркып калдылар.
38 Яшуб Яһүднең башына сугарга сөңгесен кулына алды, ләкин Яһүд тиз генә калканын Яшубның сөңгесенә терәде, шуңа күрә Яһүд калканы Яшубның сөңгесеннән сугып алды, һәм калкан да ярылды.
39 Яһүд калканы ярылганын күргәч, тиз генә кылычын чыгарды да, Яшубның тубыкларына сукты һәм аякларын кисеп алды. Яшуб җиргә егылды, ә сөңгесе кулыннан төшеп китте.
40 Яһүд тиз генә Яшубның сөңгесен алды, аның башын кисеп, аяклары янына ташлады.
41 Ягъкуб уллары Яһүднең Яшубка нәрсә эшләгәнен күргәч, барысы да башка патшалар сафларына йөгерделәр, һәм Ягъкуб уллары Яшуб гаскәре һәм андагы барлык патшаларның гаскәрләре белән сугыштылар.
42 Ягъкуб уллары унбиш мең кешесен егып үтерделәр, һәм аларны кабак суккан кебек кыйнадылар, ә калганнары исән калу өчен качып киттеләр.
43 Яһүд әле дә Яшубның мәете янында басып тора иде һәм Яшубның пальтосын салып алды.
44 Яхуда да Яшубның тирәсендәге тимер һәм бакыр әйберләрне алып ташлады, һәм Яшубның тугыз башлыгы Яхудага каршы сугышырга килде.
45 Яһүд тиз генә җирдән таш алды һәм берсенең башына бәрде, һәм аның баш сөяге сынды, һәм гәүдәсе дә ат өстеннән җиргә төште.
46 Калган сигез гаскәр башлыгы, Яһүднең көчен күреп, бик куркып качтылар, һәм Яһүд үзенең ун кешесе белән аларны куып җитте, һәм алар аларны куып җитеп үтерделәр.
47 Ягъкуб уллары патшаларның гаскәрләрен җиңә бирделәр һәм күбесен үтерделәр, ләкин бу патшалар батырларча үз башлыклары белән бергә тордылар һәм урыннарыннан чигенмәделәр, һәм Ягъкуб улларыннан качкан гаскәрләренә каршы кычкырдылар, ләкин беркем дә аларны тыңламады, чөнки алар үләрләр дип куркалар иде.
48 Ягъкубның барлык уллары, патшаларның гаскәрләрен җиңгәннән соң, кире кайтып, Яһүдиягә килделәр, ә Яһүдия әле дә Яшубның сигез башлыгын үтереп, киемнәрен салып йөри иде.
49 Леви Гааш патшасы Элонның ундүрт гаскәр башлыгы белән аңа каршы якынлашып килүен күрде, ләкин Леви моны төгәл белмәде.
50 Элон үзенең гаскәр башлыклары белән якынлашты, һәм Леви артына борылып карады һәм артта сугыш башланганын күрде, һәм Леви унике хезмәтчесе белән йөгерде, һәм алар барып, Элонны һәм аның гаскәр башлыкларын кылычтан үтерделәр.

38 нче БҮЛЕК

1 Шило патшасы Ихури Элонга ярдәмгә килде һәм Ягъкубка якынлашканда, Ягъкуб кулындагы җәясен тартып чыгарды һәм ук белән Ихурига тиде, һәм ул үлде.
2 Шило патшасы Ихури үлгәч, калган дүрт патша калган гаскәр башлыклары белән бергә үз урыннарыннан качтылар һәм: «Бездән көчлерәк булган өч патшаны һәм аларның гаскәр башлыкларын үтергәннән соң, безнең алар белән көчебез калмады», – диделәр.
3 Ягъкуб уллары калган патшаларның үз урыннарыннан киткәнен күргәч, аларны куып киттеләр, һәм Ягъкуб та Шехем өеменнән килеп җитте, алар патшалар артыннан киттеләр, һәм алар үз хезмәтчеләре белән аларга якынлаштылар.
4 Патшалар, гаскәр башлыклары һәм аларның калган гаскәрләре Ягъкуб улларының якынлашып килүен күреп, куркып, Хазар шәһәренә барып җиткәнче качтылар.
5 Ягъкуб уллары аларны Хазар шәһәре капкасына кадәр куып җиттеләр, һәм алар патшаларны һәм аларның гаскәрләрен, якынча дүрт мең кешене, зур кыйнадылар. Алар патшалар гаскәрен кыйнаганда, Ягъкуб җәясе белән мәшгуль булып, патшаларны кыйнап, барысын да үтерде.
6 Ул Хазар шәһәре капкасында Хазар патшасы Паратонны үтерде, аннары Сартон патшасы Сусины, Бетхорин патшасы Лаванны һәм Махнайма патшасы Шабирны үтерде, һәм аларның барысын да уклар белән үтерде, һәрберсенә берәр ук атылды, һәм алар үлделәр.
7 Ягъкуб уллары барлык патшаларның үлгәнен, аларның таркалып чигенгәнен күреп, Хазар капкасы каршында патшалар гаскәрләре белән сугышны дәвам иттеләр һәм дүрт йөзгә якын кешене үтерделәр.
8 Шул сугышта Ягъкубның өч хезмәтчесе һәлак булды, һәм Яһүд үзенең өч хезмәтчесенең үлгәнен күргәч, бик нык кайгырды, һәм аның эчендә амориларга каршы ачуы кабынды.
9 Патшалар гаскәреннән калган барлык кешеләр дә үз гомерләреннән бик куркып, йөгереп барып, Хазар шәһәренең диварлары капкасын ватып керделәр, һәм барысы да исән калу өчен шәһәргә керделәр.
10 Алар Хазар шәһәренең уртасында яшеренделәр, чөнки Хазар шәһәре бик зур һәм киң иде, һәм бу гаскәрләрнең барысы да шәһәргә кергәч, Ягъкуб уллары алар артыннан шәһәргә йөгерделәр.
11 Һәм сугышта тәҗрибәле дүрт батыр шәһәргә чыгып, кулларында кылыч һәм сөңге тотып, шәһәргә керү юлына бастылар, һәм алар Ягъкуб уллары каршысына куелдылар, һәм аларның шәһәргә керүенә рөхсәт итмәделәр.
12 Нафтали йөгереп барып, аларның арасына килеп керде һәм кылычы белән икесен сугып, башларын бер сугу белән кисеп алды.
13 Ул калган икесенә борылып карады, һәм алар качканнарын күрде, һәм ул аларны куып җитте, куып җитте, кыйнады һәм үтерде.
14 Ягъкуб уллары шәһәргә килеп, күрделәр, шәһәрнең тагын бер дивары бар иде. Алар дивар капкасын эзләделәр, ләкин таба алмадылар. Яһүд дивар өстенә

сикереп менде, ә Шимун белән Леви аның артыннан киттеләр, һәм өчесе дә дивардан шәһәргә төштеләр.
15 Шимун белән Леви шәһәргә качып кергән барлык ир-атларны, шулай ук шәһәрдә яшәүчеләрне, хатыннарын һәм балаларын да үтерделәр, кылычтан үтерделәр, һәм шәһәрнең кычкыруы күккә күтәрелде.
16 Дан белән Нафтали елау тавышы нәрсәдән чыкканын күрергә дип, диварга сикерделәр, чөнки Ягъкуб уллары үз кардәшләре өчен борчылдылар, һәм алар шәһәр халкының елап һәм ялварып: «Шәһәрдәге бар мөлкәтебезне алыгыз да китегез, ләкин безне үтермәгез», – дип әйткәннәрен ишеттеләр.
17 Яһүд, Шимун һәм Леви шәһәр халкын кыйнауны туктаткач, диварга менделәр һәм диварда торган Дан белән Нафталини һәм башка кардәшләрен чакырдылар. Шимун белән Леви аларга шәһәргә керү юлын әйттеләр, һәм Ягъкубның барлык уллары да табыш алырга килделәр.
18 Ягъкуб уллары Хазар шәһәренең табышын, көтүләрен, терлекләрен һәм милкен тартып алдылар, һәм алар кулга төшерелергә мөмкин булган бар нәрсәне дә алып киттеләр һәм шул ук көнне шәһәрдән качып киттеләр.
19 Икенче көнне Ягъкуб уллары Сартонга киттеләр, чөнки алар шәһәрдә калган Сартон кешеләренең патшаларын үтергәннәре өчен алар белән сугышырга җыелуларын ишеттеләр. Сартон бик биек һәм ныгытылган шәһәр иде, һәм аның тирә-ягы тирән койма белән әйләндереп алынган иде.
20 Дивар баганасы якынча илле терсәк, киңлеге кырык терсәк иде, һәм дивар аркасында шәһәргә керерлек урын юк иде. Ягъкуб уллары шәһәр диварын күрделәр һәм анда керү юлын эзләделәр, ләкин таба алмадылар.
21 Чөнки шәһәргә керү урыны арткы яктан иде, һәм шәһәргә керергә теләгән һәркем шул юлдан үтеп, бөтен шәһәрне урап чыга иде, һәм аннан соң ул шәһәргә керә иде.
22 Ягъкуб уллары шәһәргә керә алмагач, бик нык ачуландылар. Шәһәр халкы Ягъкуб улларының алар янына килүен күреп, алардан бик нык курка башладылар, чөнки алар аларның көчләре һәм Хазарга нәрсә эшләгәннәре турында ишеттеләр.
23 Сартон шәһәре халкы Ягъкуб улларына каршы сугышырга шәһәрдә җыелганнан соң, алар янына бара алмады, чөнки алар шәһәргә кереп китмәсен өчен, ләкин алар аларга якынлашып киләчәген күргәч, алардан бик нык курыктылар, чөнки алар аларның көчләре һәм Хазарга нәрсә эшләгәннәре турында ишеттеләр.
24 Шуңа күрә Сартон халкы Ягъкуб уллары килгәнче, шәһәр юлындагы күперне тиз арада алып ташладылар һәм аны шәһәргә алып керделәр.
25 Ягъкуб уллары килделәр һәм шәһәргә керү юлын эзләделәр, ләкин таба алмадылар. Шәһәр халкы дивар башына менеп карадылар һәм Ягъкуб улларының шәһәргә керү юлын эзләгәннәрен күрделәр.
26 Шәһәр халкы дивар башыннан Ягъкуб улларын шелтәләделәр һәм аларны каргадылар. Ягъкуб уллары шелтәне ишеткәч, бик нык ачуландылар, ачулары янды.
27 Ягъкуб уллары аларга ачуландылар, һәм барысы да торып бастылар һәм көчләренең бар көче белән кирпечтән сикереп үттеләр, һәм көчләре белән кирпечнең кырык аршын киңлеген үтеп киттеләр.
28 Алар койманы үтеп, шәһәр дивары астында туктадылар һәм шәһәрнең барлык капкаларын тимер ишекләр белән әйләндереп алынган килеш таптылар.
29 Ягъкуб уллары шәһәр капкаларының ишекләрен ватырга якын килделәр, ләкин анда яшәүчеләр аларны җибәрмәделәр, чөнки алар дивар башыннан аларга ташлар һәм уклар аталар иде.
30 Дивардагы кешеләрнең саны якынча дүрт йөз кеше иде. Ягъкуб уллары шәһәр кешеләренең шәһәр капкаларын ачмаска рөхсәт итүләрен күргәч, сикереп дивар башына менделәр, һәм Яһүдләр шәһәрнең көнчыгыш өлешенә беренче булып менделәр.
31 Аның артыннан Гад белән Ашер шәһәрнең көнбатыш почмагына, Шимун белән Леви төньякка, Дан белән Рубен көньякка күтәрелделәр.
32 Дивар өстендәге кешеләр, шәһәр халкы, Ягъкуб улларының үзләренә якынлашып килүен күреп, барысы да дивардан качып, шәһәргә төшеп, шәһәр уртасында яшеренделәр.
33 Дивар астында калган Иссахар һәм Нафтали шәһәр капкаларына якынлаштылар һәм аларны ваттылар, һәм тимер эреп китте, һәм Ягъкубның барлык уллары шәһәргә керделәр, алар һәм аларның барлык кешеләре Сартон шәһәре халкы белән сугыштылар һәм аларны кылыч белән үтерделәр, ләкин беркем дә алар алдында басып тора алмады.
34 Ике йөзгә якын кеше шәһәрдән качып китте, һәм барысы да шәһәрдәге бер манарага кереп яшеренде. Яһүд аларны манарага кадәр куып җитте, һәм манараны җимерде, манара кешеләрнең өстенә егылып төште, һәм барысы да үлде.
35 Ягъкуб уллары манара түбәсеннән менеп киттеләр һәм шәһәрдә еракта тагын бер нык һәм биек манара барлыгын күрделәр, аның түбәсе күккә җиткән иде. Ягъкуб уллары ашыгып төштеләр һәм барлык кешеләре белән шул манарага бардылар һәм анда өч йөзгә якын ир-ат, хатын-кыз һәм балалар барлыгын күрделәр.
36 Ягъкуб уллары манарадагы кешеләрне каты кыйнадылар һәм алар качып киттеләр.
37 Шимун белән Леви аларны куып киттеләр, шунда алар яшеренгән урыннардан унике көчле һәм батыр кеше чыгып килде.
38 Ул унике кеше Шимун белән Левига каршы көчле сугыш алып бардылар, һәм Шимун белән Леви аларны җиңә алмадылар, һәм бу батырлар Шимун белән Левиның калканнарын сындырдылар, һәм берсе кылыч белән Левиның башына сукты, Леви кылычтан курыкканга күрә, кулын аның башына куйды, һәм кылыч Левиның кулына бәрелде, һәм Левиның кулын кисү бик авыр булды.
39 Леви батыр кешенең кылычын кулына алды да, аны көч белән тартып алды, һәм аның белән көчле кешенең башына сукты һәм башын кисеп алды.
40 Шунда унбер кеше Леви белән сугышырга килде, чөнки алар берсенең үтерелгәнен күрделәр, һәм Ягъкуб уллары сугыштылар, ләкин Ягъкуб уллары аларны җиңә алмадылар, чөнки бу кешеләр бик көчле иде.

41 Ягъкуб уллары, аларны җиңә алмауларын күреп, Шимун каты һәм көчле кычкырдылар, һәм унбер көчле кеше Шимунның кычкыру тавышыннан аптырап калды.
42 Яһүд ерактан Шимунның кычкырган тавышын таныды, һәм Нафтали белән Яһүд калканнары белән Шимун белән Левигә йөгерделәр, һәм аларның көчле кешеләр белән сугышканын күрделәр, ләкин калканнары ватылганга күрә, аларны җиңә алмадылар.
43 Нафтали Шимон белән Левинең калканнары сынганын күреп, хезмәтчеләреннән ике калканны алып, Шимон белән Левигә китерде.
44 Шул көнне Шимун, Леви һәм Яһүд өчесе дә унбер көчле кешегә каршы кояш баеганчы сугыштылар, ләкин аларны җиңә алмадылар.
45 Бу хакта Ягъкубка хәбәр иттеләр, һәм ул бик нык кайгырды, һәм ул Раббыга ялварды, һәм ул һәм аның улы Нафтали бу көчле кешеләргә каршы чыктылар.
46 Ягъкуб якынлашты һәм җәясен алды, көчлеләргә якынлашты һәм аларның өч кешесен җәя белән үтерде, ә калган сигезе кире борылды, һәм менә алар белән сугыш алгы һәм арткы яктан бара иде, һәм алар үз гомерләреннән бик куркып, Ягъкуб уллары алдында тора алмадылар, һәм алардан качтылар.
47 Качу вакытында алар үзләренә таба килүче Дан белән Ашерны очраттылар, һәм алар кинәт аларга бәрелделәр, алар белән сугыштылар һәм икесен үтерделәр, ә Яһүд һәм аның кардәшләре аларны куып җиттеләр, калганнарын үтерделәр һәм үтерделәр.
48 Ягъкубның барлык уллары кире кайтып, шәһәр буйлап йөрделәр, кешеләр бармы дип эзләделәр. Алар шәһәрдәге мәгарәдән егермегә якын егет таптылар. Гад белән Ашер аларның барысын да үтерделәр, ә Дан белән Нафтали икенче манарадан качып котылган калган кешеләргә тап булдылар һәм аларның барысын да үтерделәр.
49 Ягъкуб уллары Сартон шәһәренең барлык халкын үтерделәр, ләкин хатын-кызларны һәм балаларны шәһәрдә калдырдылар, ләкин аларны үтермәделәр.
50 Сартон шәһәренең барлык халкы да көчле кешеләр иде, аларның берсе мең кешене куып җитәр иде, ә икесе калган ун мең кешедән кача алмады.
51 Ягъкуб уллары Сартон шәһәренең барлык халкын кылыч белән үтерделәр, шуңа күрә беркем дә аларга каршы тора алмады, һәм хатын-кызларны шәһәрдә калдырдылар.
52 Ягъкуб уллары шәһәрнең барлык табышын алдылар һәм теләгәннәрен тартып алдылар, шәһәрдән көтүләрне, терлекләрне һәм мал-мөлкәтне тартып алдылар, һәм Ягъкуб уллары Сартонга һәм аның халкына Хазарга һәм аның халкына эшләгән кебек эшләделәр, һәм алар борылып китеп бардылар.

39НЧЫ БҮЛЕК

1 Ягъкуб уллары Сартон шәһәреннән чыгып, ике йөз тирсәк чамасы үткәндә, аларга таба килүче Тапнах халкын очраттылар, чөнки алар Тапнах патшасын һәм аның барлык кешеләрен җиңгәннәр иде.
2 Шулай итеп, Тапнах шәһәрендә калганнарның барысы да Ягъкуб уллары белән сугышырга чыктылар һәм Хазар белән Сартоннан тартып алган табышны һәм талауны алардан кире алырга уйладылар.
3 Тапнахның калган кешеләре шул урында Ягъкуб уллары белән сугыштылар, һәм Ягъкуб уллары аларны җиңделәр, һәм алар алардан качтылар, һәм аларны Арбелан шәһәренә кадәр куып җиттеләр, һәм барысы да Ягъкуб уллары алдында егылды.
4 Ягъкуб уллары кире кайтып, Тапнахка, Тапнахтан табыш алырга килделәр. Тапнахка килгәч, алар Арбелан халкының үз кардәшләренең табышын коткарырга чыкканын ишеттеләр. Ягъкуб уллары шәһәрне таларга ун кешесен Тапнахта калдырдылар, һәм алар Арбелан халкына каршы чыктылар.
5 Арбелан кешеләре үз хатыннары белән Ягъкуб уллары белән сугышырга чыктылар, чөнки аларның хатыннары сугышта тәҗрибәле иде, һәм алар дүрт йөзгә якын ир-ат һәм хатын-кыз сугышка чыктылар.
6 Ягъкубның барлык уллары каты тавыш белән кычкырдылар һәм барысы да зур һәм коточкыч тавыш белән Арбелан халкына таба йөгерделәр.
7 Арбелан халкы Ягъкуб улларының кычкыру тавышын, арысланнар тавышы кебек, диңгез һәм аның дулкыннары кебек үкерүләрен ишетте.
8 Ягъкуб улларыннан куркып, аларның йөрәкләрен курку һәм курку биләп алды, һәм алар алардан бик нык куркып, чигенеп, алардан алда шәһәргә качтылар, ә Ягъкуб уллары аларны шәһәр капкасына кадәр куып җиттеләр, һәм алар шәһәрдә аларга тап булдылар.
9 Ягъкуб уллары шәһәрдә алар белән сугыштылар, һәм аларның барлык хатын-кызлары Ягъкуб улларына каршы таш ыргыттылар, һәм шул көн буе кичкә кадәр алар арасында бик каты сугыш булды.
10 Ягъкуб уллары аларны җиңә алмадылар, һәм Ягъкуб уллары бу сугышта һәлак була яздылар, һәм Ягъкуб уллары Раббыга ялвардылар һәм кичкә таба көчләрен тупладылар, һәм Ягъкуб уллары Арбеланда яшәүчеләрнең барысын да, ир-атларны да, хатын-кызларны да, балаларны да кылычтан үткәрделәр.
11 Сартоннан качкан калган кешеләрне дә, Ягъкуб уллары, Арбеланда үтерделәр, һәм Ягъкуб уллары Арбеланда һәм Тапнахта Хазар белән Сартонга эшләгән кебек эшләделәр, һәм хатын-кызлар барлык ирләрнең үлгәнен күргәч, шәһәр түбәләренә менеп, Ягъкуб улларын яңгыр кебек ташлар яудырып үтерделәр.
12 Ягъкуб уллары шәһәргә ашыга-ашыга килеп керделәр һәм барлык хатын-кызларны тотып, кылыч белән үтерделәр, ә Ягъкуб уллары барлык табышны, табышны, көтүләрне, көтүләрне һәм эре терлекләрне тартып алдылар.
13 Ягъкубның уллары Тапнах, Хазар һәм Шило кебек үк, Махнаймага да шулай эшләделәр, һәм алар шул җирдән борылып китеп бардылар.
14 Бишенче көнне Ягъкуб уллары Гааш халкының аларга каршы сугышырга җыелганын ишеттеләр, чөнки алар үз патшаларын һәм гаскәр башлыкларын үтергәннәр иде, чөнки Гааш шәһәрендә ундүрт гаскәр башлыгы бар иде, һәм Ягъкуб уллары беренче сугышта ук аларның барысын да үтергәннәр иде.
15 Шул көнне Ягъкуб уллары сугыш коралларын киеп, Гааш халкына каршы сугышка чыктылар. Гаашта

аморитларның көчле һәм көчле халкы бар иде, һәм Гааш аморитларның барлык шәһәрләре арасында иң көчле һәм иң яхшы ныгытылган шәһәр иде, һәм аның өч дивары бар иде.
16 Ягъкуб уллары Гаашка килеп җиткәч, шәһәр капкаларының бикле булуын күрделәр, тышкы дивар өстендә биш йөзгә якын кеше басып тора иде, ә диңгез буендагы ком кебек күп санлы халык шәһәрнең арткы ягында Ягъкуб улларына һөҗүм итә иде.
17 Ягъкуб уллары шәһәр капкаларын ачарга килделәр, һәм алар якынлашканда, шәһәрнең арткы ягында торучылар урыннарыннан чыгып, Ягъкуб улларын чолгап алдылар.
18 Ягъкуб уллары Гааш халкы арасында калдылар, һәм сугыш аларның алгы ягында да, арткы ягында да барды, һәм дивардагы барлык кешеләр дивардан аларга уклар һәм ташлар ыргыттылар.
19 Яһүд, Гааш кешеләренең үзләрен җиңә алмавын күреп, бик көчле кычкырды. Гааш кешеләренең барысы да Яһүднең кычкыруыннан куркып калдылар, һәм кешеләр аның көчле кычкыруыннан дивардан егылып төштеләр, һәм шәһәр эчендәге һәм тыштагы һәркем үз гомерләреннән бик нык куркты.
20 Ягъкуб уллары шәһәр ишекләрен ватырга якынлашканда, Гааш кешеләре дивар башыннан аларга ташлар һәм уклар ыргыттылар һәм аларны капкадан качырып җибәрделәр.
21 Ягъкуб уллары шәһәр читеннән үзләре белән булган Гааш кешеләренә каршы кайттылар һәм аларны кабакларга суккан кебек каты кыйнадылар, ләкин алар Ягъкуб улларына каршы тора алмадылар, чөнки Яһүднең кычкыруыннан курку һәм курку аларны биләп алды.
22 Ягъкуб уллары шәһәр читендәге барлык кешеләрне үтерделәр, һәм Ягъкуб уллары шәһәргә керергә һәм шәһәр диварлары астына сугышырга якынлаштылар, ләкин алар моны эшли алмадылар, чөнки шәһәрдә калган Гааш халкының барысы да Гааш диварларын һәрьяктан әйләндереп алган иде, шуңа күрә Ягъкуб уллары шәһәргә алар белән сугышырга якын килә алмадылар.
23 Ягъкуб уллары дивар астына сугышыр өчен бер почмакка якынлаштылар, Гааш халкы аларга яңгыр кебек уклар һәм ташлар ыргытты, һәм алар дивар астыннан качтылар.
24 Дивар өстендә торган Гааш халкы, Ягъкуб улларының дивар астыннан аларны җиңә алмавын күреп, Ягъкуб улларын болай дип гаепләделәр:
25 Сезгә нинди хәл булды, сугышта җиңә алмыйсыз? Сез көчле Гааш шәһәре белән һәм аның халкы белән көчсез аморлыларның шәһәрләре белән эшләгән кебек эшли аласызмы? Сез, әлбәттә, безнең арабыздагы көчсезләрне дә шулай эшләдегез һәм аларны шәһәр алдында үтердегез, чөнки алар сезнең кычкыруыгыздан куркып көчсез калдылар.
26 Хәзер сез бу урында сугыша аласызмы? Әлбәттә, сез барыгыз да монда үләчәксез, һәм без сез җимергән шәһәрләр өчен үч алачакбыз.
27 Гааш халкы Ягъкуб улларын бик нык шелтәләделәр һәм аларны үз илаһлары белән хурладылар, дивардан аларга уклар һәм ташлар ыргытуларын дәвам иттеләр.
28 Яһүд һәм аның кардәшләре Гааш халкының сүзләрен ишеткәч, бик нык ачуландылар, һәм Яһүд бу очракта үз Аллаһысына көнләште һәм: «Әй Раббым, ярдәм ит, безгә һәм кардәшләребезгә ярдәм җибәр», – дип кычкырды.
29 Ул, кулында кылычын тотып, бар көче белән еракка йөгерде дә, җирдән сикереп төште, көче җитмәгәнлектән, диварга менде, һәм кылычы кулыннан төшеп китте.
30 Яһүдләр диварга кычкырдылар, һәм дивардагы барлык кешеләр куркып калдылар, кайберләре дивардан шәһәргә егылып төшеп үлделәр, ә диварда калганнары, Яһүдләрнең көчен күргәч, бик куркып, шәһәргә качып киттеләр.
31 Кайберәүләр Яһүд белән диварда сугышырга батырчылык иттеләр, һәм Яһүднең кулында кылыч юклыгын күргәч, аны үтерергә якынлаштылар, һәм аны дивардан туганнарына ташлап китәргә уйладылар. Шәһәрдән егерме кеше аларга ярдәм итәргә килде, алар Яһүдне чолгап алдылар һәм барысы да аңа кычкырдылар, кылычлары белән якынлаштылар, һәм Яһүдне куркыттылар, һәм Яһүд үз туганнарына дивардан кычкырды.
32 Ягъкуб һәм аның уллары дивар астыннан җәяне чыгардылар һәм дивар башындагы өч кешене суктылар, ә Яһүд кычкыруын дәвам итте һәм: «Әй Ходай, безгә ярдәм ит, әй Ходай, безне коткар», – дип кычкырды. Ул дивар өстендә каты тавыш белән кычкырды, һәм кычкыру е953ерактан ишетелде.
33 Бу кычкырудан соң ул тагын кычкырды, һәм Яһүдияне уратып алган дивар өстендәге барлык ирләр куркып калдылар, һәм Яһүдиянең кычкыруыннан һәм калтыравыннан кулларындагы кылычларын ыргыттылар да качтылар.
34 Яһүдләр кулларыннан төшкән кылычларын алдылар, һәм Яһүдләр алар белән сугыштылар һәм аларның егерме кешесен диварда үтерделәр.
35 Сиксәнгә якын ир-ат һәм хатын-кыз шәһәр диварыннан менеп, барысы да Яһүдияне чолгап алды, һәм Йәһвә аларның йөрәкләренә Яһүдиядән курку салды, шуңа күрә алар Аңа якынлаша алмадылар.
36 Ягъкуб һәм аның белән булган һәркем дивар астыннан җәяне чыгардылар һәм диварда ун кешене үтерделәр, һәм алар дивар астына, Ягъкуб белән аның уллары алдында егылдылар.
37 Дивардагы халык, егерме кешесенең егылып төшкәнен күргәч, кылычларын тотып, Яһүдкә таба йөгерде, ләкин Яһүднең көченнән бик нык куркып, аңа якынлаша алмады.
38 Аларның бер көчле кешесе, Аруд исемлесе, Яһүднең башына кылыч белән кагарга дип якынлашты, ләкин Яһүд тиз генә калканын башына куйды, һәм кылыч калканга бәрелде, һәм ул икегә ярылды.
39 Бу көчле кеше, Яһүдне җиңгәннән соң, Яһүдтән куркып, җанын саклап калды. Аяклары диварга тайып китте һәм дивар астындагы Ягъкуб уллары арасына егылды. Ягъкуб уллары аны сугып үтерделәр.
40 Яһүднең башы көчле кешенең сугуыннан авыртты, һәм Яһүд үлемгә якын калды.
41 Яһүд, Дан аны ишеткәч, сугудан килеп чыккан авыртудан диварда кычкырды, һәм аның эчендә ачу

кабынды. Ул торып басты, еракка йөгерде, җирдән сикереп төште һәм ачуыннан тулган көче белән диварга менде.
42 Дан, Яһүдия янындагы диварга килеп җиткәч, дивардагы барлык кешеләр, Яһүдиягә каршы торган кешеләр, икенче диварга менеп, икенче дивардан Дан белән Яһүдкә уклар һәм ташлар ыргыттылар һәм аларны дивардан куып чыгарырга тырыштылар.
43 Уклар һәм ташлар Дан белән Яһүдкә тиде, һәм алар диварда үләргә җыенганнар иде, һәм Дан белән Яһүд дивардан кая гына качсалар да, аларга икенче дивардан уклар һәм ташлар белән һөҗүм иттеләр.
44 Ягъкуб һәм аның уллары әле дә шәһәрнең беренче дивары астында иде, һәм алар икенче диварда яшәгәнлектән, шәһәр халкына җәя тарта алмадылар.
45 Дан белән Яһүд икенче дивардан үзләренә төшкән ташларны һәм укларны күтәрә алмагач, алар икесе дә шәһәр халкы янындагы икенче диварга сикерделәр. Икенче дивардагы шәһәр халкы Дан белән Яһүднең икенче диварга килеп җиткәнен күргәч, кычкырып, диварлар арасына төштеләр.
46 Ягъкуб һәм аның уллары шәһәр халкының кычкыру тавышын ишеттеләр, һәм алар әле дә шәһәр ишегалдында иделәр, һәм алар икенче диварда күренмәгән Дан белән Яһүд өчен борчылдылар.
47 Нафтали ачу белән көч белән менеп, шәһәрдә ишеткән кычкыру тавышларының сәбәбен күрер өчен беренче диварга сикерде. Иссахар белән Зебулун шәһәр ишекләрен ватып керергә якынлаштылар, һәм шәһәр капкаларын ачып, шәһәргә керделәр.
48 Нафтали беренче дивардан икенчесенә сикереп төште һәм абыйларына ярдәм итәргә килде, һәм дивар өстендәге Гааш халкына ярдәм итәргә килде, чөнки Нафтали абыйларына ярдәм итәргә килгән өченче кеше икәнен күреп, барысы да качып, шәһәргә төштеләр. Ягъкуб, аның барлык уллары һәм барлык егетләре шәһәргә алар янына килделәр.
49 Яһүд, Дан һәм Нафтали шәһәр диварыннан төшеп, шәһәр халкын куып бардылар, ә Шимун белән Леви шәһәр читеннән килгәннәр иде, алар капка ачылганын белмәгәннәр, шуңа күрә алар диварга менеп, шәһәргә, туганнары янына төштеләр.
50 Шәһәр халкы барысы да шәһәргә төшкән иде, һәм Ягъкуб уллары төрле якка килеп җиттеләр, һәм сугыш аларга каршы алгы яктан да, арттан да барды, һәм Ягъкуб уллары аларны коточкыч кыйнадылар һәм егерме меңгә якын ир-атны һәм хатын-кызны үтерделәр, берсе дә Ягъкуб улларына каршы тора алмады.
51 Кан шәһәрдә күпләп агып торды, ул су агымы кебек иде, һәм кан шәһәрнең читенә, Бетхорин чүленә кадәр агып төште.
52 Бетхорин халкы Гааш шәһәреннән агып торган канны ерактан күрде, һәм араларыннан җитмешләп кеше канны күрергә йөгерде һәм кан булган урынга килде.
53 Алар кан эзеннән бардылар һәм Гааш шәһәренең диварына килеп җиттеләр. Алар шәһәрдән кан агуын күрделәр, һәм Гааш халкының елавын ишеттеләр, чөнки ул күккә күтәрелде, һәм кан су агымы кебек мул ага иде.
54 Ягъкубның барлык уллары Гааш халкын үтерделәр һәм кичкә кадәр аларны үтерделәр, егерме меңгә якын ир-ат һәм хатын-кыз, һәм Хорин халкы: «Бу, әлбәттә, еврейләрнең эше, чөнки алар әле дә амориларның барлык шәһәрләрендә сугыш алып баралар», – диделәр.
55 Шул кешеләр ашыктылар һәм Бетхоринга йөгерделәр, һәрберсе үз сугыш коралларын алдылар һәм Бетхорин халкына, сугыш коралларын киеп, Ягъкуб уллары белән сугышырга барырга кычкырдылар.
56 Ягъкуб уллары Гааш халкын үтергәннән соң, шәһәр буйлап йөреп, үтерелгәннәрнең барысын да таладылар. Шәһәрнең иң эчке өлешенә килеп җиткәч, алар өч бик көчле кешегә юлыктылар, һәм аларның кулларында кылыч юк иде.
57 Ягъкуб уллары алар торган урынга килеп җиттеләр, һәм көчле кешеләр качып киттеләр, һәм аларның берсе Зебулунны тотып алды. Ул аны кечкенә буйлы яшь егет күрде һәм көче белән җиргә екты.
58 Ягъкуб кылычы белән аның янына йөгерде, һәм Ягъкуб аның биленнән астарак кылыч белән сугып, аны икегә кисте, һәм гәүдә Зебулун өстенә төште.
59 Икенчесе якынлашты да, Ягъкубны җиргә егар өчен тотып алды, ә Ягъкуб аңа борылып кычкырды, ә Шимун белән Леви йөгереп барып, аның янбашларына кылыч белән суктылар һәм җиргә егып салдылар.
60 Көчле кеше ярсудан һәм көчтән торып басты, һәм Яһүд, ул аякка басарга өлгермичә, аның янына килеп, кылыч белән башына сукты, һәм аның башы ярылып үлде.
61 Өченче көчле кеше, иптәшләренең үтерелүен күреп, Ягъкуб улларыннан качты, һәм Ягъкуб уллары аны шәһәрдә куып йөрделәр; көчле кеше качып барганда, ул шәһәр халкының кылычларының берсен тапты, аны алды һәм Ягъкуб улларына борылып, алар белән шул кылыч белән сугышты.
62 Көчле кеше Яһүдкә кылыч белән башына сугарга йөгерде, ләкин Яһүднең кулында калкан юк иде; һәм ул аны сугарга омтылганда, Нафтали ашыгыч рәвештә аның калканын алып, Яһүднең башына кадады, һәм көчле кешенең кылычы Нафталиның калканына тиде, һәм Яһүд кылычтан котылып калды.
63 Шимун белән Леви көчле кешегә кылычлары белән һөҗүм иттеләр һәм аңа кылычлары белән көч белән суктылар, һәм ике кылыч көчле кешенең гәүдәсенә керде һәм аны озынлыгы буенча икегә бүлде.
64 Ягъкуб уллары шул вакытта өч көчле кешене һәм Гааш халкын үтерделәр, һәм көн батып бара иде.
65 Ягъкубның уллары Гааш тирәсендә йөрделәр һәм шәһәрнең барлык табышын, хәтта балаларны һәм хатын-кызларны да, исән калдырмадылар. Ягъкубның уллары Гааш белән Сартон белән Шилога кылган кебек эшләделәр.

40НЧЫ БҮЛЕК

1 Ягъкубның уллары Гааштан алынган барлык табышны алып киттеләр һәм төнлә шәһәрдән чыгып киттеләр.
2 Алар Бетхорин сараена таба баралар иде, һәм Бетхорин халкы аларны каршы алырга сарайга бара

иде, һәм шул төнне Ягъкуб уллары Бетхорин сараенда Бетхорин халкы белән сугыштылар.
3 Бетхорин халкының барысы да көчле кешеләр иде, аларның берсе дә мең кешедән кача алмады, һәм алар шул төндә сарайга каршы сугыштылар, һәм аларның кычкырулары шул төндә ерактан ишетелде, һәм аларның кычкыруларыннан җир тетрәде.
4 Ягъкубның барлык уллары да бу кешеләрдән куркалар иде, чөнки алар караңгыда сугышырга күнекмәгәннәр иде, һәм алар бик нык аптырашта калдылар. Ягъкубның уллары Раббыга ялварып: «Әй Раббым, безгә ярдәм ит, безне коткар, без бу сөннәтсез кешеләрнең кулыннан үлмәсбез», – диделәр.
5 Раббы Ягъкуб улларының тавышын тыңлады, һәм Раббы Бетхорин халкын зур курку һәм чуалышка салды, һәм алар төн караңгылыгында бер-берсе белән сугыштылар һәм бер-берсен бик күп итеп кыйнадылар.
6 Ягъкуб уллары, Раббының бу кешеләр арасында бозыклык рухы җибәргәнен һәм һәрберсенең үз якыны белән сугышканын белеп, Бетхорин халкының төркемнәреннән чыгып, Бетхорин кальгасенең түбән төшүенә кадәр һәм аннан да ераккарак киттеләр, һәм шул төнне егетләре белән шунда имин генә туктадылар.
7 Бетхорин халкы төне буе сугышты, берсе туганы белән, икенчесе күршесе белән сугышты, һәм алар сарай буйлап һәрьяклап кычкырдылар, аларның кычкыруы ерактан ишетелде, һәм бөтен җир тетрәде, чөнки алар җирдәге барлык кешеләрдән көчлерәк иделәр.
8 Шул төндә кәнганлыларның, хетлыларның, амориларның, хивиларның шәһәрләрендәге барлык кешеләр, һәм шулай ук Иорданның аргы ягындагы барлык кәнган патшалары кычкыру тавышын ишетте.
9 Алар әйттеләр: «Чыннан да, бу җиде шәһәргә каршы сугышкан яһүдләрнең сугышлары, һәм кем бу яһүдләргә каршы тора алыр?»
10 Ханаан шәһәрләрендә яшәүчеләр һәм Иорданның аргы ягында яшәүчеләр Ягъкуб улларыннан бик куркып: «Менә безгә дә шул шәһәрләргә нәрсә эшләнсә, безгә дә шулай эшләнәчәк, чөнки аларның көчле көченә кем каршы тора алыр?» – диделәр.
11 Шул төндә хоринлыларның кычкырулары бик көчле булды һәм көчәя барды; алар иртәнгә кадәр бер-берсен кыйнадылар, һәм аларның күбесе үтерелде.
12 Иртәнге ату белән Ягъкубның барлык уллары да таң ату белән торып, сарайга киттеләр һәм Хорин халкының калганнарын коточкыч рәвештә кыйнадылар, һәм алар барысы да сарайда үтерелделәр.
13 Алтынчы көн килеп җитте, һәм Ханаан халкының барысы да ерактан Бетхорин халкының Бетхорин сараенда үле килеш ятканын һәм бәрәннәр һәм кәҗәләр мәетләре кебек таралганын күрделәр.
14 Ягъкуб уллары Гааштан алган барлык табышны алып, Бетхоринга киттеләр. Алар шәһәрне диңгез комы кебек кешеләр белән тулы дип таптылар һәм алар белән сугыштылар, һәм Ягъкуб уллары аларны кичкә кадәр шунда үтерделәр.
15 Ягъкубның уллары Гааш белән Тапнахка, Хазарга, Сартонга һәм Шилога нәрсә эшләгән булсалар, Бетхоринга да шулай эшләделәр.
16 Ягъкубның уллары Бетхориннан һәм шәһәрләрдән алынган барлык табышны үзләре белән алып киттеләр, һәм шул ук көнне алар өйләренә, Шехемгә, кайтып киттеләр.
17 Ягъкуб уллары Шехем шәһәренә кайтып җиттеләр, шәһәрдән читтә калдылар, аннары сугыштан соң шунда ял иттеләр һәм төне буе шунда үткәрделәр.
18 Аларның барлык хезмәтчеләре, шәһәрләрдән тартып алган барлык табышлары белән бергә, шәһәрдән чыгып киттеләр һәм шәһәргә кермәделәр, чөнки алар: «Бәлки, безгә каршы тагын сугышлар булыр һәм алар безне Шекемдә камап алырга килерләр», – диделәр.
19 Ягъкуб, аның уллары һәм хезмәтчеләре шул төнне һәм икенче көнне Хамордан биш шекелгә сатып алган җир кишәрлегендә калдылар, һәм алар кулга алган бар нәрсә дә алар белән иде.
20 Ягъкуб уллары яулап алган барлык табыш диңгез буендагы ком кебек зур кырда иде.
21 Бу җирнең халкы аларны ерактан күзәтте, һәм бу җирнең барлык халкы бу эшне эшләгән Ягъкуб улларыннан курка иде, чөнки борынгы заманнардан бирле бернинди патша да мондый эшне эшләмәгән иде.
22 Ханаанлыларның җиде патшасы Ягъкуб уллары аркасында җаннарыннан бик курыкканга күрә, Ягъкуб уллары белән тынычлык урнаштырырга карар кылдылар.
23 Шул көнне, җиденче көнне, Хеврон патшасы Яфия Ай патшасына, Гибеон патшасына, Шалем патшасына, Адуламан патшасына, Лахиш патшасына, Хазар патшасына һәм аларның буйсынуындагы барлык Ханаан патшаларына яшерен рәвештә хәбәр җибәрде:
24 Минем белән барыгыз һәм минем яныма килегез, без Ягъкуб уллары янына барыйк. Мин алар белән тынычлык төзермен һәм алар белән килешү төзимен. Юкса сезнең барлык җирләрегез дә Ягъкуб уллары кылычлары белән юк ителмәсен, сез ишеткән һәм күргәнчә, алар Шехем һәм аның тирәсендәге шәһәрләр белән кылган кебек.
25 Син минем яныма килгәндә, күп кеше белән килмә, һәр патша үзенең өч баш гаскәриен, һәр гаскәри үзенең өч түрәсен алып килсен.
26 Һәм барыгыз да Хевронга килегез, без Ягъкуб уллары янына барырбыз һәм алардан безнең белән тынычлык килешүе төзергә үтенербез.
27 Һәм бу патшаларның барысы да Хеврон патшасы җибәргәнчә эшләделәр, чөнки алар барысы да аның киңәше һәм боерыгы буенча иделәр, һәм Ханаан патшаларының барысы да Ягъкуб уллары янына барып, алар белән тынычлык төзергә җыелдылар; һәм Ягъкуб уллары кире кайтып, Шехемдәге кырга киттеләр, чөнки алар җир патшаларына ышанмадылар.
28 Ягъкуб уллары кайтып, ун көн буе шул җир кишәрлегендә калдылар, һәм алар белән сугышырга беркем дә килмәде.
29 Ягъкуб уллары сугыш күренмәвен күргәч, барысы да җыелып, Шехем шәһәренә киттеләр, ә Ягъкуб уллары Шехемдә калдылар.
30 Кырык көн үткәч, аморийларның барлык патшалары, барлык урыннарыннан җыелып, Хевронга, Хеврон патшасы Яфия янына килделәр.

31 Ягъкуб уллары белән тынычлык төзергә Хевронга килгән патшалар саны егерме бер патша иде, алар белән килгән гаскәр башлыклары саны алтмыш тугыз, ә аларның кешеләре йөз сиксән тугыз иде, һәм бу патшаларның барысы да һәм аларның кешеләре Хеврон тавында ял иттеләр.
32 Хеврон патшасы өч башлыгы һәм тугыз кешесе белән юлга чыкты, һәм бу патшалар Ягъкуб уллары янына тынычлык урнаштырырга барырга булдылар.
33 Алар Хеврон патшасына: «Син безнең алда кешеләрең белән бар, һәм безнең өчен Ягъкуб улларына сөйлә, без синең артыннан барырбыз һәм синең сүзләреңне расларбыз», – диделәр. Хеврон патшасы шулай эшләде.
34 Ягъкуб уллары Ханаан патшаларының барысы да Хевронда җыелып ял итүләрен ишеттеләр. Ягъкуб уллары үзләренең дүрт хезмәтчесен шымчы итеп җибәрделәр: «Барыгыз, бу патшаларны карагыз, аларның кешеләрен тикшерегез, алар азмы яки күпме икәнен, әгәр алар аз булса, барысын да санагыз һәм кире кайтыгыз».
35 Ягъкубның хезмәтчеләре яшерен рәвештә бу патшалар янына бардылар һәм Ягъкуб уллары кушканча эшләделәр, һәм шул көнне алар Ягъкуб уллары янына кайтып килделәр һәм аларга әйттеләр: «Без шул патшалар янына бардык, һәм алар аз гына, һәм без аларның барысын да санадык, һәм менә алар ике йөз сиксән сигез патша һәм кеше иде».
36 Ягъкуб уллары: «Алар аз гына, шуңа күрә без барыбыз да аларга бармаячакбыз», – диделәр. Иртән Ягъкуб уллары торып, араларыннан алтмыш ике кешене сайладылар, ә Ягъкуб улларыннан ун кеше алар белән киттеләр; һәм алар сугыш коралларын киделәр, чөнки алар: «Алар безнең белән сугышырга киләләр», – диделәр, чөнки алар үзләре белән тынычлык урнаштырырга киләчәген белмәделәр.
37 Ягъкубның уллары үз хезмәтчеләре белән Шехем капкасына, шул патшалар янына бардылар, һәм аларның әтиләре Ягъкуб алар белән иде.
38 Алар чыгып киткәч, Хеврон патшасы, аның өч башлыгы һәм тугыз кешесе юл буйлап Ягъкуб улларына каршы киләләр иде. Ягъкуб уллары күзләрен күтәреп, ерактан Хеврон патшасы Яфиянең һәм аның башлыкларының аларга таба килүен күрделәр. Ягъкуб уллары Шехем капкасы янында туктадылар һәм алга бармадылар.
39 Хеврон патшасы һәм аның гаскәр башлыклары алга бардылар, аннары ул Ягъкуб улларына якынлашты, һәм ул һәм аның гаскәр башлыклары аларга җиргә кадәр баш иделәр, ә Хеврон патшасы үзенең гаскәр башлыклары белән Ягъкуб һәм аның уллары алдында утырды.
40 Ягъкубның уллары аңа: «Сиңа нәрсә булды, Хеврон патшасы? Ни өчен бүген безгә килдең? Бездән нәрсә сорыйсың?» – диделәр. Хеврон патшасы Ягъкубка: «Хезмәттәшем, бүген барлык кәнган патшалары да синең белән тынычлык урнаштырырга килделәр», – диде.
41 Ягъкуб уллары Хеврон патшасының сүзләрен ишеттеләр һәм аның тәкъдимнәренә ризалашмадылар, чөнки Ягъкуб уллары аңа ышанмадылар, чөнки алар Хеврон патшасы аларга алдакчы сүзләр әйткән дип уйладылар.
42 Хеврон патшасы Ягъкуб улларының сүзләреннән аларның аның сүзләренә ышанмаганнарын белде, һәм Хеврон патшасы Ягъкубка якынрак килеп, аңа болай диде: «Хөкем, сездән шуны сорыйм: бу патшаларның барысы да сезгә тынычлык белән килгәннәр, чөнки алар барлык кешеләре белән дә, сугыш кораллары белән дә килмәгәннәр, чөнки алар минем хуҗамнан һәм аның улларыннан тынычлык сорарга килгәннәр».
43 Ягъкуб уллары Хеврон патшасына җавап биреп: «Бу патшаларның барысына да җибәр, әгәр безгә дөресен әйтсәң, һәрберсе безнең алдыбызда аерым килсен, әгәр алар коралсыз килсәләр, без аларның бездән тынычлык эзләгәннәрен белербез», – диделәр.
44 Хеврон патшасы Яфия үзенең бер кешесен патшалар янына җибәрде, һәм алар барысы да Ягъкуб уллары алдына килеп, аларга җиргә кадәр баш иделәр. Бу патшалар Ягъкуб һәм аның уллары алдында утырдылар һәм аларга болай диделәр:
45 Синең аморий патшаларына кылычың һәм көчле кулың белән нәрсә эшләгәнеңне ишеттек, хәтта беркем дә синең алдыңда басып тора алмады, һәм без үз гомеребез өчен синнән курыктык, чөнки алар белән булган кебек, безгә дә шулай булмас иде.
46 Шуңа күрә без сезнең янытызга тынычлык килешүе төзергә килдек, һәм хәзер безнең белән тынычлык һәм хакыйкать килешүе төзегез, без сезгә катнашмаган кебек, сез дә безгә катнашмагыз.
47 Ягъкуб уллары, чыннан да, алардан тынычлык эзләп килгәннәрен аңладылар, һәм Ягъкуб уллары аларны тыңладылар һәм алар белән килешү төзеделәр.
48 Ягъкуб уллары аларга каршы чыкмаска ант иттеләр, һәм Ханаан патшаларының барысы да аларга ант иттеләр, һәм Ягъкуб уллары шул көннән башлап аларны салым түләүче иттеләр.
49 Шуннан соң бу патшаларның барлык башлыклары да үз кешеләре белән Ягъкуб алдына килделәр, Ягъкуб белән аның улларына бүләкләр тотып, аңа җиргә кадәр баш иделәр.
50 Шуннан соң бу патшалар Ягъкуб улларын өндәп, амориларның җиде шәһәреннән яулап алган барлык табышны кире кайтаруларын үтенделәр, һәм Ягъкуб уллары шулай эшләделәр, һәм алар яулап алган бар нәрсәне – хатын-кызларны, балаларны, терлекләрне һәм тартып алган барлык табышны кире кайтардылар, һәм аларны җибәрделәр, һәм алар һәрберсе үз шәһәренә кайтып киттеләр.
51 Һәм бу патшаларның барысы да Ягъкуб улларына тагын баш иделәр, һәм ул көннәрдә аларга күп бүләкләр җибәрделәр яки алып килделәр, һәм Ягъкуб уллары бу патшаларны һәм аларның кешеләрен җибәрделәр, һәм алар тыныч кына үз шәһәрләренә киттеләр, һәм Ягъкуб уллары да үз өйләренә, Шехемгә, кайттылар.
52 Шул көннән башлап, Исраил балалары Кәнган җирен мирас итеп алганчы, Ягъкуб уллары белән Кәнган патшалары арасында тынычлык урнашты.

41 нче БҮЛЕК

1 Ел башында Ягъкуб уллары Шехемнан күченеп киттеләр һәм Хевронга, әтиләре Исхак янына килделәр һәм анда яшәделәр, ләкин көтүләрен һәм көтүләрен көн саен Шехемдә көттеләр, чөнки ул көннәрдә анда яхшы һәм туклыклы көтүлек бар иде, һәм Ягъкуб, аның уллары һәм аларның барлык гаиләсе Хеврон үзәнлегендә яшәделәр.
2 Шул көннәрдә, Ягъкубның йөз алтынчы елында, Ягъкубның Паддан-Арамнан килгән унынчы елында, Ягъкубның хатыны Лия вафат булды; ул Хевронда илле бер яшендә вафат булды.
3 Ягъкуб һәм аның уллары аны Хеврондагы Махпела кыры мәгарәсенә күмделәр. Ибраһим аны хет улларыннан җирләү өчен сатып алган иде.
4 Ягъкуб уллары әтиләре белән Хеврон үзәнлегендә яшәгәннәр, һәм бу җирнең барлык халкы аларның көчен белгәннәр, һәм аларның даны бөтен илгә таралган.
5 Ягъкуб улы Йосыф һәм аның абыйсы Биньямин, Ягъкубның хатыны Рәхиләдән туган уллары, ул көннәрдә әле яшь иде, һәм алар амориларның барлык шәһәрләрендәге сугышларда туганнары белән бергә чыкмадылар.
6 Йосыф абыйларының көчен һәм бөеклеген күргәч, аларны мактады һәм мактады, ләкин үзен алардан өстен күрде һәм үзләрен алардан өстен күрде; әтисе Ягъкуб та аны башка улларыннан да күбрәк яратты, чөнки ул аның картлык чорындагы улы иде, һәм аңа булган мәхәббәте аркасында аңа төрле төстәге күлмәк текте.
7 Йосыф әтисенең аны абыйларыннан күбрәк яратуын күргәч, үзен абыйларыннан өстен күрде һәм атасына алар турында начар хәбәрләр җиткерде.
8 Ягъкубның уллары Йосыфның аларга карата булган бөтен тәртибен һәм әтиләренең аны башкалардан да күбрәк яратуын күреп, аны нәфрәт иттеләр һәм аның белән бөтен көн тыныч сөйләшә алмадылар.
9 Йосыф унҗиде яшьтә иде, һәм ул әле дә үзен абыйларыннан өстен күрә иде, һәм үзен алардан өстен куярга уйлый иде.
10 Шул вакытта ул төш күрде. Ул абыйлары янына килеп, төшен сөйләде һәм аларга болай диде: «Мин төш күрдем, без барыбыз да басудагы бөҗраларны бәйләп утырабыз. Минем бөҗрам күтәрелеп җиргә төште, ә сезнең бөҗраларыгыз аны әйләндереп алып, аңа баш иделәр».
11 Кардәшләре аңа җавап биреп: «Бу күргән төшеңнең мәгънәсе нәрсәдә? Син йөрәгеңдә безгә патшалык итәргә яки хакимлек итәргә уйлыйсыңмы?» – диделәр.
12 Ул барыбер килеп, бу хакта әтисе Ягъкубка сөйләде, һәм Ягъкуб Йосыфның сүзләрен ишеткәч, аны үпте, һәм Ягъкуб Йосыфны фатихалады.
13 Ягъкубның уллары әтиләренең Йосыфны фатихалаганын һәм аны үпкәнен, һәм аның аны бик нык яратуын күргәч, аңа көнләштеләр һәм аны тагын да ныграк нәфрәт иттеләр.
14 Шуннан соң Йосыф тагын бер төш күрде һәм төшен абыйлары алдында әтисенә сөйләде, ә Йосыф әтисенә һәм абыйларына болай диде: «Менә мин тагын бер төш күрдем, һәм кояш, ай һәм унбер йолдыз миңа баш иделәр».
15 Әтисе Йосыфның сүзләрен һәм төшен ишетте, һәм абыйларының бу хәл өчен Йосыфны нәфрәт итүләрен күреп, Ягъкуб Йосыфны абыйлары алдында бу хәл өчен шелтәләде: «Син күргән бу төшнең һәм үзеңнән өлкәнрәк абыйларың алдында үзеңне мактавыңның мәгънәсе нидә?»
16 Син боларны әйтерсең, мин, әниең һәм унбер туганың килеп, сиңа баш иербез дип уйлыйсыңмы?
17 Абыйлары аның сүзләре һәм төшләре өчен көнләштеләр, һәм аны нәфрәт итүләрен дәвам иттеләр, ә Ягъкуб бу төшләрне күңелендә саклады.
18 Бер көнне Ягъкуб уллары әтиләренең көтүен Шехемгә көтәргә киттеләр, чөнки ул вакытта алар әле дә көтүчеләр иде; һәм Ягъкуб уллары ул көнне Шехемдә көтүдә булганда, алар тоткарландылар, һәм көтү җыю вакыты үтеп китте, һәм алар әле килеп җитмәделәр.
19 Ягъкуб улларының Шекемдә тоткарланганын күреп, эченнән генә: «Бәлки, Шекем халкы аларга каршы сугышырга чыккандыр, шуңа күрә алар бүген килергә тоткарлангандыр», – диде.
20 Ягъкуб улы Йосыфны чакырып алды һәм аңа болай дип боерды: «Менә бүген синең туганнарың Шехемдә көтүдә йөриләр, ә алар әле кайтмадылар; хәзер бар да, алар кайда икәнен кара, һәм миңа туганнарыңның хәле һәм көтүнең хәле турында хәбәр китер».
21 Ягъкуб улы Йосыфны Хеврон үзәнлегенә җибәрде, ә Йосыф абыйларын Шехемгә алып кайтты, ләкин аларны таба алмады. Йосыф абыйларының кая борылганын карарга Шехем янындагы кыр буйлап йөрде, ләкин чүлдә юлын югалтты, һәм кайсы якка барырга белмәде.
22 Ходай фәрештәсе аны кырга таба юлда адашып йөргәндә тапты, һәм Йосыф Ходай фәрештәсенә: «Мин туганнарымны эзлим; син аларның кайда ашаганын ишетмәдеңме?» – диде. Ходай фәрештәсе Йосыфка: «Мин синең туганнарыңның монда ашаганын күрдем, һәм аларның Дотанга ашарга барырга җыенуларын әйтүләрен ишеттем», – диде.
23 Йосыф Раббы фәрештәсенең тавышына колак салды һәм Дотандагы туганнары янына китте. Ул аларны Дотанда көтү көткәндә тапты.
24 Йосыф абыйлары янына килде, һәм алар янына якынлашканчы, аны үтерергә карар кылдылар.
25 Шимун үз туганнарына болай диде: «Менә бүген төш күргән кеше безгә килә, шуңа күрә килегез, аны үтерик һәм чүлдәге чокырларның берсенә ташлыйк, ә әтисе аны бездән эзләп тапса, без аны явыз җанвар ашаган дип әйтербез».
26 Рубен абыйларының Йосыф турындагы сүзләрен ишеткәч, аларга болай диде: «Сез моны эшләмәгез, чөнки без атабыз Ягъкубка ничек карый алабыз? Аны бу чокырга ташлагыз, үлсен өчен, ләкин аның канын түгү өчен кул сузмагыз. Рубен моны аны алар кулыннан коткару һәм атасына кайтару өчен әйтте».
27 Йосыф абыйлары янына килгәч, алар алдына утырды, һәм алар аңа ташландылар һәм аны тотып алып җиргә суктылар, өстендәге төрле төстәге күлмәген салдылар.
28 Алар аны алып чокырга ташладылар, чокырга су юк иде, еланнар һәм чаяннар гына бар иде. Йосыф чокырга

кергән еланнар һәм чаяннардан курыкты. Йосыф каты тавыш белән кычкырды, һәм Раббы еланнарны һәм чаяннарны чокырга яшерде, һәм алар Йосыфка бернинди зыян китермәделәр.
29 Йосыф чокырдан абыйларына кычкырып әйтте: «Мин сезгә нәрсә эшләдем, нинди гөнаһ кылдым? Ни өчен сез минем өчен Раббыдан курыкмыйсыз? Мин сезнең сөякләрегездән һәм тәнегездән түгелме, һәм Ягъкуб сезнең атагыз түгелме, минем атам түгелме? Ни өчен бүген миңа шулай эшлисез, һәм сез ничек безнең атабыз Ягъкубка карый аласыз?»
30 Ул кычкырып, чокырдан туганнарын чакырды һәм болай диде: «И Яһүд, Шимун һәм Леви, туганнарым, мине караңгылыктан күтәрегез, бүген миңа шәфкать күрсәтергә килегез, Раббы балалары, этием Ягъкуб балалары. Әгәр мин сезгә гөнаһ кылсам, сез Ибраһим, Исхак һәм Ягъкуб балалары түгелме? Әгәр алар ятимне күрсәләр, аңа кызгандылар, ач кешегә ашарга икмәк бирделәр, сусаган кешегә су эчерделәр, ялангач кешегә киемнәр киделәр!»
31 Ә син ничек инде кардәшеңә карата кызгануыңны яшерәсең, чөнки мин синең тәнеңнән һәм сөягеңнән, һәм әгәр мин сиңа гөнаһ кылган булсам, син моны этием аркасында эшләрсең!
32 Йосыф бу сүзләрне чокырдан әйтте, ләкин абыйлары аны тыңлый да, аның сүзләренә колак та сала алмадылар, ә Йосыф чокырда елый-елый иде.
33 Йосыф болай диде: «Кайчандыр этием бүген белсә иде, абыйларым миңа нәрсә эшләгәннәрен һәм бүген миңа нәрсә әйткәннәрен».
34 Аның барлык туганнары да чокырда аның кычкыруын һәм елаганын ишеттеләр, һәм аның туганнары чокырдан чыгып киттеләр, чөнки алар Йосыфның кычкыруын һәм чокырда аның елаганын ишетмәделәр.

42 нче БҮЛЕК

1 Алар барып, каршы якка, җәядән ату кадәр еракылыкта утырдылар. Анда икмәк ашарга утырдылар. Ашап утырганда, аның белән нәрсә эшләргә, аны үтерергәме яки этисенә кайтарыргамы, дип киңәшләштеләр.
2 Алар киңәшне тотып торганда, күзләрен күтәрделәр һәм күрделәр: ерактан Гилад юлы буйлап Мисырга төшә торган Исмаиллыларның төркеме килә иде.
3 Яһүд аларга болай диде: «Әгәр без туганыбызны үтерсәк, безгә нинди файда булачак? Бәлки, Аллаһы аны бездән таләп итәр; шуңа күрә сез аңа мондый киңәш бирәчәксез: менә бу исмаиллеләр Мисырга баралар.
4 Шуңа күрә хәзер, әйдәгез, аны аларга тапшырыйк, һәм аңа кулыбызны салмыйк, алар аны үзләре белән алып барырлар, һәм ул җир халкы арасында югалыр, һәм без аны үз кулларыбыз белән үтермәячәкбез. Бу тәкъдим аның кардәшләренә ошады, һәм алар Яһүднең сүзе буенча эшләделәр.
5 Алар бу хакта сөйләшеп утырганда, Исмаил халкы килеп җиткәнче, Мадианнан җиде сәүдәгәр үтеп китте. Алар үтеп барганда, сусадылар, күзләрен күтәреп, Йосыф күмелгән чокырны күрделәр. Карасалар, аның өстендә төрле кошлар очып йөри иде.
6 Ә теге мадианлылар чокырга су эчәргә йөгерделәр, чөнки анда су бар дип уйладылар. Чокырга килеп җиткәч, алар чокырга Йосыфның елавын ишеттеләр һәм чокырга карадылар, һәм анда чибәр, матур егет бар иде.
7 Алар аны чакырып: «Син кем, сине монда кем алып килдең, сине чүлдәге бу чокырга кем урнаштырды?» – диделәр. Алар барысы да Йосыфны күтәрергә булыштылар, аны чокырга чыгардылар, алып чыктылар, аннары юлларына киттеләр һәм абыйлары янынан үтеп киттеләр.
8 Алар аларга: «Ни өчен сез безнең колыбызны үзебездән алып китеп барасыз? Без бу егетне чокырга ташладык, чөнки ул безгә каршы чыкты, ә сез аны алып чыгып, алып китегез; хәзер колыбызны кире кайтарыгыз», – диделәр.
9 Мидианлылар Ягъкуб улларына җавап биреп: «Бу сезнең хезмәтчегезме, әллә бу кеше сезгә хезмәт итәме? Бәлки, сез барыгыз да аның хезмәтчеләредер, чөнки ул сезнең һәрберегездән матуррак һәм хөрмәтлерәк, һәм ни өчен сез барыгыз да безгә ялган сөйлисез?» – диделәр.
10 Шуңа күрә без хәзер синең сүзләреңә колак салмаячакбыз һәм сиңа колак салмаячакбыз, чөнки без егетне чүлдәге чокырда таптык һәм аны тотып алдык; шуңа күрә без алга барачакбыз.
11 Ягъкубның барлык уллары да алар янына килеп, торып бастылар һәм: «Колыбызны кире кайтарыгыз, ни өчен сез барыгыз да кылычтан үләчәксез?» – диделәр. Мидианлылар аларга каршы кычкырдылар, алар кылычларын чыгардылар һәм Ягъкуб уллары белән сугышырга якынлаштылар.
12 Шунда Шимун утырган урыныннан торып, аларга каршы җиргә сикереп төште, кылычын чыгарды һәм Мидиан халкына якынлашты. Ул алар алдында көчле кычкырды, хәтта аның кычкыруы ерактан ишетелде, һәм Шимунның кычкыруыннан җир тетрәде.
13 Шимуннан һәм аның кычкыруыннан мадианлылар куркып калдылар, йөзтүбән егылдылар һәм бик нык куркып калдылар.
14 Шимун аларга болай диде: «Чынлыкта, мин Шимун, Ягъкуб улы, яһүд, мин бары тик минем абыем белән генә Шехем шәһәрен һәм аморлыларның шәһәрләрен җимердем; Аллаһы миңа да шулай эшләсен, әгәр сезнең барлык кардәшегез, Мидиан халкы һәм Ханаан патшалары, сезнең белән барса, алар миңа каршы сугыша алмаслар».
15 Шуңа күрә хәзер син алган егетне безгә кире кайтар, мин синең тәнеңне күк кошларына һәм җир хайваннарына бирмәсмен.
16 Мидианлылар Шимуннан тагын да курка башладылар, һәм алар Ягъкуб улларына курку һәм үҗәтлек белән якынлашып, кызгану белән:
17 Син, әлбәттә, егетнең синең хезмәтчең икәнен әйттең, һәм ул сиңа каршы фетнә күтәрде, шуңа күрә син аны чокырга ташладың; аннары хуҗасына каршы фетнә күтәргән хезмәтче белән нәрсә эшләрсең? Хәзер аны безгә сат, һәм без сиңа аның өчен кирәк булган бар нәрсәне дә бирербез; һәм Раббы моны эшләргә риза булды, чөнки Ягъкуб уллары үз туганнарын үтермәсләр.

18 Мидианлылар Йосыфның чибәр һәм күркәм булуын күреп, аны бик теләп, абыйларыннан сатып алырга ашыктылар.
19 Ягъкуб уллары мадианлыларның сүзләренә колак салып, абыйлары Йосыфны егерме көмеш тәңкәгә саттылар, ә абыйлары Рубен алар белән юк иде, һәм мадианлылар Йосыфны алып, Гилеадка юл тоттылар.
20 Алар юлдан баралар иде. Мидианлылар егетне сатып алганнары өчен тәүбә иттеләр һәм берсе икенчесенә: «Без бу егетне яһүдләрдән алып, нишләдек соң? Ул чибәр һәм яратылган иде», – диделәр.
21 Бәлки, бу егетне еврейләр җиреннән урлаганнардыр, ни өчен без моны эшләдек соң? Әгәр аны эзләсәләр һәм безнең кулыбызда тапсалар, без аның аша үләчәкбез.
22 Чыннан да, аны безгә нык һәм көчле кешеләр сатканнар, сез бүген күргән кешенең көчен; бәлки, алар аны үз көчләре һәм көчле куллары белән җиреннән урлаганнардыр, һәм шуңа күрә без аларга биргән аз гына бәягә сатканнардыр.
23 Алар шулай сөйләшеп утырганда, карадылар, һәм башта килә торган, Ягъкуб уллары күргән Исмаиллеләрнең төркеме Мадианлыларга таба килә иде. Мидианлылар бер-берсенә: «Әйдәгез, бу егетне безгә таба килә торган Исмаиллеләргә сатыйк, һәм без аңа биргән аз гына акчаны алырбыз, һәм аның явызлыгыннан котылырбыз», – диделәр.
24 Алар шулай эшләделәр, һәм алар Исмаил халкына барып җиттеләр, һәм Мадиан халкы Йосыфны агаларына биргән егерме көмеш тәңкәгә Исмаил халкына саттылар.
25 Мидианлылар Гилеадка юл тоттылар, ә Исмаиллылар Йосыфны алып, бер дөягә утыртып, Мисырга алып киттеләр.
26 Йосыф Исмәгыйль халкының Мисырга барачагын ишеткәч, ул Ханаан җиреннән, этисеннән еракта булу сәбәпле бик нык елады. Дөягә атланып барганда, ул бик нык елады. Аларның берсе аны күреп алды һәм дөядән төшеп, җәяү йөрергә мәҗбүр итте, ләкин моңа карамастан, Йосыф елавын дәвам итте һәм: «Әй, этием, этием», – диде.
27 Исмәгыйльлеләрнең берсе торып басты да, Йосыфның яңагына сукты, ләкин ул елый бирде. Йосыф юлда арыган иде, җаны ачыганлыктан бара алмады, һәм алар барысы да аны суктылар, юлда җәфаладылар, һәм елавын туктатыр өчен аны куркыттылар.
28 Раббы Йосыфның омтылышын һәм бәласен күрде, һәм Раббы бу кешеләр өстенә караңгылык һәм чуалыш төшерде, һәм аны суккан һәркемнең кулы корыды.
29 Алар бер-берсенә: «Аллаһы юлда безгә нәрсә эшләде соң?» – диделәр. Әмма алар Йосыф аркасында моның булганын белмәделәр. Һәм кешеләр юлларын дәвам иттеләр һәм Рәхилә күмелгән Эфрат юлы буйлап киттеләр.
30 Йосыф әнисенең каберенә барып җитте, һәм Йосыф ашыга-ашыга әнисенең каберенә йөгерде, кабер өстенә егылып елады.
31 Йосыф әнисенең каберендә кычкырып: «Әй, әнием, әнием, мине тудырган кеше, уян, тор һәм улыңны күр, ул коллыкка сатылган, аны кызганучы юк», – диде.
32 Тор һәм улыңны күр, кайгыларым өчен минем белән бергә ела һәм туганнарымның күңелен күр.
33 Әниемне уят, уят, минем өчен йокыдан тор, һәм туганнарыма каршы сугыш башла. Ничек инде алар минем күлмәгемне салдырдылар, мине инде ике тапкыр коллыкка саттылар, мине этиемнән аердылар, ә мине кызганучы юк.
34 Аларны Аллаһы каршында хөкем ит һәм Аллаһы кемне аклаячагын, ә кемне хөкем итәчәген кара.
35 Тор, әнием, тор, йокыдан уян һәм этиемнең җаны бүген минем белән ничек икәнен күр, аны юат һәм йөрәген тынычландыр.
36 Йосыф бу сүзләрне дәвам итте, һәм Йосыф әнисенең каберендә кычкырып елады, ләкин ул сөйләүдән туктады, һәм йөрәгенең ачысыннан кабер өстендәге таш кебек тынып калды.
37 Йосыф җир астыннан аңа сөйләгән тавыш ишетте, ул аңа йөрәк ачылыгы белән, елау һәм дога кылу тавышы белән җавап бирде:
38 Улым, Йосыф улым, мин синең елау тавышыңны һәм аһ-зарыңны ишеттем; мин синең күз яшьләреңне күрдем; мин синең кайгыларыңны беләм, улым, һәм бу мине синең өчен кайгырта, һәм кайгыма зур кайгы өстәлә.
39 Шуңа күрә хәзер улым, Йосыф улым, Раббыга өмет багла, Аны көт һәм курыкма, чөнки Раббы синең белән, Ул сине һәр бәладән коткарыр.
40 Тор, улым, хуҗаларың белән Мисырга төш, курыкма, чөнки Раббы синең белән, улым.» Ул Йосыфка шулай ук сөйләвен дәвам итте, һәм тынып калды.
41 Йосыф моны ишеткәч, бик гаҗәпләнде һәм елавын дәвам итте; аннан соң Исмәгыйльлеләрнең берсе аның кабер өстендә елавын күрде һәм аңа ачуланды, һәм ул аны аннан куып чыгарды, аны кыйнады һәм ләгънәтләде.
42 Йосыф аларга болай диде: «Сезнең алкышыгызда миңа рәхмәтле булып, мине этием йортына кире кайтарырга рөхсәт итегез, һәм ул сезгә күп байлык бирәчәк».
43 Алар аңа җавап биреп: «Син кол түгелмесең, атаң кайда?» – диделәр. Әгәр атаң булса, сине ике тапкыр кол итеп мондый арзан бәягә сатмас идең. Әмма аларның ачуы һаман да аңа каршы кузгалды, һәм алар аны кыйнауларын һәм җәзалауларын дәвам иттеләр, ә Йосыф бик нык елады.
44 Раббы Йосыфның газаплануын күрде, һәм Раббы бу кешеләрне тагын бер тапкыр җәзалады һәм аларны җәзалады, һәм Раббы аларны җир өстенә караңгылык каплады, яшен яшьнәде, күк күкрәде, күк күкрәү һәм көчле җил тавышыннан җир тетрәнде, һәм кешеләр куркып калдылар һәм кая барырга белмәделәр.
45 Хайваннар һәм дөяләр туктап калдылар, һәм алар аларны җитәкләделәр, ләкин алар барырга теләмәделәр, аларны кыйнадылар һәм җиргә егылдылар; һәм кешеләр бер-берсенә: «Аллаһы безгә нәрсә эшләде? Безнең нинди канунсызлыкларыбыз һәм нинди гөнаһларыбыз аркасында бу хәл безнең башыбызга килде?» – дип сорадылар.
46 Аларның берсе җавап биреп: «Бәлки, бу колны җәфалау гөнаһы аркасында безнең белән бүген

шундый хәл булгандыр; хәзер аннан безне гафу итүен үтенегез, һәм без бу бәла кем аркасында килгәнен белербез, һәм әгәр Аллаһы безгә шәфкать күрсәтсә, без болар барысы да бу колны җәфалау гөнаһы аркасында килгәнен белербез», – диде.
47 Кешеләр шулай эшләделәр, Йосыфка ялвардылар һәм гафу үтенүләрен сорадылар: «Без Раббыга һәм сиңа гөнаһ кылдык, шуңа күрә хәзер Аллаһыңнан бу үлемне безнең арабыздан юк итүен сорарга рөхсәт ит, чөнки без Аңа гөнаһ кылдык».
48 Йосыф аларның сүзләрен үтәде, һәм Раббы Йосыфны тыңлады, һәм Раббы Йосыф аркасында кешеләргә җибәргән бәлане бетерде, хайваннар җирдән күтәрелде һәм аларны куып җиттеләр, һәм алар алга киттеләр, көчле давыл тынды, җир тынычланды, һәм кешеләр Мисырга төшәргә юл тоттылар, һәм кешеләр бу бәланең Йосыф аркасында булганын белделәр.
49 Алар бер-берсенә: «Менә без беләбез, бу бәла безнең башыбызга аның газаплары аркасында килгән; хәзер ни өчен без бу үлемне җаннарыбызга китерик? Әйдәгез, бу кол белән нәрсә эшләргә киңәшләшик», – диделәр.
50 Берсе җавап бирде: «Ул безгә аны әтисенә алып кайтырга кушты; хәзер әйдәгез, аны алып кайтыйк, ул әйткән урынга барыйк, гаиләсеннән без аңа биргән бәядән акча алыйк, аннары китәбез», – диде.
51 Берсе җавап биреп болай диде: «Менә бу киңәш бик яхшы, ләкин без моны эшли алмыйбыз, чөнки юл бездән бик ерак, һәм без үз юлыбыздан читкә китә алмыйбыз».
52 Тагын берсе җавап биреп, аларга болай диде: «Бу киңәшне кабул итәргә кирәк, без аннан баш тартмаячакбыз; менә без бүген Мисырга барабыз, һәм Мисырга килгәч, аны анда югары бәягә сатачакбыз, һәм аның явызлыгыннан котылачакбыз».
53 Бу сүзләр ирләргә ошады, алар шулай эшләделәр, һәм алар Йосыф белән Мисырга юлларын дәвам иттеләр.

43 нче БҮЛЕК

1 Ягъкуб уллары үзләренең абыйлары Йосыфны мадианлыларга саткач, йөрәкләре аңа кайгырды, алар үз гамәлләреннән тәүбә иттеләр һәм аны кире кайтару өчен аны эзләделәр, ләкин таба алмадылар.
2 Рубин Йосыфны алып чыгып, атасына кайтарыр өчен, Йосыф салынган чокырга кире кайтты. Рубин чокырга янында басып торды, ләкин бер сүз дә ишетмәде, ул Йосыф! Йосыф! дип кычкырды, ләкин беркем дә җавап бирмәде һәм бер сүз дә әйтмәде.
3 Рубен болай диде: «Йосыф куркудан үлгән, яки елан аны үтергән». Рубен чокырга төште, һәм Йосыфны эзләде, ләкин чокырга эләкмәде, һәм ул кире чыкты.
4 Рубен киемнәрен ертып: «Бала юк, әгәр ул үлгән булса, мин аның белән ничек килешәм?» – диде. Ул абыйлары янына барды һәм аларны Йосыф өчен кайгырып утырганнарын күрде. Алар әтиләрен аның белән ничек килештерергә киңәшләштеләр. Рубен абыйларына: «Мин чокыр янына килдем, һәм Йосыф юк иде, әтиебезгә нәрсә әйтергә соң, чөнки әтием егетне миннән генә сораячак», – диде.
5 Аңа абыйлары җавап биреп: «Без шулай эшләдек, һәм бу эш аркасында йөрәкләребез әрни, һәм хәзер без әтиебезне ничек яраштырырга икәнен белергә утырабыз», – диделәр.
6 Рубен аларга болай диде: «Сез нәрсә эшләдегез, атабызның чәчләренең акрынлыгын кайгы белән кабергә егып ташладыгыз? Бу сезнең эшләгән эшегез яхшы түгел».
7 Рубен алар белән утырды, һәм алар барысы да торып бастылар һәм бер-берсенә бу хакта Ягъкубка сөйләмәскә ант иттеләр. Алар барысы да: «Моны безнең атабызга яки аның гаиләсенә яки бу җирнең берәр баласына сөйләүчегә, без барыбыз да аңа каршы күтәрелербез һәм аны кылыч белән үтерербез», – диделәр.
8 Ягъкубның уллары бу хакта бер-берсеннән куркып калдылар, иң кечкенәсеннән алып олысына кадәр, һәм беркем дә бер сүз дә әйтмәде, һәм алар бу хакта күңелләрендә яшерделәр.
9 Шуннан соң алар утырып, боларның барысы турында әтиләре Ягъкубка нәрсә әйтергә карар кылдылар һәм уйлап таптылар.
10 Иссахар аларга болай диде: «Әгәр сез моны эшләргә телисез икән, сезгә киңәш: Йосыфның күлмәген алыгыз һәм аны ертыгыз, ә бер кәҗәне суеп, аның канына маныгыз».
11 Әтиебезгә җибәрегез, ул аны күргәч, явыз җанвар аны ашаган дияр, шуңа күрә аның күлмәген ертыгыз, кара әле аның каны күлмәгендә булачак, һәм сез моны эшләсәгез, без әтиебезнең зарлануыннан котылачакбыз.
12 Иссахарның киңәше аларга ошады, һәм алар аны тыңладылар һәм Иссахарның киңәше буенча эшләделәр.
13 Алар тиз генә Йосыфның күлмәген алдылар һәм ерттылар, бер кәҗәне суеп, күлмәкне улак канына манып, туфракка таптадылар. Күлмәкне Нафтали аша әтиләре Ягъкубка җибәрделәр һәм аңа мондый сүзләрне әйтергә куштылар:
14 Без мал белән бергә җыелып, Шехемгә һәм аннан да ераккарак барганда, чүлдәге юлда канга һәм туфракка баткан бу күлмәкне таптык; хәзер белегез, бу улыгызның күлмәгеме, әллә юкмы.
15 Нафтали барып, әтисе янына килде, ул аңа күлмәк бирде, һәм абыйлары аңа кушкан барлык сүзләрне дә сөйләде.
16 Ягъкуб Йосыфның күлмәген күрде һәм таныды, җиргә егылып төште һәм таш кебек тынып калды, аннары торып басты һәм елап кычкырды: «Бу минем улым Йосыфның күлмәге!»
17 Ягъкуб тиз генә хезмәтчеләренең берсен уллары янына җибәрде, һәм алар алар янына бардылар һәм аларны көтү белән юлда килгәннәрен күрделәр.
18 Ягъкуб уллары кич белән аталары янына килделәр. Карасалар, киемнәре ертылган, башларына тузан капланган иде. Алар аталарының кычкырып елавын күрделәр.
19 Ягъкуб улларына: «Әйтегез әле, бүген миңа нинди бәла китердегез?» – дип сорады. Алар әтиләре Ягъкубка: «Без бүген көтү җыелганнан соң килә идек, чүлдәге юл буйлап Шехем шәһәренә килеп җиттек, җирдә канга баткан бу күлмәкне таптык, без моны

белдек һәм әгәр белсәң, сиңа хәбәр җибәрдек», – диделәр.
20 Ягъкуб улларының сүзләрен ишеткәч, каты тавыш белән кычкырып әйтте: «Бу минем улымның йоннары, аны явыз хайван ашаган; Йосыф кисәкләргә бүленгән, чөнки мин аны бүген синең һәм көтүләрнең хәлен белергә һәм сиңа хәбәр китерергә җибәрдем. Ул мин кушканча китте, һәм мин бүген аның белән шулай булды, улым синең белән дип уйлаган вакытта.
21 Ягъкубның уллары җавап биреп: «Ул безгә килмәде, без аны синең яныңнан киткәннән бирле күрмәдек», – диделәр.
22 Ягъкуб аларның сүзләрен ишеткәч, тагын кычкырып җибәрде, торып басты һәм киемнәрен ертты, биленә пычкы киеп, бик нык елады, кайгырып елады, тавышын күтәреп кычкырып әйтте:
23 Йосыф улым, Йосыф улым, мин сине бүген туганнарыңның иминлеге өчен җибәрдем, һәм менә син кисәкләргә бүленгәнсең; бу минем кулым белән минем улым белән булды».
24 Синең өчен кайгырам, Йосыф улым, синең өчен кайгырам; син гомеремдә миңа ничек татлы идең, ә хәзер синең үлемең миңа ничек ачы.
25 0 Синең өчен үлдем, Йосыф улым, чөнки синең өчен кайгырам, улым, улым, улым. Йосыф улым, син кайда һәм кая тартылдың? Тор, тор, үз урыныңнан тор һәм кил, синең өчен кайгымны күр, Йосыф улым.
26 Әйдәгез, күзләремнән яңакларым буйлап агып торган яшьләрне санап чыгыгыз һәм аларны Раббыга китерегез, шул чакта Аның ачуы миннән арыныр.
27 0 Йосыф улым, син ничек егылдың? Дөнья яратылганнан бирле бүгенге көнгә кадәр беркем дә егылмаган кеше кулыннан; чөнки син дошманның сугуы белән үтерелдең, рәхимсезлек белән, ләкин мин моның синең белән булганын беләм, минем күп гөнаһларым аркасында.
28 Хәзер тор һәм күр, улым, синең өчен нинди ачы газаплар кичерәм. Мин сине тәрбияләмәдем, формалаштырмадым, сиңа сулыш та, җан да бирмәдем. Сине барлыкка китергән, сөякләреңне ныгыткан һәм аларны ит белән каплаган, борыныңа тормыш сулышын өргән, аннары сине миңа биргән Аллаһы.
29 Сине миңа биргән Аллаһы сине миннән алды, һәм сиңа шундый хәлләр килде.
30 Ягъкуб Йосыф турында шулай ук сөйләвен дәвам итте, ул бик нык елады, җиргә егылып, тынып калды.
31 Ягъкубның барлык уллары да аталарының бәласен күреп, эшләгән эшләреннән тәүбә иттеләр һәм бик нык еладылар.
32 Яһүд торып басты да, этисенең башын җирдән күтәреп, тезенә куйды, һәм этисенең күз яшьләрен битләреннән сөртте. Яһүд бик нык елады, ә этисенең башы таш кебек хәрәкәтсез, тезенә яткан иде.
33 Ягъкубның уллары этиләренең бәласен күреп, тавышларын күтәреп елый башладылар, ә Ягъкуб әле дә җирдә таш кебек ята иде.
34 Аның барлык уллары, хезмәтчеләре һәм хезмәтчесенең балалары торып бастылар һәм аны юатырга дип бастылар, ләкин ул юаныч алырга теләмәде.
35 Ягъкубның бөтен гаиләсе торып басты һәм Йосыф һәм этиләренең кайгысы өчен кайгырды. Бу хәбәр Ибраһим улы Исхакка, Ягъкубның этисенә, барып җитте. Ул Йосыф өчен бик нык елады, үзе дә, гаиләсе дә, Хевронда яшәгән җиреннән чыгып китте, һәм аның белән бергә булган кешеләре дә киттеләр. Ул улы Ягъкубны юатты, ләкин юаныч алырга теләмәде.
36 Шуннан соң Ягъкуб җирдән торып басты, күз яшьләре битләреннән ага башлады һәм улларына болай диде: «Торыгыз, кылычларыгызны һәм җәяләрегезне алыгыз да, кырга барыгыз, улымның гәүдәсен табып, миңа алып килеп күмегез».
37 Шулай ук, хайваннар арасыннан эзләгез һәм аларны аулагыз, һәм сез аны тотып миңа китергәнче беренче булып килгәнне аулагыз. Бәлки, бүген Раббы минем бәламне кызганыр һәм улымны кисәкләргә бүлдергәнне сезнең алдыгызда әзерләр һәм миңа китерер, һәм мин улым өчен үч алырмын.
38 Уллары этиләре кушканча эшләделәр, иртәнге якта торып, һәрберсе кылычын һәм җәясен кулларына алдылар да, кырга хайваннарны ауларга чыктылар.
39 Ягъкуб һаман да кычкырып елый, өй эчендә йөри, кулларын сугып: «Йосыф, улым, Йосыф, улым!» – ди.
40 Ягъкуб уллары хайваннарны тотарга чүлгә киттеләр, һәм алар янына бүре килде, аны тотып, этиләренә алып килделәр һәм аңа: «Без моны беренче таптык, син кушканча, без аны сиңа алып килдек, ләкин улыңның гәүдәсен таба алмадык», – диделәр.
41 Ягъкуб улларының кулыннан җанварны алды һәм, җанварны кулында тотып, каты һәм елый торган тавыш белән кычкырды һәм җанварга ачы йөрәк белән болай диде: «Ни өчен син минем улым Йосыфны ашадың, һәм ничек син җир Аллаһысыннан да, минем улым Йосыф өчен кичергән бәламнән дә курыкмадың?»
42 Син минем улымны бушка ашадың, чөнки ул бернинди көч кулланмады һәм шуның белән мине аның өчен гаепле иттең, шуңа күрә Аллаһы эзәрлекләүчене таләп итәчәк.
43 Раббы Ягъкубны юатыр өчен, җанварның авызын ачты, һәм ул Ягъкубка җавап биреп, аңа мондый сүзләр әйтте:
44 Безне җирдә яраткан Аллаһы Тәгалә исән, һәм синең җаның исән, әфәндем, мин синең улыңны күрмәдем, аны кисәкләргә бүлмәдем, ләкин мин ерак җирләрдән бүген миннән киткән улымны эзләргә килдем, һәм аның исәнме яки үлеме икәнен белмим.
45 Мин бүген улымны эзләргә кырга килдем, ә синең улларың мине таптылар, тотып алдылар һәм кайгымны арттырдылар, һәм бүген мине синең алдыңда алып килделәр, һәм мин сиңа барлык сүзләремне дә әйттем.
46 Хәзер, әй, кеше улы, мин синең кулыңда, һәм бүген миңа нәрсә теләсәң, шуны эшлә, ләкин мине яраткан Аллаһы исеме белән ант итәм, мин синең улыңны күрмәдем, аны кисәкләргә бүлмәдем, гомерем буе кеше тәне авызыма кермәде.
47 Ягъкуб җанварның сүзләрен ишеткәч, бик нык гаҗәпләнде һәм җанварны аның кулыннан куып чыгарды, һәм ул үз юлына китте.
48 Ягъкуб көн саен Йосыф өчен елый һәм елый иде, һәм ул улы өчен күп көннәр кайгырды.

44 нче БҮЛЕК

1 Йосыфны мадианлылардан сатып алган Исмәгыйльнең уллары, Йосыф белән Мисырга киттеләр, һәм Мисыр чикләренә килеп җиттеләр. Мисырга якынлашкач, алар Мисыр җиреннән чыгып киткән Ибраһим улы Медан улларының дүртесен очраттылар.
2 Исмаиллеләр аларга: «Сез бу колны бездән сатып алырга телисезме?» – диделәр. Алар: «Аны безгә тапшырыгыз», – диделәр. Йосыфны аларга тапшырдылар, һәм алар аның бик чибәр егет икәнен күреп, аны егерме шекелгә сатып алдылар.
3 Исмаиллеләр Мисырга юл тоттылар, ә Меданлылар да шул көнне Мисырга кайттылар, һәм Меданлылар бер-берсенә: «Менә без ишеттек, фиргавеннең хезмәтчесе, сакчылар башлыгы Потифар үз йортында һәм бөтен милкендә күзәтче итеп куеп, аңа хезмәт итәргә яхшы хезмәтче эзли», – диделәр.
4 Шуңа күрә, әйдәгез, аны теләгәнчә сатыйк, әгәр ул безгә кирәк булганны бирә алса.
5 Бу Меданимнар барып, Потифарның өенә килделәр һәм аңа: «Без синең үзең өчен яхшы хезмәтче эзләвеңне ишеттек. Менә безнең сине канәгатьләндерәчәк хезмәтчебез бар, әгәр син безгә теләгәнне бирсәң, без аны сиңа сатабыз», – диделәр.
6 Потифар: «Аны минем алдыма китерегез, мин аны күрермен, әгәр ул миңа ошаса, мин сезгә аның өчен сораганыгызны бирермен», – диде.
7 Меданимнар барып, Йосыфны алып килделәр һәм аны Потифар алдына куйдылар, ул аны күрде һәм бик ошатты. Потифар аларга: «Бу егет өчен нәрсә кирәк икәнен әйтегез әле?» – диде.
8 Алар: «Без аңа дүрт йөз көмеш тәңкә телибез», – диделәр. Потифар: «Әгәр син миңа аның сату язмасын китерсәң һәм аның тарихын сөйләсәң, мин сиңа бирермен, чөнки бәлки аны урлаганнардыр, чөнки бу егет кол да, кол улы да түгел, ләкин мин анда чибәр һәм матур кеше кыяфәтен күрәм», – диде.
9 Меданимнар барып, аны саткан Исмаиллыларны аның янына алып килделәр, һәм алар аңа: «Ул кол, без аны аларга саттык», – диделәр.
10 Потифар исмаиллеләрнең Меданимлыларга көмеш биргән сүзләрен ишетте, Меданимлылар көмешне алып юлга чыктылар, ә Исмаиллеләр дә өйләренә кайтып киттеләр.
11 Потифар Йосыфны алып, аңа хезмәт итәр өчен өенә алып килде, һәм Йосыф Потифарның алдында мәрхәмәт тапты, аңа ышана башлады һәм аны үз йорты өстеннән күзәтче итеп билгеләде, һәм аңа караган бар нәрсәне дә аның кулына тапшырды.
12 Раббы Йосыф белән булды, һәм ул мул тормыш белән яшәде, һәм Раббы Йосыф хакына Потифар йортын фатихалады.
13 Потифар бар байлыгын Йосыф кулына калдырды, һәм Йосыф әйберләрнең керүен һәм чыгуын тәэмин итүче иде, һәм Потифар йортында барысы да аның теләге белән көйләнә иде.
14 Йосыф унсигез яшьлек иде, ул матур күзле һәм чибәр егет иде, һәм аның кебексе бөтен Мисыр җирендә юк иде.
15 Шул вакытта ул хуҗасының өендә, хуҗасына хезмәт күрсәтеп, йортка кереп-чыгып йөргәндә, хуҗасының хатыны Зеликә Йосыфка күзләрен күтәрде һәм аңа карады: ул чибәр һәм күркәм егет иде.
16 Ул йөрәгендә аның матурлыгына омтылды, һәм җаны Йосыфка юнәлде, һәм ул аны көннән-көн аздырды, һәм Зелика Йосыфны көн саен көндерде, ләкин Йосыф хуҗасының хатынына карарга күзләрен күтәрмәде.
17 Зелика аңа: «Синең тышкы кыяфәтең һәм тәнең нинди матур, мин барлык колларны карадым, ләкин синең кебек матур колны күргәнем юк», – диде. Йосыф аңа: «Мине анамның карынында яраткан, әлбәттә, барлык кешеләрне дә яраткан», – диде.
18 Хатын аңа: «Күзләрең нинди матур, син Мисыр халкын, ир-атларны да, хатын-кызларны да сокландырдың», – диде. Ул аңа: «Без исән чагында алар нинди матур, ләкин син аларны кабердә күрсәң, син алардан ераграк китәрсең», – диде.
19 Ул аңа болай диде: «Сүзләреңнең барысы да нинди матур һәм күңелгә ятышлы; хәзер, зинһар, өйдәге арфаны ал да, кулларың белән уйна, сүзләреңне тыңлыйк».
20 Ул аңа болай диде: «Мин Аллаһымны һәм Аның данын мактап сөйләгәндә сүзләрем нинди матур һәм күңелгә ятышлы», – диде ул аңа. «Башыңдагы чәчләр нинди матур! Кара әле, өйдәге алтын тарак, аны ал да, башыңдагы чәчләрне бөдрәлә».
21 Ул аңа: «Бу сүзләрне кайчанга кадәр сөйләрсең? Бу сүзләрне миңа әйтүдән тукта, тор да, өй эшләрең белән мәшгуль бул», – диде.
22 Ул аңа: «Минем өйдә беркем дә юк, һәм синең сүзләреңнән һәм теләгеңнән башка бернәрсә дә эшли алмыйм, ләкин боларның барысына да карамастан, ул Йосыфны үзенә алып килә алмады, ул да аңа күзен салмады, ә күзләрен җиргә юнәлтте», – диде.
23 Зәликә Йосыфның аның белән йокларга теләвен әйтте. Йосыф өйдә үз эшен эшләп утырганда, Зәликә аның алдына килеп утырды. Ул аны көн саен үзе белән йокларга яки үзенә карарга күндерде, ләкин Йосыф аны тыңламады.
24 Хатын аңа болай диде: «Әгәр син минем сүзләрем буенча эш итмәсәң, мин сине үлем җәзасы белән җәзаларммын һәм сиңа тимер камыт салырмын».
25 Йосыф аңа болай диде: «Кешене яраткан Аллаһы, әлбәттә, тоткыннарның богауларын бушата, һәм ул мине синең төрмәңнән һәм хөкемеңнән коткарачак».
26 Ул аны күндерә алмагач, җаны һаман да аңа бирелеп торгач, теләге аны авыр авыруга дучар итте.
27 Мисырның барлык хатын-кызлары аның янына килеп: «Ни өчен син бу хәлдә? Бернәрсәгә дә мохтаҗ түгелсең; синең ирең патша алдында бөек һәм хөрмәтле ханзадә, әгәр сиңа йөрәгең теләгән нәрсәдән берәр нәрсә җитмәсә?» – диделәр.
28 Зелика аларга болай дип җавап бирде: «Бүген сезгә бу хәлнең кайдан килеп чыкканы билгеле булачак, сез мине күргән бу хәл турында белерсез». Ул үзенең хезмәтче кызларына барлык хатын-кызлар өчен ризык

әзерләргә кушты, һәм алар өчен мәҗлес оештырды, һәм барлык хатын-кызлар Зелика өендә ашадылар.
29 Ул аларга цитроннарны ашарга дип пычаклар бирде, һәм Йосыфка кыйммәтле киемнәр кидерергә һәм аны алар алдына чыгарырга кушты. Йосыф аларның күз алдына килде, һәм барлык хатын-кызлар Йосыфка карадылар, һәм күзләрен аңардан ала алмадылар, һәм барысы да кулларындагы пычаклар белән кулларын кистеләр, һәм кулларындагы барлык цитроннар канга тулган иде.
30 Алар нәрсә эшләгәннәрен аңламадылар, ләкин Йосыфның матурлыгына карап тордылар һәм аннан күз кабакларын да читкә бормадылар.
31 Зелика аларның нәрсә эшләгәнен күреп, аларга болай диде: «Сез нәрсә эшләдегез? Менә мин сезгә лимон җимешләре бирдем, ә сез барыгыз да кулларыгызны кистегез».
32 Барлык хатын-кызлар да кулларын күрделәр, һәм алар канга баткан, каны киемнәренә агып төшкән иде, һәм алар аңа: «Синең өеңдәге бу кол безне җиңде, һәм без аның матурлыгы аркасында күзләребезне ача алмадык», – диделәр.
33 Хатын аларга болай диде: «Сез аңа карап торганда, сез аңардан тыела алмаган вакытта, сезнең белән дә шулай булды; ул һәрвакыт минем өйдә булганда һәм мин аны көн саен минем өйдән кереп-чыгып йөргәнен күргәндә, мин ничек тыелып тора алам? Шулай булгач, мин ничек тайпылмаска яки хәтта юкка чыкмаска тиеш?»
34 Алар аңа әйттеләр: «Бу сүзләр дөрес, чөнки кем өйдәге бу матур гәүдәне күреп, аннан баш тарта ала, һәм ул синең өеңдә синең колың һәм хезмәтчең түгелме соң? Ни өчен син аңа йөрәгеңдәгене әйтмисең һәм бу эштә җаныңның һәлак булуына юл куймыйсың?»
35 Ул аларга болай диде: «Мин аны көн саен күндерергә тырышам, ләкин ул минем теләкләремне кабул итми. Мин аңа бар яхшыны вәгъдә иттем, ләкин аннан бернинди дә җавап ала алмадым; шуңа күрә, күргәнегезчә, мин төшенке хәлдә.»
36 Зәликә Йосыфка карата мәхәббәт хисе аркасында бик нык авырый башлады, һәм Зәликә йортының барлык кешеләре һәм аның ире Зәликә Йосыфка карата мәхәббәте аркасында авырый икәнен белмәделәр.
37 Өйдәге барлык кешеләр аңардан: «Ни өчен син авырыйсың һәм хәлсезләнәсең, бернәрсәгә дә мохтаҗ түгелсең?» – дип сорадылар. Ул аларга: «Мин көн саен арта барган бу нәрсәне белмим», – диде.
38 Барлык хатын-кызлар һәм аның дуслары көн саен аның янына киләләр иде һәм аның белән сөйләшәләр иде, ә ул аларга болай ди: «Бу Йосыфның мәхәббәте аркасында гына була ала». Алар аңа: «Аны аздырыгыз һәм яшерен рәвештә тотыгыз, бәлки ул сезнең сүзләрегезне тыңлар һәм бу үлемне сездән ераклаштырыр», – диделәр.
39 Зеликә Йосыфка булган мәхәббәтеннән тагын да ныграк көчәя барды, һәм ул тынычлана барды, хәтта аякка басарга көче калмады.
40 Бер көнне Йосыф хуҗасының эшен өйдә башкара иде, һәм Селика яшерен рәвештә килеп, кинәт аңа егылды, һәм Йосыф аңа каршы күтәрелде, ул аннан көчлерәк иде, һәм аны җиргә егып төшерде.
41 Зелика аңа карата йөрәгенең теләгеннән елады, елап ялварды, күз яшьләре битләреннән ага башлады, һәм аңа ялвару тавышы һәм җан сызлавы белән болай диде:
42 Син кайчан да булса минем кебек матур яки үземнән дә яхшырак хатын-кыз турында ишеткәнең, күргәнең яки белгәнең бармы? Ул көн саен синең белән сөйләшә, сиңа мәхәббәт аркасында төшенкелеккә бирелә, боларның барысын да сиңа күрсәтә, һәм син һаман да минем тавышымны тыңламыйсың?
43 Әгәр дә бу синең хуҗаңнан куркып булса, патша исән, хак сүз әйтәм, бу эштән хуҗаң сиңа бернинди зыян да китермәячәк; шуңа күрә хәзер мине тыңла һәм мин сиңа биргән хөрмәт хакына ризалаш, һәм бу үлемне миннән кире как, ни өчен мин синең хакыңа үләргә тиеш? – дип сорады ул.
44 Йосыф аңа җавап биреп: «Мине туктат, бу эшне хуҗама тапшыр. Менә хуҗам өйдә минем белән нәрсә барлыгын белми, чөнки ул аның бар нәрсәсен минем кулыма тапшырды, һәм мин моны хуҗамның йортында ничек эшли алам?» – диде.
45 Ул мине үз йортында бик хөрмәт итте, мине үз йорты өстеннән күзәтче итеп билгеләде, мине югары күтәрде, һәм бу йортта миннән бөек кеше юк, һәм хуҗам миннән бернәрсәне дә тыймады, син аның хатыны булган кешедән башка. Ничек инде син миңа бу сүзләрне әйтә аласың, һәм ничек мин Аллаһыга һәм иреңә бу зур явызлык һәм гөнаһ эшли алам?
46 Шуңа күрә хәзер миннән тыел һәм мондый сүзләрне башка сөйләмә, чөнки мин синең сүзләреңне тыңламаячакмын. Ләкин Зәликә Йосыф аңа бу сүзләрне әйткәндә аны тыңламаска теләде, ләкин Зәликә аны көн саен үзенә тыңларга күндерде.
47 Шуннан соң Мисыр елгасы аның барлык якларыннан да тулып китте, һәм Мисыр халкының барысы да чыкты, патша һәм түрәләр дә даблллар һәм биюләр белән чыктылар, чөнки бу Мисырда зур шатлык иде, ә Сихор диңгезе су басканда бәйрәм иде, һәм алар көне буе шунда шатланырга бардылар.
48 Мисырлылар, гадәттәгечә, елга буена шатланырга чыккач, Потифар йортының барлык кешеләре дә алар белән барды, ләкин Зелика алар белән барырга теләмәде, чөнки ул: «Мин авырыйм», – диде һәм өйдә ялгыз калды, һәм аның белән өйдә башка беркем дә юк иде.
49 Ул торып, йортындагы гыйбадәтханәсенә менеп, үзен патша киемнәренә киенде, башына көмеш һәм алтын белән бизәлгән оникс ташларыннан ясалган кыйммәтле ташлар кидерде, йөзен һәм тиресен төрле хатын-кызлар чистарту сыеклыклары белән бизәде, гыйбадәтханәне һәм йортны кассия һәм хушбуй белән хушбуйлады, мирра һәм алоэ сибеп, аннары гыйбадәтханә ишегалдында, Йосыф үз эшен эшләргә үткән йортның ишегалдында утырды. Менә Йосыф кырдан килеп, хуҗасының эшен эшләргә йортка керде.
50 Ул үтәргә тиешле урынга килеп җитте һәм Зеликаның барлык эшләрен күрде һәм кире борылды.
51 Зелика Йосыфның үзеннән кире борылып каравын күрде һәм аңа кычкырып: «Нәрсә булды сиңа, Йосыф?

Эшеңә кайт, менә мин сиңа урын әзерләрмен, син үз урыныңа утырганчы», – диде.
52 Йосыф кайтып, өйгә керде, аннан үз урынына күчте, һәм гадәттәгечә хуҗасының эшен эшләргә утырды, һәм менә Зәликә аның янына килеп, аның алдында патша киемнәрендә басып торды, һәм аның киемнәреннән ис еракка таралды.
53 Ул тиз генә Йосыфны һәм аның киемнәрен эләктереп алды һәм аңа: «Патша исәнмен, әгәр син минем үтенечен үтәмәсәң, син бүген үләчәксең», – диде. Ул тиз генә икенче кулын сузып, киеме астыннан кылыч чыгарды да, Йосыфның муенына такты һәм: «Тор һәм минем үтенечен үтә, әгәр юкса син бүген үләчәксең», – диде.
54 Йосыф аның бу эшен күреп куркып калды, һәм аннан качарга булды, ә хатын аның киемнәренең алгы өлешен эләктерде, һәм аның качуыннан куркып, Зелика эләктергән кием ертылды, һәм Йосыф киемне Зелика кулында калдырды, һәм ул куркып качты һәм чыгып китте.
55 Зәликә Йосыфның киеменең ертылганын һәм аның кулында калдырып качканын күргәч, ул үз гомереннән курыкты, чөнки бу хәбәр аның турында таралмас иде. Ул торып, хәйләкәрлек белән эш итте, кигән киемнәрен салып, башка киемнәрен киде.
56 Ул Йосыфның киемен алды һәм аны үз янына куйды, һәм өендәге кешеләр елгага чykканчы, авырып утырган урынына барып утырды. Ул өйдә булган бер яшь егетне чакырып алды һәм аңа өендәгеләрне чакырырга кушты.
57 Аларны күргәч, ул каты тавыш һәм елау белән болай диде: «Карагыз әле, хуҗагыз миңа нинди яһүд кешесен алып килде, ул бүген минем белән йокларга килде».
58 Син чыгып киткәч, ул өйгә керде, һәм өйдә беркем дә юклыгын күреп, минем яныма килде дә, минем белән йокларга җыенып, мине эләктереп алды.
59 Мин аның киемнәрен эләктереп алдым да, ертып җибәрдем һәм каты тавыш белән аңа каршы кычкырдым, ләкин мин тавышымны күтәргәч, ул үз җаныннан куркып, киемнәрен минем алдымда калдырып качты.
60 Аның өендәге кешеләр бер сүз дә әйтмәделәр, ләкин Йосыфка ачулары бик нык чыкты, һәм алар аның хуҗасы янына барып, аның хәйлә сүзләрен сөйләделәр.
61 Потифар ачу белән өенә кайтты, һәм хатыны аңа кычкырып әйтте: «Ни өчен син миңа бер хезмәтчене өйгә алып килдең? Ул бүген минем белән шаярырга килде; ул бүген миңа шулай эшләде».
62 Потифар хатыны сүзләрен ишеткәч, Йосыфны каты җәзаларга кушты, һәм алар аны шулай эшләделәр.
63 Алар аны кыйнаганда, Йосыф каты тавыш белән кычкырды һәм күзләрен күккә күтәреп: «Әй Ходай, Син беләсең, мин боларның барысыннан да гаепсез, һәм ни өчен мин бүген ялган аркасында, Син белгән бу сөннәтсез явыз кешеләр кулы белән үләргә тиеш?» – диде.
64 Потифарның кешеләре Йосыфны кыйнаганда, ул кычкырып елый бирде. Анда унбер айлык бала бар иде. Раббы баланың авызын ачты һәм ул Йосыфны кыйнаган Потифарның кешеләре алдында болай диде:
65 Бу кешедән нәрсә телисең, ни өчен аңа мондый явызлык эшлисең? Әнием ялган сөйли һәм ялган сөйли; килешү шулай булды.
66 Бала аларга булганның барысын да төгәл сөйләде, һәм Зеликаның Йосыфка әйткән барлык сүзләрен көн саен сөйләп бирде.
67 Баланың сүзләрен ишеткәч, барлык ирләр дә аның сүзләренә бик гаҗәпләнделәр. Бала сөйләшми калды һәм тынып калды.
68 Потифар улы сүзләреннән бик оялды һәм үз кешеләренә Йосыфны башка кыйнамаска кушты, һәм кешеләр Йосыфны кыйнаудан туктадылар.
69 Потифар Йосыфны алып, аны бу эш буенча хөкем итәр өчен, патшага караган руханилар алдына алып килергә кушты.
70 Потифар белән Йосыф патша хөкемчеләре булган руханилар янына килделәр, һәм патша аларга болай диде: «Хезмәтчегә нинди хөкем чыгарырга кирәклеген хәл итегез, чөнки ул шулай эшләде».
71 Руханилар Йосыфка: «Ни өчен син хуҗаңа мондый эш эшләдең?» – дип сорадылар. Йосыф аларга җавап биреп: «Хөкемдарларым, эш шулай булды», – диде. Потифар Йосыфка: «Мин синең кулыңа үземнеке булган бар нәрсәне ышанып тапшырдым, һәм мин синнән хатынымнан башка бернәрсәне дә яшермәдем, һәм син ничек бу явызлыкны эшли аласың?» – диде.
72 Йосыф җавап бирде: «Хезмәттәшем, Ходай исән, һәм синең җаның исән, хуҗам, хатыныңнан ишеткән сүз ялган, чөнки бүген шулай булды».
73 Синең өеңдә яшәгәнемә бер ел үтте; син миндә берәр нинди гаеп күрдеңме яки сине минем җанымны алырга мәҗбүр итә торган берәр нәрсә күрдеңме?
74 Руханилар Потифарга әйттеләр: «Йосыфның ертылган киемен алып килсеннәр, аның ертыгын күрик, әгәр ертык киеменең алдында булса, аның йөзе аңа каршы торырга тиеш, һәм ул аны тотып, үзенә килергә тиеш, һәм хатынының хәйлә белән әйткәннәрен эшләде».
75 Алар Йосыфның киемен судьялар алдына китерделәр, һәм алар Йосыфның алдындагы ертыкны күрделәр, һәм барлык хөкем итүче руханилар да аның аны мәҗбүр иткәнен белделәр һәм: «Бу колга үлем җәзасы бирелмәс, чөнки ул бернәрсә дә эшләмәде, ләкин аның карары - аның хатынының өстеннән чыккан хәбәр аркасында аны төрмәгә утырту», - диделәр.
76 Потифар аларның сүзләрен ишеткәч, аны патша тоткыннары тотыла торган төрмәгә салды, ә Йосыф унике ел төрмәдә утырды.
77 Шуңа карамастан, хуҗасының хатыны аңардан баш тартмады һәм көн саен аңа тыңлау өчен сөйләшүдән туктамады. Өч ай үткәч, Зәликә көн саен Йосыф янына төрмәгә бара бирде һәм аны үзенә тыңларга күндерде. Зәликә Йосыфка: «Бу йортта күпме вакыт торасың?» – диде. Хәзер минем тавышымны тыңла, һәм мин сине бу йорттан чыгарырмын.
78 Йосыф аңа җавап биреп: «Синең сүзләреңне тыңлап, Аллаһыга каршы гөнаһ кылганчы, бу йортта калуым яхшырак», – диде. Ә ул аңа: «Әгәр син минем теләгемне үтәмәсәң, мин синең күзләреңне йолкып алырмын, аякларыңа богаулар куярмын һәм сине элек белмәгән кешеләр кулына тапшырырмын», – диде.

79 Йосыф аңа җавап биреп болай диде: «Менә, бөтен җирнең Аллаһысы мине син миңа нәрсә эшли аласың, шуның өчен коткара ала, чөнки Ул сукырларның күзләрен ача, бәйләнгәннәрне азат итә һәм җир белән таныш булмаган барлык чит кешеләрне саклый».
80 Зәликә Йосыфны үзенә тыңларга күндерә алмагач, ул аны аздырырга туктады; Йосыф әле дә төрмәдә утыра иде. Йосыфның этисе Ягъкуб һәм аның Ханаан җирендәге барлык абыйлары шул көннәрдә Йосыф өчен кайгырдылар һәм еладылар, чөнки Ягъкуб улы Йосыф өчен юаныч эзләмәде, һәм Ягъкуб шул көннәрдә кычкырып елады һәм елады.

45 нче БҮЛЕК

1 Шул ук елның шул вакытында, Йосыфның абыйлары аны сатканнан соң, Мисырга киткән елында, Ягъкуб улы Рубен Тимнага барып, үзенә кәнганлы Ави кызы Элиурамны хатынлыкка алды, һәм ул аның янына килде.
2 Рубенның хатыны Элиурам балага узып, аңа Ханох, Палу, Хецрон һәм Карми исемле дүрт ул тапты; һәм аның абыйсы Шимун аның апасы Динаны хатынлыкка алды, һәм ул аңа Мемуел, Ямин, Охад, Яхин һәм Зохар исемле биш ул тапты.
3 Шуннан соң ул кәнганлы Буна янына килде, ул — Симеон Шехем шәһәреннән әсирлеккә алган Буна. Буна Дина алдында иде һәм аңа карап торды, ә Симеон аңа Шаулны тапты.
4 Шул вакытта Яһүд Адуламга барды һәм Адуламда Хира исемле бер кеше янына килде. Яһүд анда Ханааннан булган бер кешенең кызын күрде, аның исеме Алияф, Шуа кызы иде. Ул аны алып, аның янына килде. Алияф Яһүдкә Ир, Онан һәм Шило исемле өч ул тапты.
5 Леви белән Иссахар көнчыгыш җиренә киттеләр һәм үзләренә хатынлыкка Йоктан улы, Эбер улы Йобавның кызларын алдылар; Йоктан улы Йобавның ике кызы бар иде: өлкәненең исеме Әдинә, ә кечесенең исеме Арида иде.
6 Леви Әдинаны, ә Иссахар Ариданы алды, һәм алар Кәнган җиренә, этиләренең йортына килделәр. Әдин Левига Гершон, Кахат һәм Мерари дигән өч ул тапты.
7 Арида Иссахарга Тола, Пува, Әюп һәм Шомрон исемле дүрт ул тапты, һәм Дан Моаб җиренә китте һәм моаблы Хамуданның кызы Әфлалетны хатынлыкка алды, һәм аны Ханаан җиренә алып килде.
8 Әфлалет бала тапмый иде, аның баласы булмады. Шуннан соң Аллаһы Данның хатыны Әфлалетны искә төшерде. Әфлалет балага узып, ир бала тапты, һәм аңа Хушим дип исем кушты.
9 Гад белән Нафтали Харанга киттеләр һәм аннан Нахорның улы Уз улы Амурамның кызларын кияүгә алдылар.
10 Амурам кызларының исемнәре менә болай: өлкән кызларының исеме Мерима, кече кызларының исеме Узит иде; Нафтали Мериманы, ә Гад Узитны алдылар һәм аларны Кәнган җиренә, этиләренең йортына алып киттеләр.
11 Мерима Нафталига Яхсил, Гуни, Язер һәм Шалем дигән дүрт ул, ә Узит Гадка Сефион, Чаги, Шуни, Эзбон, Эри, Ароди һәм Арали дигән җиде ул тапкан.
12 Ашер чыгып, Исмәгыйль улы Гадад улы Әфлалның кызы Адонро үзенә хатын итеп алды һәм аны Ханаан җиренә алып килде.
13 Шул көннәрдә Ашерның хатыны Адон үлде, аның баласы булмады, һәм Адон үлгәннән соң, Ашер елганың икенче ягына китте һәм Шамның улы Эбер улы Әбимәилнең кызы Һадураны хатынлыкка алды.
14 Яшь хатын чибәр, акыллы хатын иде, ул Элам улы, Сам улы Малкиелның хатыны иде.
15 Һадура Малкиелга кыз тапты, һәм ул аңа Серах дип исем кушты, һәм шуннан соң Малкиел үлде, һәм Һадура этисенең өендә калды.
16 Хатыны Ашерда үлгәннән соң, ул Хадураны хатын итеп алды һәм аны Кәнган җиренә алып килде, һәм аның кызы Серахны да алып килде, ул өч яшьлек иде, һәм кыз Ягъкуб йортында үсте.
17 Кыз бик чибәр иде, ул Ягъкуб балаларының изге юлыннан барды; ул бернәрсәгә дә мохтаҗ булмады, һәм Раббы аңа зирәклек һәм акыл бирде.
18 Ашерның хатыны Һадура йөкле булып, аңа дүрт ул тапты: Йимна, Ишва, Ишви һәм Берия.
19 Зебулун Мадиан җиренә китте һәм Мадиан улы Абида улы Моладның кызы Меришаны хатынлыкка алды һәм аны Ханаан җиренә алып килде.
20 Меруша Зебулун Середка, Элонга һәм Яхилга тудырды. өч улы.
21 Ягъкуб Терахның улы Зоба улы Арамга хәбәр җибәрде, һәм ул үзенең улы итеп Арам кызы Биньямин Мехалияне алды, һәм ул Ханаан җиренә, Ягъкуб йортына килде; һәм Биньямин ун яшендә Арам кызы Мехалияне хатынлыкка алды.
22 Мехалия йөкле булып, Бенджаминга Бела, Бехер, Ашбел, Гера һәм Нааман дигән биш ул тапты; Бенджамин аннан соң китте һәм беренче хатыныннан тыш, унсигез яшьлек Ибраһим улы Шомронның кызы Арибатны да хатынлыкка алды; Арибат Бенджаминга Ахи, Вош, Мупим, Хупим һәм Орд дигән биш ул тапты.
23 Шул көннәрдә Яһүд Сим йортына барды һәм үзенең беренче улы Эр өчен Сим улы Элам кызы Тамарны хатынлыкка алды.
24 Ир хатыны Тамар янына килде, һәм ул аның хатыны булды, һәм ул аның янына килгәч, тышкы яктан үз токымын юк итте, һәм аның эше Раббы алдында яман иде, һәм Раббы аны үтерде.
25 Яһүднең беренче улы Эр үлгәннән соң, Яһүд Онанга болай диде: «Абыеңның хатынына бар, аңа иң якын туганың кебек өйлән һәм абыең өчен нәсел калдыр».
26 Онан Тамарны хатын итеп алды һәм аның янына килде. Онан да абыйсының эшен яратты, һәм аның эше Раббы алдында яман иде, шуңа күрә ул аны да үтерде.
27 Онан үлгәч, Яһүд Тамарга болай диде: «Улым Шило үскәнче, атаң йортында кал». Әмма Яһүд Тамарга аны Шилога бирергә теләмәде, чөнки ул: «Бәлки, ул да абыйлары кебек үләр», – диде.
28 Тамар торып, этисенең йортында калды, ә Тамар берникадәр вакыт этисенең йортында калды.
29 Ел башында Яһүднең хатыны Алияф үлде; һәм Яһүд хатыны өчен юаныч тапты, һәм Алияф үлгәннән соң,

Яһүд дусты Хира белән Тимнага сарыкларын кыркырга китте.
30 Тамар Яһүднең Тимнага сарыкларын кыркырга барганын, Шилоның үсеп җиткәнен, ә Яһүднең аны яратмаганын ишетте.
31 Тамар торып, тол хатын киемнәрен салды, өстенә пәрдә япты, өске өлешен каплады да, Тимнага бара торган юлдагы урамга барып утырды.
32 Яһүд аның янына килде һәм аны күрде, һәм ул аның янына йөкле булды. Бала тапкан вакытта, аның карынында игезәкләр бар иде. Беренчесенә Перес, икенчесенә Зара дип исем кушты.

46НЧЫ БҮЛЕК

1 Ул көннәрдә Йосыф әле дә Мисыр җирендәге төрмәдә утыра иде.
2 Шул вакытта фиргавеннең хезмәтчеләре, Мисыр патшасының баш шәрабчылары һәм баш икмәк пешерүчеләре, аның алдында басып торалар иде.
3 Иптәш шәраб алып, патша алдына эчәргә куйды, ә икмәк пешерүче патша алдына ашарга икмәк куйды, патша үзе дә, аның хезмәтчеләре дә, патша өстәлендә ашаган хезмәтчеләре дә шәраб эчеп, икмәк ашадылар.
4 Алар ашап-эчеп утырганда, хезмәтче белән икмәк пешерүче шунда калдылар, ә фиргавен хезмәтчеләре хезмәтче алып килгән шәрабта күп чебеннәр, ә икмәк пешерүченең икмәгендә тузан ташлары таптылар.
5 Сакчылар башлыгы Йосыфны фиргавен хезмәтчеләренә хезмәтче итеп билгеләде, һәм фиргавен хезмәтчеләре бер елга төрмәдә утырдылар.
6 Ел ахырында алар икесе дә бер төн эчендә, үзләре булган төрмәдә төш күрделәр. Иртән Йосыф, гадәттәгечә, аларга ярдәм итәргә дип, алар янына килде. Ул аларны күрде, һәм аларның йөзләре моңсу һәм кайгылы иде.
7 Йосыф алардан сорады: «Ни өчен бүген йөзләрегез кайгылы һәм күңелсез?» Алар аңа: «Без төш күрдек, ләкин аны беркем дә аңлатмый», – диделәр. Йосыф аларга: «Төшегезне миңа сөйләгез, һәм Аллаһы сезгә теләгәнчә тынычлык бирәчәк», – диде.
8 Йорт хезмәтчесе үзенең төшен Йосыфка сөйләп бирде: «Мин төшемдә зур йөзем агачы күрдем, һәм шул йөзем агачында өч ботак күрдем, һәм йөзем агачы тиз чәчәк атты һәм бик биек булып үсте, һәм аның тәлгәшләре өлгерде һәм йөземгә әйләнде».
9 Мин йөзем җимешләрен алып, аларны касәгә сыгып, фиргавеннең кулына бирдем, ул эчте; Йосыф аңа болай диде: «Йөзем агачындагы өч ботак – өч көн».
10 Әмма өч көн эчендә патша сине чыгарырга боерачак һәм ул сине үз вазифаңа кире кайтарачак, һәм син патшага баштагы кебек шәраб эчерәчәксең; ләкин миңа синең алдыңда мәрхәмәт табарга рөхсәт ит, хәлең яхшы булганда мине фиргавен алдында искә ал, миңа яхшылык эшлә һәм мине бу төрмәдән чыгар, чөнки мин Кәнган җиреннән урландым һәм бу урында колга сатылдым.
11 Шулай ук хуҗамның хатыны турында сиңа әйтелгәннәр дә ялган, чөнки алар мине бушка бу төрмәгә утырттылар. Йосыф хезмәтчесе болай дип җавап бирде: «Әгәр патша миңа баштагыча, син миңа соңгы аңлатканча яхшы мөгамәлә итсә, мин синең теләгәнеңне эшләрмен һәм сине бу төрмәдән чыгарырмын».
12 Икмәк пешерүче, Йосыфның хезмәтченең төшен төгәл аңлатканын күреп, аның янына килде һәм төшен Йосыфка сөйләп бирде.
13 Ул аңа болай диде: «Төшемдә мин башымда өч ак кәрзин күрдем. Карасам, өске кәрзиндә фиргавен өчен төрле пешкән ризыклар бар, һәм кошлар аларны башымнан ашыйлар».
14 Йосыф аңа болай диде: «Син күргән өч кәрзин өч көнлек, ләкин өч көн эчендә фиргавен синең башыңны кисеп, сине агачка асачак, һәм кошлар синең тәнеңне ашаячак, төшеңдә күргәнең кебек».
15 Шул көннәрдә патшабикә бала табарга җыена иде, һәм шул көнне ул Мисыр патшасына угыл тапты. Патша үзенең беренче улы тапкан дип игълан иттеләр, һәм барлык Мисыр халкы, фиргавеннең түрәләре һәм хезмәтчеләре, бик шатландылар.
16 Өченче көнне фиргавен үзенең түрәләре һәм хезмәтчеләре, Соар җире һәм Мисыр җире гаскәрләре өчен мәҗлес оештырды.
17 Мисыр халкы һәм фиргавен хезмәтчеләре патша улы белән бергә ашарга һәм эчәргә, патшаның шатлыгына шатланырга килделәр.
18 Патшаның барлык түрәләре һәм аның хезмәтчеләре шул вакытта сигез көн дәвамында бәйрәмдә шатландылар, һәм сигез көн дәвамында патша йортында төрле музыка кораллары белән, даблар белән һәм биюләр белән күңел ачтылар.
19 Йосыф төшен юраган хезмәтче Йосыфны онытты һәм патшага вәгъдә иткәнчә, аның турында әйтмәде, чөнки бу эш Раббыдан Йосыфны җәзалау өчен иде, чөнки ул кешегә ышанган иде.
20 Шуннан соң Йосыф ике ел төрмәдә калды, ул унике елын тәмамлады.

47 нче БҮЛЕК

1 Ибраһим улы Исхак әле дә шул көннәрдә Кәнган җирендә яши иде; ул бик карт иде, йөз сиксән яшьтә иде, ә аның улы, Ягъкубның абыйсы Исав, Эдом җирендә яши иде, һәм аның һәм аның улларының Сеир уллары арасында җирләре бар иде.
2 Исав әтисенең үлем вакыты якынлашканын ишеткәч, уллары һәм гаиләсе белән Кәнган җиренә, әтисенең йортына килде. Ягъкуб һәм аның уллары Хевроннан чыгып, әтиләре Исхак янына килделәр. Алар чатырда Эсав белән аның улларын таптылар.
3 Ягъкуб һәм аның уллары атасы Исхак алдында утырдылар, ә Ягъкуб улы Йосыф өчен кайгырып йөри иде.
4 Исхак Ягъкубка: «Улларыңны миңа алып кил, мин аларга фатиха бирермен», – диде. Ягъкуб унбер улын әтисе Исхак алдына алып килде.
5 Исхак Ягъкубның барлык улларына кулларын куйды, аларны кочаклап алды һәм берәмтекләп үпте. Исхак шул көнне аларны фатихалады һәм аларга болай диде: «Ата-бабаларыгызның Аллаһысы сезне фатихаласын һәм токымыгызны күктәге йолдызлар кебек күбәйтсен».

6 Исхак та Эсау улларына фатиха бирде: «Аллаһы сезне күрүчеләргә һәм дошманнарыгызга курку һәм куркыныч тудырсын».
7 Исхак Ягъкубны һәм аның улларын чакырды, һәм алар барысы да Исхак алдына килеп утырдылар, ә Исхак Ягъкубка болай диде: «Бөтен җирнең Ходайы Раббы миңа: «Әгәр балаларың Минем кануннарымны һәм юлларымны үтәсәләр, Мин бу җирне синең нәселеңә мирас итеп бирермен», – диде.
8 Шуңа күрә улым, балаларыңны һәм балаларыңның токымнарын Ходайдан куркырга һәм Ходай Ходайга ошаган яхшы юлдан барырга өйрәт, чөнки әгәр сез Ходай юлларын һәм Аның кануннарын үтәсәгез, Ходай сезнең белән Ибраһим белән төзегән килешүен үтәячәк, һәм сезгә һәм сезнең токымыгызга һәрвакыт яхшылык эшләячәк.
9 Исхак Ягъкубка һәм аның балаларына үгет-нәсихәт биреп бетергәч, җан бирде һәм үлде, һәм үз халкына кушылды.
10 Ягъкуб белән Исав этиләре Исхакның йөзенә егылып еладылар. Исхак йөз сиксән яшендә Ханаан җирендә, Хевронда вафат булды. Уллары аны Ибраһим хет улларыннан кабер өчен сатып алган Махпел мәгарәсенә алып киттеләр.
11 Кәнган җиренең барлык патшалары Ягъкуб һәм Исав белән бергә Исхакны күмәргә бардылар, һәм Кәнган җиренең барлык патшалары Исхакка зур хөрмәт күрсәттеләр.
12 Ягъкуб һәм Исав уллары яланаяк йөрделәр, Киреат-Арбага җиткәнче еладылар.
13 Ягъкуб белән Исав этиләре Исхакны Хеврондагы Киреат-Арбадагы Махпел мәгарәсенә күмделәр һәм аны патшаларны җирләгәндәге кебек зур хөрмәт белән җирләделәр.
14 Ягъкуб һәм аның уллары, Исав һәм аның уллары, һәм Ханаанның барлык патшалары зур һәм авыр кайгырдылар, аны җирләделәр һәм аның өчен күп көннәр кайгырдылар.
15 Исхак үлгәннән соң, ул үзенең мал-туарын, милкен һәм бар мөлкәтен улларына калдырды; һәм Исав Ягъкубка болай диде: «Менә сиңа, атабыз калдырган бар нәрсәне ике өлешкә бүләбез, һәм мин сайлый алам, һәм Ягъкуб болай диде: без шулай эшләрбез».
16 Ягъкуб Исхакның Ханаан җирендә калдырган бар малын, мал-мөлкәтен һәм мал-мөлкәтен алып, аларны Эсав белән уллары алдына ике өлешкә бүлеп куйды һәм Эсавка әйтте: «Менә боларның барысы да синең алдыңда, үзеңә алырлык яртысын сайла».
17 Ягъкуб Эсауга болай диде: «Тыңла әле, мин сиңа нәрсә әйтергә телим: Күкнең һәм җирнең Раббысы безнең ата-бабаларыбыз Ибраһим белән Исхакка: «Мин бу җирне синең нәселеңә мәңгегә мирас итеп бирермен», – диде».
18 Шуңа күрә хәзер атабыздан калган бар нәрсә дә синең алдыңда, һәм менә бөтен җир синең алдыңда; алардан үзең теләгәнне сайла.
19 Әгәр дә син бөтен җирне телисең икән, аны үзең һәм балаларың өчен мәңгегә ал, һәм мин бу байлыкны алырмын, һәм син байлыкны телисең икән, аны үзең ал, һәм мин бу җирне үзем һәм балаларым өчен мәңгегә мирас итеп алырмын.
20 Исмаил улы Небайот ул вакытта балалары белән бу җирдә яшәгән, һәм Исав шул көнне аның белән киңәшләшеп:
21 Ягъкуб миңа шулай диде, һәм ул миңа шулай җавап бирде, хәзер киңәшеңне бир, һәм без тыңларбыз.
22 Небайот болай диде: «Якуп сиңа нәрсә әйтте? Менә, Ханаанның барлык балалары үз җирләрендә имин яшиләр, һәм Ягъкуб аны үз нәселе белән бергә мәңге мирас итеп алырмын дип әйтә».
23 Шуңа күрә хәзер бар, атаңның барлык байлыгын ал һәм абыең Ягъкубны, үзе әйткәнчә, бу җирдә калдыр.
24 Исав торып, Ягъкуб янына кайтты һәм Исмәгыйль улы Небайот әйткәнчә эшләде; Исав Исхак калдырган барлык байлыкны, җаннарны, хайваннарны, терлекләрне, милекне һәм барлык байлыкларны алды; ул үзенең абыйсы Ягъкубка бернәрсә дә бирмәде; Ягъкуб Мисыр елгасыннан алып Евфрат елгасына кадәр бөтен Ханаан җирен алды һәм аны мәңгелек милк итеп алды, балалары һәм үзеннән соңгы токымы өчен мәңгегә.
25 Ягъкуб шулай ук абыйсы Исавтан Хевронда урнашкан Махпел мәгарәсен алды. Ибраһим аны үзе һәм токымы өчен мәңгегә җирләү урыны булсын өчен Эфроннан сатып алган иде.
26 Ягъкуб боларның барысын да сатып алу китабына язып, кул куйды һәм боларның барысын да дүрт тугры шаһит белән раслады.
27 Ягъкуб китапта болай дип язган: «Кәнаан җире һәм хетларның, хивиләрнең, иебуслыларның, аморлыларның, перизлыларның һәм гергашлыларның барлык шәһәрләре, Мисыр елгасыннан алып Евфрат елгасына кадәр җиде халык».
28 Һәм Киреат-Арба шәһәрен һәм андагы мәгарәне Ягъкуб үзенең абыйсы Исавтан кыйммәтле бәягә, үзеннән соң нәселенә мәңгелеккә мирас итеп сатып алды.
29 Ягъкуб сатып алу китабын, имзаны, боерыкны, кагыйдәләрне һәм ачылган китапны алды һәм аларны озак вакытка калдырыр өчен балчык савытка салды, һәм аларны балалары кулына тапшырды.
30 Исав этисе үлгәннән соң калдырган бар нәрсәне дә, абыйсы Ягъкубтан да, кешеләрне дә, хайваннарны да, дөяләрне дә, ишәкләрне дә, үгезләрне дә, сарыкларны да, көмешләрне дә, алтыннарны да, ташларны да, бделлийны да, Ибраһим улы Исхакка караган бар байлыкны да алды; Исхак үлгәннән соң калдырган бар нәрсәдән Исав үзенә алмаган бернәрсә дә калмады.
31 Исав боларның барысын да алды, һәм ул һәм аның балалары абыйсы Ягъкубтан һәм аның балаларыннан аерылып, хорлы Сеир җиренә киттеләр.
32 Исавның Сеир уллары арасында милке бар иде, һәм шул көннән башлап Исав Кәнган җиренә кайтмады.
33 Ханаан җиренең бөтен өлеше Исраил улларына мәңгелек мирас булып китте, ә Исав һәм аның барлык балалары Сеир тавын мирас итеп алдылар.

48 нче БҮЛЕК

1 Шул көннәрдә, Исхак үлгәннән соң, Раббы боерык бирде һәм бөтен җир йөзенә ачлык җибәрде.

2 Шул вакытта Мисыр патшасы фиргавен Мисыр җирендә тәхетендә утыра иде. Ул үзенең караватында ята иде һәм төшләр күрә иде. Фиргавен төшендә Мисыр елгасы буенда басып торганын күрде.
3 Ул басып торганда, елгадан җиде симез һәм матур сыер чыгып торганын күрде.
4 Алар артыннан тагын җиде ябык һәм начар итле сыер чыкты, һәм җиде начар сыер яхшы итле сыерларны йотып куйды, ләкин аларның тышкы кыяфәте элеккечә начар иде.
5 Ул уянды, тагын йоклады, һәм икенче тапкыр төш күрде. Ул бер сабакта җиде зур һәм яхшы башак үсеп чыкканын күрде, һәм көнчыгыш җиле белән очып киткән җиде нечкә башак алар артыннан үсеп чыкты, һәм нечкә башаклар тулы башакларны йотып бетерде, һәм фиргавен төшеннән уянды.
6 Иртән патша төшләрен искә төшерде, һәм төшләре аркасында аның күңеле борчылды. Патша тиз генә Мисырның барлык сихерчеләрен һәм акыл ияләрен чакыртып җибәрде, һәм алар килеп, фиргавен каршына бастылар.
7 Патша аларга болай диде: «Мин төш күрдем, ләкин аларны беркем дә юрамый, һәм алар патшага: «Түшләреңне хезмәтчеләрең белән сөйлә, без аларны тыңлыйк», – диделәр.
8 Патша аларга төшләрен сөйләде, һәм алар барысы да бер тавыштан патшага җавап биреп: «Патша мәңге яшәсен!» – диделәр. Төшләрегезнең тәгъбире менә шулай.
9 Син күргән җиде яхшы сыер соңгы көннәрдә сиңа туачак җиде кызны аңлата, һәм син күргән җиде сыер аларның артыннан чыгып, аларны йотып бетерүе, синең туачак кызларыңның барысы да патша исән чакта үләчәгенә билге.
10 Икенче төшеңдә күргәнең, бер сабактан җиде тулы яхшы башак үсеп чыгуы, аларның аңлатмасы менә шундый: син соңгы көннәрдә үзең өчен Мисыр җирендә җиде шәһәр төзерсең; һәм син аларны күзләрең белән күреп, алардан соң үсеп чыккан җиде коры башакны күрүең, син төзергә җыенган шәһәрләрнең барысы да соңгы көннәрдә, патша исән чакта җимереләчәгенә билге.
11 Алар бу сүзләрне әйткәч, патша аларның сүзләренә колак салмады һәм күңелен дә бирмәде, чөнки патша үзенең зирәклеге белән аларның төшләрне дөрес итеп аңлатмавын белде. Алар патша алдында сөйләп бетергәч, патша аларга җавап биреп: «Сез миңа нәрсә сөйләдегез? Сез ялган һәм ялган сөйләдегез; шуңа күрә хәзер минем төшләремне дөрес итеп аңлатыгыз, үлмәссез», – диде.
12 Шуннан соң патша боерык бирде, һәм ул башка акыл ияләрен чакыртып җибәрде, алар килеп патша алдында тордылар, һәм патша аларга төшләрен сөйләде, һәм алар барысы да аңа беренче аңлатма буенча җавап бирделәр, һәм патшаның ачуы чыкты һәм ул бик нык ачуланды, һәм патша аларга әйтте: «Сез, әлбәттә, ялган сөйлисез һәм әйткән сүзләрегездә ялган сөйлисез».
13 Патша Мисыр җиренә игълан ясарга боерды: «Патша һәм аның бөек кешеләре төшләрнең мәгънәсен белгән һәм аңлаган һәр акыллы кеше бүген патша янына килмәгән кеше үләчәк».
14 Патшага төшләрен дөрес аңлатырга тиешле кешегә патшадан нәрсә сораса, шуны бирәчәкләр. Мисыр җиренең барлык акыл ияләре, шулай ук Мисырда, Гошенда, Раамсеста, Тахпанкеста, Соарда һәм Мисыр чигендәге барлык урыннарда булган сихерчеләр һәм сихерчеләр патша каршына килделәр, һәм алар барысы да патша каршында бастылар.
15 Мисырның барлык шәһәрләреннән барлык түрәләр, түрәләр һәм патша хезмәтчеләре җыелды һәм барысы да патша алдында утырдылар, патша үзенең төшләрен акыл ияләренә һәм түрәләргә сөйләде, һәм патша алдында утыручыларның барысы да бу күренештән гаҗәпләнделәр.
16 Патша алдындагы барлык акыл ияләре аның төшләрен аңлатуда икегә бүленделәр; кайберләре аларны патшага аңлатып: «Җиде яхшы сыер — җиде патша, алар патша нәселеннән Мисыр өстеннән күтәреләчәк», — диделәр.
17 Җиде начар сыер – соңгы көннәрдә аларга каршы чыгып, аларны юк итәчәк җиде җитәкче; ә җиде бодай башагы – Мисырның җиде зур җитәкчесе, алар безнең патша әфәндебез сугышларында дошманнарының җиде көчсез җитәкчесе кулына эләгәчәк.
18 Кайберләре патшага болай дип аңлаттылар: «Җиде яхшы сыер — Мисырның нык шәһәрләре, ә җиде начар сыер — Ханаан җиренең җиде халкы, алар соңгы көннәрдә Мисырның җиде шәһәренә һөҗүм итәчәк һәм аларны юк итәчәк».
19 Икенче төшеңдә күргәнең, җиде яхшы һәм начар бодай башагы, Мисыр хөкүмәтенең элеккеге кебек үк синең нәселеңә кире кайтуын күрсәтә.
20 Аның идарә итүе вакытында Мисыр шәһәрләре халкы үзләреннән көчлерәк булган җиде Ханаан шәһәренә каршы күтәреләчәк һәм аларны юк итәчәк, һәм Мисыр хөкүмәте синең нәселеңә кайтачак.
21 Аларның кайберләре патшага: «Төшләреңнең тәгъбире менә шулай: җиде яхшы сыер – соңгы көннәрдә хатынлыкка алырлык җиде патшабикә, ә җиде начар сыер – бу хатын-кызларның барысы да патша исән чагында үләчәген аңлата», – диделәр.
22 Икенче төшеңдә күргән җиде яхшы һәм начар башак – ундүрт бала, һәм соңгы көннәрдә алар бер-берсе белән сугышачаклар, һәм аларның җидесе көчлерәк җиде башакны үтерәчәк.
23 Аларның кайберләре патшага болай диделәр: «Җиде яхшы сыер синең җиде балаң туачагын һәм алар соңгы көннәрдә синең балаларыңның җиде баласын үтерәчәген күрсәтә; ә икенче төшеңдә күргән җиде яхшы башак - шул кенәзләргә каршы җиде көчсезрәк кенәз соңгы көннәрдә аларга каршы сугышачак һәм аларны юк итәчәк, һәм синең балаларың өчен үч алачак, һәм хөкүмәт синең токымыңа кире кайтачак».
24 Патша Мисыр акыл ияләренең барлык сүзләрен һәм төшләрен аңлатканнарын ишетте, ләкин аларның берсе дә патшага ошамады.
25 Патша үзенең зирәклеге белән аларның бу сүзләрнең барысында да дөрес сөйләмәвен аңлады, чөнки бу Раббыдан Мисыр акыл ияләренең сүзләрен бозу өчен эшләнгән иде, шуңа күрә Йосыф төрмәдән чыгып, Мисырда бөек булыр иде.

26 Патша Мисырның барлык акыл ияләре һәм сихерчеләре арасында берсе дә аңа дөрес сөйләмәвен күрде, һәм патшаның ачуы чыкты, һәм аның эчендә ачуы кабынды.
27 Патша барлык акыл ияләренә һәм сихерчеләргә аның каршыннан чыгарга кушты, һәм алар барысы да патша каршыннан оят һәм хурлык белән чыгып киттеләр.
28 Патша Мисырдагы барлык сихерчеләрне үтерергә һәм аларның берсен дә исән калдырмаска боерык бирде.
29 Патшага караган сакчыларның башлыклары торып бастылар, һәрберсе кылычын чыгарды һәм Мисыр сихерчеләрен һәм акыл ияләрен үтерә башладылар.
30 Шуннан соң патшаның баш хезмәтчесе Мерод килеп, патша алдында баш иеп утырды.
31 Шунда хезмәтче патшага болай диде: «Патша мәңге яшәсен, һәм аның хакимлеге илдә югары күтәрелсен».
32 Син ул көннәрдә, ике ел элек, хезмәтчеңә ачуланган идең һәм мине шул бүлмәгә урнаштырдың, мин һәм икмәк пешерүчеләрнең башлыгы берникадәр вакыт шул бүлмәдә яшәдем.
33 Безнең белән сакчылар башлыгына караган Йосыф исемле яһүд хезмәтчесе бар иде, чөнки хуҗасы аңа ачуланып, аны төрмәгә япкан иде, һәм ул безгә шунда хезмәт итте.
34 Берникадәр вакыт үткәч, без палатада булганда, бер төн эчендә мин һәм икмәк пешерүчеләр башлыгы төш күрдек; һәрберебез үз төшенең мәгънәсенә туры килә торган төш күрдек.
35 Иртән без килеп, аларны хезмәтчегә сөйләдек, һәм ул безгә төшләребезне, һәрберебез үз төшен дөрес аңлаттымы, аңлатты.
36 Ул безгә ничек аңлаткан булса, шулай булды да; аның бер сүзе дә җиргә төшмәде.
37 Шуңа күрә хәзер, минем патшам һәм әфәндем, Мисыр халкын бушка үтермәгез; менә бу кол әле дә үз хуҗасы сакчылар башлыгы тарафыннан өйдә, төрмәдә тотыла.
38 Әгәр патша теләсә, ул аны синең алдыңа чакыртсын, һәм ул сиңа күргән төшеңнең дөрес тәфсирен аңлатыр.
39 Патша баш хезмәтченең сүзләрен ишеткәч, Мисыр акылманнарын үтермәскә боерды.
40 Патша үз хезмәтчеләренә Йосыфны үз алдына китерергә кушты, һәм патша аларга: «Аның янына барыгыз һәм аны куркытмагыз, югыйсә ул аптырап калыр һәм дөрес сөйләшә алмас», – диде.
41 Патша хезмәтчеләре Йосыф янына бардылар һәм аны тиз арада зинданнан чыгардылар. Патша хезмәтчеләре аның чәчен кырдылар, ә ул төрмә киемнәрен алыштырды һәм патша алдына килде.
42 Патша үзенең патша тәхетендә алтын эфод белән бизәлгән патша күлмәгендә утыра иде. Аның өстендәге саф алтын ялтырап тора иде, ә карбункул, якут һәм зөбәрҗәт, шулай ук патшаның башындагы барлык кыйммәтле ташлар күзне камаштырды, һәм Йосыф патшага бик гаҗәпләнде.
43 Патша утырган тәхет алтын-көмеш һәм оникс ташлары белән капланган иде, һәм аның җитмеш баскычы бар иде.
44 Мисыр җирендә аларның гадәте шундый иде: патша белән сөйләшергә килгән һәр кеше, ул патшаның күз алдында хөрмәтле кеше булса, патша тәхетенә утыз беренче баскычка кадәр менә иде, ә патша утыз алтынчы баскычка төшеп, аның белән сөйләшә иде.
45 Әгәр ул гади халыктан булса, ул өченче баскычка менгән, ә патша дүртенче баскычка төшеп, аның белән сөйләшкән, һәм аларның гадәте буенча, җитмеш телдә дә сөйләшә белгән һәркем җитмеш баскычка менгән һәм патшага барып җиткәнче сөйләшкән.
46 Ә җитмешне тәмамлый алмаган теләсә кем, үзе белгән телләр санына кадәр баскычка менгән.
47 Ул көннәрдә Мисырда җитмеш телдә сөйләшә белгән кешедән башка беркем дә аларга хакимлек итмәскә тиеш иде.
48 Йосыф патша янына килгәч, патша алдында җиргә кадәр иелде һәм өченче баскычка менде, ә патша дүртенче баскычка утырып, Йосыф белән сөйләште.
49 Патша Йосыфка болай диде: «Мин төш күрдем, ләкин аны дөрес итеп аңлатучы юк. Мин бүген Мисырның барлык сихерчеләрен һәм акыл ияләрен минем алдыма китерергә куштым, һәм мин аларга төшләремне сөйләдем, ләкин беркем дә аларны миңа дөрес итеп аңлатмады».
50 Шуннан соң мин бүген синең турында ишеттем: син акыллы кеше һәм ишеткән һәр төшеңне дөрес итеп аңлата аласың.
51 Йосыф фиргавенгә болай дип җавап бирде: «Фиргавен күргән төшләрен сөйләсен, әлбәттә, аларның тәфсирләре Аллаһы Тәгаләгә карый». Фиргавен Йосыфка үзенең төшләрен, сыерлар турындагы төшен һәм иген башаклары турындагы төшен сөйләде, һәм патша сөйләвен туктатты.
52 Йосыф патша алдында Аллаһы рухы белән киенде, һәм ул шул көннән башлап патша белән булачак бар нәрсәне дә белде, һәм патшаның төшен дөрес аңлатуын белде, һәм ул патша алдында сөйләште.
53 Йосыф патшаның алдында мәрхәмәт тапты, патша колакларын һәм йөрәген йомды, һәм ул Йосыфның барлык сүзләрен ишетте. Йосыф патшага болай диде: «Бу ике төш дип уйлама, чөнки бу бары тик бер төш, чөнки Аллаһы җир буйлап шуны эшләргә сайлаган, ул патшага төшендә күрсәткән, һәм синең төшеңнең дөрес тәфсире менә шушы:
54 Җиде яхшы сыер һәм иген башаклары — җиде ел, ә җиде начар сыер һәм иген башаклары да — җиде ел; бу бер төш.
55 Менә киләсе җиде ел җир йөзендә муллык булачак, аннан соң җиде ел ачлык киләчәк, бик каты ачлык; һәм җир йөзендәге барлык муллык онытылачак, һәм ачлык җир халкын яндырачак.
56 Патша бер төш күрде, һәм бу төшне фиргавен дә кабатлады, чөнки бу эш Аллаһы тарафыннан расланды, һәм Аллаһы тиздән аны тормышка ашырачак.
57 Шуңа күрә мин сиңа киңәш бирермен һәм синең җаныңны һәм җир халкының җаннарын ачлык бәласеннән коткарырмын. Син патшалыгың буйлап бик акыллы һәм зирәк, барлык хөкүмәт эшләрен белүче кешене эзлә һәм аны Мисыр җиренә күзәтчелек итәргә билгелә.
58 Син Мисыр өстеннән билгеләгән кеше аның карамагындагы җитәкчеләрне билгеләсен, алар киләчәк

мул елларның барлык ризыгын җыярга һәм ашлыкны синең билгеләнгән амбарларыңа тупларга тиеш.
59 Алар бу ризыкны җиде еллык ачлык өчен сакласыннар, ул сиңа, синең халкыңа һәм бөтен җиреңә табылсын, һәм син дә, синең җирең дә ачлыктан кырылып калмасын.
60 Шулай ук җирнең барлык кешеләренә җиде муллык елында һәр кеше үз басуыннан төрле ризыклар җыеп, аларны үз складларына салырга боерылсын, ачлык көннәрендә алар өчен табылсын һәм шуның белән яшәсен өчен.
61 Бу синең төшеңнең дөрес тәфсире, һәм бу синең җаныңны һәм барлык гражданнарыңның җаннарын коткару өчен бирелгән киңәш.
62 Патша Йосыфка җавап бирде: «Кем әйтә һәм кем белә, синең сүзләрең дөресме?» Ул патшага әйтте: «Бу синең өчен минем барлык сүзләремнең дөрес булуына һәм минем киңәшемнең сиңа файдалы булуына билге булачак».
63 Менә синең хатының бүген бала табуретында утыра, һәм ул сиңа ул табар, һәм син аның белән бергә шатланырсың; балаң ана карыныннан чыккач, ике ел элек туган беренче улың үләчәк, һәм син бүген сиңа туачак бала белән юаныч табарсың.
64 Йосыф бу сүзләрне патшага сөйләп бетерде, патшага баш иеп чыгып китте. Йосыф патша яныннан чыккач, Йосыф патшага әйткән билгеләр шул көнне үтәлде.
65 Шул көнне патшабикә ул тапты, һәм патша аның улы турындагы шатлыклы хәбәрне ишетеп шатланды. Хәбәрче патша яныннан чыккач, патша хезмәтчеләре патшаның беренче туган улын җирдә үле хәлдә таптылар.
66 Патша йортында зур елау һәм шау-шу купты, патша моны ишетеп: «Мин өйдә нинди шау-шу һәм елау ишеттем?» – дип сорады. Алар патшага аның беренче улы үлгәнен әйттеләр. Шуннан соң патша Йосыфның әйткән барлык сүзләренең дә дөрес икәнен аңлады, һәм патша Йосыф әйткәнчә, шул көнне туган баласы белән юанды.

49НЧЫ БҮЛЕК

1 Шуннан соң патша үзенең барлык түрәләрен, хезмәтчеләрен, патшаның барлык түрәләрен һәм дворяннарын җыеп җибәрде, һәм алар барысы да патша алдына килделәр.
2 Патша аларга болай диде: «Менә сез бу яһүд кешесенең барлык сүзләрен һәм аның әйткән барлык билгеләрен күрдегез һәм ишеттегез, ләкин аның бер сүзе дә тормышка ашмады».
3 Сез аның төшне дөрес аңлатканын беләсез, һәм ул һичшиксез тормышка ашачак, шуңа күрә хәзер киңәшләшегез һәм нәрсә эшләячәгегезне һәм җирнең ачлыктан ничек котылачагын белегез.
4 Хәзер эзлә һәм кара, йөрәгендә зирәклек һәм белем булган шундый кеше табылырмы икән? Мин аны җир өстеннән билгеләрмен.
5 Сез яһүд кешесенең җирне ачлыктан коткару өчен нәрсә әйткәнен ишеттегез, һәм мин беләм, җир ачлыктан котылмаячак, ләкин миңа киңәш биргән яһүд кешесенең киңәше белән генә котылачак.
6 Алар барысы да патшага җавап биреп: «Еврейның бу турыда биргән киңәше яхшы; шуңа күрә, патшабыз әфәндем, бөтен җир синең кулыңда, нәрсә теләсәң, шуны эшлә», – диделәр.
7 Син сайлаган һәм зирәклегең белән акыллы һәм җирне зирәклеге белән коткара алырлык кешене патша үз карамагына җир өстеннән билгеләячәк.
8 Патша барлык түрәләргә болай диде: «Мин уйлыйм, Аллаһы яһүд кешесенә аның әйткәннәренең барысын да аңлатканнан бирле, бөтен җирдә аның кебек акыллы һәм зирәк кеше юк; әгәр бу сезгә ошаса, мин аны җир өстеннән куярмын, чөнки ул җирне үзенең зирәклеге белән коткарачак».
9 Барлык түрәләр дә патшага җавап биреп: «Әмма Мисыр кануннарында язылган, һәм аны бозмаска кирәк: Мисыр өстеннән патшалык итүче кеше булмас, патшадан соң икенче кеше булмас, ул кеше улларының барлык телләрен белгән кеше генә булырга тиеш», – диделәр.
10 Шуңа күрә, безнең патшабыз әфәндем, менә бу яһүд кешесе бары тик еврей телендә генә сөйләшә ала, һәм ничек ул безнең телне дә белмәгән кеше буларак, безнең өстебездән икенче хөкүмәт әгъзасы була ала?
11 Хәзер без сездән аны чакыртуыгызны үтенәбез, һәм ул сезнең алдыгызга килсен, аны һәрьяклап сынап карасын һәм үзегез теләгәнчә эшләсен.
12 Патша болай диде: «Иртәгә булачак, һәм син әйткән сүз дөрес, һәм барлык түрәләр шул көнне патша янына килделәр».
13 Шул төндә Раббы үзенең бер фәрештәсен җибәрде, һәм ул Мисыр җиренә Йосыф янына килде. Раббы фәрештәсе Йосыф өстендә басып торды. Йосыф хуҗасының йортында, зинданда, төнлә караватында ята иде, чөнки хуҗасы аны хатыны аркасында зинданга кире салган иде.
14 Фәрештә аны йокысыннан уятты, һәм Йосыф торып басты, һәм аның каршысында Раббы фәрештәсе басып тора иде; Раббы фәрештәсе Йосыф белән сөйләште, һәм ул шул төндә аңа барлык кешеләр телләрен өйрәтте, һәм ул аңа Йосыф дип исем кушты.
15 Раббы фәрештәсе аның яныннан китте, һәм Йосыф кире кайтып, үз караватына ятты, һәм Йосыф күргән күренешенә гаҗәпләнде.
16 Иртән патша үзенең барлык түрәләрен һәм хезмәтчеләрен чакыртып алды, һәм алар барысы да патша алдына килеп утырдылар, һәм патша Йосыфны алып килергә кушты, һәм патша хезмәтчеләре Йосыфны фиргавен алдына алып килделәр.
17 Патша чыгып, тәхет баскычларына менде, Йосыф патша белән барлык телләрдә сөйләште, Йосыф аның янына менеп, патша белән сөйләште, ул җитмешенче баскычта патша алдына килеп җиткәнче, һәм ул патша каршында утырды.
18 Патша Йосыф өчен бик шатланды, һәм патшаның барлык хезмәтчеләре дә Йосыфның барлык сүзләрен ишеткәч, патша белән бергә бик шатландылар.
19 Патша һәм түрәләргә Йосыфны бөтен Мисыр җире өстеннән патшадан соң икенче вазифага билгеләү ошады, һәм патша Йосыфка болай диде:

20 Син миңа Мисыр җиренә акыллы кеше билгеләргә киңәш бирдең, ул аның зирәклеге белән җирне ачлыктан коткарыр иде; шуңа күрә, Аллаһы сиңа боларның барысын да һәм син әйткән барлык сүзләрне дә белдергәнлектән, бу илдә синең кебек акыллы һәм зирәк кеше юк.
21 Синең исемең инде Йосыф түгел, ә Зафнат-Панеа булачак; син миннән соң икенче кеше булачаксың, һәм минем хөкүмәтемнең барлык эшләре синең сүзең буенча башкарылачак, һәм минем халкым синең сүзең белән чыгып-кереп йөрәчәк.
22 Шулай ук синең кул астыңнан минем хезмәтчеләрем һәм түрәләрем ай саен түләнә торган хезмәт хакын алачаклар, һәм җирнең барлык халкы сиңа баш иячәк, мин тик тәхетемдә генә синнән бөек булачакмын.
23 Патша кулыннан йөзеген алып, Йосыфның кулына кидерде, һәм Йосыфка патша киемнәре кидерде, башына алтын таҗ кидерде, муенына алтын чылбыр такты.
24 Патша хезмәтчеләренә боерык бирде, һәм алар аны патшаның икенче арбасына утырттылар, ул патша арбасына каршы бара иде. Ул аны патша атларыннан зур һәм көчле атка утыртты һәм Мисыр җире урамнары буйлап йөртте.
25 Патша Йосыф белән бергә дафларда, арфаларда һәм башка музыка коралларында уйнаучыларның барысына да барырга боерды; мең даф, мең мехолот һәм мең небалим аның артыннан киттеләр.
26 Кулларында ялтырап торган кылычлар тотып, биш мең кеше Йосыф каршында уйнап йөрделәр, патшаның егерме мең бөек кешесе алтын белән капланган күн каешлар белән Йосыфның уң кулында, егерме мең кеше сул кулында йөрделәр, барлык хатын-кызлар һәм кызлар түбәләргә менделәр яки урамнарда басып, Йосыфка карап уйнап һәм шатланып, Йосыфның тышкы кыяфәтенә һәм матурлыгына карадылар.
27 Патшаның кешеләре аның алдыннан да, артыннан да бардылар, юл буйлап хушбуй, кассия һәм төрле хушбуйлар белән хуш исләр сибеп, юл буйлап мирра һәм алоэ сибеп, егерме кеше аның алдында бөтен ил буенча каты тавыш белән бу сүзләрне игълан иттеләр:
28 Патша үзенең икенче башлыгы итеп сайлаган бу кешене күрәсезме? Барлык хөкүмәт эшләрен ул җайга салачак, һәм аның боерыкларын бозган яки аның алдында җиргә кадәр баш имәгән кеше үләчәк, чөнки ул патшага һәм аның икенче башлыгына каршы чыга.
29 Хәбәрчеләр игълан итүне туктаткач, Мисыр халкы Йосыф алдында җиргә кадәр иелде һәм: «Патша исән булсын, аның икенчесе дә исән булсын», – диделәр. Мисыр халкы юлда баш иделәр, һәм хәбәрчеләр аларга якынлашкач, алар баш иделәр һәм Йосыф алдында төрле дафлар, мехол һәм небаллар белән шатландылар.
30 Йосыф атына атланып, күзләрен күккә күтәреп кычкырды: «Ул ярлыны туфрактан күтәрә, мохтаҗларны чүптән күтәрә. Әй, Кодрәтләр Ходае, Сиңа ышанган кеше бәхетле».
31 Йосыф фиргавен хезмәтчеләре һәм түрәләре белән Мисыр җирен әйләнеп чыкты, һәм алар аңа бөтен Мисыр җирен һәм патшаның барлык хәзинәләрен күрсәттеләр.
32 Йосыф шул көнне кайтып, фиргавен янына килде. Патша Йосыфка Мисыр җирендә җир бирде: басу һәм йөзем бакчалары. Патша Йосыфка өч мең талант көмеш һәм бер мең талант алтын, оникс ташлары, бделлий һәм күп бүләкләр бирде.
33 Икенче көнне патша Мисыр халкына Йосыфка бүләкләр һәм бүләкләр китерергә кушты, ә патша боерыгын бозган һәркемне үтерергә кушты. Алар шәһәр урамында биеклек урыны ясадылар һәм анда киемнәр җәйделәр, ә Йосыфка бирәр нәрсә китергән кеше аны биеклеккә куйды.
34 Һәм бөтен Мисыр халкы биеклеккә нәрсәдер ташлады: берсе алтын алка, икенчесе йөзекләр һәм алкалар, алтын һәм көмештән төрле савыт-саба, оникс ташлары һәм бделлий ташлары белән бизәккә куйды; һәркем үзеннән нәрсәдер бирде.
35 Йосыф боларның барысын да алып, үзенең хәзинәсенә салды, һәм патшаның барлык түрәләре һәм түрәләре Йосыфны югары күтәрделәр, һәм аңа күп бүләкләр бирделәр, чөнки патша аны үзенең икенчесе итеп сайлаган иде.
36 Патша Он рухание Ахирамның улы Потиферага хәбәр җибәрде, ул үзенең кечкенә кызы Оснатны алып, аны Йосыфка хатынлыкка бирде.
37 Кыз бик чибәр, ир-ат белмәгән гыйффәтле кыз иде, һәм Йосыф аны үзенә хатын итеп алды, һәм патша Йосыфка әйтте: «Мин – фиргавен, синнән башка беркем дә Мисыр җирендә минем халкым өстеннән хакимлек итәргә кулын да, аягын да күтәрә алмас».
38 Йосыф фиргавен алдында торганда утыз яшендә иде, һәм Йосыф патшадан чыгып, Мисырда патшаның икенче хакиме булды.
39 Патша Йосыфка үз йортында хезмәт итәргә йөз хезмәтче бирде, һәм Йосыф та күп хезмәтчеләр җибәрде һәм сатып алды, һәм алар Йосыф йортында калдылар.
40 Шуннан соң Йосыф үзенә патша сарае каршында патша йортларына охшаган бик мәһабәт йорт салдырды һәм йорт эчендә бик матур һәм яшәү урыны өчен уңайлы зур гыйбадәтханә төзеде; Йосыф үз йортын өч ел төзеде.
41 Йосыф үзенә алтын һәм көмештән бик күп затлы тәхет ясады, аны оникс ташлары һәм бделлий белән каплады, өстенә бөтен Мисыр җирен һәм бөтен Мисыр җирен сугаручы Мисыр елгасын ясады; Йосыф үз йортында тәхетендә ышанычлы утырды, һәм Раббы Йосыфның зирәклеген арттырды.
42 Мисыр халкының барысы да, фиргавен хезмәтчеләре һәм аның түрәләре дә Йосыфны бик яраттылар, чөнки бу эш Раббыдан Йосыфка бирелгән иде.
43 Йосыфның сугышка чыга торган, патша белән Йосыфка дошманга каршы корал күтәрә алырлык кырык мең алты йөз кешедән торган гаскәре бар иде, патшаның түрәләреннән, хезмәтчеләреннән һәм Мисыр халкыннан тыш, сансыз күп кеше дә бар иде.
44 Йосыф үзенең көчле гаскәрләренә һәм барлык гаскәрләренә калканнар, сөңгеләр, баш киемнәре, кораллар һәм ташлар бирде.

50 нче БҮЛЕК

1 Шул вакытта Таршиш балалары Исмәгыйль улларына каршы килеп, алар белән сугыштылар, һәм Таршиш балалары Исмәгыйль улларын озак вакыт таладылар.
2 Ул көннәрдә Исмәгыйль балалары аз иде, шуңа күрә алар Таршиш балаларын җиңә алмадылар, һәм алар бик нык җәберләнделәр.
3 Исмәгыйль картлары Мисыр патшасына язу җибәрделәр: «Безгә Таршиш улларына каршы сугышырга ярдәм итү өчен, хезмәтчеләреңә җитәкчеләр һәм гаскәрләр җибәр, чөнки без күптәннән бирле җирне ашап бетерәбез».
4 Фиргавен Йосыфны үзе белән булган көчле кешеләр һәм гаскәр белән, шулай ук патша сараендагы көчле кешеләре белән җибәрде.
5 Алар Таршиш улларына каршы көрәштә ярдәм итәр өчен Хавила җиренә, Исмаил улларына бардылар, һәм Исмаил уллары Таршиш уллары белән сугыштылар, һәм Йосыф таршишлыларны җиңде һәм аларның барлык җирләрен басып алды, һәм Исмаил уллары бүгенге көнгә кадәр шунда яшиләр.
6 Таршиш җире басып алынгач, барлык таршишлылар качып киттеләр һәм үз кардәшләре Яван уллары чикләренә килеп җиттеләр. Йосыф үзенең барлык көчле гаскәре һәм гаскәре белән Мисырга кайтты, аларның берсе дә югалмады.
7 Йосыф Мисыр өстеннән хакимлек иткән икенче елны, Йосыф әйткәнчә, җиде ел дәвамында Раббы җир буйлап мул уңыш бирде, чөнки Раббы шул көннәрдә җиде ел дәвамында җирнең барлык уңышын фатихалады, һәм алар ашадылар һәм бик туйдылар.
8 Ул вакытта Йосыфның кул астында хезмәтчеләр бар иде, һәм алар мул елларның барлык ризыгын җыеп, ел саен ашлык өеп, Йосыфның хәзинәләренә салганнар.
9 Алар ашлык җыйган саен, Йосыф аларга башакларны һәм аның белән бергә кыр туфрагын алып килергә кушты, ул бозылмасын өчен.
10 Йосыф ел саен шулай эшләде һәм диңгез комы кебек күп итеп ашлык җыйды, чөнки аның запаслары бик күп иде һәм күплегенә санап бетергесез иде.
11 Мисыр халкы җиде муллык елында төрле ризыкларны бик күп җыйды, ләкин алар Йосыф кебек эшләмәделәр.
12 Йосыф һәм мисырлылар җиде ел муллык чорында җыйган барлык ризык җиде еллык ачлык өчен җир өчен запасларда сакланды, бөтен җир өчен кирәк иде.
13 Мисырда яшәүчеләр ачлык вакытында ризык булсын өчен, һәрберсенең үз складын һәм яшерен урынын иген белән тутырдылар.
14 Йосыф җыйган барлык азык-төлекне Мисырның барлык шәһәрләренә урнаштырды, барлык складларны япты һәм алар өстеннән сакчылар куйды.
15 Йосыфның хатыны, Потифера кызы, аңа ике ул тапты: Манашше һәм Эфраим, һәм Йосыф аларны утыз дүрт яшендә тапкан.
16 Егетләр үсеп җиттеләр, аның юллары һәм күрсәтмәләре буенча йөрделәр, әтиләре өйрәткән юлдан уңга да, сулга да тайпылмадылар.
17 Раббы егетләр белән иде, һәм алар үсеп җиттеләр, барлык зирәклектә һәм хөкүмәт эшләрендә аңлау һәм осталыкка ия булдылар. Патшаның барлык түрәләре һәм Мисыр халкының абруйлы кешеләре егетләрне югары бәяләделәр, һәм алар патша балалары арасында үстеләр.
18 Йосыф әйткәнчә, җир йөзендәге җиде ел муллык тәмамланды, аннан соң җиде ел ачлык килде, һәм җир йөзендә ачлык хөкем сөрде.
19 Мисыр халкының барысы да Мисыр җирендә ачлык башланганын күрделәр, һәм ачлык аларны җиңгәнгә, Мисыр халкы үзләренең амбарларын ачтылар.
20 Алар складларындагы барлык ризыкны корткычлар белән тулы һәм ашарга яраксыз дип таптылар. Ил буйлап ачлык хөкем сөрде. Мисыр халкының барысы да килеп, фиргавен алдында елады, чөнки ачлык аларны бик нык борчыды.
21 Алар фиргавенгә: «Колларыңа ризык бир, ни өчен без дә, балаларыбыз да синең күз алдыңда ачлыктан үләчәкбез?» – диделәр.
22 Фиргавен аларга җавап биреп: «Ни өчен сез миңа ялварасыз? Йосыф җиде еллык муллыкта ашлыкны ачлык еллары өчен сакларга кушмадымы? Ни өчен сез аның сүзен тыңламадыгыз?» – диде.
23 Мисыр халкы патшага җавап биреп: «Хөкемдарыбыз, җаның исән булсын, колларың Йосыф кушканның барысын да үтәделәр, чөнки колларың җиде ел муллык чорында басуларыннан чыккан барлык уңышны җыеп, бүгенге көнгә кадәр складларга салдылар», – диделәр.
24 Хезмәтчеләреңне ачлык каплагач, без складларыбызны ачтык, һәм менә безнең барлык ашлыкларыбыз корткычлар белән тулган иде һәм алар ашарлык түгел иде.
25 Патша Мисыр халкы белән булган вакыйгаларның барысын да ишеткәч, ачлыктан бик нык курыкты һәм бик нык курка башлады. Патша Мисыр халкына болай дип җавап бирде: «Боларның барысы да сезнең белән булганлыктан, Йосыф янына барыгыз, ул сезгә нәрсә әйтсә, шуны эшләгез, аның әмерләрен бозмагыз».
26 Мисыр халкы Йосыф янына килеп: «Безгә ризык бир, ни өчен без синең алда ачлыктан үләбез?» – диделәр. Без җиде ел дәвамында син кушканча уңыш җыйдык һәм аны сакладык, һәм ул безнең башыбызга килде.
27 Йосыф Мисыр халкының барлык сүзләрен һәм алар белән булган хәлләрне ишеткәч, үзенең барлык җимешләрен ачып, Мисыр халкына сатты.
28 Ачлык бөтен җирдә көчәйде, һәм ачлык барлык илләрдә дә булды, ләкин Мисыр җирендә уңыш сатыла иде.
29 Мисыр халкының барысы да Йосыфка ашлык сатып алырга килделәр, чөнки ачлык аларны көчәйтте, һәм аларның барлык ашлыгы бозылды, һәм Йосыф аны көн саен барлык Мисыр халкына сата иде.
30 Ханаан җирендә яшәүчеләрнең барысы да, филистимлеләр дә, Иордан аръягында яшәүчеләр дә, көнчыгыш кешеләре дә, якын-тирәдәге шәһәрләр дә Мисырда иген барлыгын ишеттеләр һәм барысы да Мисырга иген сатып алырга килделәр, чөнки ачлык аларны көчәйтте.

31 Йосыф иген амбарларын ачты һәм алар өстеннән сакчылар куйды, һәм алар көн саен килгән һәркемгә саттылар.
32 Йосыф үзенең абыйларының да Мисырга ашлык сатып алырга киләчәген белде, чөнки бөтен җирдә ачлык хөкем сөрде. Йосыф үзенең барлык халкына бу хакта бөтен Мисыр җирендә игълан итәргә боерык бирде:
33 Патшаның, аның икенчесенең һәм аларның бөекләренең теләге шул: Мисырда ашлык сатып алырга теләгән һәркем үз хезмәтчеләрен Мисырга түгел, ә аның улларын, һәм шулай ук Мисырда ашлык сатып алып, җир буйлап сатарга киткән теләсә нинди мисырлы яки кәнганлыны җибәрергә тиеш, чөнки беркем дә гаиләсен тәэмин итүдән башка сатып ала алмый.
34 Ике яки өч хайванны җитәкләгән кеше үләчәк, чөнки кеше үз хайванын гына җитәкләячәк.
35 Йосыф Мисыр капкаларына сакчылар куйды һәм аларга болай дип боерды: «Иген сатып алырга килгән һәркемгә, аның исеме, әтисенең исеме һәм әтисенең әтисенең исеме язылганчы, һәм көндез язылганнарның барысын да кич белән миңа җибәрегез, мин аларның исемнәрен белсен өчен».
36 Йосыф Мисыр җиренә сакчылар куйды һәм аларга боларның барысын да эшләргә кушты.
37 Йосыф боларның барысын да эшләде һәм бу кагыйдәләрне урнаштырды, шуңа күрә ул абыйларының Мисырга ашлык сатып алырга кайчан киләчәген белсен өчен; һәм Йосыфның халкы Йосыф кушканча, бу сүзләрне һәм кагыйдәләрне Мисырда көн саен игълан итте.
38 Көнчыгыш һәм көнбатыш җирләрендә яшәүче барлык кешеләр, һәм бөтен җир йөзендә яшәүче кешеләр, Йосыфның Мисырда чыгарган кануннары һәм кагыйдәләре турында ишеттеләр, һәм җирнең чит почмакларында яшәүчеләр көн саен Мисырга килеп, ашлык сатып алдылар, аннары китеп бардылар.
39 Мисырның барлык түрәләре дә Йосыф кушканча эшләделәр, һәм Мисырга ашлык сатып алырга килгән һәркемнең исемнәрен һәм аталарының исемнәрен язып, һәр көнне кич белән Йосыф алдына алып киләләр иде.

51 нче БҮЛЕК

1 Шуннан соң Ягъкуб Мисырда иген барлыгын ишеткәч, улларын Мисырга ашлык сатып алырга чакырды, чөнки аларда да ачлык көчәйде. Ул улларын чакырды:
2 Менә мин Мисырда иген барлыгын һәм җир йөзендәге барлык халыкның анда ашлык сатып алырга йөрүен ишеттем. Хәзер сез бөтен җир алдында канәгать булып күренергә тырышасыз. Сез дә Мисырга барыгыз һәм анда килүчеләр арасында безгә бераз ашлык сатып алыгыз, без үлмәсен өчен.
3 Ягъкубның уллары әтиләренең сүзен тыңладылар һәм Мисырга барып, андагы башка кешеләр белән бергә ашлык сатып алдылар.
4 Әтиләре Ягъкуб аларга болай дип боерды: «Шәһәргә кергәндә, җир халкы күп булу сәбәпле, бергәләп бер капкадан кермәгез».
5 Ягъкуб уллары Мисырга киттеләр, һәм Ягъкуб уллары әтиләре кушканның барысын да эшләделәр, ә Ягъкуб Бенжаминны җибәрмәде, чөнки ул: «Абый кебек юлда аңа да бәла-каза килмәсен», – дип уйлады. Һәм Ягъкубның ун улы китте.
6 Ягъкуб уллары юлда барганда, Йосыфка кылган гамәлләре өчен тәүбә иттеләр һәм бер-берсенә: «Без кардәшебез Йосыфның Мисырга киткәнен беләбез, хәзер без аны кайда барсак та эзлибез, әгәр аны тапсак, хуҗасыннан акча алып, көч кулланып үтерәчәкбез», – диделәр.
7 Ягъкуб уллары бу эшкә ризалаштылар һәм Йосыфны хуҗасы кулыннан коткару өчен аны ныгыттылар, һәм Ягъкуб уллары Мисырга киттеләр; Мисырга якынлашкач, алар бер-берсеннән аерылып, Мисырның ун капкасы аша үттеләр, һәм капка сакчылары шул көнне аларның исемнәрен язып, кич белән Йосыфка алып килделәр.
8 Йосыф шәһәр капкачылары кулыннан исемнәрне укыды һәм аның абыйлары шәһәрнең ун капкасыннан кергәннәрен күрде, һәм Йосыф шул вакытта моны бөтен Мисыр җиренә игълан итәргә боерык бирде:
9 Барыгыз, склад сакчылары, барыгыз, барлык складларны япыгыз һәм берсе генә ачык калсын, килгәннәр аннан сатып алсыннар.
10 Йосыфның барлык хезмәтчеләре дә шул вакытта шулай эшләделәр, һәм алар барлык складларны яптылар, ә берсен генә ачык калдырдылар.
11 Йосыф ачык склад өстендә эшләүчегә абыйларының исемнәрен язып бирде һәм аңа болай диде: «Кем дә кем сиңа ашлык сатып алырга килсә, аның исемен сора, һәм мондый исемле кешеләр синең алдыңда килсә, аларны тотып җибәр, һәм алар шулай эшләделәр».
12 Ягъкуб уллары шәһәргә килгәч, үзләренә ашлык сатып алыр алдыннан Йосыфны эзләргә җыелдылар.
13 Алар фахишәләрнең диварларына барып, Йосыфны өч көн дәвамында фахишәләрнең диварларында эзләделәр, чөнки Йосыф бик чибәр һәм яратылган иде, шуңа күрә Ягъкуб уллары Йосыфны өч көн эзләделәр, ләкин таба алмадылар.
14 Ачык склад хуҗасы Йосыф биргән исемнәрне эзләде, ләкин таба алмады.
15 Ул Йосыфка: «Өч көн үтте, син миңа исемнәрен әйткән кешеләр килмәде», – дип хәбәр җибәрде. Йосыф бу кешеләрне бөтен Мисыр буйлап эзләп табып, Йосыф алдына алып килергә хезмәтчеләрен җибәрде.
16 Йосыфның хезмәтчеләре Мисырга барып, аларны таба алмадылар. Алар Гошенга киттеләр, ләкин анда юк иде. Аннары Раамсес шәһәренә киттеләр, ләкин аларны таба алмадылар.
17 Йосыф үзенең абыйларын эзләргә уналты хезмәтчесен җибәрде, һәм алар шәһәрнең дүрт почмагына таралыштылар, ә дүрт хезмәтче фахишәләрнең йортына керделәр, һәм алар анда ун кешенең абыйларын эзләгәнен күрделәр.
18 Шул дүрт кеше аларны алып, аның алдына китерделәр һәм аңа җиргә кадәр баш иделәр. Йосыф үзенең гыйбадәтханәсендә тәхетендә утыра иде, ул патша киемнәре кигән, башында зур алтын таҗ бар иде, һәм барлык көчле кешеләр аның тирәсендә утыра иде.

19 Ягъкуб уллары Йосыфны күрделәр, аның гәүдә-сыны, матурлыгы һәм данлылыгы аларның күзләренә гаҗәеп күренде, һәм алар тагын җиргә кадәр аңа баш иделәр.
20 Йосыф абыйларын күрде һәм аларны таныды, ләкин алар аны танымадылар, чөнки Йосыф аларның күз алдында бик бөек иде, шуңа күрә алар аны танымадылар.
21 Йосыф аларга болай дип сорады: «Сез кайдан килдегез?» Алар барысы да җавап биреп: «Синең колларың Ханаан җиреннән ашлык сатып алырга килделәр, чөнки бөтен җирдә ачлык хөкем сөрә, һәм синең колларың Мисырда ашлык барлыгын ишеттеләр, шуңа күрә алар башка кешеләр белән бергә ашлык сатып алырга килделәр», – диделәр.
22 Йосыф аларга болай дип җавап бирде: «Әгәр сез әйткәнчә сатып алырга килгәнсез икән, ни өчен шәһәрнең ун капкасы аша керәсез? Сез җирне карарга гына килгәнсездер».
23 Алар барысы да бергәләп Йосыфка җавап бирделәр: «Юк, хуҗам, без хаклы, сезнең хезмәтчеләрегез шымчылар түгел, без ашлык сатып алырга килдек, чөнки сезнең хезмәтчеләрегез барысы да туганнар, Ханаан җирендә бер кешенең уллары. Әтиебез безгә: «Шәһәргә килгәч, җир халкы аркасында бер капкадан кермәгез», – дип боерды.
24 Йосыф аларга җавап биреп болай диде: «Мин сезгә шуны әйттем: сез җирне карарга килдегез, шуңа күрә сез барыгыз да шәһәрнең ун капкасы аша үттегез; җирнең ялангачлыгын күрергә килдегез».
25 Иген сатып алырга килгән һәркем үз юлына китә, ә сез инде өч көн бу җирдә буласыз, ә сез өч көн буе фахишәләрнең стеналарында нәрсә эшлисез? Чыннан да, шымчылар шулай эшлиләр.
26 Алар Йосыфка әйттеләр: «Хуҗабызга мондый сүзләр әйтергә рөхсәт итмәсен, чөнки без унике туганбыз, атабыз Ягъкубның уллары, Кәнган җирендә, Исхакның улы, Ибраһимның улы, яһүд, һәм минә иң кечесе бүген Кәнган җирендә атабыз белән, һәм берсе дә юк, чөнки ул безнең арабыздан югалган, һәм без аның бу җирдә булуын уйладык, шуңа күрә без аны бөтен җир буенча эзлибез, һәм хәтта андагы фахишәләрнең йортларына да килеп, аны эзлибез».
27 Йосыф аларга болай диде: «Сез Аны бөтен җир буйлап эзләдегезме? Сез Аны эзләр өчен Мисыр гына калдымы? Ә туганыгыз Мисырда булса да, фахишәләрнең йортларында нәрсә эшләргә тиеш? Сез: «Сез Ибраһим улы Исхакның улларыннан», – дип әйтмәдегезме, ә Ягъкубның уллары фахишәләрнең йортларында нәрсә эшләрләр?»
28 Алар аңа: «Без аны бездән Исмаиллеләр урлаган дип ишеттек, һәм безгә аны Мисырда сатканнары турында хәбәр иттеләр, һәм сезнең хезмәтчегез, безнең кардәшебез, бик чибәр һәм хөрмәтле, шуңа күрә без аның фахишәләрнең йортында яшәячәген уйладык, шуңа күрә сезнең хезмәтчеләрегез аны эзләргә һәм аның өчен акча түләргә бардылар», – диделәр.
29 Йосыф аларга җавап биреп болай диде: «Сез, әлбәттә, ялган сөйлисез һәм үзегезне Ибраһим уллары дип атыйсыз; фиргавен исән килеш, сез шымчылар, шуңа күрә сез фахишәләр йортларына барып, үзегезне танымассыз».
30 Йосыф аларга болай диде: «Әгәр сез аны тапсагыз һәм аның хуҗасы сездән зур бәя сораса, сез аңа бирерсезме?» Алар: «Бирелер», – диделәр.
31 Ул аларга болай диде: «Әгәр хуҗасы аны зур бәягә калдырырга риза булмаса, сез аның өчен нәрсә эшләрсез?» Алар аңа җавап биреп: «Әгәр ул аны безгә бирмәсә, без аны үтерербез, ә туганыбызны алып китәрбез», – диделәр.
32 Йосыф аларга болай диде: «Мин сезгә шуны әйттем: сез шымчылар, чөнки сез бу җирнең халкын үтерергә килдегез. Без сезнең ике туганыгызның апагыз аркасында Ханаан җирендә Шехем халкын үтергәнен ишеттек, ә хәзер сез Мисырда абыегыз аркасында шулай эшләргә килдегез».
33 Сезнең чын кешеләр икәнегезне мин шуннан гына белермен; әгәр сез үзегезнең арагыздан бер кешене җибәрсәгез, ул әтиегездән иң кече энегезне алып кайтсын һәм аны минем яныма алып килсен, һәм мин моны эшләп, сезнең хаклы икәнегезне белермен.
34 Йосыф үзенең җитмеш батырын чакырып алды һәм аларга болай диде: «Бу кешеләрне алыгыз һәм аларны патрульгә алып керегез».
35 Кыюлар ун кешене тотып, аларны тоткарлап, палатага салдылар, һәм алар өч көн палатада булдылар.
36 Өченче көнне Йосыф аларны бүлмәдән чыгарырга кушты һәм аларга болай диде: «Әгәр сез чын кешеләр булсагыз, үзегез өчен шулай эшләгез, исән калу өчен. Бер туганыгыз бүлмәдә калсын, ә сез гаиләгез өчен ашлыкны Кәнган җиренә алып китегез. Иң кече энегезне алып килеп, аны минем яныма китерегез, мин сезнең чын кешеләр икәнегезне белермен».
37 Йосыф алардан чыгып, бүлмәгә керде дә, бик нык елады, чөнки ул аларга кызгану хисе белән тулган иде. Ул йөзен юды да, кире алар янына кайтты. Шимунны алардан алып, аны богауларга кушты, ләкин Шимун моны эшләргә теләмәде, чөнки ул бик көчле кеше иде, һәм алар аны богаулый алмадылар.
38 Йосыф үзенең көчле кешеләрен чакырды, һәм җитмеш батыр кеше аның алдына кулларында кылыч тотып килде, һәм Ягъкуб уллары алардан куркып калдылар.
39 Йосыф аларга болай диде: «Бу кешене тотыгыз һәм абыйлары килгәнче төрмәгә ябыгыз. Йосыфның батырлары тиз килеп, Шимунны бәйләргә тотынды. Шимун көчле һәм куркыныч кычкырды, һәм кычкыру ерактан ишетелде».
40 Йосыфның барлык батырлары да кычкырган тавыштан куркып, йөзтүбән егылдылар, бик куркып качтылар.
41 Йосыф белән булган барлык кешеләр качып киттеләр, чөнки алар үз җаннарыннан бик курыктылар, һәм анда бары тик Йосыф белән аның улы Манашше гына калды, ә Йосыф улы Манашше Шимунның көчен күреп, бик нык ачуланды.
42 Йосыф улы Манасса Шимун янына килде, һәм Манасса Шимунның муенына йодрыгы белән каты сугып җибәрде, һәм Шимун ачуыннан тынып калды.
43 Манасса Шимонны тотып алды, ул аны көч белән тотып алды, богаулап, төрмәгә алып китте, һәм

Ягъкубның барлык уллары егетнең эшенә гаҗәпләнделәр.
44 Шимун үз кардәшләренә болай диде: «Берегез дә моны мисырлының үтерелүе дип әйтмәсен, ә бу минем атамның нәселен үтерү».
45 Шуннан соң Йосыф амбар өстеннән куелган кешене чакырырга кушты, аларның капчыкларын күтәрә алганча ашлык белән тутырырга, һәркемнең акчасын капчыгына кире салырга һәм юлга азык-төлек бирергә кушты, һәм ул аларга шулай эшләде.
46 Йосыф аларга болай дип боерды: «Сак булыгыз, мин сезгә әйткәнчә, абыегызны алып килү турындагы боерыгымны бозмагыз. Абыегызны минем яныма алып килгәч, мин сезнең чын кешеләр икәнегезне белермен, сез җир белән сәүдә итәрсез, һәм мин абыегызны сезгә кире кайтарырмын, һәм сез тыныч кына әтиегез янына кайтырсыз».
47 Барысы да җавап биреп: «Хуҗабыз ничек әйтсә, шулай эшләрбез», – диделәр. Алар аңа җиргә кадәр баш иделәр.
48 Һәркем үз ашлыгын ишәгенә төяп, Кәнган җиренә, этиләре янына киттеләр; һәм алар кунакханәгә килеп җиттеләр, Леви ишәгенә азык бирер өчен капчыгын җәйде. Караса, акчасы әле дә капчыгында икән.
49 Бу кеше бик куркып калды һәм туганнарына: «Акчам кире кайтарылды, менә ул минем капчыгымда», – диде. Кешеләр бик куркып: «Аллаһы безнең белән нәрсә эшләде соң?» – диделәр.
50 Һәм барысы да: «Раббының безнең ата-бабаларыбызга, Ибраһимга, Исхакка һәм Ягъкубка күрсәткән мәрхәмәте кайда соң? Раббы бүген безне Мисыр патшасы кулына тапшырып, безгә каршы мәкер корды», – диделәр.
51 Яһүд аларга болай диде: «Без, чыннан да, үз туганнарыбызны, үзебезнең тәнебезне сатканга күрә, Раббы Аллаһыбыз алдында гөнаһлыларбыз. Ни өчен сез: «Раббының аталарыбызга күрсәткән мәрхәмәте кайда?» – дип сорыйсыз?
52 Рубен аларга болай диде: «Мин сезгә: «Ул балага каршы гөнаһ кылмагыз», – дип әйтмәдемме? Хәзер Аллаһы аны бездән таләп итә, ә сез ничек: «Раббының ата-бабаларыбызга күрсәткән мәрхәмәте кайда соң?» – дип әйтергә батырчылык итәсез.
53 Алар шул урында төн кундылар, иртәнге якта торып, ишәкләренә ашлык төяделәр, аннары аларны җитәкләп, үз этиләренең йортына, Кәнган җиренә кайтып җиттеләр.
54 Ягъкуб гаиләсе белән улларын каршы алырга чыкты, һәм Ягъкуб аларның абыйлары Шимунны күрмәде. Ягъкуб улларына: «Мин күрмәгән абыегыз Шимун кайда?» – диде. Уллары аңа Мисырда булган вакыйгаларның барысын да сөйләделәр.

52 нче БҮЛЕК

1 Алар өйләренә керделәр, һәркем үз капчыгын ачты һәм күрделәр, һәм һәркемнең акча төяге шунда иде. Алар һәм аларның этиләре бик куркып калдылар.
2 Ягъкуб аларга болай диде: «Сез миңа нәрсә эшләдегез? Мин сезнең хәлегезне белергә абыегыз Йосыфны җибәрдем, ә сез миңа: «Аны ыргый хайван ашады», – дидегез.
3 Шимун сезнең белән азык-төлек сатып алырга китте, ә сез Мисыр патшасы аны төрмәгә утырткан дисез. Сез Бенжаминны да үтерү өчен алып китәргә телисез, һәм Бенжамин белән аның абыйсы Йосыф аркасында минем ак чәчләремне кайгы белән кабергә озатырга телисез.
4 Шуңа күрә улым сезнең белән китмәячәк, чөнки аның энесе үлде, ул ялгыз калды, һәм сез барган юлда аңа да, абыйсына очраган кебек, бәла-каза килергә мөмкин.
5 Рубен атасына болай диде: «Әгәр мин улыңны алып килеп, синең алдыңда куймасам, син минем ике улымны үтерәчәксең». Ягъкуб улларына болай диде: «Монда калыгыз һәм Мисырга бармагыз, чөнки улым сезнең белән Мисырга бармаячак һәм абыйсы кебек үлмәячәк».
6 Яһүд аларга болай диде: «Игеннәр беткәнче, аннан туктагыз, аннары ул: «Атагызны үтерегез, ул үзенең һәм гаиләсенең җаны ачлыктан куркыныч астында булганда», – дияр.
7 Шул көннәрдә бөтен җирдә ачлык бик көчле иде, һәм җир йөзендәге барлык халык Мисырга азык-төлек сатып алырга килде, чөнки алар арасында ачлык бик көчле иде. Ягъкуб уллары Ханаанда бер ел ике ай калдылар, ашлыклары беткәнче.
8 Алар ашлыкларын җыеп бетергәч, Ягъкубның бөтен гаиләсе ачлыктан интегә башлады. Ягъкуб улларының барлык сабыйлары җыелып, Ягъкуб янына килделәр, һәм барысы да аны уратып алдылар һәм аңа: «Безгә икмәк бир, ни өчен без барыбыз да синең алдыңда ачлыктан үләчәкбез?» – диделәр.
9 Ягъкуб улының балаларының сүзләрен ишеткәч, бик нык елады, һәм аларга кызгану хисе уянды. Ягъкуб улларын чакырды, һәм алар барысы да аның алдына килеп утырдылар.
10 Ягъкуб аларга болай диде: «Сезнең балаларыгыз бүген минем өчен елап: «Безгә икмәк бирегез, ә бернәрсә дә юк», – дип әйттеләр. Хәзер кире кайтып, безгә бераз ризык сатып алыгыз.
11 Яһүд этисенә җавап бирде: «Әгәр син безнең кардәшебезне безнең белән җибәрсәң, без сиңа ашлык сатып алырга барырбыз, әгәр син аны җибәрмәсәң, без бармаячакбыз, чөнки Мисыр патшасы безгә: «Әгәр абыең сезнең белән булмаса, минем йөземне күрмәячәксең, чөнки Мисыр патшасы көчле һәм кодрәтле патша, һәм әгәр без абыебызсыз аның янына барсак, барыбыз да үтереләчәкбез», – дип боерды.
12 Син белмисеңме һәм ишетмәдеңме, бу патша бик көчле һәм акыллы, һәм бөтен җирдә аңа тиң беркем дә юк? Менә без җир йөзендәге барлык патшаларны күрдек, һәм без аңа охшаган патшаны, Мисыр патшасын күрмәдек; җир йөзендәге барлык патшалар арасында Филистим патшасы Әбумәликтән бөекрәк кеше юк, ләкин Мисыр патшасы аннан бөекрәк һәм көчлерәк, һәм Әбумәликне аның бер түрәсе белән генә чагыштырып була.
13 Әти, син аның сараен, тәхетен һәм барлык хезмәтчеләрен аның алдында басып торганын күрмәдең; син ул патшаны үзенең тәхетендә, үзенең затлы кыяфәтендә, патша киемнәре кигән, башында зур

алтын таҗ булган килеш күрмәдең; син Аллаһы аңа биргән хөрмәтне һәм данны күрмәдең, чөнки бөтен җирдә аңа тиң беркем дә юк.
14 Ата, Син Аллаһының аның йөрәгенә биргән зирәклеген, аңлавын һәм белемен күрмәдең, безнең белән сөйләшкәндә Аның ягымлы тавышын ишетмәдең.
15 Әти, без аны безнең исемнәребезне һәм безнең белән булган барлык хәлләрне кем аңа аңлатканын белмибез, ләкин ул синең турында да: «Әтиең әле исәнме, аның хәле яхшымы?» – дип сорады.
16 Син Мисыр хөкүмәтенең эшләрен аның фиргавен хуҗасыннан сорамыйча көйләгәнен күрмәдең; син аның барлык мисырлыларга нинди курку һәм курку уятканын күрмәдең.
17 Без аннан киткәч, Мисырга аморитларның башка шәһәрләре кебек үк эш итәргә янадык, һәм аның безнең турында шымчылар дип әйткән барлык сүзләренә бик ачуландык. Хәзер без аның алдына кабат килгәч, аның куркуы барыбызга да төшәчәк, һәм безнең беребез дә аңа кечкенә дә, зур да сүз әйтә алмаячак.
18 Әти, хәзер, егетне үзебез белән җибәр, без барып, сиңа ризык сатып алырбыз, ачлыктан үлмәсбез. Ягъкуб болай диде: «Ни өчен син миңа шулай начарлык эшләдең, патшага сеңлең барлыгын әйттең? Бу нәрсә миңа эшләдең?»
19 Яһүд әтисе Ягъкубка болай диде: «Баланы миңа бир, без Мисырга барып, ашлык сатып алырбыз, аннары кире кайтырбыз. Әгәр бала безнең белән булмаса, мин синең гаебеңне мәңгегә күтәрермен».
20 Син безнең барлык сабыйларыбызның синең өчен ачлыктан елаганын күрдеңме, һәм син аларны туйдырырга көчең җитмәдеме? Хәзер аларга карата шәфкатьле бул һәм безнең кардәшебезне безнең белән җибәр, без барырбыз.
21 Мисыр патшасы улыңны алып китәчәк дип әйткәндә, Раббының безнең ата-бабаларыбызга булган мәрхәмәте сиңа ничек күренер? Раббы исән! Мин аны алып килеп, синең алдыңда куйганчы аны ташламаячакмын. Ләкин Раббыдан безнең өчен дога кыл, Ул безгә мәрхәмәт күрсәтсен, безне Мисыр патшасы һәм аның кешеләре алдында яхшы кабул итсен. Әгәр без кичектермәгән булсак, без инде улың белән икенче тапкыр кайткан булыр идек.
22 Ягъкуб улларына болай диде: «Мин Раббы Аллаһыга ышанам, Ул сезне коткарыр һәм Мисыр патшасы һәм аның барлык кешеләре алдында сезгә мәрхәмәт күрсәтер».
23 Хәзер тор да, ул кешегә бар, һәм аңа илдән тапканнарыңнан бүләк ал һәм аның алдына китер. Кодрәтле Аллаһы сиңа мәрхәмәт күрсәтсен, ул синең белән Бенжамин белән Шимунны җибәрсен.
24 Һәм барлык кешеләр торып бастылар, һәм алар үз туганнары Биньяминны, җирнең иң яхшы әйберләреннән күп бүләк алдылар, һәм икеләтә көмеш тә алдылар.
25 Ягъкуб үзенең улларына Бенджамин турында катгый рәвештә болай дип боерды: «Бара торган юлыгызда аңа игътибарлы булыгыз, юлда да, Мисырда да аннан аерылмагыз».
26 Ягъкуб уллары яныннан торып, кулларын сузып, уллары өчен Раббыга ялварды: «Әй, күк һәм җирнең Ходай Ходайы, атабыз Ибраһим белән төзегән килешүеңне исеңә төшер, атам Исхак белән төзегән килешүеңне исеңә төшер, улларыма мәрхәмәтле бул һәм аларны Мисыр патшасы кулына бирмә; әй, Аллаһым, рәхим-шәфкатең хакына шулай эшлә, барлык балаларымны коткар һәм аларны Мисыр хакимлегеннән коткар, һәм аларга ике туганын җибәр».
27 Ягъкуб улларының барлык хатыннары һәм аларның балалары күзләрен күккә күтәрделәр һәм барысы да Раббы алдында еладылар һәм Аңа аталарын Мисыр патшасы кулыннан коткаруын ялвардылар.
28 Ягъкуб Мисыр патшасына язып, аны Яһүд һәм аның уллары кулына тапшырып, Мисыр патшасы өчен болай диде:
29 Синең колың, Исхак улы Ягъкубтан, Ибраһим улы, яһүдидән, Аллаһының мирзасыннан көчле һәм зирәк патшага, серләрне ачучыга, Мисыр патшасына сәлам!
30 Мисыр патшасы әфәндемә билгеле булсын: Ханаан җирендә ачлык бик көчле иде, һәм мин улларымны сиңа җибәрдем, безгә азык-төлек сатып алырга дип.
31 Улларым мине әйләндереп алдылар, һәм мин бик карт булганга күрә, күзләрем күрми. Картайганнан күзләрем авырайды, һәм көн саен улым өчен, минем алдымда югалган Йосыф өчен елыйм. Мин улларыма Мисырга килгәндә, бу җир кешеләре аркасында шәһәр капкаларыннан кермәскә куштым.
32 Мин аларга улым Йосыфны эзләп Мисыр буйлап барырга куштым, бәлки алар аны шунда табарлар, һәм алар шулай эшләделәр, һәм син аларны җирнең шымчылары дип санадың.
33 Син фиргавеннең төшен аңлатып, аңа дөресен сөйләгәнеңне ишетмәдекме? Ничек инде син үз акылың белән минем улларымның шымчымы, юкмы икәнен белмисең?
34 Шуңа күрә, патша әфәндем, менә, сез минем улларыма әйткәнчә, мин улымны сезнең алдыгызда җибәрдем; ул туганнары белән тынычлыкта минем яныма кайтканчы, аңа күз салуыгызны үтенәм.
35 Син белмисеңме, әллә ишетмәдеңме, безнең Аллаһыбыз фиргавенгә нәрсә эшләгәнен, ул минем анам Сараны алганнан соң, аның аркасында филистимлеләр патшасы Әбумәликкә нәрсә эшләгәнен, һәм шулай ук атабыз Ибраһим Еламның тугыз патшасына нәрсә эшләгәнен, үзе белән булган берничә кеше белән аларның барысын да ничек үтергәнен?
36 Ике улым Шимон белән Леви аморлыларның сигез шәһәренә нәрсә эшләгәннәр, сеңлеләре Дина аркасында аларны ничек юк иткәннәр?
37 Шулай ук алар абыйлары Биньямин өчен, аның абыйсы Йосыфның үлеме өчен үзләрен юаттылар; әгәр алар аның хакына берәр халыкның кулы аларны җиңә башласа, аның өчен нәрсә эшләрләр соң?
38 Әй, Мисыр патшасы, Аллаһының кодрәте безнең белән икәнен, һәм Аллаһы безнең догаларыбызны ишетүен һәм безне һәрвакыт ташламавын белмисеңмени?
39 Улларым миңа синең алар белән булган хәлләрең турында сөйләгәч, мин синең өчен Раббыга ялвармадым, чөнки улым Биньямин килгәнче, син үз кешеләрең белән бергә һәлак булыр идең. Ләкин мин улым Симеон синең өеңдә булганда, бәлки, син аңа

яхшылык эшләрсең дип уйладым, шуңа күрә мин сиңа мондый эш эшләмәдем.
40 Менә хәзер, минем улым Биньямин, улларым белән сиңа килә, аннан саклан һәм аңа күз сал, аннары Аллаһы синең өстеңдә һәм патшалыгың буйлап күзләрен төзәячәк.
41 Мин сиңа йөрәгемдәге бар нәрсәне сөйләдем, менә улларым үз абыйлары белән сиңа киләләр, алар хакына бөтен җир йөзен тикшер һәм аларны туганнары белән тынычлыкта кире кайтар.
42 Ягъкуб Мисыр патшасына тапшыру өчен, улларына язманы Яһүд карамагына бирде.

53 нче БҮЛЕК

1 Ягъкуб уллары торып бастылар һәм Биньяминны һәм барлык бүләкләрне алып, Мисырга киттеләр һәм Йосыф алдында басып тордылар.
2 Йосыф алар белән абыйсы Биньяминне күрде һәм алар белән исәнләште, һәм алар Йосыфның өенә килделәр.
3 Йосыф үз йортының идарәчесенә абыйларына ашарга бирергә кушты, һәм ул аларга шулай эшләде.
4 Көндез Йосыф кешеләрне Биньямин белән бергә үзенә чакыртты, һәм алар Йосыф йортының хезмәтчесенә капчыкларында кире кайтарылган акчалар турында сөйләделәр. Ул аларга: «Сезгә яхшы булачак, курыкмагыз», – диде. Ул аларга абыйлары Шимунны алып килде.
5 Шимун үз кардәшләренә болай диде: «Мисыр хуҗасы миңа бик мәрхәмәтле булды, сез күргәнчә, ул мине богауламады, чөнки сез шәһәрдән чыккач, ул мине азат итте һәм үз йортында миңа мәрхәмәтлелек күрсәтте».
6 Яһүд Биньяминнең кулыннан тотты, алар Йосыф алдына килделәр һәм аңа җиргә кадәр баш иделәр.
7 Кешеләр бүләкне Йосыфка бирделәр һәм барысы да аның каршына утырдылар, Йосыф аларга болай дип сорады: «Сезнең хәлләрегез яхшымы, балаларыгыз беләнме, карт әтиегез беләнме?» Алар: «Барысы да яхшы», – диделәр, һәм Яһүд Ягъкуб җибәргән язманы алып, Йосыфка бирде.
8 Йосыф хатны укыды һәм әтисенең язуын белде, елыйсы килде дә, эчке бүлмәгә кереп, каты елады; һәм чыгып китте.
9 Ул күзләрен күтәреп, энесе Биньяминне күрде һәм: «Бу сезнең энегезме, сез миңа әйткән кеше?» – дип сорады. Биньямин Йосыфка якынлашты, Йосыф кулын аның башына куйды һәм: «Аллаһы сиңа мәрхәмәтле булсын, улым», – диде.
10 Йосыф үзенең энесен, әнисенең улын күргәч, тагын елыйсы килде. Ул бүлмәгә керде дә, елады, йөзен юды, чыгып китте дә еламыйча: «Ашамлык әзерлә», – диде.
11 Йосыфның эчкән касәсе бар иде. Ул көмештән ясалган, матур итеп оникс ташлары һәм бделлий белән бизәлгән иде. Йосыф, абыйлары аның белән бергә ашарга утырганда, алар алдында касәне сукты.
12 Йосыф аларга болай диде: «Мин бу касә ашап беләм: беренче туган Рубен, Шимун, Леви, Яһүд, Иссахар һәм Зебулун бер анадан туган балалар, туган көннәрегез буенча ашагыз.
13 Ул башкаларны да туган җирләренә карап урнаштырды һәм болай диде: «Мин беләм, бу иң кече абыеңның абыйсы юк, һәм минем дә, аның кебек үк, абыем юк, шуңа күрә ул минем белән ашарга утырыр».
14 Биньямин Йосыф алдына менеп, тәхеткә утырды, кешеләр Йосыфның эшләрен күрделәр һәм гаҗәпләнделәр; кешеләр шул вакытта Йосыф белән ашадылар һәм эчтеләр, аннары ул аларга бүләкләр бирде, Йосыф Биньяминга бер бүләк бирде, ә Манассе белән Эфраим аталарының эшләрен күрделәр, һәм алар да аңа бүләкләр бирделәр, ә Оснат аңа бер бүләк бирде, һәм алар Биньямин кулында биш бүләк иде.
15 Йосыф аларга эчәргә шәраб алып чыкты, ләкин алар эчәргә теләмәделәр, һәм алар: «Йосыф үлгән көннән бирле без шәраб эчмәдек һәм тәмле ризыклар ашамадык», – диделәр.
16 Йосыф аларга ант итте һәм аларны нык кыстады, һәм алар шул көнне аның белән күп эчтеләр, аннары Йосыф абыйсы Биньяминга мөрәҗәгать итеп, аның белән сөйләште, ә Биньямин әле дә Йосыф алдында тәхеттә утыра иде.
17 Йосыф аңа: «Син балаларың бармы?» – дип сорады. Ул: «Синең колыңның ун улы бар, аларның исемнәре: Бела, Бехер, Ашбал, Гера, Нааман, Ахи, Рош, Мупим, Хупим һәм Орд, һәм мин аларның исемнәрен күрмәгән абыемның исемнәре белән атадым», – диде.
18 Ул аларга үзенең алдына йолдызлар картасын китерергә кушты, анда Йосыф барлык заманнарны да белә иде. Йосыф Бенджаминга болай диде: «Мин еврейләрнең барлык зирәклекне белә дип ишеттем, син моның турында берәр нәрсә беләсеңме?»
19 Бенямин болай диде: «Синең хезмәтчең дә әтием миңа өйрәткән барлык зирәклекне белә». Йосыф Беняминга болай диде: «Хәзер бу коралга кара һәм синең абыең Йосыфның Мисырда кайда икәнен бел. Ул Мисырга төшкән дип әйтә иде».
20 Бенджамин күк йолдызлары картасы булган коралны күрде һәм акыллы булып, абыйсы кайда икәнен белер өчен карады. Бенджамин бөтен Мисыр җирен дүрт өлешкә бүлде һәм аның алдында тәхеттә утыручының абыйсы Йосыф икәнен күрде. Бенджамин бик гаҗәпләнде, һәм Йосыф абыйсы Бенджаминның шулкадәр гаҗәпләнгәнен күргәч, Бенджаминга: «Нәрсә күрдең һәм ни өчен гаҗәпләнәсең?» – дип сорады.
21 Бенямин Йосыфка болай диде: «Мин моның белән абыем Йосыфның минем белән бергә тәхеттә утырганын күрәм. Йосыф аңа болай диде: «Мин синең абыең Йосыф, бу хакта абыеңа сөйләмә. Алар киткәндә, мин сине алар белән җибәрермен, һәм мин аларны шәһәргә кире кайтарырга кушармын, һәм сине алардан алып китәрмен».
22 Әгәр алар үз гомерләрен кыюлык белән биреп, синең өчен сугышсалар, Мин аларның миңа кылган эшләреннән тәүбә иткәннәрен белермен, һәм Мин аларга Үземне белдерермен, ә әгәр Мин сине алып киткәндә алар сине ташласалар, син минем белән калачаксың, һәм мин алар белән бәхәсләшермен, һәм алар китәчәкләр, һәм Мин аларга билгеле булмаячакмын.
23 Шул вакытта Йосыф үзенең хезмәтчесенә аларның капчыкларын азык белән тутырырга, һәрберсенең

акчасын үз капчыгына салырга, касәне Бенджамин капчыгына салырга һәм аларга юл өчен азык бирергә кушты, һәм алар шулай эшләделәр.
24 Икенче көнне ирләр иртән торып, ишәкләренә ашлыкларын төяделәр, һәм Бенджамин белән бергә киттеләр, һәм алар абыйлары Бенджамин белән Ханаан җиренә киттеләр.
25 Алар Мисырдан ерак китмәгәндә, Йосыф үз йорты башлыгына боерык бирде: «Тор, бу кешеләрне Мисырдан ерак китмәсен өчен куып бар һәм аларга: «Ни өчен сез минем хуҗамның касәсен урладыгыз?» – дип әйт».
26 Йосыфның хезмәтчесе торып басты һәм аларга Йосыфның барлык сүзләрен сөйләде. Бу сүзләрне ишеткәч, алар бик нык ачуландылар һәм: «Хуҗаңның касәсе кемдә табылса, шул үләчәк, ә без кол булачакбыз», – диделәр.
27 Алар тиз генә ишәкләреннән капчыкларын төшерделәр, капчыкларын карадылар, һәм касә Биньяминнның капчыгында табылды. Алар барысы да киемнәрен ертып, шәһәргә кире кайттылар, һәм юлда Биньяминны кыйнадылар, шәһәргә кергәнче аны гел кыйнадылар, һәм алар Йосыф алдында басып тордылар.
28 Яһүднең ачуы чыгып: «Бу кеше мине бүген Мисырны җимерү өчен генә кире кайтарды», – диде.
29 Алар Йосыфның өенә керделәр һәм Йосыфның тәхетендә утырганын, ә барлык батырларның аның уң һәм сул ягында басып торганын күрделәр.
30 Йосыф аларга болай диде: «Сез нәрсә эшләдегез, минем көмеш касәмне алып киттегез? Әмма мин сезнең абыегызның кайсы җирнең кайсы өлешендә яшәвен белер өчен минем касәмне алганыгызны беләм».
31 Яһүд болай диде: «Хуҗабызга нәрсә әйтергә, нәрсә әйтергә һәм үзебезне ничек акларга? Аллаһы бүген Синең барлык хезмәтчеләреңнең гөнаһларын тапты, шуңа күрә Ул бүген безнең белән шулай эшләде».
32 Йосыф торып, Биньяминне тотып алды һәм аны кардәшләреннән көч кулланып алды. Ул йортка килеп, ишекне бикләде. Йосыф үз йорты башлыгына болай дип әйтергә кушты: «Патша болай ди: «Атагыз янына тынычлык белән барыгыз, менә мин кулында касәм табылган кешене алдым».

54 нче БҮЛЕК

1 Яһүд Йосыфның алар белән нәрсә эшләгәнен күргәч, аңа якынлашты да, ишекне ватып ачты һәм абыйлары белән Йосыф алдына килде.
2 Яһүд Йосыфка болай диде: «Хуҗам, бу минем өчен авыр булмасын, колың синең алдыңда бер сүз дә әйтсен идеме?» Йосыф аңа болай диде: «Сөйлә».
3 Яһүд Йосыф алдында сөйләште, ә аның абыйлары алар алдында басып торалар иде, һәм Яһүд Йосыфка болай диде: «Без хуҗабыз янына азык-төлек сатып алырга килгәч, син безне җирнең шымчылары дип санадың, һәм без Биньяминны синең алдыңда алып килдек, һәм син бүген дә безне мәсхәрәлисең».
4 Шуңа күрә патша минем сүзләремне ишетсен һәм безнең белән атабыз янына барсын өчен, безнең туганыбызны җибәрсен, югыйсә синең җаның бүген Мисырда яшәүчеләрнең барысы белән бергә һәлак булмас.
5 Син минем ике туганым, Шимун белән Леви, сеңлебез Дина аркасында Шехем шәһәренә һәм аморлыларның җиде шәһәренә нәрсә эшләгәннәрен, шулай ук аталары Биньямин өчен нәрсә эшләячәген белмисеңмени?
6 Әгәр син безнең кардәшебезне җибәрергә теләмәсәң, мин, икесеннән дә зуррак һәм көчлерәк булган көчем белән, бүген сиңа һәм синең җиреңә каршы чыгам.
7 Син безне сайлаган Аллаһыбызның фиргавенгә анабыз Сара аркасында нәрсә эшләгәнен ишетмәдеңме? Ул аны атабыздан аерып алган, аны һәм аның гаиләсен авыр бәлаләр белән үтергән, хәтта бүгенге көнгә кадәр мисырлылар бу могҗизаны бер-берсенә сөйлиләр. Син бүген аның атасыннан алган Биньямин аркасында һәм бүген үз җиреңдә безгә китергән явызлыклар өчен Аллаһыбыз сиңа шулай эшләр. Чөнки Аллаһыбыз атабыз Ибраһим белән төзегән килешүен искә төшерер һәм сиңа бәла китерер, чөнки син бүген атабызның җанын кайгырттың.
8 Шуңа күрә мин бүген сиңа әйткән сүзләрне тыңла һәм безнең кардәшебезне җибәр, ул китсен, югыйсә син дә, илең халкы да кылычтан үләрсең, чөнки сез барыгыз да мине җиңә алмассыз.
9 Йосыф Яһүдкә болай дип җавап бирде: «Ни өчен син авызыңны киң ачтың һәм ни өчен безнең белән мактанып: «Көч синең белән», – дип әйтәсең? Фиргавен исән калсын, әгәр мин барлык батырларыма синең белән сугышырга кушсам, син һәм бу кардәшләрең сазлыкта батарлар иде».
10 Яһүд Йосыфка болай диде: «Сиңа һәм халкыңа миннән куркырга кирәк; Ходай исән! Әгәр мин кылычымны бер тапкыр гына суырсам, бүген бөтен Мисырны юк иткәнче, аны кынына салмаячакмын. Синнән башлап, хуҗаң фиргавен белән тәмамлаячакмын».
11 Йосыф аңа җавап биреп болай диде: «Көч синең генә түгел, мин синнән көчлерәк һәм көчлерәк, әгәр син кылычыңны чыгарсаң, мин аны синең һәм барлык кардәшләреңнең муеннарына кадаячакмын».
12 Яһүд аңа болай диде: «Әгәр мин бүген сиңа каршы авыз ачсам, сине йотып, җир йөзеннән юк итәрмен һәм бүген патшалыгыннан юкка чыгарырмын». Йосыф болай диде: «Әгәр син авызыңны ачсаң, мин синең авызыңны таш белән ябарга көчем һәм көчем җитәр, син бер сүз дә әйтә алмассың; кара, безнең алда күпме таш бар, мин чыннан да таш алып, аны синең авызыңа тыгып, казналарыңны вата алам».
13 Яһүд болай диде: «Аллаһы шаһит, без моңа кадәр синең белән сугышырга теләмәдек, тик кардәшебезне бир, без синең яныңнан китәбез». Йосыф болай дип җавап бирде: «Фиргавен исәнмен, әгәр дә Ханаан патшаларының барысы да синең белән бергә килсә, син аны минем кулымнан алмас идең».
14 Хәзер инде әтиең янына бар, абыең минем өчен кол булачак, чөнки ул патша йортын талаган. Яһүд болай диде: «Сиңа яки патшаның холкына ни? Патша үз йортыннан ил буйлап көмеш һәм алтын җибәрә, бүләкләр яки чыгымнар белән, ә син абыебызның

капчыгына салган касәң турында сөйләп, ул аны синнән урлаган дип әйтәсеңме?»
15 Аллаһы Тәгалә безнең туганыбыз Биньяминнның яки Ибраһим токымыннан булган кешеләрнең сездән яки башка берәр кешедән, патшаданмы, түрәдәнме яки башка берәр кешедәнме, урлау өчен мондый эш эшләмәвен сакласын.
16 Шуңа күрә бу гаепләүне туктат, бөтен җир синең: «Мисыр патшасы кечкенә көмеш өчен бу кешеләр белән талашып, аларны гаепләде һәм аларның туганнарын коллыкка алды», – дигән сүзләреңне ишетмәсен.
17 Йосыф җавап биреп болай диде: «Бу касәне ал да, янымнан кит, кардәшеңне кол итеп калдыр, чөнки каракның кол булуы хөкем ителә».
18 Яһүд болай диде: «Ни өчен син безнең туганыбызны калдырып, үз касәңне алырга оялмыйсың? Әгәр син безгә үз касәңне, яки мең тапкыр күбрәк бирсәң дә, без туганыбызны беркемнең дә кулындагы көмеш өчен ташлап китмәячәкбез, аның өчен үлмәячәкбез».
19 Йосыф болай диде: «Ни өчен син абыеңны ташлап, аны бүгенгә кадәр егерме көмеш тәңкәгә саттың? Ни өчен син абыең белән шулай эшләмисең?»
20 Яһүд болай диде: «Раббы шаһит, без синең сугышуыңны теләмибез; шуңа күрә хәзер безгә туганыбызны бир, без синең яныңнан талашмыйча китәрбез».
21 Йосыф җавап бирде: «Әгәр җирнең барлык патшалары җыелса, алар сезнең абыегызны минем кулымнан ала алмаячаклар». Яһүд әйтте: «Атабыз абыебызның безнең белән килмәвен һәм аның өчен кайгыруын күргәч, без аңа нәрсә әйтербез?»
22 Йосыф җавап бирде: «Әтиеңә: «Бау чиләк артыннан китте», – дип әйт», – дидең.
23 Яһүд болай диде: «Син, чыннан да, патша, ни өчен син бу сүзләрне сөйлисең, ялган хөкем чыгарасың? Синең кебек патшага кайгы!
24 Йосыф җавап биреп болай диде: «Мин сезнең абыегыз Йосыф турында әйткән сүзләрдә ялган хөкем юк, чөнки сез барыгыз да аны мадианлыларга егерме көмеш тәңкәгә саттыгыз, һәм сез барыгыз да моны атагызга кире кагып: «Аны явыз җанвар ашады, Йосыф кисәкләргә бүленде», – дидегез.
25 Яһүд болай диде: «Карагыз, минем йөрәгемдә Шем уты яна, хәзер мин сезнең бөтен җирегезне ут белән яндырам». Йосыф болай дип җавап бирде: «Улларыгызны үтергән киленегез Тамар, әлбәттә, Шекем утын сүндерде».
26 Яһүд болай диде: «Әгәр мин тәнемнән бер генә чәчне дә йолкып алсам, бөтен Мисырны аның каны белән тутырырмын».
27 Йосыф җавап бирде: «Сез саткан кардәшегезгә эшләгән гадәтегез шундый: аның күлмәген канга манып, әтиегезгә алып килдегез, ул аны явыз җанвар ашаган, менә аның каны», – дип әйтсен өчен.
28 Яһүд моны ишеткәч, бик нык ачуланды һәм эченнән ачуы чыкты. Шул урында аның алдында якынча дүрт йөз шекел авырлыгындагы таш тора иде. Яһүднең ачуы чыкты, ул ташны бер кулы белән күккә ыргытты һәм сул кулы белән тотты.
29 Шуннан соң ул аны аяклары астына куйды һәм бар көче белән аның өстенә утырды, һәм Яһуда көче аркасында таш тузанга әйләнде.
30 Йосыф Яһүднең эшен күреп, бик нык курыкты, ләкин улы Манасска боерык бирде һәм Яһүднең эшен кебек башка таш белән эшләде. Яһүд үз кардәшләренә болай диде: «Беркем дә: «Бу кеше мисырлы, ләкин ул моны эшләгәндә безнең атабыз нәселеннән», – дип әйтмәсен».
31 Йосыф болай диде: «Көч сиңа гына бирелмәгән, без дә көчле кешеләр, ни өчен син барыбыз белән дә мактанасың?» Яһүд Йосыфка болай диде: «Туганыбызны җибәр, бүген илеңне җимермә».
32 Йосыф аларга болай дип җавап бирде: «Барыгыз һәм атагызга әйтегез, сез Йосыф абыйгыз турында әйткәнчә, аны явыз хайван ашап бетергән».
33 Яһүд үзенең абыйсы Нафталигә болай диде: «Тизрәк бар, Мисырның барлык урамнарын санап чык һәм миңа хәбәр ит». Шимун аңа болай диде: «Бу хәл сиңа авырлык тудырмасын; хәзер мин тауга менеп, таудан бер зур таш алып, аны Мисырдагы һәркемнең өстенә тидерәм һәм андагы бар кешене дә үтерәм».
34 Йосыф абыйларының аның алдында сөйләгән барлык бу сүзләрне ишетте, ләкин алар Йосыфның аларны аңлаганын белмәделәр, чөнки алар аның еврей телендә сөйләшә белмәвен уйладылар.
35 Йосыф абыйларының Мисырны җимерүләреннән бик курыкты һәм улы Манассега болай дип боерды: «Бар, тизрәк Мисыр халкын һәм барлык батыр ир-атларны минем яныма җый, алар хәзер атта, җәяү һәм төрле музыка кораллары белән минем яныма килсеннәр». Манассе барып шулай эшләде.
36 Нафтали Яһүд кушканча китте, чөнки Нафтали йөгерек боланнарның берсе кебек җиңел аяклы иде, һәм ул иген башакларына сикерә иде, ләкин алар аның астыннан сынмый иде.
37 Ул барып, Мисырның барлык урамнарын санап чыкты һәм аларның унике икәнен ачыклады. Ул тиз генә килеп, Яһүдкә хәбәр итте. Ә Яһүд үз кардәшләренә болай диде: «Тизрәк килегез, һәрберегез кылычын биленә асыгыз, без Мисыр аша үтеп, барысын да җиңәчәкбез, бер генә кеше дә калмасын».
38 Яһүд болай диде: «Менә мин үз көчем белән өч урамны җимерәм, ә сез һәрберегез бер урамны җимерерсез». Яһүд бу сүзләрне сөйләгәндә, Мисыр халкы һәм барлык көчле кешеләр төрле музыка кораллары һәм көчле кычкырулар белән аларга таба киләләр.
39 Аларның саны биш йөз атлы гаскәр, ун мең җәяүле гаскәр, һәм дүрт йөз кеше иде, алар кылычсыз һәм сөңгесез, куллары һәм көчләре белән генә сугыша ала иде.
40 Барлык көчле кешеләр көчле давыл һәм кычкырыш белән килделәр, һәм алар барысы да Ягъкуб улларын чолгап алдылар һәм аларны куркыттылар, һәм аларның кычкыру тавышыннан җир тетрәнде.
41 Ягъкуб уллары бу гаскәрләрне күргәч, аларның җаннары өчен бик нык курка башладылар, ә Йосыф Ягъкуб улларын куркытып, тынычландырыр өчен шулай эшләде.

42 Яһүд, кайбер кардәшләренең куркып калуын күреп, аларга болай диде: «Аллаһының мәрхәмәте безнең белән булганда, ни өчен сез куркасыз?» Яһүд, Йосыф боерыгы буенча Мисыр халкы аларны чолгап алганын күргәч, аларга бары тик Йосыф кына боерык бирде: «Аларның берсенә дә кагылмагыз».
43 Шунда Яһүд ашыкты да, кылычын чыгарды, көчле һәм ачы кычкырып җибәрде, кылычы белән сукты да, җиргә сикерде, һәм барлык халыкка каршы кычкыруын дәвам итте.
44 Ул моны эшләгәндә, Раббы Яһүдне һәм аның кардәшләрен батыр ир-атларны һәм аларны әйләндереп алган барлык халыкны куркуга салды.
45 Алар кычкыру тавышыннан барысы да качтылар, куркып, бер-берсенә егылдылар, күбесе егылып үлде, һәм барысы да Яһүдтән, аның кардәшләреннән һәм Йосыфтан качтылар.
46 Алар качып барганда, Яһүд һәм аның кардәшләре аларны фиргавен йортына кадәр куып бардылар, һәм барысы да котылып калдылар, һәм Яһүд тагын Йосыф каршына утырды һәм аңа арыслан кебек үкерде һәм аңа каршы көчле һәм коточкыч кычкырды.
47 Ерактан кычкыру ишетелде, һәм Сукотның барлык халкы аны ишетте, һәм бөтен Мисыр кычкырудан тетрәнде, һәм җир тетрәүдән Мисыр һәм Гошен җире диварлары җимерелде, һәм фиргавен тәхетеннән җиргә егылды, һәм Мисыр һәм Гошенның барлык йөкле хатыннары да селкенү тавышын ишеткәч, бала таптылар, чөнки алар бик нык куркып калдылар.
48 Фиргавен хәбәр җибәреп: «Мисыр җирендә бүген нәрсә булды?» – дип сорады. Алар килеп, аңа барысын да башыннан ахырына кадәр сөйләп бирделәр. Фиргавен куркып, гаҗәпләнеп, бик нык куркып калды.
49 Боларның барысын да ишеткәч, ул куркуын тагын да арттырды һәм Йосыфка болай дип хәбәр җибәрде: «Син миңа бөтен Мисырны юк итәргә еврейләрне алып килдең; бу карак кол белән нәрсә эшләргә телисең? Аны җибәр, аны кардәшләре белән җибәр, һәм без, син һәм бөтен Мисыр аларның явызлыгы аркасында һәлак булмасын».
50 Әгәр дә син моны эшләргә теләмәсәң, минем барлык кыйммәтле әйберләремне ташла һәм, әгәр сиңа ошый икән, алар белән бергә аларның җиренә кит, чөнки алар бүген минем бөтен илемне җимерәчәкләр һәм минем барлык халкымны үтерәчәкләр; хәтта Мисырның барлык хатын-кызлары да кычкырулары аркасында бала таптылар; аларның кычкырулары һәм сөйләшүләре белән нәрсә эшләгәннәрен карагыз, хәтта алар кылыч белән сугышсалар, җирне җимерәчәкләр; шуңа күрә хәзер теләгәнеңне сайлагыз: минме яки еврейме, Мисырмы яки еврейләр җиреме.
51 Алар килеп, Йосыфка фиргавеннең аның турындагы барлык сүзләрен сөйләделәр. Йосыф фиргавеннең сүзләреннән бик нык курка башлады, Яһүд исә, аның абыйлары Йосыф алдында ачуланып һәм ярсып басып торалар иде. Ягъкубның барлык уллары да диңгез һәм аның дулкыннары кебек Йосыфка кычкырдылар.
52 Йосыф үз абыйларыннан һәм фиргавеннән бик курыкты, һәм Йосыф үзенең абыйларына үзен күрсәтергә сәбәп эзләде, чөнки алар бөтен Мисырны җимермәсләр.
53 Йосыф улы Манашшега боерык бирде, һәм Манашше барып, Яһүдкә якынлашты, һәм кулын аның җилкәсенә куйды, һәм Яһүднең ачуы басылды.
54 Яһүд үз кардәшләренә болай диде: «Беркем дә моны мисырлы егетнең эше дип әйтмәсен, чөнки бу минем атам йортының эше».
55 Йосыф Яһүднең ачуы басылганын күреп һәм белеп, Яһүд белән йомшак телдә сөйләшергә якынлашты.
56 Йосыф Яһүдкә болай диде: «Син чыннан да дөрес сөйлисең һәм бүген үз көчең турындагы сүзләреңнең дөреслеген расладың, һәм сине яраткан Аллаһың синең иминлегеңне арттырсын; ләкин миңа дөресен генә әйт, ни өчен син барлык кардәшләрең арасыннан егет аркасында минем белән бәхәсләшәсең, чөнки аларның берсе дә миңа аның турында бер сүз дә әйтмәде».
57 Яһүд Йосыфка болай дип җавап бирде: «Син беләсеңдер, мин ул өчен әтисе алдында гарантия бирдем. Әгәр мин аны аның янына алып килмәсәм, мәңгегә аның гаебен күтәрер идем дип әйткән идем».
58 Шуңа күрә мин барлык кардәшләрем арасыннан сиңа мөрәҗәгать иттем, чөнки син аның синең яныңда булуына рөхсәт итмәгәнеңне күрдем; хәзер мин синең алдыңда мәрхәмәт табарга мөмкин, син аны безнең белән җибәр, һәм менә мин аның урынына калырмын, син теләгәнчә сиңа хезмәт итәрмен, чөнки син мине кая җибәрсәң дә, мин сиңа зур көч белән хезмәт итәрмен.
59 Мине хәзер сиңа каршы фетнә күтәргән көчле патша янына җибәр, һәм син аның белән һәм аның җире белән нәрсә эшләячәгемне белерсең; аның атлы гаскәре һәм җәяүле гаскәре яки бик көчле халкы булса да, мин барысын да үтерермен һәм патшаның башын синең алдыңда китерермен.
60 Син белмисеңме яки ишетмәдеңме, атабыз Ибраһим үзенең хезмәтчесе Элиезер белән бер төн эчендә Элам патшаларының барысын да гаскәрләре белән үтергәннәрен, бер генә патшаны да калдырмаганнарын? Шул көннән бирле атабызның көче безгә мирас итеп бирелде, безгә һәм безнең токымга мәңгегә.
61 Йосыф җавап биреп болай диде: «Син хак сүз сөйлисең, ә авызыңда ялган юк, чөнки безгә шулай ук яһүдләрнең көче барлыгы һәм аларның Аллаһысы Раббы аларны ярата икәнлеге әйтелгән иде, һәм кем алар алдында тора ала соң?»
62 Әмма, бу шарт белән, мин сезнең абыегызны җибәрәм, әгәр сез аның әнисенең улын минем алдыма китерсәгез, сез аның сездән Мисырга киткәнен әйткән идегез; һәм сез аның абыесын минем яныма китергәч, мин аны аның урынына алырмын, чөнки сезнең берегез дә аның өчен әтиегез алдында ышанычлы түгел иде, һәм ул минем яныма килгәч, мин сезнең белән аның абыегызны җибәрәм, аның өчен сез ышанычлы булдыгыз.
63 Йосыф бу сүзләрне әйткәч, Яһүднең ачуы чыкты, һәм аның күзләреннән кан ага башлады, һәм ул туганнарына болай диде: «Ничек инде бу кеше бүген үзенең һәм бөтен Мисырның һәлакәтен тели икән?»
64 Шимун Йосыфка болай дип җавап бирде: «Без сиңа башта ук аның кайда барганын, үлгәнме яки исәнме икәнен белмәгәнебезне әйтмәдекме, һәм ни өчен минем хуҗам шулай сөйли?»

65 Йосыф Яһүднең йөзен күреп, аңа: «Бу абый урынына минем яныма икенче абыеңны алып кил», – дип әйткәч, ачуы чыга башлаганын аңлады.
66 Йосыф абыйларына болай диде: «Сез, әлбәттә, абыегыз үлгән яки югалган дип әйттегез. Әгәр мин аны бүген чакырсам һәм ул сезнең алдыгызга килсә, аны абые урынына миңа бирер идегезме?»
67 Йосыф сөйли башлады һәм кычкырып: «Йосыф, Йосыф, бүген минем алдымда кил, туганнарың алдында күрен һәм алар алдында утыр», – диде.
68 Йосыф алар алдында бу сүзләрне әйткәч, алар Йосыфның кайдан киләчәген күрер өчен төрлечә карадылар.
69 Йосыф аларның барлык эшләрен күзәтеп: «Нигә сез тегендә-монда карап торасыз? Мин - сез Мисырга саткан Йосыф, шуңа күрә мине сатканыгызга кайгырмагыз, чөнки ачлык вакытында Аллаһы мине сездән алда җибәрде», - диде.
70 Йосыфның сүзләрен ишеткәч, абыйлары аңардан куркып калдылар, ә Яһүд аннан бик нык куркып калды.
71 Бенямин Йосыфның сүзләрен ишеткәч, алар алдында йортның эчке өлешендә иде, һәм Бенямин абыйсы Йосыф янына йөгерде, аны кочаклап, муенына егылдылар, һәм алар еладылар.
72 Йосыфның абыйлары Биньяминнең аның муенына кочаклашып, аның белән бергә елаганын күргәч, алар да Йосыф өстенә кочаклашып, аны кочаклап алдылар, Йосыф белән бергә бик нык еладылар.
73 Йосыф йортында аларның Йосыфның кардәшләре икәнлеге турында тавыш ишетелде, һәм бу Фиргавенгә бик ошады, чөнки ул алардан Мисырны җимерүләреннән курыкты.
74 Фиргавен Йосыфка үзенең хезмәтчеләрен җибәрде, алар аңа килгән кардәшләре өчен аны котларга. Мисырдагы барлык гаскәр башлыклары һәм гаскәр башлыклары Йосыф белән бергә шатланырга килделәр, һәм бөтен Мисыр халкы Йосыфның кардәшләре өчен бик шатланды.
75 Фиргавен үзенең хезмәтчеләрен Йосыфка җибәрде һәм: «Кардәшләреңә әйт, алар үзләренең барлык әйберләрен алып килсеннәр һәм минем яныма килсеннәр, мин аларны Мисыр җиренең иң яхшы җиренә урнаштырам», – диде.
76 Йосыф үз йорты башлыгына абыйларына бүләкләр һәм киемнәр алып килергә кушты, һәм аларга күп кенә киемнәр, патша киемнәре һәм күп бүләкләр алып килде, һәм Йосыф аларны абыйларына бүлеште.
77 Ул һәр туганына алтын һәм көмеш киемнәр һәм өч йөз көмеш тәңкә бирде, һәм Йосыф аларның барысына да бу киемнәрне киендерергә һәм Фиргавен янына алып килергә кушты.
78 Фиргавен Йосыфның барлык абыйларының да батыр һәм матур кешеләр икәнен күреп, бик шатланды.
79 Шуннан соң алар фиргавен яныннан китеп, Кәнган җиренә, әтиләре янына киттеләр, ә абыйлары Биньямин алар белән иде.
80 Йосыф торып, аларга фиргавеннән унбер арба бирде, һәм Йосыф аларга үзенең арбасын бирде, ул Мисырда таҗ кигән көнне әтисен Мисырга алып кайтыр өчен шул арбага утырды; Йосыф барлык абыйларының балаларына да саннарына карап кием-салым һәм һәрберсенә йөз көмеш тәңкә җибәрде, һәм шулай ук абыйларының хатыннарына патша хатыннарының киемнәреннән кием-салым җибәрде, һәм ул аларны җибәрде.
81 Ул үзенең һәр туганына ун кеше бирде, алар белән бергә Ханаан җиренә барырга, аларга хезмәт итәргә, балаларына һәм Мисырга килгән барлык кешеләренә хезмәт итәргә.
82 Йосыф үзенең абыйсы Биньямин аша ун улына ун кием җибәрде, бу Ягъкуб улларының калган балаларыннан күбрәк.
83 Ул һәрберсенә илле көмеш тәңкә һәм фиргавен өчен ун арба җибәрде, һәм ул әтисенә Мисырның барлык зиннәтләре белән тулы ун ишәк, һәм әтисенә һәм аның белән булган һәркемгә юл өчен азык-төлек итеп иген, икмәк һәм азык-төлек төягән ун ана ишәк җибәрде.
84 Ул үзенең апасы Динәгә көмеш һәм алтын киемнәр, хуш исле хушбуй, мирра, алоэ һәм хатын-кызлар бизәнү әйберләре җибәрде, һәм шул ук әйберләрне фиргавен хатыннарыннан Биньямин хатыннарына да җибәрде.
85 Ул барлык абыйларына, шулай ук аларның хатыннарына да төрле оникс ташлары һәм бделлий бирде, һәм Мисырның бөек халкы арасындагы барлык кыйммәтле әйберләрдән, Йосыф әтисенең йортына җибәргәннәрдән башка бернәрсә дә калмады.
86 Ул абыйларын җибәрде, алар киттеләр, һәм ул алар белән абыйсы Биньяминне җибәрде.
87 Йосыф аларны Мисыр чикләренә кадәр озата барырга дип, аларга әтисе һәм гаиләсе турында Мисырга килергә кушты.
88 Ул аларга болай диде: «Юлда талашмагыз, чөнки бу эш Раббыдан зур халыкны ачлыктан коткару өчен булды, чөнки җирдә тагын биш ел ачлык булачак».
89 Ул аларга болай дип боерды: «Сез Ханаан җиренә килгәч, бу эштә әтиемнең алдына кинәт килмәгез, ә акыллы эш итегез».
90 Йосыф аларга боерык бирүдән туктады, ул кире Мисырга кайтты, ә Ягъкуб уллары шатлык һәм шатлык белән Кәнган җиренә, әтиләре Ягъкуб янына киттеләр.
91 Алар җир чикләренә килеп җиттеләр һәм берберсенә: «Әтиебез алдында бу эштә нәрсә эшләрбез? Әгәр без аның янына килеп, бу хакта аңа әйтсәк, ул безнең сүзләребездән бик нык курка һәм безгә ышанмас», – диделәр.
92 Алар өйләренә якынлашканчы юлдан бардылар һәм Ашер кызы Серахны каршы алырга чыктылар. Кыз бик чибәр, оста иде, һәм ул арфада уйный белә иде.
93 Алар аны чакырдылар, һәм ул аларның алдына килде, һәм ул аларны үпте, һәм алар аны алып, аңа арфа бирделәр: «Атабызның алдына бар, аның каршында утыр, арфада уйна һәм бу сүзләрне әйт», – диделәр.
94 Алар аңа өйләренә барырга куштылар, һәм ул арфа алып, алар алдыннан йөгерде, һәм ул Ягъкуб янына килеп утырды.
95 Ул бик яхшы уйнады һәм җырлады, һәм татлы сүзләр белән болай диде: Йосыф абыем исән, ул Мисыр җирендә хакимлек итә, һәм үлмәде.
96 Ул бу сүзләрне кабатлап һәм әйтеп торды, һәм Ягъкуб аның сүзләрен ишетте, һәм алар аңа ошады.

97 Ул тыңлады, ә хатын аларны ике-өч тапкыр кабатлады, һәм Ягъкубның йөрәгенә аның сүзләренең татлылыгы шатлык керде, һәм аңа Аллаһы рухы ия иде, һәм ул аның барлык сүзләренең дә дөрес икәнен белде.
98 Ягъкуб Серахка бу сүзләрне әйткәч, аны фатихалады, һәм ул аңа болай диде: «Кызым, үлем сине беркайчан да җиңмәсен, чөнки син минем рухымны терелттең; минем алдымда син әйткәнчә сөйлә, чөнки син мине барлык сүзләрең белән сөендердең».
99 Ул бу сүзләрне җырлавын дәвам итте, һәм Ягъкуб тыңлады, һәм бу аңа ошады, һәм ул шатланды, һәм Аллаһының рухы аның өстендә иде.
100 Ул әле аның белән сөйләшеп торганда, аның янына уллары атлар, арбалар, патша киемнәре һәм хезмәтчеләр белән килделәр.
101 Ягъкуб аларны каршы алырга торды һәм улларының патша киемнәрендә булуын һәм Йосыф аларга җибәргән барлык хәзинәләрне күрде.
102 Алар аңа әйттеләр: «Әйт инде, Йосыф кардәшебез исән, ул Мисыр җирендә хакимлек итә, һәм без сиңа әйткәнчә, ул безгә дә шулай сөйләде».
103 Ягъкуб улларының барлык сүзләрен ишетте, һәм аларның сүзләренә йөрәге тибеп китте, чөнки ул Йосыфның аларга биргәннәрен, аңа җибәргәннәрен һәм Йосыфның аларга әйткән барлык могҗизаларын күргәнче, аларга ышана алмады.
104 Алар аның алдында ачып, Йосыф җибәргән бар нәрсәне күрсәттеләр, һәрберсенә Йосыф җибәргәнне бирделәр, һәм ул аларның дөресен сөйләгәннәрен белде, һәм улы турындагы хәбәргә бик шатланды.
105 Ягъкуб болай диде: «Улым Йосыфның исән булуы миңа җитә, үлгәнче аны күрергә барырмын».
106 Уллары аңа үзләре белән булган хәлләрнең барысын да сөйләделәр, һәм Ягъкуб: «Мин улымны һәм аның нәселен күрергә Мисырга барам», – диде.
107 Ягъкуб торып, Йосыф җибәргән киемнәрне киде, юынып, чәчен кырганнан соң, Йосыф җибәргән чалманы башына кидерде.
108 Ягъкуб йортының барлык кешеләре һәм аларның хатыннары Йосыф җибәргән киемнәрне киделәр, һәм Йосыфның исән булуына һәм Мисырда хакимлек итүенә бик шатландылар.
109 Бу хәлне ишеткәч, Ханаан халкының барысы да килеп, Ягъкубның исән булуына шатландылар.
110 Ягъкуб алар өчен өч көн мәҗлес оештырды, һәм Ханаан патшалары һәм җирнең барлык түрәләре Ягъкуб йортында ашап-эчеп, күңел ачтылар.

55 нче БҮЛЕК

1 Шуннан соң Ягъкуб болай диде: «Мин Мисырга барып, улымны күрермен, аннары Аллаһы Ибраһимга әйткән Кәнган җиренә кире кайтырмын, чөнки мин туган җиремне ташлап китә алмыйм».
2 Менә аңа Раббы сүзе килде: «Бөтен гаиләсең белән Мисырга бар һәм анда кал, Мисырга барудан курыкма, чөнки Мин анда сине бөек халык итәрмен».
3 Ягъкуб үз-үзенә: «Мин барып, улымны тикшереп карыйм, Мисырда яшәүчеләр арасында аның йөрәгендә Аллаһыдан курку бармы икән?» – диде.
4 Раббы Ягъкубка болай диде: «Йосыфтан курыкма, чөнки ул һаман да үзенең намуслылыгын саклап, миңа хезмәт итә, син теләгәнчә, һәм Ягъкуб улы өчен бик шатланды».
5 Шул вакытта Ягъкуб үзенең улларына һәм гаиләсенә Раббы сүзе буенча Мисырга барырга кушты. Ягъкуб үзенең уллары һәм бөтен гаиләсе белән торды да, шатлык һәм шат күңел белән Ханаан җиреннән Беер-Шебадан чыгып китте, һәм алар Мисыр җиренә киттеләр.
6 Алар Мисырга якынлашкач, Ягъкуб Йосыфка Мисырдагы хәлне күрсәтергә дип, Яһүдне үзе алдыннан җибәрде. Яһүд этисенең сүзен үтәде. Ул тиз йөгереп Йосыф янына килде, һәм алар аңа Гошен җирендә бөтен гаиләсе өчен урын билгеләделәр. Яһүд кайтып, этисе янына юл тотты.
7 Йосыф арбасын җигеп, үзенең барлык көчле кешеләрен, хезмәтчеләрен һәм Мисырның барлык түрәләрен җыйды, этисе Ягъкуб белән очрашуга барыр өчен. Йосыфның боерыгы Мисырда игълан ителде: «Ягъкуб белән очрашуга бармаган һәркем үләчәк».
8 Икенче көнне Йосыф бөтен Мисыр белән бергә зур һәм көчле гаскәр белән юлга чыкты. Барысы да нәфис житен һәм кызыл төстәге кием кигән, көмеш һәм алтын кораллары һәм сугыш кораллары белән йөргәннәр.
9 Алар барысы да төрле музыка кораллары, барабан һәм дрибллар белән Ягъкубны каршы алырга чыктылар, юл буйлап мирра һәм алоэ сибеп бардылар, һәм барысы да шулай эшләделәр, һәм аларның кычкыруларыннан җир тетрәнде.
10 Мисырның барлык хатын-кызлары Ягъкуб белән очрашу өчен Мисыр түбәләренә һәм диварларына чыктылар, ә Йосыфның башында фиргавеннең патша таҗы иде, чөнки фиргавен аны аңа этисе белән очрашуга барганда киярго җибәргән иде.
11 Йосыф этисенә илле терсәк якынрак килгәч, арбадан төште һәм этисенә таба атлады. Мисырның барлык түрәләре һәм аның түрәләре Йосыфның этисенә таба җәяү барганын күргәч, алар да төшеп, Ягъкубка таба атладылар.
12 Ягъкуб Йосыфның станына якынлашкач, Йосыф белән аңа таба килүче станны күрде һәм бу аны шатландырды, һәм Ягъкуб моңа гаҗәпләнде.
13 Ягъкуб Яһүдкә болай диде: «Мисыр станында патша киемнәре кигән, өстендә кызыл кием, башында патша таҗы булган, арбасыннан төшеп, безгә таба килә торган кешене мин кем күрәм?» Яһүд этисенә җавап биреп әйтте: «Бу синең улың Йосыф, патша, һәм Ягъкуб үз улының данын күреп шатланды».
14 Йосыф этисе янына килеп, аңа баш иде, һәм лагерьдагы барлык кешеләр аның белән бергә Ягъкуб алдында җиргә кадәр баш иделәр.
15 Шунда Ягъкуб йөгереп барып, улы Йосыф янына йөгерде, аның муенына кочаклап үпте, һәм алар еладылар, Йосыф та этисен кочаклап үпте, һәм алар еладылар, һәм барлык Мисыр халкы да алар белән бергә елады.
16 Ягъкуб Йосыфка болай диде: «Хәзер мин синең йөзеңне күргәннән соң шатланып үләрмен, син исән һәм данлы икәнсең».

17 Ягъкубның уллары, аларның хатыннары, балалары, хезмәтчеләре, һәм Ягъкубның бөтен йорты Йосыф белән бергә бик нык елады, аны үбеп, аның белән бергә бик нык елады.
18 Шуннан соң Йосыф һәм аның барлык халкы Мисырга кайттылар, ә Ягъкуб, аның уллары һәм аның гаиләсенең барлык балалары Йосыф белән Мисырга килделәр, һәм Йосыф аларны Мисырның иң яхшы җиренә, Гошен җиренә, урнаштырды.
19 Йосыф этисенә һәм абыйларына болай диде: «Мин барып, фиргавенгә: «Абыйларым, этиемнең гаиләсе һәм аларның барысы да минем яныма килделәр, һәм менә алар Гошен җирендә», – дип әйтермен».
20 Йосыф шулай эшләде: ул үзенең абыйлары Рубенны, Иссахар Зебулунны һәм аның абыйсы Биньяминны алып, фиргавен алдына куйды.
21 Йосыф фиргавенгә болай диде: «Ата-анам, этиемнең гаиләсе, аларның барлык мал-туары, көтүләре һәм терлекләре белән бергә, Канаан җиреннән Мисырга күченергә килделәр, чөнки алар ачлыктан интегәләр иде».
22 Фиргавен Йосыфка болай диде: «Атаңны һәм туганнарыңны җирнең иң яхшы җиренә урнаштыры, аларга барлык яхшы әйберләрне дә бирмә һәм җирнең җимешләреннән ашатма».
23 Йосыф җавап бирде: «Менә мин аларны Гошен җиренә урнаштырдым, чөнки алар көтүчеләр, шуңа күрә алар мисырлылардан аерылып, үз көтүләрен Гошенда көтсеннәр».
24 Фиргавен Йосыфка болай диде: «Абыйларың сиңа нәрсә әйтсә, шуны эшлә». Ягъкуб уллары фиргавенгә баш иделәр, һәм алар аның яныннан тыныч кына чыгып киттеләр, аннары Йосыф әтисен фиргавен янына алып килде.
25 Ягъкуб килеп, фиргавенгә баш иде, һәм Ягъкуб фиргавенне фатихалады, һәм ул чыгып китте; Ягъкуб, аның барлык уллары һәм аның гаиләсе Гошен җирендә яшәделәр.
26 Икенче елда, ягъни Ягъкуб гомеренең йөз утызынчы елында, Йосыф атасын, абыйларын һәм әтисенең барлык гаиләсен ачлык көннәрендә балаларына карап ризык белән тәэмин итте; алар бернәрсәгә дә мохтаҗ булмадылар.
27 Йосыф аларга бөтен җирнең иң яхшы өлешен бирде; Йосыф гомер буе Мисырның иң яхшы җирләре аларда иде; Йосыф аларга һәм әтисенең бөтен йортына ел саен кием-салым бирде; Ягъкуб уллары абыйлары гомер буе Мисырда имин яшәделәр.
28 Ягъкуб һәрвакыт Йосыфның өстәлендә ашады, Ягъкуб һәм аның уллары көне-төне Йосыфның өстәленнән чыкмадылар, Ягъкуб балалары үз өйләрендә ашаганнан тыш.
29 Ачлык көннәрендә бөтен Мисыр халкы Йосыф нәселеннән ризык ашады, чөнки барлык мисырлылар ачлык аркасында үзләрендә булган бар нәрсәне саттылар.
30 Йосыф фиргавен хакына Мисырның барлык җирләрен һәм басуларын икмәккә сатып алды, һәм ачлык көннәрендә Йосыф бөтен Мисырны икмәк белән тәэмин итте, һәм Йосыф җир буйлап сатып алынган иген өчен килгән барлык көмеш һәм алтынны җыйды, һәм ул күп алтын һәм көмеш җыйды, акчалары беткәч, җирнең һәр почмагыннан Йосыфка алып килгән бик күп оникс ташлары, бделлиум һәм кыйммәтле киемнәрдән тыш.
31 Йосыф кулына кергән барлык көмеш һәм алтынны алды: якынча җитмеш ике талант алтын һәм көмеш, шулай ук бик күп оникс ташлары һәм бделлий. Йосыф аларны дүрт өлешкә яшерде, бер өлешен Кызыл диңгез янындагы чүлдә, бер өлешен Перат елгасы буенда, ә өченче һәм дүртенче өлешләрен Фарсы һәм Мидия чүленә каршы чүлдә яшерде.
32 Ул калган алтын-көмешнең бер өлешен алып, барлык абыйларына, этисенең барлык гаиләсенә һәм этисенең барлык хатын-кызларына бирде, ә калганын фиргавен йортына егерме талант алтын-көмеш алып кайтты.
33 Йосыф калган барлык алтын-көмешне фиргавенгә бирде, һәм фиргавен аларны хәзинәгә салды, һәм аннан соң җирдә ачлык көннәре туктады, һәм алар бөтен җирдә чәчтеләр һәм урдылар, һәм ел саен гадәти күләмдә уңыш алдылар; бернәрсәгә дә мохтаҗлык булмады.
34 Йосыф Мисырда тыныч кына яшәде, һәм бөтен җир аның ихтыярында иде, һәм аның этисе һәм барлык абыйлары Гошен җирендә яшәп, аны үзләштерде.
35 Йосыф бик карт һәм олыгайган иде, һәм аның ике улы, Эфраим һәм Манашше, Ягъкубның туганнары белән бергә һәрвакыт Ягъкуб йортында яшәделәр, алар Раббы юлларын һәм Аның кануннарын өйрәнделәр.
36 Ягъкуб һәм аның уллары Мисыр җирендә, Гошен җирендә яшәделәр, һәм анда мул итеп үстеләр.

56нчы БҮЛЕК

1 Ягъкуб Мисыр җирендә унҗиде ел яшәде, һәм аның гомере йөз кырык җиде ел иде.
2 Шул вакытта Ягъкуб үлем авыруы белән авырый башлады һәм ул Мисырдан улы Йосыфны чакыртып алды. Аның улы Йосыф Мисырдан килде, ә Йосыф этисе янына кайтты.
3 Ягъкуб Йосыфка һәм аның улларына болай диде: «Менә мин үләм, һәм ата-бабаларыгызның Аллаһысы сезгә киләчәк һәм сезне Раббы сезгә һәм сездән соң балаларыгызга бирергә ант иткән җиргә кире кайтарачак. Шуңа күрә мин үлгәч, мине ата-бабаларым янындагы Хеврон җирендәге Махпел мәгарәсенә күмегез».
4 Ягъкуб үз улларына аны Хеврондагы Махпелада күмәргә ант итте, һәм аның уллары аңа бу хакта ант иттеләр.
5 Ул аларга болай дип боерды: «Раббыгыз Аллаһыгызга хезмәт итегез, чөнки ата-бабаларыгызны коткарган сезне һәр бәладән коткарачак».
6 Ягъкуб болай диде: «Барлык балаларыгызны да чакырыгыз, һәм Ягъкуб улларының барлык балалары килеп, аның каршына утырдылар, һәм Ягъкуб аларга фатиха бирде һәм болай диде: «Ата-бабаларыгызның Аллаһысы Раббы сезгә мең тапкыр күбрәк бирәчәк һәм сезгә фатиха бирәчәк, һәм Ул сезгә атагыз Ибраһим фатихасын бирәчәк». Ул аларга фатиха биргәннән соң,

Ягъкуб улларының барлык балалары шул көнне чыгып киттеләр.
7 Икенче көнне Ягъкуб тагын улларын чакырды, һәм алар барысы да җыелып, аның янына килделәр һәм аның каршында утырдылар, һәм Ягъкуб шул көнне үлеме алдыннан улларына фатиха бирде, һәрберсе үз фатихасына карап фатиха бирде; менә бу хакта Исраилгә кагылышлы Раббы кануны китабында язылган.
8 Ягъкуб Яһүдкә болай диде: «Мин беләм, улым, син туганнарың өчен көчле кеше; алар өстеннән патшалык ит, һәм синең уларың аларның уллары өстеннән мәңге патшалык итәчәкләр».
9 Улларыңа бары тик җәя һәм барлык сугыш коралларын гына өйрәт, алар дошманнары өстеннән хакимлек итәчәк туганнары белән сугышсыннар өчен.
10 Ягъкуб шул көнне улларына тагын боерык бирде: «Менә мин бүген үз халкым янына җыелачакмын; мине Мисырдан алып китегез һәм мин сезгә кушканча Махпела мәгарәсенә күмегез».
11 Шулай да, сак булыгыз, улларыгыз мине күтәрмәсен, бары тик үзегез генә күтәрегез. Минем гәүдәмне Кәнган җиренә күмәргә алып барганда, миңа шулай эшләгез.
12 Яһүд, Иссахар һәм Зебулун көнчыгыш ягында минем табутымны күтәреп барачаклар; көньякта Рубен, Шимун һәм Гад, көнбатышта Эфраим, Манассе һәм Биньямин, төньякта Дан, Ашер һәм Нафтали.
13 Леви үзең белән алып йөрмәсен, чөнки ул һәм аның уллары исраиллеләр белән бергә чатырда Раббы килешү сандыгын күтәреп йөрерләр, һәм минем улым Йосыф та күтәреп йөрмәсен, чөнки патша кебек аның даны шулай булсын; ләкин Эфраим белән Манассе аларның урынына киләчәк.
14 Мине алып киткәндә, миңа шулай эшләгез; мин сезгә кушканнарның барысын да онытмагыз; һәм сез миңа шулай эшләсәгез, Раббы сезне һәм сездән соңгы балаларыгызны мәңгегә яхшы хәтерләячәк.
15 Ә сез, улларым, һәрберегез үз туганнарын һәм туганнарын хөрмәт итегез, һәм балаларыгызга һәм сездән соңгы нәселләрегезгә ата-бабаларыгызның Аллаһысы Раббыга һәрвакыт хезмәт итәргә боерыгыз.
16 Шулай итеп, сез, сезнең балаларыгыз һәм сезнең нәселегез, җирдә мәңгелеккә гомерегезне озынайтачаксыз, чөнки сез Раббыгыз Аллаһы алдында яхшылык һәм дөреслек эшләп, Аның барлык юллары белән барачаксыз.
17 Ә син, Йосыф улым, туганнарыңның гөнаһларын һәм сиңа китергән барлык явызлыкларын кичер, чөнки Аллаһы моны синең һәм балаларыңның файдасы өчен теләгән.
18 Улым, туганнарыңны Мисыр халкына калдырма һәм аларның күңелен рәнҗетмә, чөнки мин аларны Аллаһы кулына һәм синең кулыңа тапшырам, аларны мисырлылардан сакласыннар өчен. Ягъкуб уллары аталарына җавап биреп: «Атабыз, син безгә кушканнарның барысын да үтәрбез; Аллаһы безнең белән генә булсын», – диделәр.
19 Ягъкуб улларына болай диде: «Аллаһы сезнең белән булсын, әгәр сез Аның юлларыннан барсагыз, Аның юлларыннан уңга да, сулга да борылмагыз, Аның алдында яхшылык һәм дөреслек эшләгез».
20 Чөнки мин беләм, соңгы көннәрдә илдә сезгә күп һәм авыр бәлаләр киләчәк, әйе, балаларыгыз һәм нечкә балаларыгыз, тик Раббыга хезмәт итегез, һәм Ул сезне барлык бәлаләрдән коткарачак.
21 Сез Аллаһыга хезмәт итәр өчен барсагыз һәм үзегездән соң балаларыгызга һәм балаларыгызның балаларына Раббыны белергә өйрәтсәгез, Раббы сезгә һәм балаларыгызга балаларыгыз арасыннан хезмәтче куячак, һәм Раббы сезне барлык бәла-казалардан коткарачак, сезне Мисырдан алып чыгачак һәм ата-бабаларыгыз җиренә, аны ышанычлы рәвештә мирас итеп алыр өчен кире кайтарачак.
22 Ягъкуб улларына үгет бирүдән туктады, аякларын түшәккә салды, үлде һәм үз халкына кушылды.
23 Йосыф әтисенең өстенә егылды, ул аны куып елады, үбеп алды, һәм ачы тавыш белән кычкырып: «Әй әтием, әтием!» – диде.
24 Улының хатыннары һәм аның бөтен гаиләсе килеп, Ягъкуб өстенә егылдылар, аның өчен еладылар һәм бик каты тавыш белән Ягъкуб турында кычкырдылар.
25 Ягъкубның барлык уллары бергә торып бастылар, киемнәрен ертып, билләренә пычкы киеп, йөзтүбән егылып, башларына күккә тузан сиптеләр.
26 Бу хакта Оснат Йосыфның хатынына сөйләделәр, һәм ул торып басты да, капчык киде, һәм үзе белән бергә барлык Мисыр хатын-кызлары белән бергә килеп, Ягъкуб өчен кайгырып еладылар.
27 Бу хәлне ишеткәч, Ягъкубны белгән барлык Мисыр халкы шул көнне килде, һәм бөтен Мисыр халкы күп көннәр елады.
28 Ягъкуб үлгәнен ишеткәч, хатын-кызлар да Кәнган жиреннән Мисырга килделәр һәм Мисырда җитмеш көн аның өчен еладылар.
29 Шуннан соң Йосыф үзенең хезмәтчеләренә, табибларга, атасын мирра, хушбуй һәм төрле хушбуйлар белән бальзамларга кушты, һәм табиблар Йосыф кушканча Ягъкубны бальзамладылар.
30 Мисыр халкы, өлкәннәр һәм Гошен җирендә яшәүчеләрнең барысы да Ягъкуб өчен еладылар һәм кайгырдылар, аның барлык уллары һәм аның гаиләсенең балалары да күп көннәр буе әтиләре Ягъкуб өчен кайгырдылар һәм кайгырдылар.
31 Йәнәп елаган көннәре үтеп киткәннән соң, җитмеш көн үткәч, Йосыф фиргавенгә болай диде: «Мин барып, әтиемне, ул ант иткәнчә, Ханаан җиренә күмәрмен, аннары кире кайтырмын».
32 Фиргавен Йосыфны җибәрде: «Бар, әтиең әйткәнчә һәм ант иткәнчә җирлә», – дип. Йосыф барлык абыйлары белән бергә Ханаан җиренә, әтиләре Ягъкубны җирләргә, үзе кушканча, торды.
33 Фиргавен бу хакта бөтен Мисырга игълан итәргә боерык бирде: «Йосыф һәм аның туганнары белән бергә Кәнган җиренә Ягъкубны күмәргә бармаган кеше үләчәк».
34 Фиргавеннең хәбәрен бөтен Мисыр халкы ишетте, һәм барысы бергә тордылар, фиргавеннең барлык хезмәтчеләре, аның сараендагы өлкәннәр һәм Мисыр җиренең барлык өлкәннәре Йосыф белән бергә киттеләр, фиргавеннең барлык түрәләре һәм түрәләре

Йосыф хезмәтчеләре кебек үк, Ягъкубны Ханаан җиренә күмәргә киттеләр.
35 Ягъкубның уллары аның яткан табутын күтәреп бардылар, әтиләре ничек кушкан булса, шулай эшләделәр.
36 Табут саф алтыннан эшләнгән, ул оникс ташлары һәм бделлий белән капланган, ә табутның тышлыгы алтыннан үрелгән, җепләр белән тоташтырылган, һәм алар өстендә оникс ташлары һәм бделлийдан элгечләр булган.
37 Йосыф әтисе Ягъкубның башына зур алтын таҗ кидерде, кулына алтын таяк тоттырды, һәм алар патшалар гомерләрендәге гадәт буенча табутны әйләндереп алдылар.
38 Мисырның барлык гаскәрләре аның алдында шушы сафта бардылар: башта фиргавеннең барлык көчле кешеләре, аннары Йосыфның көчле кешеләре, аннары Мисыр халкының калганнары, барысы да кылычлар белән бизәлгән, сугыш киемнәре кигән иде, өсләрендә сугыш киемнәре иде.
39 Елаучылар һәм кайгыручыларның барысы да табут каршына барып, елый-елый кайгыра башладылар, ә калганнары табут артыннан киттеләр.
40 Йосыф һәм аның гаиләсе ялан аяк һәм елап табут янына килделәр, ә Йосыфның калган хезмәтчеләре аның тирәсендә йөрделәр; һәрберсенең үз бизәнү әйберләре бар иде, һәм барысы да сугыш кораллары белән коралланган иде.
41 Ягъкубның илле хезмәтчесе табут алдына барып, юл буйлап мирра, алоэ һәм төрле хушбуйлар сибеп тордылар. Табут күтәргән Ягъкубның барлык уллары хушбуйлар өстендә йөрделәр, ә Ягъкубның хезмәтчеләре алар алдыннан юл буйлап хушбуй сибеп бардылар.
42 Йосыф көчле гаскәр белән күтәрелде, һәм алар көн саен шулай эшләделәр, Ханаан җиренә барып җиткәнче, һәм алар Иорданның аргы ягындагы Атад ындырына килеп җиттеләр, һәм анда бик каты кайгырдылар.
43 Бу хәлне ишеткәч, Ханаанның барлык патшалары да үз йортларыннан чыгып киттеләр, Ханаанның утыз бер патшасы, һәм алар барысы да үз кешеләре белән Ягъкуб өчен кайгырып елашырга килделәр.
44 Һәм бу патшаларның барысы да Ягъкубның табутын күрделәр, һәм аның өстендә Йосыфның таҗы бар иде, һәм алар таҗларын табутка куйдылар һәм аны таҗлар белән әйләндереп алдылар.
45 Бу патшаларның барысы да Ягъкуб һәм Мисыр уллары белән бергә Ягъкуб өчен шул урында зур һәм авыр кайгырдылар, чөнки Ханаан патшаларының барысы да Ягъкубның һәм аның улларының батырлыгын беләләр иде.
46 Исавка: «Якуп Мисырда үлгән, һәм аның уллары һәм бөтен Мисыр халкы аны Кәнган җиренә алып барып җирлиләр», – дигән хәбәр җитте.
47 Исав бу хәлне ишеткәч, Сеир тавында яши башлады. Ул үзенең уллары, халкы һәм гаиләсе белән торып басты. Алар бик зур халык иде. Алар Ягъкуб өчен кайгырып елый башладылар.
48 Исав килгәч, ул абыйсы Ягъкуб өчен кайгырды. Бөтен Мисыр һәм бөтен Ханаан халкы кабат торып, шул урында Ягъкуб өчен кайгырды.
49 Йосыф һәм аның абыйлары әтиләре Ягъкубны шул урыннан алып килделәр һәм аны әтиләре янына мәгарәгә күмү өчен Хевронга киттеләр.
50 Алар Киреат-Арба мәгарәсенә килеп җиттеләр. Алар килгәч, Исав үзенең уллары белән Йосыфка һәм аның абыйларына каршы торды һәм: «Якупны анда күммәгез, чөнки ул безнеке һәм атабызныкы», – диде.
51 Йосыф һәм аның абыйлары Исав улларының сүзләрен ишеткәч, бик нык ачуландылар. Йосыф Эсау янына килеп: «Алар нәрсә сөйләделәр?» – дип сорады. Чыннан да, минем әтием Ягъкуб аны сездән егерме биш ел элек Исхак үлгәннән соң зур байлыкка сатып алган, һәм шулай ук бөтен Кәнган җирен дә сездән, сезнең улларыгыздан һәм сездән соңгы нәселегездән сатып алган.
52 Ягъкуб аны үз улларына һәм үзеннән соңгы токымнарына мәңгелек мирас итеп сатып алды, ә ни өчен син бүген бу сүзләрне сөйлисең?
53 Исав җавап бирде: «Син ялган сөйлисең һәм ялган сөйлисең, чөнки мин бу җирдә үземнеке бернәрсә дә сатмадым, һәм абыем Ягъкуб та бу җирдә миңа бернәрсә дә сатып алмады».
54 Әсәв Йосыфны алдау өчен бу сүзләрне әйтте, чөнки Әсәв белә иде: ул вакытта Әсәв Кәнган җирендәге бар мөлкәтен Ягъкубка сатканда, Йосыф анда юк иде.
55 Йосыф Эсауга болай диде: «Әтием бу әйберләрне синең белән сатып алу турындагы килешүгә кертте һәм шаһитләр белән раслады, һәм менә ул безнең арабызда, Мисырда бар».
56 Исав аңа җавап биреп: «Китапны алып кил, анда нәрсә тапсаң, шуны эшләячәкбез»,— диде.
57 Йосыф абыйсы Нафталини чакырып алды да: «Тизрәк бул, туктама, Мисырга йөгер һәм барлык язмаларны алып кил: сатып алу турындагы язманы, мөһерләнгән язманы һәм ачык язманы, шулай ук туу хокукы турындагы барлык килешүләр язылган барлык беренче язмаларны алып кил», – диде.
58 Аларны монда алып кил, без алардан бүген Эсау белән аның улларының әйткән барлык сүзләрен белербез.
59 Нафтали Йосыфның сүзен тыңлады һәм тизрәк Мисырга йөгерде, һәм Нафтали чүлдәге боланнарның җәяүлерәгеннән җиңелрәк иде, чөнки ул башаклар өстендә йөри иде, аларны изми иде.
60 Исав Нафталиның язмаларны алырга киткәнен күргәч, ул һәм аның уллары мәгарәгә каршы тагын да көчлерәк каршылык күрсәттеләр, һәм Исав һәм аның барлык халкы Йосыфка һәм аның кардәшләренә каршы сугышка күтәрелделәр.
61 Ягъкубның барлык уллары һәм Мисыр халкы Исав һәм аның кешеләре белән сугыштылар, һәм Исавның уллары һәм аның халкы Ягъкуб уллары алдында җиңелде, һәм Ягъкуб уллары Исавның кырык кешесен үтерделәр.
62 Ул вакытта Ягъкуб улы Дан улы Хушим Ягъкуб уллары белән иде, ләкин сугыш урынынан йөз тирсәк ераклыкта иде, чөнки ул Ягъкуб уллары белән бергә Ягъкубның табуты янында аны саклады.

63 Хушим телсез һәм саңгырау булса да, кешеләр арасындагы курку тавышын аңлый иде.
64 Ул сорады: «Ни өчен сез үлеләрне күммисез, һәм бу нинди зур курку?» Алар аңа Исав һәм аның улларының сүзләренә җавап бирделәр; һәм ул сугыш уртасында Исав янына йөгерде, һәм кылыч белән Эсавны үтерде, һәм башын кисеп алды, һәм Исав сугышта катнашучылар арасында егылды.
65 Кушим шулай эшләгәч, Ягъкуб уллары Исав улларыннан өстен чыктылар, һәм Ягъкуб уллары этиләре Ягъкубны мәгарәгә көчләп күмделәр, һәм Исав уллары моны күрделәр.
66 Ягъкубны Хеврондагы Махпел мәгарәсенә күмделәр, анда Ибраһим аны Хет улларыннан җирләү өчен сатып алган иде, һәм ул бик кыйммәтле киемнәргә күмелде.
67 Бер патша да аңа Йосыфның этисе үлгәндә күрсәткәнчә хөрмәт күрсәтмәгән, чөнки ул аны патшалар күмелгән кебек зур хөрмәт белән күмгән.
68 Йосыф һәм аның абыйлары этиләре өчен җиде көн кайгырдылар.

57 нче БҮЛЕК

1 Шуннан соң Исав уллары Ягъкуб уллары белән сугыштылар, һәм Исав уллары Хевронда Ягъкуб уллары белән сугыштылар, ә Исав әле дә үле килеш ята иде, аны күммәгәннәр иде.
2 Алар арасындагы сугыш көчле булды, һәм Исав уллары Ягъкуб уллары алдында җиңелделәр, һәм Ягъкуб уллары Исав улларыннан сиксән кешене үтерделәр, ләкин Ягъкуб улларыннан берсе дә үлмәде; Йосыфның кулы Исав улларының барлык халкыннан өстен чыкты, һәм ул Исав улы Элифаз улы Сефоны һәм илле кешесен әсирлеккә алды, аларны тимер чылбырлар белән бәйләде һәм Мисырга алып бару өчен хезмәтчеләренә бирде.
3 Ягъкуб уллары Сефоны һәм аның халкын әсирлеккә алгач, калганнары да Эсау нәселеннән бик куркып, үзләрен дә әсирлеккә алып китмәсләр дип куркалар иде. Алар барысы да Эсау улы Элифаз һәм аның халкы белән, Эсауның мәете белән, Сеир тавына таба юл тоталар.
4 Алар Сеир тавына килеп, Эсауны Сеирда күмделәр, ләкин аның башын үзләре белән Сеирга алып килмәделәр, чөнки ул Хеврондагы сугыш булган урында күмелгән иде.
5 Исав уллары Ягъкуб улларыннан качкач, Ягъкуб уллары аларны Сеир чикләренә кадәр куып бардылар, ләкин алар куып барганда бер кешене дә үтермәделәр, чөнки алар үзләре белән алып килгән Исавның гәүдәсе аларны аптыраашта калдырды, шуңа күрә алар качтылар, һәм Ягъкуб уллары алардан кире борылып, Хевронда туганнары яшәгән урынга килделәр, һәм алар шул көнне дә, икенче көнне дә сугыштан ял иткәнче шунда калдылар.
6 Өченче көнне алар хорлы Сеирның барлык улларын һәм көнчыгышның барлык улларын, диңгез комы кебек күп санлы кешеләрне җыйдылар, һәм алар Мисырга барып, Йосыф һәм аның кардәшләре белән сугышырга, кардәшләрен коткарырга төштеләр.
7 Йосыф һәм Ягъкубның барлык уллары Исавның һәм көнчыгышның уллары үз кардәшләрен коткару өчен сугышка килгәннәрен ишеттеләр.
8 Йосыф, аның кардәшләре һәм Мисырның көчле кешеләре Раамсес шәһәрендә сугышка чыктылар, һәм Йосыф һәм аның кардәшләре Исав уллары һәм көнчыгыш халкы арасында көчле җиңделәр.
9 Алар алты йөз мең кешене үтерделәр, һәм алар арасында хорлы Сеир улларының барлык көчле кешеләрен дә үтерделәр; алар аз гына калды, һәм алар көнчыгыш улларыннан һәм Исав улларыннан бик күп кешеләрне үтерделәр; һәм Исав улы Элифаз һәм көнчыгыш уллары барысы да Йосыфтан һәм аның абыйларыннан качып киттеләр.
10 Йосыф һәм аның абыйлары аларны Суккотка кадәр куып бардылар, һәм алар Суккотта утыз кешене үтерделәр, калганнары исән калып, һәрберсе үз шәһәренә качтылар.
11 Йосыф, аның кардәшләре һәм Мисырның көчле кешеләре алардан шатлык һәм күңел күтәренкелеге белән кайттылар, чөнки алар барлык дошманнарын җиңгәннәр иде.
12 Ә Елифаз улы Сефо һәм аның кешеләре Мисырда Ягъкуб улларының коллары булып кала бирделәр, һәм аларның газаплары көчәя барды.
13 Исав һәм Сеир уллары үз җирләренә кайткач, Сеир уллары, Исав уллары белән сугышу аркасында, барысы да Ягъкуб уллары һәм Мисыр халкы кулына эләккәннәрен күрделәр.
14 Сеир уллары Исав улларына болай диделәр: «Сез күрдегез һәм шуңа күрә беләсез, бу гаскәр сезнең аркагызда булган, һәм бер генә көчле кеше дә, сугыш остасы да калмаган».
15 Хәзер безнең җиребездән китегез, безнең яннан Ханаан җиренә, ата-бабаларыгыз яшәгән җиргә китегез; ни өчен сезнең балаларыгыз безнең балаларыбызның мирасын соңгы көннәрдә мирас итеп алачак?
16 Исав балалары Сеир улларын тыңламадылар, һәм Сеир уллары алар белән сугышырга уйладылар.
17 Исав балалары Африка патшасы Ангеаска, ягъни Динһабага, яшерен рәвештә хәбәр җибәрделәр:
18 Безгә кешеләреңнән берничәсен җибәр, алар безгә килсеннәр, һәм без хорлы Сеир балалары белән бергә сугышырбыз, чөнки алар безне җиребездән куып чыгарыр өчен безнең белән сугышырга карар кылдылар.
19 Динһаба патшасы Ангеас шулай эшләде, чөнки ул вакытта ул Исав улларына дус иде, һәм Ангеас Исав улларына биш йөз батыр җәяүле һәм сигез йөз атлы гаскәр җибәрде.
20 Сеир балалары көнчыгыштагы һәм мадианлыларга хәбәр җибәреп: «Сез Эсау балаларының безгә нәрсә эшләгәнен күрдегез, алар аркасында без Ягъкуб балалары белән сугышта диярлек һәлак булдык», – диделәр.
21 Хәзер безгә килегез һәм безгә ярдәм итегез, без алар белән бергә сугышырбыз, аларны җиреннән куып чыгарырбыз һәм алар өчен туганнары Ягъкуб уллары белән сугышта һәлак булган кардәшләребез өчен үч алырбыз.

22 Көнчыгышның барлык халкы Сеир улларын тыңлады һәм аларга каршы якынча сигез йөз кеше кылыч тотып килде, һәм Исав уллары шул вакытта Паран чүлендә Сеир уллары белән сугыштылар.
23 Шуннан соң Сеир балалары Исав улларыннан өстен чыктылар, һәм шул көнне Сеир балалары Динһаба патшасы Ангеасның ике йөзгә якын кешесен үтерделәр.
24 Икенче көнне Исав балалары Сеир балалары белән икенче тапкыр сугышырга килделәр, һәм бу икенче тапкыр Исав балалары белән сугыш көчәйде, һәм бу аларны Сеир балалары аркасында бик нык борчыды.
25 Исав уллары Сеир улларының үзләреннән көчлерәк икәнен күргәч, Исав улларының кайбер кешеләре борылып, Сеир улларына дошманнарына ярдәм иттеләр.
26 Динһаба патшасы Ангеас янында икенче сугышта Исав улларыннан тагын илле сигез кеше һәлак булды.
27 Өченче көнне Исав балалары кайбер кардәшләренең икенче сугышта аларга каршы сугышырга киткәнен ишеттеләр, һәм бу хәлне ишеткәч, Исав балалары кайгырдылар.
28 Алар: «Дошманнарыбызга ярдәм итәр өчен бездән баш тарткан туганнарыбызга нәрсә эшләргә?» – диделәр. Исав балалары Динһаба патшасы Ангеаска тагын бер тапкыр хәбәр җибәрделәр:
29 Безгә тагын башка кешеләрне җибәр, алар белән бергә Сеир балалары белән сугышырбыз, чөнки алар инде бездән ике тапкыр авыррак.
30 Әнгеас тагын бер тапкыр Эсау улларына алты йөзгә якын батыр кеше җибәрде, һәм алар Эсау улларына ярдәм итәргә килделәр.
31 Ун көннән соң Исав балалары Паран чүлендә Сеир балалары белән янә сугыш башладылар, һәм Сеир балалары белән сугыш бик каты булды, һәм Исав балалары бу вакытта Сеир балалары өстеннән җиңделәр, һәм Сеир балалары Исав балалары алдында җиңелделәр, һәм Исав балалары алардан ике меңгә якын кешене үтерделәр.
32 Бу сугышта Сеир улларының барлык батырлары да һәлак булды, һәм аларның шәһәрләрендә бары тик кечкенә балалары гына калды.
33 Барлык мадианлылар һәм көнчыгыш халкы сугыштан качарга булды, һәм алар Сеир улларын калдырып качтылар, сугышның каты булуын күргәч. Исав уллары көнчыгыш халкын үз җирләренә барып җиткәнче куып бардылар.
34 Исав уллары аларның тагын ике йөз иллеләп кешесен үтерделәр, ә Исав улларыннан утызлап кеше шул сугышта һәлак булды, ләкин бу бәла аларга туганнары хорлы Сеир улларына ярдәм итәргә киткәндә килде. Исав уллары үз туганнарының явыз эшләре турында тагын ишеттеләр һәм бу хәл өчен тагын кайгырдылар.
35 Сугыштан соң, Исав уллары кире кайтып, Сеирга кайттылар, ә Исав уллары Сеир уллары җирендә калганнарны үтерделәр; алар аларның хатыннарын һәм балаларын да үтерделәр, илле яшь егет һәм кыздан башка беркемне дә исән калдырмадылар, аларны исән калдырырга рөхсәт иттеләр, һәм Исав уллары аларны үтермәделәр, егетләр аларның коллары булдылар, һәм кызларны хатынлыкка алдылар.
36 Исавның балалары Сеирда, Сеир балалары урынына, яшәделәр, һәм алар үз җирләрен мирас итеп алдылар һәм аны үзләштерделәр.
37 Исав балалары Сеир улларына җирдәге бар нәрсәне, шул исәптән көтүләрен, үгезләрен һәм мал-мөлкәтләрен, һәм Сеир улларының бар нәрсәсен дә алып киттеләр. Исав уллары Сеирда, Сеир уллары урынына, бүгенге көнгә кадәр яшиләр. Исав уллары җирне гаиләләренә карап, Исавның биш улына бүлделәр.
38 Шул көннәрдә Исав балалары үзләре басып алган җирләрдә үзләренә патша куярга карар кылдылар һәм бер-берсенә: «Юк, ул безнең җиребездә безнең өстеннән патшалык итәчәк, без аның киңәшенә буйсыначакбыз, һәм ул дошманнарыбызга каршы сугышачак», – диделәр.
39 Исавның барлык балалары ант итеп: «Аларның бер туганы да, туганнары булмаган чит кеше дә аларга патшалык итмәячәк», – диделәр. Чөнки Исавның барлык балаларының җаннары үз улларына, туганнарына һәм дусларына ачуланган иде, чөнки алар Сеир халкы белән сугышканда туганнарының явызлыкка дучар булганнары өчен.
40 Шуңа күрә Исавның уллары ант итеп әйттеләр: «Шул көннән башлап, алар үз кардәшләреннән патша сайламаячаклар, ә бүгенге көнгә кадәр чит илләрдән патша сайлаячаклар».
41 Анда Динһаба патшасы Ангеас халкыннан булган бер кеше бар иде, аның исеме Беор улы Бела иде. Ул бик батыр, матур, чибәр, зирәк, акыллы һәм киңәшче иде, һәм Ангеас халкы арасында аңа охшаган беркем дә юк иде.
42 Исавның барлык уллары аны алып, майладылар һәм патша итеп таҗ кидерделәр, аңа баш иеп: «Патша исән булсын, патша исән булсын», – диделәр.
43 Алар җәймә җәйделәр, һәрберсе аңа алтын һәм көмештән, йөзекләрдән яки беләзекләрдән алкалар китерделәр, аны көмеш һәм алтын, оникс ташлары һәм бделлий белән бик бай иттеләр, аңа патша тәхете ясадылар, башына патша таҗы кидерделәр, аңа сарай төзеделәр, һәм ул анда яшәде, һәм ул Исавның барлык уллары өстеннән патша булды.
44 Әнгеас халкы Эсау улларыннан сугыш өчен алган акчаларын алдылар һәм шул вакытта Динһабага, хуҗалары янына кайтып киттеләр.
45 Бела Исав уллары өстеннән утыз ел патшалык итте, һәм Исав уллары Сеир уллары урынына бу җирдә яшәделәр, һәм алар бүгенге көнгә кадәр аларның урынында тыныч кына яшәделәр.

58 нче БҮЛЕК

1 Исраиллеләрнең Мисырга төшүенең утыз икенче елында, ягъни Йосыфның гомеренең җитмеш беренче елында, шул елда Мисыр патшасы фиргавен үлде, һәм аның урынына улы Магрон патшалык итте.
2 Фиргавен Йосыфка үлеме алдыннан улы Магронга әти булырга һәм Магрон Йосыф карамагында һәм аның киңәше астында булырга боерды.
3 Һәм бөтен Мисыр халкы Йосыфның алар өстеннән патша булуына ризалашты, чөнки барлык мисырлылар

да Йосыфны элек яратканнар, этисенең тәхетендә бары тик фиргавен улы Магрон гына утыра иде, һәм ул шул көннәрдә этисенең урынына патша булды.
4 Магрон патшалык итә башлаганда кырык бер яшьтә иде, һәм ул Мисырда кырык ел патшалык итте, һәм бөтен Мисыр халкы аңа этисенең исеме белән фиргавен дип исем кушты, чөнки алар Мисырда үзләре өстеннән хакимлек иткән һәр патшага шулай эшлиләр иде.
5 Әтисе урынына фиргавен патшалык иткәч, этисе кушканча, Мисыр кануннарын һәм барлык хөкүмәт эшләрен Йосыф кулына тапшырды.
6 Йосыф Мисыр өстеннән патша булды, чөнки ул бөтен Мисыр өстеннән хакимлек итте, һәм бөтен Мисыр аның карамагында һәм киңәше астында иде, чөнки фиргавен үлгәннән соң бөтен Мисыр Йосыфка омтылды, һәм алар аны үзләре өстеннән хакимлек итәр өчен бик яраттылар.
7 Әмма алар арасында аны яратмаган кешеләр дә бар иде: «Безнең өстебездән чит кеше хакимлек итмәячәк», – диделәр. Әмма шул көннәрдә, фиргавен үлгәннән соң, Мисырның бөтен хакимлеге Йосыф кулына күчте. Ул җир буйлап беркемнең дә комачауламыйча, теләгәнчә эш итте.
8 Бөтен Мисыр Йосыф кул астында иде, һәм Йосыф тирә-юньдәге барлык дошманнар белән сугышып, аларны буйсындырды; шулай ук бөтен җирне һәм барлык филистиләрне, Ханаан чикләренә кадәр, Йосыф буйсындырды, һәм алар барысы да аның кул астында иде, һәм алар Йосыфка ел саен салым түләп тордылар.
9 Мисыр патшасы фиргавен үз тәхетендә этисенең урынына утырды, ләкин ул башта этисенең кул астында булган кебек, Йосыфның җитәкчелегендә һәм киңәшендә иде.
10 Ул Йосыф киңәше астында Мисыр җирендә генә хакимлек итте, ә ул вакытта Йосыф Мисырдан алып бөек Перат елгасына кадәр бөтен җир өстеннән хакимлек итте.
11 Йосыф үзенең барлык юлларында да уңышлы булды, һәм Раббы аның белән булды, һәм Раббы Йосыфка мисырлыларның һәм бөтен җирнең йөрәгендә аңа тагын да күбрәк зирәклек, хөрмәт, дан һәм мәхәббәт бирде, һәм Йосыф бөтен ил өстеннән кырык ел патшалык итте.
12 Филистим җирләренең, Ханаан җирләренең, Сидон җирләренең һәм Иордан елгасының икенче ягындагы җирләрнең барысы да Йосыфка бүләкләр китерделәр, һәм бөтен җир Йосыф кулында иде, һәм алар аңа ел саен билгеләнгәнчә салым китерделәр, чөнки Йосыф тирә-юньдәге барлык дошманнар белән сугышып, аларны җиңде, һәм бөтен җир Йосыф кулында иде, һәм Йосыф Мисырда тәхетендә тыныч кына утырды.
13 Шулай ук аның барлык абыйлары, Ягъкуб уллары, Йосыф яшәгән көннәрдә җирдә имин яшәделәр, алар җирдә бик күп бала җыйдылар һәм аталары Ягъкуб кушканча, гомер буе Раббыга хезмәт иттеләр.
14 Күп көннәр һәм еллар үткәч, Исав балалары үз җирләрендә, патшалары Бела белән тыныч кына яшәгәндә, Исав балалары җирдә үрчеделәр һәм күбәйделәр. Алар Ягъкуб һәм бөтен Мисыр белән сугышырга, шулай ук карындашлары Сефоны, Элифаз улы, һәм аның кешеләрен коткарырга булдылар, чөнки алар ул көннәрдә әле Йосыфның коллары иделәр.
15 Исав балалары көнчыгышның барлык халкына хәбәр җибәрделәр, һәм алар алар белән тынычлык төзеделәр, һәм көнчыгышның барлык халкы алар янына килеп, Исав балалары белән бергә Мисырга сугышка бардылар.
16 Динһаба патшасы Ангеас халкы да аларга килде, һәм алар Исмәгыйль улларына да хәбәр җибәрделәр, һәм алар да аларга килделәр.
17 Бу халыкның барысы да җыелып, Эсау улларына сугышта ярдәм итәр өчен Сеирга килделәр. Бу лагерь бик зур һәм авыр кешеләр белән тулы иде, диңгез комы кебек күп иде, якынча сигез йөз мең кеше, җәяүле һәм атлы гаскәр, һәм бу гаскәрләрнең барысы да Ягъкуб уллары белән сугышыр өчен Мисырга төштеләр һәм Рамесес янында лагерь кордылар.
18 Йосыф үзенең абыйлары белән Мисырның көчле гаскәрләре белән, якынча алты йөз кеше белән, юлга чыкты һәм алар белән Раамсес җирендә сугыштылар; һәм Ягъкуб уллары шул вакытта тагын Эсау уллары белән сугыштылар, Ягъкуб улларының Мисырга төшүенең илленче елында, ягъни Беланың Сеирда Эсау уллары өстеннән хакимлек итүенең утызынчы елында.
19 Раббы Эсауның һәм көнчыгышның барлык батырларын Йосыф һәм аның кардәшләре кулына бирде, һәм Эсауның һәм көнчыгышның халкы Йосыф алдында җиңелде.
20 Әсәв халкы һәм көнчыгыш халкы арасында үтерелгәннәрдән, Ягъкуб уллары алдында ике йөз меңгә якын кеше һәлак булды, һәм аларның патшасы Беор улы Бела алар белән сугышта һәлак булды. Әсәв балалары үз патшаларының сугышта егылып үлгәнен күргәч, куллары сугышта хәлсезләнде.
21 Йосыф, аның абыйлары һәм бөтен Мисыр халкы әле дә Исав нәселен кыйнап торалар иде, һәм Исавның барлык халкы Ягъкуб улларыннан куркып, алардан качтылар.
22 Йосыф, аның абыйлары һәм бөтен Мисыр халкы аларны бер көнлек юл буйлап куып бардылар, һәм алар өч йөзгә якын кешене үтерделәр, юлда аларны кыйнап тордылар, ләкин аннары алар алардан кире кайттылар.
23 Йосыф һәм аның барлык абыйлары Мисырга кайттылар, алардан бер кеше дә югалмады, ә мисырлылардан унике кеше үлде.
24 Йосыф Мисырга кайткач, Зефоны һәм аның кешеләрен тагын да богауларга боерды, һәм алар аларны тимер белән богауладылар, һәм алар кайгыларын тагын да көчәйттеләр.
25 Исав улларының һәм көнчыгыш улларының барысы да оятка калып, үз шәһәрләренә кайттылар, чөнки алар белән булган барлык батырлар сугышта һәлак булганнар иде.
26 Исав уллары үз патшаларының сугышта үлгәнен күргәч, тизрәк көнчыгыш халкы арасыннан бер кешене алдылар, аның исеме Зарах улы Йоваб иде, ул Боцра җиреннән иде, һәм алар аны үз патшалары Бела урынына патша итеп куйдылар.
27 Йобав аның урынына Бела патша тәхетенә утырды, һәм Йобав ун ел дәвамында Эдомда Исавның барлык уллары өстеннән патшалык итте, һәм шул көннән

башлап Исав уллары Ягъкуб уллары белән сугышырга бармадылар, чөнки Исав уллары Ягъкуб улларының батырлыгын беләләр иде һәм алардан бик нык куркалар иде.
28 Әмма шул көннән башлап, Исав балалары Ягъкуб улларын нәфрәт иттеләр, һәм алар арасында бүгенге көнгә кадәр нәфрәт һәм дошманлык көчле иде.
29 Шуннан соң, ун ел үткәч, Боцрадан Зарах улы Йобав үлде, һәм Исав балалары Теман җиреннән Хушам исемле кешене алып, Йобав урынына патша итеп куйдылар, һәм Хушам Эдомда егерме ел дәвамында Исавның барлык балалары өстеннән патшалык итте.
30 Мисыр патшасы Йосыф, аның абыйлары һәм барлык Исраил балалары ул көннәрдә Мисырда, Йосыфның барлык балалары һәм аның абыйлары белән бергә, бернинди киртә яки бәла-казасыз яшәгәннәр, һәм Мисыр җире ул вакытта Йосыф һәм аның абыйлары көннәрендә сугыштан тынып калган.

59 нчы БҮЛЕК

1 Мисырда яшәгән Исраил улларының исемнәре менә шушылар: Ягъкуб белән бергә килгәннәр, Ягъкубның барлык уллары, һәрберсе үз гаиләсе белән Мисырга килгәннәр.
2 Лиянең балалары: Рубен, Шимун, Леви, Яһүд, Иссахар һәм Зебулун, һәм аларның сеңлесе Дина.
3 Рәхиләнең уллары Йосыф һәм Биньямин иде.
4 Лиянең хезмәтчесе Зилпаның уллары Гад һәм Ашер иде.
5 Рәхиләнең хезмәтчесе Билһаның уллары: Дан һәм Нафтали.
6 Алар әтиләре Ягъкуб белән Мисырга килгәнче, Кәнган җирендә туган токымнары менә шушылар иде.
7 Рубенның уллары: Ханох, Паллу, Хецрон һәм Карми.
8 Шимуелның уллары: Җемуил, Ямин, Охад, Яхин, Зохар һәм Ханаан хатынының улы Шаул.
9 Левинең балалары: Гершон, Кахат һәм Мерари, һәм аларның Мисырга барганда туган апасы Йохебед.
10 Яһүднең уллары: Эр, Онан, Шелах, Перес һәм Зарах.
11 Ир белән Онан Кәнган җирендә вафат булдылар, ә Пересның уллары Хесрон белән Хамул иде.
12 Иссахарның уллары: Тола, Пува, Әюп һәм Шомрон.
13 Зебулунның уллары: Серед, Элон һәм Яхлел, ә Данның улыннан Кушим чыккан.
14 Нафталиның уллары: Яхсиел, Гуни, Йетсер һәм Шилам.
15 Гадның уллары: Зифион, Хагги, Шуни, Эзбон, Эри, Ароди һәм Арели.
16 Ашерның балалары: Йимна, Йишва, Йишви, Берия һәм аларның Серах исемле апасы, ә Бериянең уллары: Хебер һәм Малхиел.
17 Беняминнең уллары: Бела, Бехер, Ашбел, Гера, Нааман, Ахи, Рош, Мупим, Хупим һәм Орд.
18 Йосыфның Мисырда туган уллары: Манассе һәм Эфраим.
19 Ягъкуб токымыннан чыккан җаннарның барысы да җитмеш җан иде; болар әтиләре Ягъкуб белән Мисырга күченергә килгәннәр. Йосыф һәм аның барлык абыйлары Мисырда тыныч кына яшәделәр, һәм Йосыф гомеренең барлык көннәрендә Мисырның иң яхшы ризыкларын ашадылар.
20 Йосыф Мисыр җирендә туксан өч ел яшәде, һәм Йосыф бөтен Мисыр өстеннән сиксән ел хакимлек итте.
21 Йосыфның үлем көннәре якынлашкач, ул абыйларын һәм әтисенең барлык гаиләсен чакыртып алды, һәм алар барысы да җыелып, аның каршына утырдылар.
22 Йосыф абыйларына һәм әтисенең бөтен гаиләсенә болай диде: «Менә мин үләм, һәм Аллаһы сезне һичшиксез күрер һәм сезне бу җирдән ата-бабаларыгызга ант итеп биргән җиргә алып кайтыр».
23 Аллаһы сезне монда ата-бабаларыгыз җиренә алып кайтыр өчен килгәндә, минем сөякләремне дә үзегез белән алып кайтыгыз.
24 Йосыф Исраил улларына үзләреннән соңгы токымнары өчен ант итте: «Аллаһы сезгә һичшиксез киләчәк, һәм сез минем сөякләремне үзегез белән алып кайтачаксыз».
25 Шуннан соң Йосыф шул елда, исраиллеләр Мисырга төшкән җитмеш беренче елында, вафат булды.
26 Йосыф Мисыр җирендә йөз ун яшендә вафат булды. Аның барлык абыйлары һәм хезмәтчеләре торып, гадәттәгечә Йосыфны бальзамладылар. Аның абыйлары һәм бөтен Мисыр халкы аның өчен җитмеш көн кайгырдылар.
27 Алар Йосыфны хушбуйлар һәм төрле хушбуйлар белән тулы табутка салдылар, аны Сихор елгасы буенда, уллары һәм барлык абыйлары белән бергә җирләделәр, һәм әтисенең бөтен гаиләсе аның өчен җиде көн кайгырды.
28 Йосыф үлгәннән соң, шул көннәрдә барлык мисырлылар Исраил балалары өстеннән хакимлек итә башладылар, һәм әтисе урынына хакимлек иткән Мисыр патшасы фиргавен Мисырның барлык кануннарын кабул итте һәм Мисырның бөтен идарәсен үз кишәше астында алып барды, һәм ул үз халкы өстеннән ышанычлы идарә итте.

60нчы БҮЛЕК

1 Йосыф үлгәннән соң, исраиллеләр Мисырга киткәннән соң җитмеш икенче ел үткәч, Исав улы Элифаз улы Сефо үзенең кешеләре белән Мисырдан качып китте.
2 Ул Африкага, ягъни Динһабага, Африка патшасы Ангеас янына килде, һәм Ангеас аларны зур хөрмәт белән каршы алды, һәм Сефоны үзенең гаскәр башлыгы итеп билгеләде.
3 Зефо Ангеасның һәм аның халкының алдында мәрхәмәт тапты, һәм Зефо күп көннәр Африка патшасы Ангеасның гаскәр башлыгы булды.
4 Зефо Африка патшасы Ангеасны үзенең барлык гаскәрен җыеп, мисырлылар һәм Ягъкуб уллары белән сугышырга һәм алардан туганнары өчен үч алырга күндерде.
5 Ләкин Ангеас Сефоның бу эшне эшләргә теләмәде, чөнки Ангеас Ягъкуб улларының көчен һәм аларның Эсау уллары белән сугышканда аның гаскәренә нәрсә эшләгәннәрен белә иде.

6 Ул көннәрдә Сефо Ангеас һәм аның халкы алдында бик бөек иде, һәм ул аларны Мисырга каршы сугышырга гел күндерде, ләкин алар ризалашмадылар.
7 Шул көннәрдә Киттим җирендә Пузимна шәһәрендә Узу исемле бер кеше яшәгән. Киттим балалары аны илаһи дип санаганнар. Ул кеше үлгән, аның улы булмаган, бары тик бер кызы гына калган, аның исеме Җания булган.
8 Кыз гаять матур, чибәр һәм акыллы иде, бөтен җирдә аның кебек матурлык һәм зирәклек белән беркем дә күренмәде.
9 Африка патшасы Ангеас халкы аны күреп, килеп, аңа мактады. Ангеас Киттим балаларына хәбәр җибәрде, һәм ул аны үзенә хатын итеп алырга сорады, һәм Киттим халкы аны аңа хатын итеп бирергә ризалашты.
10 Ангеас илчеләре Киттим җиреннән юлга чыккач, Бибенту патшасы Турнус илчеләре Киттимга килделәр, чөнки Бибенту патшасы Турнус та үз илчеләрен Янийдән үзенә хатын алырга сорарга җибәрде, чөнки аның барлык кешеләре дә аны мактаганнар иде, шуңа күрә ул барлык хезмәтчеләрен аңа җибәрде.
11 Турнус хезмәтчеләре Киттимга килделәр һәм Янияне үз патшалары Турнус янына хатынлыкка алырга сорадылар.
12 Киттим халкы аларга: «Без аны бирә алмыйбыз, чөнки Африка патшасы Ангеас син килгәнче үк аны үзенә хатын итеп алырга теләгән иде, һәм без аны аңа бирергә тиеш идек, шуңа күрә хәзер без Ангеасны кыздан мәхрүм итеп, аны Турнуска бирергә мөмкин түгел», – диделәр.
13 Чөнки без Ангейдан бик куркабыз, ул безгә каршы сугышка килеп, безне юк итмәсен, һәм сезнең хуҗагыз Турнус безне аның кулыннан коткара алмас.
14 Турнус хәбәрчеләре Киттим балаларының барлык сүзләрен ишеткәч, хуҗаларына кире борылып, аңа Киттим балаларының барлык сүзләрен сөйләделәр.
15 Киттим балалары Ангеаска хат җибәрделәр: «Менә Турнус Янияне үзенә хатын итеп алырга чакыртты, без аңа шулай җавап бирдек; һәм без аның бөтен гаскәрен сиңа каршы сугышка җыйганын һәм Сардуния юлыннан үтеп, кардәшең Лукка каршы сугышырга җыенганын, аннан соң сиңа каршы сугышырга киләчәген ишеттек».
16 Ангеас Киттим балаларының аңа хәбәр итеп җибәргән сүзләрен ишеткәч, ачуы чыкты. Ул торып, бөтен гаскәрен җыйды һәм диңгез утраулары аша Сардуниягә баручы юл аша үзенең энесе Лукас янына Сардуния патшасы янына килде.
17 Лукус улы Ниблос үзенең абыйсы Ангеас киләчәген ишеткәч, аны каршы алырга күп гаскәр белән чыкты, аны үбеп кочаклады, һәм Ниблос Ангеаска болай диде: «Әтиемнең хәлен сорасаң, мин синең белән Турнус белән сугышырга баргач, аңардан мине гаскәр башлыгы итеп куюын сора». Ангеас шулай эшләде, һәм ул абыйсы янына килде, һәм абыйсы аны каршы алырга килде, һәм ул аның хәлен сорады.
18 Ангеас үзенең абыйсы Луктан хәлен сорап, улы Ниблосны гаскәр башлыгы итеп куйды, һәм Лукас шулай эшләде. Ангеас һәм аның абыйсы Лукас күтәрелеп, Турнуска сугышырга киттеләр, алар белән бергә зур гаскәр һәм авыр халык бар иде.
19 Ул корабларда килде, һәм алар Аштораш өлкәсенә килеп җиттеләр, һәм менә Турнус аларга таба килде, чөнки ул Сардуниягә китте һәм аны җимерергә, аннары аннан Ангеаска барып, аның белән сугышырга ниятләде.
20 Ангеас һәм аның абыйсы Лукус Канопия үзәнлегендә Турнус белән очраштылар, һәм алар арасында шул урында көчле һәм көчле сугыш булды.
21 Сардуния патшасы Лук белән сугыш көчле булды, һәм аның барлык гаскәре дә җимерелде, һәм аның улы Ниблос та шул сугышта һәлак булды.
22 Аның абыйсы Ангеас үз хезмәтчеләренә боерык бирде, һәм алар Ниблос өчен алтын табут ясап, аны шул табутка салдылар, һәм Ангеас тагын Турнуска каршы сугыш башлады, һәм Ангеас аннан көчлерәк иде, һәм ул аны үтерде, һәм ул барлык халкын кылыч белән кыйнады, һәм Ангеас абыйсының улы Ниблос өчен һәм абыйсы Лукас гаскәре өчен үч алды.
23 Турнус үлгәч, сугыштан исән калганнарның куллары зәгыйфьләнде, һәм алар Ангеас белән аның абыйсы Луктан качып киттеләр.
24 Ангеас һәм аның абыйсы Лукус аларны Альфану белән Рома арасындагы зур юлга кадәр куып бардылар һәм Турнус гаскәрен кылыч белән үтерделәр.
25 Сардуния патшасы Лук үз хезмәтчеләренә бакырдан табут ясарга һәм аның улы Ниблосның гәүдәсен шунда куярга боерды, һәм аны шул урында күмделәр.
26 Алар анда, юл өстендә, биек манара төзеделәр һәм аны бүгенге көнгә кадәр Ниблос исеме белән атадылар, һәм Бибенту патшасы Турнусны да шул урында Ниблос белән бергә күмделәр.
27 Ә менә Әлфану белән Рома арасындагы зур юлда бер якта Ниблос кабере, икенче якта Турнус кабере бар, һәм алар арасында бүгенге көнгә кадәр тротуар бар.
28 Ниблос җирләнгәч, аның әтисе Лук үз гаскәре белән Сардуния җиренә кайтты, ә аның энесе Африка патшасы Ангеас үз халкы белән Бибенту шәһәренә, ягъни Турнус шәһәренә китте.
29 Бибенту халкы аның даны турында ишеткәч, аңардан бик куркып калдылар, елап һәм ялварып, аны каршы алырга чыктылар, ә Бибенту халкы Ангеастан аларны үтермәскә һәм шәһәрләрен җимермәскә ялварды; һәм ул шулай эшләде, чөнки Бибенту ул көннәрдә Киттим балаларының шәһәрләренең берсе дип саналды; шуңа күрә ул шәһәрне җимермәде.
30 Әмма шул көннән башлап Африка патшасының гаскәрләре Киттимга барып, аны талыйлар иде, һәм алар барган саен, Ангеас гаскәренең башлыгы Сефо алар белән бергә бара иде.
31 Шуннан соң Ангеас үз гаскәре белән борылып, Пузимна шәһәренә килде. Ангеас аннан Узу кызы Янияне хатынлыкка алып, аны Африкадагы үз шәһәренә алып килде.

61 нче БҮЛЕК

1 Шул вакытта Мисыр патшасы фиргавен үзенең барлык халкына Мисырда үзенә ныклы сарай төзергә боерды.
2 Ул шулай ук Ягъкуб улларына төзелештә мисырлыларга ярдәм итәргә боерды, һәм мисырлылар

патша йорты өчен матур һәм нәфис сарай төзеделәр, һәм ул анда яшәде, үз хакимлеген яңартты һәм ышанычлы патшалык итте.
3 Ягъкуб улы Зебулун шул елда, Исраил халкы Мисырга төшкәннең җитмеш икенче елында, вафат булды. Зебулун йөз ундүрт яшендә вафат булды, аны табутка салып, балалары кулына бирделәр.
4 Җитмеш бишенче елда аның абыйсы Шимун вафат булды. Аңа йөз егерме яшь иде. Аны да табутка салып, балалары кулына тапшырдылар.
5 Ә Динһаба патшасы Әнгеаснының гаскәр башлыгы, Эсау улы Әлифаз улы Сефо көн саен Әнгеасны Мисырда Ягъкуб уллары белән сугышырга әзерләнергә күндерә иде, ләкин Әнгеас моны эшләргә теләмәде, чөнки аның хезмәтчеләре аңа Ягъкуб улларының барлык көчләре, Әсау уллары белән сугышта аларга нәрсә эшләгәннәре турында сөйләгәннәр иде.
6 Шул көннәрдә Сефо көн саен Ангеасны Ягъкуб уллары белән сугышырга азгырып тора иде.
7 Берникадәр вакыттан соң Ангеас Сефоның сүзләрен тыңлады һәм аңа Мисырда Ягъкуб уллары белән сугышырга ризалашты. Ангеас үзенең барлык халкын, диңгез буендагы ком кебек күп халыкны, тәртипкә китерде һәм Мисырга сугышырга барырга карар кылды.
8 Әнгеас хезмәтчеләре арасында унбиш яшьлек егет бар иде, аның исеме Беор улы Балаам иде, һәм ул бик акыллы иде һәм сихерчелек осталыгын аңлый иде.
9 Әнгеас Балаамга болай диде: «Безгә сихерчелек күрсәтеп, хәзер бара торган сугышта кем җиңәчәген белербез».
10 Һәм Бильям аларга балавыз китерергә кушты, һәм аннан Ангеас гаскәрен һәм Мисыр гаскәрен символлаштырган арбалар һәм атлылар сурәтен ясады, һәм аларны шул максат өчен махсус әзерләнгән суларга куйды, һәм кулына мирт агачларының ботакларын алды, һәм ул үзенең хәйләкәрлеген күрсәтте, һәм аларны су өстеннән берләштерде, һәм суда аңа Ангеас гаскәрләренең сурәтләре мисырлыларның һәм Ягъкуб улларының сурәтләре алдында төшеп ятканда күренде.
11 Балаам бу хакта Ангеаска сөйләде, ләкин Ангеас өметсезлә‌нде һәм Мисырга сугышка барыр өчен коралланмады, һәм үз шәһәрендә калды.
12 Елифаз улы Сефо Ангеасның мисырлылар белән сугышырга барудан өметен өзгәнен күргәч, Африкадан Ангеас белән качты һәм Киттимга килде.
13 Киттим халкы аны зур хөрмәт белән каршы алды һәм аны көн саен сугышларда катнашырга яллады, һәм Зефо шул көннәрдә бик бай булды, һәм Африка патшасының гаскәрләре шул көннәрдә дә таралып яшәде, һәм Киттим балалары җыелып, Африка патшасы Ангеас гаскәрләре аларга һөҗүм итү сәбәпле Куптизия тавына киттеләр.
14 Беркөнне Сефо яшь сыерын югалтты, һәм ул аны эзләргә китте, һәм аның тау тирәсендә мөгерәгәнен ишетте.
15 Зефо барды һәм күрде: тау итәгендә зур мәгарә, ә мәгарә авызында зур таш бар иде. Зефо ташны ярды да мәгарәгә керде. Караса, зур хайван үгезне ашый; уртасыннан югарыга таба ул кешегә, ә уртасыннан аска таба ул хайванга охшаган иде. Зефо хайванга каршы чыгып, аны кылычлары белән үтерде.
16 Киттим халкы бу хәлне ишеткәч, бик шатландылар һәм: «Безнең малларны ашаган бу хайванны үтергән бу кешегә нәрсә эшләргә?» – диделәр.
17 Алар барысы да ел саен бер көнне аңа багышларга җыелдылар һәм аны аның исеме белән Сефо дип атадылар, һәм шул көнне ел саен аңа эчемлекләр һәм бүләкләр китерделәр.
18 Шул вакытта патша Ангеасның хатыны Узуның кызы Яния авырып китте, һәм аның авыруын Ангеас һәм аның түрәләре бик нык сизделәр, һәм Ангеас үзенең акыллы кешеләренә: «Мин Яния белән нәрсә эшләргә һәм аны авыруыннан ничек дәваларга?» – дип сорады. Акыллы кешеләре аңа: «Безнең илнең һавасы Киттим җиренең һавасы кебек түгел, һәм безнең су аларның суы кебек түгел, шуңа күрә патшабикә авырып китте», – диделәр.
19 Чөнки һава һәм су үзгәрү сәбәпле, ул авырып китте, һәм шулай ук үз илендә ул бары тик ата-бабалары күперләр белән үстергән Пурмадан килгән суны гына эчте.
20 Ангеас үз хезмәтчеләренә боерык бирде, һәм алар аңа Киттимга караган Пурма суларыннан савытлар белән алып килделәр, һәм алар бу суларны Африка җиренең барлык сулары белән үлчәделәр, һәм алар бу суларның Африка суларыннан җиңелрәк икәнен ачыкладылар.
21 Ангеас моны күреп, барлык түрәләренә меңләгән һәм ун меңләгән таш кисүчеләрне җыярга боерды, һәм алар сансыз күп таш кистеләр, һәм төзүчеләр килеп, бик нык күпер төзеделәр, һәм су чыганагын Киттим җиреннән Африкага күчерделәр, һәм бу сулар патшабикә Яния өчен һәм аның барлык эшләре өчен иде, алар шуннан эчәргә, пешерергә, юынырга һәм юынырга, шулай ук азык-төлек алып була торган барлык орлыкларны һәм җирнең барлык җимешләрен сугарырга тиеш иде.
22 Патша аларга зур корабларда Киттим туфрагын китерергә боерды, һәм алар шулай ук ташлар да алып килделәр, һәм төзүчеләр патшабикә Яния өчен сарайлар төзеделәр, һәм патшабикә авыруыннан савыкты.
23 Ел башындагы революциядә Африка гаскәрләре гадәттәгечә Киттим җиренә талау өчен килә башладылар, һәм Элифаз улы Сефо аларның хәбәрен ишетте, һәм алар турында боерык бирде һәм алар белән сугышты, һәм алар аңардан качып киттеләр, һәм ул Киттим җирен алардан коткарды.
24 Киттим балалары Сефоның батырлыгын күрделәр, һәм Киттим балалары карар кабул иттеләр һәм Сефоны үзләре өстеннән патша итеп куйдылар, һәм ул алар өстеннән патша булды, һәм ул идарә иткәндә, алар Тубал балаларын һәм тирә-юньдәге барлык утрауларны буйсындырырга киттеләр.
25 Аларның патшасы Сефо аларга каршы чыкты, алар Тубал һәм утраулар белән сугыштылар, аларны буйсындырдылар, һәм сугыштан кайткач, аның өчен хакимиятне яңарттылар, һәм аның патша йорты һәм урыны өчен бик зур сарай төзеделәр, һәм аңа зур тәхет

ясадылар, һәм Сефо бөтен Киттим җирендә һәм Италия җирендә илле ел хакимлек итте.

62 нче БҮЛЕК

1 Шул елны, Исраил халкының Мисырга төшүенең җитмеш тугызынчы елында, Мисыр җирендә Ягъкуб улы Рубен вафат булды; Рубен йөз егерме биш яшендә вафат булды, һәм аны табутка салдылар, һәм ул аның балалары кулына бирелде.
2 Сиксәненче елда аның абыйсы Дан вафат булды; аңа йөз егерме яшь иде, һәм аны да табутка салып, балалары кулына бирделәр.
3 Шул елны Эдом патшасы Кушам үлде, аннан соң Бедад улы Гадад утыз биш ел патшалык итте, ә сиксән беренче елында Мисырда Ягъкуб улы Иссахар үлде. Иссахар йөз егерме ике яшендә үлгәндә, аны Мисырда табутка салып, балалары кулына тапшырдылар.
4 Сиксән икенче елда аның абыйсы Ашер вафат булды. Ул йөз егерме өч яшендә вафат булды. Аны Мисырда табутка салып, балалары кулына тапшырдылар.
5 Сиксән өченче елда Гад вафат булды. Ул йөз егерме биш яшендә вафат булды. Аны Мисырда табутка салып, балалары кулына тапшырдылар.
6 Сиксән дүртенче елда, ягъни Едом патшасы Бедад улы Гададның иллеенче елында, Гадад Эсауның барлык улларын җыйды һәм үзенең барлык гаскәрен, якынча дүрт йөз мең кешене, әзерләде һәм Моаб җиренә юл тотты, һәм Моаб белән сугышырга һәм аларны үзенә салым салырга китте.
7 Моаб халкы бу хәлне ишеткәч, бик нык куркып калдылар һәм Эдом патшасы Бедад улы Гадад белән сугышырга ярдәм итәр өчен, Мидиан халкына кешеләр җибәрделәр.
8 Һадәд Моаб җиренә килде, Моаб һәм Мидиан халкы аның белән очрашуга чыктылар һәм Моаб кырында аңа каршы сугышка тезелделәр.
9 Һадад Моаб белән сугышты, һәм Моаб һәм Мидиан балаларыннан ике йөз меңгә якын кеше һәлак булды.
10 Моаб белән сугыш бик көчле булды, һәм Моаб балалары сугышның алар өчен авыр булуын күргәч, кулларын ычкындырдылар һәм артка борылдылар, һәм Мидиан балаларын сугышны дәвам итәргә калдырдылар.
11 Мидиан халкы Моабның ниятләрен белмәде, ләкин сугышта көчләрен арттырып, Һадад һәм аның барлык гаскәре белән сугыштылар, һәм аның алдында бөтен мидианлылар егылды.
12 Һадад барлык мадианлыларны каты кыйнап үтерде, аларны кылыч белән үтерде, Моабка ярдәм итәргә килгәннәрдән беркемне дә калдырмады.
13 Мидианның барлык балалары сугышта һәлак булгач, Моаб балалары качып котылгач, Гадад шул вакытта бөтен Моаб халкын үзенә салым түләүче итте, һәм алар аның кул астында булдылар, һәм алар ел саен салым түләп тордылар, һәм Гадад үз җиренә кайтты.
14 Ел башындагы вакыйгада, илдәге калган Мадиан халкы, барлык туганнарының Моаб өчен Һадад белән сугышта һәлак булуын ишеткәч, Моаб балалары сугышта артка борылып, Мадианны ташлап киткәннәр иде. Шулчак Мадианның биш җитәкчесе үз җирләрендә калган калган туганнары белән бергә, туганнары өчен үч алу өчен Моаб белән сугышырга карар кылдылар.
15 Мидиан халкы үзләренең барлык туганнарына, көнчыгыш халкына һәм барлык туганнарына, Кетура халкына, Мидиан халкына Моаб белән сугышырга ярдәм итәргә җибәрделәр.
16 Моаб халкы моны ишеткәч, көнчыгыш халкының барысы да сугышка җыелганлыктан бик нык курка башладылар. Моаб халкы Бедад улы Гададка Эдом җиренә хат җибәреп, болай диде:
17 Хәзер безгә килегез һәм безгә ярдәм итегез, без Мадианны җиңәчәкбез, чөнки алар барысы да бергә җыелып, барлык кардәшләре, көнчыгыш халкы белән бергә, сугышта һәлак булган Мадиан халкы өчен үч алырга безгә каршы сугышка килделәр.
18 Эдом патшасы Бедад улы Гадад үзенең бөтен гаскәре белән Моаб җиренә мадианнар белән сугышырга китте. Мадианнар һәм көнчыгыш халкы Моаб кырында Моаб белән сугыштылар, һәм алар арасында сугыш бик каты булды.
19 Һадәд Мидиан халкын һәм көнчыгыш халкын кылыч белән үтерде, һәм Һадәд шул вакытта Моаб халкын Мидиан кулыннан коткарды, ә Мидиан халкының һәм көнчыгыш халкының калганнары Һадәд һәм аның гаскәреннән качтылар, һәм Һадәд аларны үз җирләренә куып җитте һәм бик көчле сугып үтерде, һәм үтерелгәннәр юлда егылып төштеләр.
20 Гадад Моабны Мадиан кулыннан коткарды, чөнки Мадианның барлык балалары кылычтан һәлак булган иде, һәм Гадад үз җиренә кайтып китте.
21 Шул көннән башлап, Мадиан балалары Моаб улларын нәфрәт иттеләр, чөнки алар сугышта һәлак булдылар, һәм алар арасында һәрвакыт зур һәм көчле дошманлык булды.
22 Моаб җире юлында Мадианнан табылган бар кеше Моаб кылычыннан һәлак булды, һәм Мадиан җире юлында Моабтан табылган бар кеше Мадиан кылычыннан һәлак булды; Мадиан Моаб белән, Моаб Мадиан белән күп көннәр шулай эшләде.
23 Шул вакытта Ягъкуб улы Яһүд Мисырда вафат булды, Ягъкуб Мисырга килгәннең сиксән алтынчы елында. Яһүд үлемендә йөз егерме тугыз яшендә иде. Аны бальзамлап, табутка салдылар, ә ул аның балалары кулына бирелде.
24 Сиксән тугызынчы елда, йөз утыз ике яшендә, Нафтали вафат булды, аны табутка салып, балалары кулына бирделәр.
25 Исраиллеләрнең Мисырга төшүенең туксан беренче елында, ягъни Эсав улы Элифаз улы Сефоның Киттим уллары өстеннән идарә итүенең утызынчы елында, Африка уллары гадәттәгечә Киттим улларын таларга килделәр, ләкин алар бу унөч ел дәвамында аларга һөҗүм итмәгәннәр иде.
26 Шул елда алар аларга килделәр, һәм Элифаз улы Сефо үзенең берничә кешесе белән аларга каршы чыгып, аларны бик нык кыйнады. Африка гаскәрләре Сефодан качтылар, һәм үтерелгәннәр аның алдында егылдылар, һәм Сефо һәм аның кешеләре аларны куып бардылар, Африкага якынлашканчы кыйнадылар.

27 Африка патшасы Ангеас Сефоның эшләгәнен ишеткәч, бик нык ачуланды, һәм Ангеас көн саен Сефодан куркып йөрде.

63 нче БҮЛЕК

1 Туксан өченче елда Ягъкуб улы Леви Мисырда вафат булды. Леви йөз утыз җиде яшендә вафат булды, аны табутка салдылар һәм ул аның балалары кулына бирелде.
2 Леви үлгәннән соң, бөтен Мисыр халкы Йосыфның туганнары Ягъкуб улларының үлгәнен күргәч, шул көннән алып Мисырдан чыккан көнгә кадәр барлык мисырлылар Ягъкуб улларын җәберли башладылар һәм аларның тормышын рәнҗеттеләр. Йосыф биргән барлык йөзем бакчаларын һәм басуларны, Исраил халкы яшәгән барлык матур йортларны һәм Мисырның барлык бай әйберләрен тартып алдылар. Шул көннәрдә мисырлылар Ягъкуб улларыннан барысын да тартып алдылар.
3 Шул көннәрдә бөтен Мисыр халкы Исраил улларына каршы тагын да катырак көчәйде, һәм мисырлылар исраиллеләрне җәберләделәр, хәтта Исраил уллары мисырлылар аркасында җаннарын югалттылар.
4 Шул көннәрдә, Исраилнең Мисырга китүенең йөз икенче елында, Мисыр патшасы фиргавен үлде, аның улы Мелол аның урынына патшалык итте, һәм Мисырның барлык көчле кешеләре һәм Йосыфны һәм аның кардәшләрен белгән барлык буын шул көннәрдә үлде.
5 Алар урынына Ягъкуб улларын, аларга кылган барлык яхшылыкларын һәм Мисырдагы барлык көчләрен белмәгән башка буын барлыкка килде.
6 Шуңа күрә шул көннән башлап бөтен Мисыр Ягъкуб улларының тормышын ачыта башлады һәм аларны төрле авыр эшләр белән җәфалый башлады, чөнки алар ачлык көннәрендә аларны коткарган ата-бабаларын белмәгәннәр иде.
7 Бу шулай ук Раббыдан, Исраил балалары өчен, аларның соңгы көннәрендә файда китерсен өчен, барлык Исраил балалары да үзләренең Аллаһысы Раббыны белсеннәр өчен булды.
8 Һәм Раббының Мисырда үз халкы Исраил өчен эшләячәк билгеләрен һәм кодрәтле могҗизаларын белү өчен, Исраил балалары ата-бабаларының Аллаһысы Раббыдан курксыннар һәм Аның юлларыннан йөрсеннәр өчен, үзләре дә, аларның токымнары да һәрвакыт шулай эшләсеннәр өчен.
9 Мелол патшалык итә башлаганда егерме яшендә иде, һәм ул туксан дүрт ел патшалык итте, һәм бөтен Мисыр халкы аңа әтисенең исеме белән фиргавен дип исем кушты, чөнки алар Мисырда үзләре өстеннән хакимлек иткән һәр патшага шулай эшлиләр иде.
10 Шул вакытта Африка патшасы Ангеасның барлык гаскәрләре, гадәттәгечә, Киттим җире буйлап талауга таралырга чыктылар.
11 Исав улы Элифаз улы Сефо аларның хәбәрен ишеткәч, гаскәре белән аларга каршы чыкты һәм юлда алар белән сугышты.
12 Зефо Африка патшасының гаскәрләрен кылыч белән үтерде, беркемне дә калдырмады, хәтта берсе дә Африкадагы хуҗасы янына кире кайтмады.
13 Әнгеас Әлифаз улы Сефоның барлык гаскәрләренә нәрсә эшләгәнен, аларны юк иткәнен ишеткәч, барлык гаскәрләрен, Африка җиренең барлык кешеләрен, диңгез буендагы ком кебек күп санлы халыкны җыйды.
14 Әнгей үз абыйсы Лукка: «Барлык кешеләрең белән миңа кил, һәм миңа Сефоны һәм минем кешеләремне юк иткән Киттимның барлык улларын җиңәргә ярдәм ит», – дип хәбәр җибәрде. Лукус үзенең бөтен гаскәре белән, бик зур гаскәре белән, абыйсы Ангейга Сефо һәм Киттим балалары белән сугышырга ярдәм итәргә килде.
15 Сефо һәм Китим балалары моны ишеткәч, бик нык куркыштылар һәм йөрәкләренә зур курку төште.
16 Сефо шулай ук Эдом җиренә, Бедад улы Гададка һәм Исавның барлык улларына хат җибәрде:
17 Мин Африка патшасы Ангеасның абыйсы белән безгә каршы сугышырга киләчәген ишеттем, һәм без аннан бик куркабыз, чөнки аның гаскәре бик зур, аеруча ул абыйсы һәм гаскәре белән безгә каршы килә.
18 Хәзер сез дә минем белән барыгыз һәм миңа ярдәм итегез, без бергәләп Ангеас һәм аның абыйсы Лукка каршы сугышырбыз, һәм сез безне аларның кулыннан коткарырсыз, әгәр юк икән, белегез, без барыбыз да үләчәкбез.
19 Исав балалары Киттим улларына һәм аларның патшасы Сефога хат җибәрделәр: «Без Ангеас һәм аның халкы белән сугыша алмыйбыз, чөнки безнең арада күп еллар дәвамында тынычлык килешүе булды, беренче патша Бела көннәреннән һәм Мисыр патшасы Ягъкуб улы Йосыф көннәреннән бирле, без аның белән Иорданның икенче ягында, ул әтисен җирләгәндә сугыштык».
20 Сефо үзенең туганнары, Исав улларының сүзләрен ишеткәч, алардан тыелып калды, һәм Сефо Ангеастан бик курыкты.
21 Ангеас һәм аның абыйсы Лукус үзләренең барлык гаскәрләрен, якынча сигез йөз мең кешедән, Киттим улларына каршы урнаштырдылар.
22 Киттимның барлык балалары Сефога: «Безнең өчен ата-бабаларыңның Аллаһысына дога кыл, бәлки, Ул безне Ангеас һәм аның гаскәре кулыннан коткарыр, чөнки без Аның бөек Аллаһы икәнен һәм Аңа таянучыларның барысын да коткарачагын ишеттек», – диделәр.
23 Сефо аларның сүзләрен ишеткәч, Раббыны эзләде һәм болай диде:
24 0 Ибраһим һәм Исхакның Аллаһысы Раббым, бүген мин Синең чын Аллаһы икәнеңне беләм, һәм барлык халыкларның илаһлары буш һәм файдасыз.
25 Бүген миңа ата-бабаларыбыз Ибраһим белән төзегән килешүеңне искә төшер, ата-бабаларыбыз Ибраһим һәм Исхак хакына миңа мәрхәмәт күрсәт, мине һәм Киттим балаларын безгә каршы сугышка килгән Африка патшасы кулыннан коткар.
26 Раббы Сефоның сүзләрен ишетте, Ибраһим һәм Исхак аркасында аңа игътибар итте, һәм Раббы Сефоны һәм Киттим улларын Ангеас һәм аның халкы кулыннан коткарды.

27 Шул көнне Сефо Африка патшасы Ангеас һәм аның барлык халкы белән сугышты, һәм Раббы Ангеасның барлык халкын Киттим балалары кулына бирде.
28 Ангеас янында көчле сугыш булды, һәм Сефо Ангеасның барлык кешеләрен һәм аның абыйсы Лукусны кылыч белән үтерде, һәм шул көннең киченә кадәр алардан якынча дүрт йөз мең кеше һәлак булды.
29 Ангеас үзенең барлык кешеләренең һәлак булуын күргәч, Африкадагы барлык кешеләргә сугышта ярдәм итәргә хат җибәрде һәм хатта болай дип язды: «Африкада булган һәркем ун яшьтән өлкәнрәк минем яныма килсен; барысы да минем яныма килсен, әгәр ул килмәсә, үләчәк, һәм аның бөтен мөлкәтен патша алып китәчәк».
30 Африканың калган барлык халкы Ангеасның сүзләреннән куркып калды, һәм шәһәрдән ун яшьтән өлкәнрәк өч йөз меңгә якын ир-ат һәм малай чыгып, Ангеаска килделәр.
31 Ун көннән соң Ангеас Сефо һәм Киттим улларына каршы сугышны яңадан башлады, һәм алар арасында бик көчле һәм көчле сугыш булды.
32 Ә Ангеас һәм Лукас гаскәреннән Сефо ике меңгә якын яралыны үз кулына җибәрде, һәм Ангеас гаскәренең башлыгы Сосифтар шул сугышта һәлак булды.
33 Сосифтар егылып төшкәч, Африка гаскәрләре качарга аркаларына борылдылар, һәм алар качтылар, ә Ангеас һәм аның абыйсы Лукус алар белән бергә иде.
34 Зефо һәм Киттим балалары аларны куып җиттеләр, һәм алар юлда аларны тагын да көчле итеп, якынча ике йөз кешене, суктылар. Алар әтисе белән качкан Ангеас улы Аздрубалны куып җиттеләр. Юлда аның егерме кешесен үтерделәр, һәм Аздрубал Киттим балалары кулыннан качып котылды, ләкин аны үтермәделәр.
35 Әнәгей һәм аның абыйсы Лукус калган кешеләре белән качтылар, һәм алар качып, Африкага курку һәм курку белән килеп җиттеләр, һәм Әнәгей һәрвакыт Элифаз улы Сефо аның белән сугышка бармас дип курка иде.

64 нче БҮЛЕК

1 Беор улы Бильям шул вакытта Ангеас белән сугышта иде, һәм Сефоның Ангеасны җиңгәнен күргәч, ул аннан качып Киттимга килде.
2 Сефо һәм Киттим балалары аны зур хөрмәт белән каршы алдылар, чөнки Сефо Бильямның зирәклеген белә иде, һәм Сефо Бильямга күп бүләкләр бирде, һәм ул аның янында калды.
3 Сефо сугыштан кайткач, үзе белән сугышка кергән барлык Киттим улларын санап чыгарга кушты, әмма берсе дә югалмады.
4 Зефо моңа шатланды, патшалыгын яңартты һәм барлык гражданнары өчен мәҗлес оештырды.
5 Ләкин Сефо Раббыны искә алмады һәм Раббы аңа сугышта ярдәм иткәнен, аны һәм аның халкын Африка патшасы кулыннан коткарганын уйламады, ләкин ул һаман да Киттим һәм Исав балалары юлыннан барды, туганнары Исав балалары өйрәткән башка илаһларга табынды; шуңа күрә: «Явыздан явызлык чыга», – диләр.
6 Сефо Киттимның барлык уллары өстеннән ышанычлы хакимлек итте, ләкин аны һәм аның халкын Африка патшасы кулыннан коткарган Раббыны белмәде; һәм Африка гаскәрләре гадәттәгечә Киттимга таларга килмәделәр, чөнки алар Сефоның көчен беләләр иде, ул аларны кылыч белән үтергән иде, шуңа күрә Ангеас Елифаз улы Сефодан һәм Киттим улларыннан һәрвакыт курка иде.
7 Зефо сугыштан кайткач, һәм Зефо үзенең Африка халкын ничек җиңгәнен һәм аларны сугышта кылычтан үтергәнен күргәч, Зефо Киттим балалары белән Мисырга барып, Ягъкуб уллары һәм Мисыр патшасы фиргавен белән сугышырга киңәш бирде.
8 Чөнки Сефо Мисырның көчле кешеләре үлгәнен, Йосыфның һәм аның абыйларының, Ягъкуб улларының, үлгәнен, һәм аларның барлык балаларының, Исраил улларының, Мисырда калганын ишетте.
9 Сефо аларга һәм бөтен Мисыр халкына каршы сугышырга, үз кардәшләре Исавның уллары өчен үч алырга уйлады. Йосыф, аның кардәшләре һәм бөтен Мисыр халкы Кәнган җирендә Ягъкубны күмәргә барганда, аларны үтергән иде.
10 Сефо Едом патшасы Бедад улы Гададка һәм аның барлык кардәшләре, Исав улларына хәбәрчеләр җибәрде:
11 Син Африка патшасына каршы сугышмаячакмын дип әйтмәдеңме, чөнки ул синең килешүең әгъзасы? Менә мин аның белән сугыштым һәм аны һәм аның барлык халкын үтердем.
12 Шуңа күрә мин Мисырга һәм андагы Ягъкуб улларына каршы сугышырга булдым, һәм Йосыф, аның абыйлары һәм ата-бабалары Хәвронга әтиләрен җирләргә барганда, Ханаан җирендә безгә нәрсә эшләгәннәре өчен алардан үч алачакмын.
13 Әгәр дә сез миңа аларга һәм Мисырга каршы сугышта ярдәм итәргә килсәгез, без кардәшләребез өчен үч алырбыз.
14 Исав балалары Сефоның сүзләрен тыңладылар, һәм Исав балалары бик күп халык җыелды, һәм алар Сефога һәм Киттим улларына сугышта ярдәм итәргә киттеләр.
15 Сефо көнчыгыштагы барлык кешеләргә һәм Исмәгыйльнең барлык балаларына шундый сүзләр белән хәбәр җибәрде, һәм алар җыелып, Мисырга каршы сугышта Сефога һәм Киттим балаларына ярдәмгә килделәр.
16 Бу патшаларның барысы да, Эдом патшасы, көнчыгыш халкы, Исмаилның барлык балалары һәм Киттим патшасы Сефо, барлык гаскәрләрен Хевронга тупладылар.
17 Лагерь бик авыр иде, озынлыгы өч көнлек юл иде, халкы диңгез буендагы ком кебек күп иде, аларны санап бетереп булмый иде.
18 Бу патшаларның барысы да, аларның гаскәрләре дә, бөтен Мисырга каршы сугышка төштеләр һәм Патрос үзәнлегендә бергә лагерь кордылар.
19 Алар турындагы хәбәрне бөтен Мисыр халкы ишетте, һәм алар да бергә җыелдылар, Мисыр җиренең һәм Мисырга караган барлык шәһәрләрнең барлык халкы, якынча өч йөз мең кеше.

20 Мисыр кешеләре шул көннәрдә Гошен җирендә яшәгән Исраил улларына да хәбәр җибәрделәр, алар бу патшалар белән сугышырга барырга тиеш иде.
21 Исраил халкы җыелып, йөз иллеләп кеше иде, һәм алар Мисырга ярдәм итәргә сугышка киттеләр.
22 Исраил һәм Мисыр кешеләре, якынча өч йөз мең кеше һәм йөз илле кеше, сугышка чыктылар, һәм алар Гошен җиреннән читтә, Патрос каршында урнаштылар.
23 Мисырлылар Исраилнең үз лагерьларында сугышка бергә баруына ышанмадылар, чөнки барлык мисырлылар: «Бәлки, Исраил балалары безне Исав һәм Исмаил балалары кулына тапшырырлар, чөнки алар аларның туганнары», – диделәр.
24 Һәм барлык мисырлылар Исраил улларына: «Сез монда бергәләп торыгыз, без барып, Исав һәм Исмаил улларына каршы сугышырбыз, әгәр бу патшалар безне җиңсәләр, сез бергәләп аларга каршы чыгыгыз һәм безгә ярдәм итегез», – диделәр. Исраил уллары шулай эшләделәр.
25 Киттим патшасы Исав улы Элифаз улы Сефо, Эдом патшасы Бедад улы Гадад һәм аларның барлык гаскәрләре, көнчыгыш халкы һәм ком кебек күп санлы Исмаил балалары Тахпанкес каршысындагы Патрос үзәнлегендә бергә чатыр кордылар.
26 Сирианлы Беор улы Балаам исә Сефо лагеренда иде, чөнки ул Киттим балалары белән сугышка килгән иде, һәм Балаам Сефо һәм аның кешеләре алдында бик хөрмәтле кеше иде.
27 Зефо Биламга болай диде: «Безгә фал ачып кара, сугышта кем җиңәчәген белербез: безме яки мисырлылармы».
28 Һәм Бильям торып, күрәзәлек осталыгын сынап карады, һәм ул бу эштә оста иде, ләкин ул аптырашта калды һәм эше аның кулында җимерелде.
29 Ул тагын бер тапкыр тырышып карады, ләкин уңышсыз булды. Бильям өметен өзде, аны ташлады һәм тәмамламады, чөнки бу Раббыдан иде, Сефо һәм аның халкы сугышта ата-бабаларының Аллаһысы Раббыга таянган Исраил балалары кулына эләксен өчен.
30 Сефо белән Һадад үз гаскәрләрен сугыш сафына куйдылар, һәм барлык мисырлылар, якынча өч йөз мең кеше, аларга каршы ялгыз чыктылар, һәм бер генә Исраил кешесе дә алар белән түгел иде.
31 Һәм барлык мисырлылар бу патшалар белән Патрос һәм Тахпанхес каршында сугыштылар, һәм мисырлыларга каршы сугыш бик каты булды.
32 Патшалар ул сугышта мисырлылардан көчлерәк булдылар, һәм шул көнне Мисырдан йөз сиксән кеше һәлак булды, патшаларның гаскәрләреннән утызга якын кеше һәлак булды, һәм барлык Мисыр кешеләре патшалардан качтылар, шуңа күрә Исав һәм Исмәгыйль балалары мисырлыларны куып бардылар, аларны Исраил балалары лагере урнашкан урынга кадәр тар-мар иттеләр.
33 Һәм барлык мисырлылар Исраил улларына кычкырып: «Безгә ашыгыгыз, безгә ярдәм итегез, безне Исав, Исмаил һәм Киттим уллары кулыннан коткарыгыз», – диделәр.
34 Исраил улларының йөз илле кешесе үз урыннарыннан бу патшаларның лагерьларына йөгерде, һәм Исраил уллары үзләренең Аллаһысы Раббыга ялварып, аларны коткаруын сорадылар.
35 Раббы Исраилне тыңлады, һәм Раббы патшаларның барлык кешеләрен аларның кулына бирде, һәм Исраил балалары бу патшаларга каршы сугыштылар, һәм Исраил балалары патшаларның дүрт меңгә якын кешесен үтерделәр.
36 Раббы патшалар гаскәрендә көчле курку тудырды, шуңа күрә аларны Исраил улларыннан курку басты.
37 Патшаларның барлык гаскәрләре Исраил улларыннан качтылар, һәм Исраил уллары аларны куып бардылар, аларны Куш җире чикләренә кадәр җиңделәр.
38 Исраил уллары юлда алардан тагын ике мең кешене үтерделәр, ләкин берсе дә үлмәде.
39 Мисырлылар Исраил балаларының патшалар белән аз санлы кешеләр белән сугышканын һәм аларга каршы сугышның бик каты булуын күргәч,
40 Көчле сугыш аркасында барлык мисырлылар үз гомерләреннән бик нык курка башладылар, һәм барлык мисырлылар качып киттеләр, һәрберсе рәттән куелган гаскәрдән качып, юлда яшеренде, һәм исраиллеләрне сугышка калдырдылар.
41 Исраил халкы патша кешеләренә көчле зыян китерде, һәм алар аларны Куш җире чигенә кадәр куып җибәргәннән соң, алардан кире кайттылар.
42 Һәм бөтен Исраил халкы Мисыр кешеләренең аларга нәрсә эшләгәнен белде: алар сугышта алардан качып китәннәр һәм аларны ялгыз сугышырга калдырганнар.
43 Исраил балалары да хәйләкәр эш иттеләр, һәм сугыштан кайтып килгәндә, юлда мисырлыларның кайберләрен очратып, аларны шунда үтерделәр.
44 Аларны үтергәндә, аларга мондый сүзләр әйттеләр:
45 Ни өчен сез безне калдырып, аз санлы халык буларак, безне җимерергә тиешле зур халыкны тоткан бу патшаларга каршы сугышырга, шуның белән үзегезнең җаннарыгызны коткарырга киттегез?
46 Исраиллеләр юлда очраган кайбер нәрсәләр турында бер-берсенә: «Сугыгыз, сугыгыз, чөнки ул Исмаиллы яки Эдомлы яки Киттим улларыннан», – дип сөйләштеләр. Алар аның янына басып, аны үтерделәр, һәм аның Мисырлы икәнен белделәр.
47 Исраил балалары мисырлыларга каршы шулай хәйләкәрлек белән эшләделәр, чөнки алар сугышта аларны ташлап, алардан качканнар иде.
48 Исраил халкы шулай итеп юлда Мисыр кешеләреннән ике йөзгә якын кешене үтерде.
49 Мисыр халкының барысы да Исраил балаларының аларга нинди явызлык эшләгәнен күрде, шуңа күрә бөтен Мисыр халкы Исраил балаларының бөек көчен күрде, һәм аларның берсе дә һәлак булмавын күрде.
50 Шулай итеп, барлык Исраил халкы да шатлык белән Гошенга кайтты, ә Мисырның калган өлеше үз җиренә кайтты.

65 нче БҮЛЕК

1 Шуннан соң, Мисыр патшасы фиргавеннең барлык киңәшчеләре һәм Мисырның барлык аксакаллары

җыелып, патша алдына килделәр, җиргә кадәр баш иделәр һәм аның алдында утырдылар.
2 Мисырның киңәшчеләре һәм аксакаллары патшага болай диделәр:
3 Карагыз, Исраил халкы бездән зуррак һәм көчлерәк, һәм сез сугыштан кайткач, аларның юлда безгә нинди явызлык эшләгәннәрен беләсез.
4 Син аларның көчле көчен дә күрдең, чөнки бу көч аларга аталарыннан килгән, чөнки ком кебек күп халыкка каршы берничә кеше генә чыкты һәм аларны кылыч белән кыйнады, һәм берсе дә һәлак булмады, шуңа күрә алар күп булсалар, аларны тулысынча юк итәрләр иде.
5 Хәзер безгә киңәш бир, алар белән нәрсә эшләргә, без аларны үзебездән юк иткәнче, җирдә безнең өчен артык күп булмасын өчен.
6 Әгәр Исраил балалары җирдә күбәйсә, алар безгә киртә булачаклар, һәм әгәр сугыш булса, алар үзләренең зур көчләре белән дошманнарыбызга кушылып, безгә каршы сугышачаклар, безне җирдән юк итәчәкләр һәм аннан китеп барачаклар.
7 Патша Мисыр аксакалларына җавап биреп болай диде: «Исраилгә каршы мондый план төзелгән, без аннан беркайчан да баш тартмаячакбыз.
8 Менә җирдә Питом һәм Раамсес шәһәрләре бар, алар сугыштан сакланып калмый, шуңа күрә сез һәм безгә аларны төзергә һәм ныгытырга кирәк.
9 Шуңа күрә син дә бар, аларга каршы хәйләкәр эш ит һәм патшаның әмере буенча Мисырда һәм Гошенда тавыш чыгар:
10 Барлык Мисыр кешеләре, Гошен, Патрос һәм аларның барлык халкы! Патша безгә Питом һәм Рамесес төзергә һәм аларны сугыш өчен ныгытырга боерды. Сезнең арагызда, бөтен Мисырдан, Исраил улларыннан һәм шәһәрләрдә яшәүчеләрдән, безнең белән бергә төзергә теләгән һәркемгә көн саен патша боерыгы буенча хезмәт хакы биреләчәк. Шуңа күрә башта барыгыз һәм оста эшләгез, һәм җыелып, Питом һәм Рамесес төзергә килегез.
11 Төзелеш эшләре алып барганда, патша боерыгы буенча һәр көнне Мисыр буйлап шундый игълан яса.
12 Исраил улларыннан кайберләре синең белән төзелешкә килгәндә, син аларга көн саен берничә көнлек хезмәт хакын бир.
13 Алар сезнең белән көндәлек хезмәт хакы өчен төзеп бетергәннән соң, көн саен берәм-берәм яшерен рәвештә алардан читләшегез, аннары сез торып, аларның эш җитәкчеләре һәм җитәкчеләре булырсыз, һәм аннан соң аларны хезмәт хакысыз төзергә калдырырсыз, әгәр алар баш тартсалар, аларны бар көчегез белән төзергә мәҗбүр итегез.
14 Әгәр сез моны эшләсәгез, безгә җиребезне Исраил улларына каршы ныгыту файдалы булыр, чөнки төзелеш һәм эш арыганлыктан, Исраил уллары кимиячәк, чөнки сез аларны көннән-көн хатыннарыннан мәхрүм итәчәксез.
15 Мисырның барлык аксакаллары да патшаның киңәшен тыңладылар, һәм бу киңәш аларга да, фиргавен хезмәтчеләренә дә, бөтен Мисыр халкына да ошады, һәм алар патша сүзе буенча эшләделәр.
16 Барлык хезмәтчеләр патша яныннан китеп, бөтен Мисырда, Тахпанкеста, Гошенда һәм Мисырны әйләндереп алган барлык шәһәрләрдә игълан иттеләр:
17 Син Эсау белән Исмәгыйльнең балаларының безгә нәрсә эшләгәнен күрдең, алар безгә каршы сугышка килделәр һәм безне юк итәргә теләделәр.
18 Шуңа күрә патша безгә җирне ныгытырга, Питом һәм Рамесес шәһәрләрен төзергә һәм, әгәр алар безгә каршы тагын килсәләр, сугыш өчен аларны ныгытырга боерды.
19 Бөтен Мисырдан һәм Исраил улларыннан безнең белән төзелешкә килгән һәркемгә патша үзенең көнлек хезмәт хакын бирәчәк, чөнки ул безгә боерык биргән.
20 Мисыр халкы һәм барлык Исраил халкы фиргавен хезмәтчеләренең барысын да ишеткәч, мисырлылар һәм Исраил халкы фиргавен хезмәтчеләре Питом һәм Раамсес белән бергә төзелеш эшләрен башкарырга килделәр, ләкин Леви халкының берсе дә үз кардәшләре белән төзелеш эшләрен башкарырга килмәде.
21 Башта фиргавеннең барлык хезмәтчеләре һәм аның түрәләре хәйлә белән килделәр, бөтен Исраилне көндәлек ялланган эшчеләр итеп, һәм алар башта Исраилгә көндәлек хезмәт хакын бирделәр.
22 Фиргавен хезмәтчеләре бөтен Исраил белән бергә төзелеш эшләрен башкардылар һәм Исраил белән бер ай дәвамында шул эштә эшләделәр.
23 Ай ахырында, фиргавеннең барлык хезмәтчеләре көн саен Исраил халкыннан яшерен рәвештә чыгып китә башладылар.
24 Исраил ул вакытта эшләрен дәвам итте, ләкин алар көн саен хезмәт хакын алдылар, чөнки Мисыр кешеләренең кайберләре ул вакытта Исраил белән бергә эшли иде; шуңа күрә мисырлылар ул көннәрдә Исраилгә хезмәт хакын бирделәр, шуңа күрә алар, мисырлылар, үз хезмәттәшләре буларак, хезмәт хакын ала алдылар.
25 Бер ел һәм дүрт ай үткәч, барлык мисырлылар Исраил улларыннан киттеләр, шуңа күрә Исраил уллары эштә ялгыз калдылар.
26 Мисырлылар Исраил улларыннан киткәннән соң, алар кире кайттылар һәм аларны җәберләүчеләр һәм җитәкчеләр булдылар, ә кайберләре Исраил уллары өстеннән эш хуҗалары булып тордылар, хезмәт хакы өчен биргәннәрен алардан алырга тырыштылар.
27 Мисырлылар Исраил халкына көн саен шулай эшлиләр иде, чөнки алар эшләрендә газаплар кичерәләр иде.
28 Һәм барлык Исраил балалары ялгыз хезмәт белән мәшгуль иде, һәм шул вакыттан башлап мисырлылар Исраил улларына бернинди түләү дә бирмәделәр.
29 Исраил халкының кайберләре хезмәт хакы түләнмәгәнгә эшләргә теләмәгәндә, фиргавен хезмәтчеләре һәм җыйгычлар аларны җәберләгәннәр, каты кыйнаганнар һәм аларны үз кардәшләре белән бергә эшләргә мәҗбүр иткәннәр; барлык мисырлылар Исраил халкы белән һәрвакыт шулай эшләгәннәр.
30 Бу очракта барлык Исраил балалары мисырлылардан бик нык курыктылар, һәм барлык Исраил балалары кире кайтып, ялгыз гына түләүсез эшләделәр.

31 Исраил балалары Питом һәм Рамесес төзеделәр, һәм барлык Исраил балалары да эшне башкардылар, кайберләре кирпеч коеп, кайберләре төзелеш белән шөгыльләнделәр. Исраил балалары бөтен Мисыр җирен һәм аның диварларын төзеделәр һәм ныгыттылар, һәм Исраил балалары күп еллар дәвамында, Раббы аларны искә алып, Мисырдан чыгарганчы, эшләделәр.
32 Ләкин Леви балалары Исраил туганнары белән бергә, Мисырдан чыккан көнгә кадәр, эшләмәделәр.
33 Леви балаларының барысы да мисырлыларның бу сүзләрнең барысын да исраиллеләргә алдап әйткәннәрен белделәр, шуңа күрә Леви балалары үз кардәшләре белән бергә эшкә барудан тыелып тордылар.
34 Мисырлылар Леви улларын соңрак эшкә җәлеп итмәделәр, чөнки алар башта үз кардәшләре белән булмаганнар иде, шуңа күрә мисырлылар аларны тыныч калдырдылар.
35 Мисыр кешеләренең куллары Исраил улларына каршы һәрвакыт каты иде, һәм мисырлылар Исраил улларын бик каты эшләттеләр.
36 Мисырлылар Исраил балаларының тормышын авыр эшләр белән, известь һәм кирпеч белән, шулай ук төрле кыр эшләре белән ачуландырдылар.
37 Исраил халкы Мелолны Мисыр патшасы Мерор дип атадылар, чөнки аның заманында мисырлылар төрле эшләр белән тормышларын бозганнар иде.
38 Мисырлылар Исраил улларын җәберләү өчен барлык эшләрне дә бик каты башкардылар, ләкин алар аларны җәберләгән саен, алар тагын да арта бардылар, һәм Мисырлылар Исраил уллары аркасында кайгырдылар.

66нчы БҮЛЕК

1 Шул вакытта Эдом патшасы Бедад улы Гадад үлде, аның урынына көнчыгыш халкы җиреннән Месрекадан Самла патшалык итте.
2 Мисыр патшасы фиргавеннең идарә итүенең унөченче елында, ягъни исраиллеләрнең Мисырга төшүенең йөз егерме бишенче елында, Самла Эдом өстеннән унсигез ел патшалык иткән.
3 Ул патша булгач, гаскәрләрен Елифаз улы Сефо һәм Киттим уллары белән сугышырга җибәрде, чөнки алар Африка патшасы Ангеас белән сугышканнар иде, һәм аның бөтен гаскәрен юк иттеләр.
4 Ләкин ул аның белән сөйләшмәде, чөнки Исав балалары: «Ул аларның туганнары», – дип, аны туктаттылар. Шуңа күрә Самла Исав балаларының сүзен тыңлады һәм барлык гаскәрләре белән Эдом җиренә кире кайтты һәм Элифаз улы Сефо белән сугышмады.
5 Мисыр патшасы фиргавен бу хакта ишеткәч: «Эдом патшасы Самла Киттим балалары белән сугышырга булды, аннары ул Мисырга каршы сугышырга киләчәк», – диде.
6 Бу хәлне ишеткәч, мисырлылар Исраил улларына тагын да күбрәк тырышлык куйдылар, чөнки Һадад заманында Эсав уллары белән сугышканда исраиллеләр аларга да шулай эшләмәсен иде.
7 Шуңа күрә мисырлылар Исраил улларына: «Тизрәк эшләрегезне башкарыгыз, эшегезне тәмамлагыз һәм җирне ныгытыгыз, югыйсә сезнең кардәшләрегез Исав балалары безгә каршы сугышырга килмәс, чөнки алар сезнең аркагызда безгә каршы чыгачак», – диделәр.
8 Исраил балалары көн саен Мисыр кешеләре белән эшлиләр иде, һәм Мисырлылар Исраил балаларын җир йөзендә кимсетергә тырышып җәберлиләр иде.
9 Ләкин мисырлылар Исраил улларына йөкне арттырган саен, Исраил уллары да күбәйде һәм күбәйде, һәм бөтен Мисыр Исраил уллары белән тулып китте.
10 Исраилнең Мисырга керүенең йөз егерме бишенче елында, барлык мисырлылар үз планнарының Исраилгә каршы уңышсыз булуын, ә аларның саны артуын күрделәр, һәм Мисыр һәм Гошен җирләре Исраил балалары белән тулды.
11 Шулай итеп, Мисырның барлык аксакаллары һәм аның акыл ияләре патша алдына килделәр, аңа баш иеп, аның каршында утырдылар.
12 Мисырның барлык аксакаллары һәм аның акыл ияләре патшага әйттеләр: «Патша мәңге яшәсен! Син безгә Исраил улларына каршы киңәш бирдең, һәм без аларга патша сүзе буенча эшләдек».
13 Әмма хезмәт арткан саен, алар җирдә дә арта һәм үсә, һәм менә бөтен җир алар белән тулган.
14 Шуңа күрә, безнең патшабыз һәм әфәндебез, бөтен Мисыр халкының күзләре синең өстеңдә, аларга акыллы киңәш бир, алар Исраилне юк итәрләр яки җиреннән киметерләр өчен. Патша аларга болай дип җавап бирде: «Бу мәсьәләдә киңәш бирегез, без аларга нәрсә эшләргә кирәклеген белербез».
15 Патша киңәшчеләренең берсе, Месопотамиядән, Ус җиреннән, Әюб исемле бер хезмәткәр патшага болай дип җавап бирде:
16 Әгәр патшага ошый икән, ул үз хезмәтчесенең киңәшен тыңласын, һәм патша аңа: «Сөйлә», – диде.
17 Әюп патша, түрәләр һәм Мисырның барлык аксакаллары алдында болай диде:
18 Карагыз, патшаның Исраил балаларының хезмәте турында элек биргән киңәше бик яхшы, һәм сез аларны мәңгегә араларыннан аерырга тиеш түгел.
19 Әмма патша аларны җәберләргә теләсә, сез аларны киметергә киңәш итәсез.
20 Менә без күптәннән сугыштан куркабыз, һәм без: «Исраил җирдә уңгач, сугыш булса, безне җиребездән куып чыгарачаклар», – дидек.
21 Әгәр патшага ошый икән, патша фәрманы чыгарсын һәм Мисыр кануннарында юкка чыгарылмаслык итеп язылсын: Исраил халкыннан туган һәр ир баланың каны җиргә түкеләчәк.
22 Син шулай эшләсәң, Исраилнең барлык ир балалары үлгәч, аларның сугышлары бетәчәк; патша шулай эшләсен һәм барлык яһүд акушеркаларын чакыртсын һәм аларга бу эшне башкарырга кушсын; шулай итеп, бу эш патшага да, түрәләргә дә ошады, һәм патша Әюб сүзе буенча эшләде.
23 Патша яһүд акушеркаларын чакыртырга кушты, аларның берсенең исеме Шефра, икенчесенең исеме Пуа иде.
24 Акушеркалар патша янына килеп, аның каршында бастылар.

25 Патша аларга болай диде: «Сез яһүд хатын-кызларына акушерлык хезмәтен күрсәтеп, аларның урынында булуларын күрсәгез, әгәр ул ир бала булса, аны үтерерсез, ә кыз бала булса, исән калачак».
26 Әмма син моны эшләмәсәң, мин сине һәм барлык йортларыңны ут белән яндырырмын.
27 Ләкин акушеркалар Аллаһыдан курыктылар һәм Мисыр патшасына да, аның сүзләренә дә колак салмадылар. Еврей хатыннары акушеркага ул яки кыз тапкач, акушерка бала өчен кирәкле бар нәрсәне эшләде һәм аны исән калдырды; акушеркалар һәрвакыт шулай эшләделәр.
28 Бу хакта патшага хәбәр иттеләр, һәм ул акушеркаларны чакыртып: «Ни өчен сез мондый эш эшләдегез һәм балаларны исән калдырдыгыз?» – дип сорады.
29 Акушеркалар патша алдында җавап биреп, болай диделәр:
30 Патша, яһүд хатын-кызларын Мисыр хатын-кызлары кебек дип уйламасын, чөнки барлык Исраил балалары да сәламәт, һәм аларга акушерка килгәнче алар бала табалар, ә без, сезнең колларыгыз, күп көннәр буе бер генә яһүд хатын-кызы да безгә бала тудырмады, чөнки барлык яһүд хатын-кызлары да үзләренең акушеркалары, чөнки алар сәламәт.
31 Фиргавен аларның сүзләрен ишеткәч, аларга ышанды, һәм акушеркалар патша яныннан киттеләр, һәм Аллаһы аларга яхшылык эшләде, һәм халык бик күбәйде һәм күбәйде.

67 нче БҮЛЕК

1 Мисыр җирендә Леви нәселеннән Амрам исемле бер кеше яшәгән. Ул Кахат улы, Леви, Исраил улы, Кахат улы.
2 Бу кеше үз этисенең Леви апасының кызы Йохеведага хатын алды. Ул йөз егерме алты яшьлек Йохеведага якынлык кылды.
3 Хатын балага узып, кыз тапты һәм аңа Мәрьям дип исем кушты, чөнки ул көннәрдә мисырлылар Исраил халкының тормышын бозганнар иде.
4 Ул тагын йөкле булды һәм ир бала тапты, һәм аңа Һарун дип исем кушты, чөнки ул йөклелек көннәрендә фиргавен Исраил улларының канын коя башлады.
5 Шул көннәрдә Киттим патшасы Исав улы Элифаз улы Сефо вафат булды, һәм аның урынына Янеас патшалык итте.
6 Сефо Киттим уллары өстеннән илле ел патшалык иткән, ул вафат булган һәм Киттим җирендәге Набна шәһәрендә җирләнгән.
7 Киттим улларының иң көчле кешеләренең берсе булган Янеас аңардан соң патшалык итте һәм илле ел патшалык итте.
8 Киттим патшасы үлгәннән соң, Беор улы Бильям Киттим җиреннән качып китте һәм Мисырга, Мисыр патшасы фиргавен янына килде.
9 Фиргавен аны зур хөрмәт белән каршы алды, чөнки ул аның зирәклеге турында ишеткән иде, аңа бүләкләр бирде, киңәшче итеп куйды һәм аны югары күтәрде.
10 Билам Мисырда патшаның барлык түрәләре белән бергә хөрмәтле яшәде, һәм түрәләр аны югары күтәрделәр, чөнки алар барысы да аның зирәклеген өйрәнергә теләделәр.
11 Исраилнең Мисырга төшүенә йөз утызынчы ел булганда, фиргавен үзенең патша тәхетендә утырганын төшендә күрде. Башын күтәреп караса, алдында бер карт кеше басып тора иде, ә карт кешенең кулында үлчәүләр бар иде, бу үлчәүләр сәүдәгәрләрдә кулланыла иде.
12 Карт үлчәүләрне алып, аларны фиргавен алдына элеп куйды.
13 Карт Мисырның барлык аксакалларын, аның барлык түрәләрен һәм зур кешеләрен алып, аларны бергә бәйләп, бер үлчәүгә куйды.
14 Ул сөтле кәҗәне алып, икенче үлчәүгә салды, һәм кәҗә барысыннан да өстенрәк булды.
15 Фиргавен бу куркыныч күренештән гаҗәпләнде, ни өчен бала барысыннан да өстенрәк була? Фиргавен уянды һәм бу төш икәнен күрде.
16 Иртән иртүк фиргавен торып, барлык хезмәтчеләрен чакырып алды һәм аларга төшен сөйләп бирде, һәм кешеләр бик нык куркып калдылар.
17 Патша барлык акыл ияләренә: «Мин күргән төшне аңлатып бирегез, мин аны белермен»,— диде.
18 Беор улы Бильям патшага җавап биреп: «Бу соңгы көннәрдә Мисырга каршы чыгачак зур бәладән башка бернәрсә дә түгел», – диде.
19 Чөнки Исраилдә бер ул туачак, ул бөтен Мисырны һәм аның халкын юк итәчәк һәм исраиллеләрне көчле кул белән Мисырдан чыгарачак.
20 Шуңа күрә, әй патша, бу мәсьәлә буенча киңәшләш, Мисырга бу бәла килгәнче, Исраил балаларының өметләрен һәм өметләрен юкка чыгар.
21 Патша Бильямга: «Исраил белән нәрсә эшләргә соң?» – диде. Башта без аларга каршы билгеле бер ысул белән киңәшләштек, ләкин аларны җиңә алмадык.
22 Шуңа күрә хәзер аларга каршы киңәш бир, без аларны җиңәр өчен.
23 Билам патшага җавап биреп: «Хәзер үк ике киңәшчеңне чакырт, аларның бу мәсьәлә буенча нинди киңәш бирәчәкләрен күрербез, аннары хезмәтчең сөйләр», – диде.
24 Патша үзенең ике киңәшчесен – мидианлы Рауилны һәм узлы Әюбне чакыртып алды, һәм алар патша каршына килеп утырдылар.
25 Патша аларга болай диде: «Менә сез мин күргән төшне һәм аның тәфсирен ишеттегез; хәзер киңәш бирегез, белегез һәм Исраил улларына нәрсә эшләргә кирәклеген карагыз, аларның явызлыклары безгә каршы килеп чыкканчы, без аларны җиңеп чыгарга тиешбез».
26 Мидианлы Реуил патшага җавап биреп: «Патша исән булсын, патша мәңге яшәсен»,— диде.
27 Әгәр патшага ошый икән, ул еврейләрдән китсен һәм аларны ташласын, һәм аларга каршы кулын сузмасын.
28 Чөнки Раббы борынгы заманнарда нәкъ менә шушыларны сайлаган, җирнең барлык халыклары һәм җир патшалары арасыннан Үз мирасы өчен җир кисәге итеп алган, һәм кем җәзасыз аларга каршы кул сузган, аларның Аллаһысы үч алмаган?

29 Син беләсең, Ибраһим Мисырга барганда, Мисырның элеккеге патшасы фиргавен аның хатыны Сараны күреп, аңа хатынлыкка алган, чөнки Ибраһим: «Ул минем апам», – дип әйткән, чөнки ул Мисыр кешеләре аны хатыны аркасында үтермәсләр дип курыккан.
30 Мисыр патшасы Сараны алып киткәч, Аллаһы аны һәм аның гаиләсен каты бәла-казалар белән сукты, аннары ул Ибраһимгә хатыны Сараны кире кайтарды, аннары ул савыкты.
31 Филистимлеләрнең Герарлы патшасы Әбумәликне Аллаһы Ибраһимның хатыны Сара аркасында җәзалады, чөнки ул кешедән алып хайванга кадәр һәр бала тудыруны туктатты.
32 Аларның Аллаһысы төнлә төшендә Әбумәликкә килеп, аны куркытты, ул үзе алган Сараны Ибраһимга кире кайтарыр өчен. Шуннан соң Герар халкы Сара аркасында җәзаланды, һәм Ибраһим үз Аллаһысына алар өчен дога кылды, һәм ул аның ялваруын кабул итте, һәм ул аларны савыктырды.
33 Әбумәлик үзенә һәм халкына килгән барлык бәла-казалардан куркып, Ибраһим янына хатыны Сара белән бергә кайтып, аңа күп бүләкләр бирде.
34 Ул Исхакны Герардан куып чыгарганда да шулай эшләде. Аллаһы аңа могҗизалар кылды: Герарның барлык сулары кипте, һәм аларның җимеш бирүче агачлары җимеш бирмәде.
35 Герарлы Әбумәлик, аның дусларының берсе Әхузат һәм аның гаскәр башлыгы Пихол аның янына килеп, аның алдында җиргә кадәр иелеп баш ия башладылар.
36 Алар аңардан үзләре өчен дога кылуын үтенделәр, һәм ул алар өчен Раббыга дога кылды, һәм Раббы аның ялваруын кабул итте, һәм ул аларны савыктырды.
37 Шулай ук гади кеше Ягъкуб үзенең намуслылыгы аркасында абыйсы Исав һәм аның җанын алырга теләгән әнисенең абыйсы Сирияле Лаван кулыннан, шулай ук аңа һәм аның балаларына каршы чыгып, аларны юк итәргә килгән барлык Ханаан патшаларыннан коткарылды, һәм Раббы аларны аларның кулыннан коткарды, алар аларга һөҗүм итеп, аларны үтерделәр, чөнки кем аларга җәзасыз кул сузды?
38 Чыннан да, элеккеге фиргавен, синең атаңның атасы, Ягъкуб улы Йосыфның зирәклеген күргәч, аны Мисыр җиренең барлык түрәләреннән өстен куйган, чөнки ул үзенең зирәклеге белән җирнең барлык халкын ачлыктан коткарган.
39 Шуннан соң ул Ягъкубка һәм аның балаларына Мисырга килергә кушты, аларның изгелекләре аркасында Мисыр җире һәм Гошен җире ачлыктан котылсын өчен.
40 Шуңа күрә, әгәр дә бу Сиңа ошый икән, Исраил улларын юк итүдән туктат. Әгәр дә Синең теләгең буенча, алар Мисырда яшәмәсеннәр, димәк, аларны моннан куып чыгар, алар ата-бабалары яшәгән Ханаан җиренә барсыннар.
41 Фиргавен Итроның сүзләрен ишеткәч, аңа бик нык ачуланды, һәм ул патшаның яныннан оят белән торып басты һәм үзенең җиренә, Мидьянга, китте һәм Йосыфның таягын үзе белән алды.
42 Патша узлы Әюбкә: «Әйүп, син нәрсә әйтәсең һәм еврейләр турында нинди киңәш бирәсең?» – дип сорады.
43 Әюп патшага болай диде: «Менә, җирнең барлык халкы синең кулыңда, патша үзе теләгәнчә эшләсен».
44 Патша Балаамга: «Син нәрсә әйтәсең, Балаам, без ишетик», – диде.
45 Һәм Бильям патшага болай диде: «Патша еврейләргә каршы әйткән барлык киңәшләреннән алар котылачаклар, һәм патша аларны бернинди киңәш белән дә җиңә алмаячак».
46 Әгәр син аларны ялкынлы ут белән киметергә уйлыйсың икән, син алардан өстен чыга алмыйсың, чөнки аларның Аллаһысы, әлбәттә, аларның аталары Ибраһимны халдейларның Ур шәһәреннән коткарган; һәм әгәр син аларны кылыч белән юк итәргә уйлыйсың икән, әлбәттә, аларның аталары Исхак аннан коткарылган, һәм аның урынына сарык куелган.
47 Әгәр дә син аларны авыр һәм авыр хезмәт белән кимсетергә уйлыйсың икән, бу эштә дә җиңә алмаячаксың, чөнки аларның әтисе Ягъкуб Лаванга төрле авыр эшләрдә хезмәт итте һәм уңышка иреште.
48 Шуңа күрә, әй патша, минем сүзләремне тыңла, чөнки бу аларга каршы киңәш, син аларны җиңәчәксең, һәм аннан баш тартмаска тиеш.
49 Әгәр патша теләсә, бүгеннән башлап туачак барлык балаларын суга ташларга боерсын, чөнки моның белән син аларның исемен юкка чыгара алмыйсың, чөнки аларның берсе дә, аталары да мондый җәзага тартылмаган.
50 Патша Биләмнең сүзләрен ишеткәч, бу патшага да, түрәләргә дә ошады, һәм патша Биләмнең сүзләре буенча эшләде.
51 Патша Мисыр җирендә: «Бүгеннән башлап еврейләрдә туган һәр ир бала суга ташланачак», – дип игълан итәргә һәм закон чыгарырга боерды.
52 Фиргавен үзенең барлык хезмәтчеләрен чакырып алды һәм болай диде: «Барыгыз һәм Исраил балалары яшәгән Гошен җирен эзләгез, һәм еврейләрнең һәр улын елгага ташлагыз, ә һәр кызны исән калдырыгыз».
53 Исраил балалары Фиргавеннең ир балаларын елгага ташларга боерганын ишеткәч, кешеләрнең кайберләре хатыннарыннан аерылдылар, ә кайберләре аларга ябыштылар.
54 Шул көннән башлап, ирләре белән калган Исраил хатын-кызларының бала табу вакыты җиткәч, алар кырга бала табарга киттеләр, һәм алар кырда бала чыгардылар, ә балаларын кырда калдырып, өйләренә кайттылар.
55 Аларның ата-бабаларына аларны күбәйтергә ант иткән Раббы күктәге хезмәт итүче фәрештәләренең берсен җибәрде, алар һәр баланы су белән юарга, майларга һәм сөртергә, кулларына ике шома таш бирергә, берсенә сөт, икенчесенә бал имезергә, һәм аның йоннарын тезләренә кадәр үстерергә, шуның белән үзен капларга, юатырга һәм аңа ябышырга, аңа карата шәфкатьлелеге аша.
56 Аллаһы аларга кызганып, аларны җир йөзендә күбәйтергә теләгәннән соң, Ул җиренә аларны үсеп җиткәнче шунда сакларга кушты. Шуннан соң җир авызын ачып, аларны косып чыгарды, һәм алар

шәһәрдән җир үләне һәм урман үләне кебек үсеп чыктылар, һәм һәрберсе үз гаиләсенә һәм этисенең йортына кайтты, һәм алар белән калдылар.
57 Исраил балаларының сабыйлары, Аллаһының рәхмәте белән, җирдә кыр үләне кебек үстеләр.
58 Моны күргәч, барлык мисырлылар да үз басуына үгезләре һәм сабаннары белән чыгып киттеләр, һәм алар җирне орлык вакытында сукалаган кебек сукаладылар.
59 Алар җир сөргәндә, Исраил балаларының сабыйларына зыян китерә алмадылар, шуңа күрә халык бик күбәйде һәм күбәйде.
60 Фиргавен үзенең хезмәтчеләренә көн саен Гошенга барып, Исраил балаларының балаларын эзләргә куша иде.
61 Алар берсен эзләп тапкач, аны анасы куеныннан көчләп алып, елгага ташладылар, ә кыз баланы анасы белән калдырдылар; мисырлылар исраиллеләр белән һәрвакыт шулай эшләделәр.

68 нче БҮЛЕК

1 Шул вакытта Аллаһының Рухы Һарунның апасы Амрамның кызы Мәрьямгә төште, һәм ул чыгып, йорт турында пәйгамбәрлек итте: «Менә бу юлы безнең өчен ата-анамнан бер ул туачак, һәм ул Исраилне Мисыр кулыннан коткарачак».
2 Әмрам кызының сүзләрен ишеткәч, хатынын алып кайтты. Ул аны өйгә куып чыгарган иде. Фиргавен Ягъкуб нәселеннән булган һәр ир баланы суга ташларга боерган иде.
3 Шулай итеп, Амрам, Йохеведены куып чыгарганнан соң өч ел үткәч, хатынын алды һәм аның янына килде, һәм ул балага үтте.
4 Йәнәсә җиде ай узгач, ул ир бала тапты, һәм бөтен йорт кояш белән ай яктылыгы кебек зур яктылык белән тулган иде.
5 Хатын баланы күргәч, аның яхшы һәм күңелгә ятышлы булуын күрде, шуңа күрә аны өч ай дәвамында эчке бүлмәдә яшерде.
6 Шул көннәрдә мисырлылар андагы барлык еврейләрне юк итәргә сүз куештылар.
7 Мисыр хатын-кызлары Исраил балалары яшәгән Гошен җиренә бардылар һәм сөйләшә алмаган сабыйларын иңбашларына күтәрделәр.
8 Шул көннәрдә, Исраил хатын-кызлары бала тапканда, һәр хатын үз улын мисырлылар алдында яшергән иде, чөнки мисырлылар аларның бала тапканын белмәсен һәм аларны җир өстеннән юк итмәсен иде.
9 Мисыр хатын-кызлары Гошенга килделәр, сөйләшә алмаган балалары аларның җилкәләренә төште. Бер Мисыр хатыны яһүд хатын-кызының өенә кергәч, аның баласы елый башлады.
10 Ул кычкыргач, эчке бүлмәдәге бала җавап бирде, һәм Мисыр хатыннары барып, бу хакта фиргавен сараена сөйләделәр.
11 Фиргавен үзенең хезмәтчеләрен балаларны алып үтерергә җибәрде; мисырлылар яһүд хатын-кызлары белән һәрвакыт шулай эшләделәр.
12 Шул вакытта, Йохевед улын яшергәннән соң өч ай чамасы үткәч, бу хәл фиргавен сараенда билгеле булды.
13 Хатын, сакчылар килгәнче, улын алып китәргә ашыкты. Ул камыштан ясалган сандык алып, аны лайла һәм камыш белән ышкып, баланы шул сандыкка салды да, елга ярындагы тупларга салды.
14 Аның сеңлесе Мәрьям аңа нәрсә булачагын һәм аның сүзләренең ничек тәмамланачагын белер өчен ерактан басып торды.
15 Шул вакытта Аллаһы Мисыр җиренә көчле эсселек җибәрде, ул кеше тәнен кояш кебек яндырып, мисырлыларны бик нык җәфалады.
16 Һәм барлык мисырлылар елгага төшеп, юынырга керделәр, чөнки аларның тәннәре янып беткән эсселектән.
17 Фиргавен кызы Батия дә эсселектән елгага коенырга барды, аның хезмәтче кызлары һәм Мисырның барлык хатын-кызлары да елга буенда йөрделәр.
18 Батия күзләрен елгага күтәрде һәм су өстендәге сандыкны күрде, һәм аны алып килергә хезмәтчесен җибәрде.
19 Ул аны ачып, баланы күрде. Менә бала елый иде, һәм ул аны кызганды һәм: «Бу яһүд балаларының берсе», – диде.
20 Елга буенда йөргән барлык Мисыр хатын-кызлары аны имезергә теләделәр, ләкин ул имезмәде, чөнки бу Раббыдан иде, аны әнисенең күкрәгенә кайтару өчен.
21 Аның сеңлесе Мәрьям ул вакытта елга буендагы Мисыр хатын-кызлары арасында иде. Ул моны күреп, фиргавен кызына: «Барып, яһүд хатын-кызларыннан имезүче хатын чакырыйммы, ул синең өчен баланы имезсен?» – диде.
22 Фиргавен кызы аңа: «Бар», – диде. Кыз барып, баланың әнисен чакыртты.
23 Фиргавен кызы Йохеведә: «Бу баланы алып кит һәм минем өчен имез, мин сиңа хезмәт хакыңны түләрмен, көн саен ике тиен көмеш», – диде. Хатын баланы алып, имезде.
24 Ике елдан соң, бала үскәч, ул аны фиргавен кызына алып килде, һәм ул аңа улы кебек булды. Ул аңа Муса дип исем кушты, чөнки ул: «Мин аны судан чыгардым», – диде.
25 Әтисе Амрам аңа Хабар дип исем кушты, чөнки ул: «Ул хатыныннан баш тарткан, шуңа күрә аның белән якынлык кылды»,— диде.
26 Әнисе Йохевед аңа Җекутиел дип исем кушты, чөнки ул: «Мин аны Чиксез Кодрәт Иясенә өметләндем, һәм Аллаһы аны миңа кире кайтарды», – диде.
27 Аның апасы Мәрьям аңа Йеред дип исем кушты, чөнки ул аның ахыры нәрсә буласын белер өчен, аның артыннан елгага төште.
28 Аның абыйсы Һарун аңа Әби Занух дип исем кушты һәм: «Әтием әниемне ташлап, аның өчен аның янына кайтты»,— диде.
29 Амрамның әтисе Кахат аңа Абигдор дип исем кушты, чөнки Аллаһы Ягъкуб нәселенең ярыгын аның өчен төзәтте, шуңа күрә алар ир балаларын суга ташлый алмадылар.
30 Аларның шәфкать туташы аңа Аби Сохо дип исем кушты һәм: «Ул өч ай дәвамында үз чатырында, Хам балалары аркасында яшеренде»,— диде.
31 Барлык Исраил халкы аңа Нетанел улы Шемайя дип исем кушты, чөнки алар: «Аллаһы аның көннәрендә

аларның зарлануларын ишетте һәм аларны җәберләүчеләрдән коткарды», – диделәр.
32 Муса фиргавен йортында яшәгән, ул фиргавен кызы Батиягә улы булып калган, һәм Муса патша балалары арасында үскән.

69 нчы БҮЛЕК

1 Эдом патшасы шул көннәрдә, патшалык итүенең унсигезенче елында вафат булды һәм Эдом җирендә үзе өчен патша резиденциясе итеп төзегән гыйбадәтханәсендә җирләнде.
2 Исав балалары елга буендагы Петорга кешеләр җибәрделәр, һәм алар аннан Шаул исемле матур күзле һәм чибәр егетне алып килделәр һәм аны Самла урынына үзләре өстеннән патша итеп куйдылар.
3 Шаул кырык ел дәвамында Эдом җирендә Исавның барлык уллары өстеннән хакимлек итте.
4 Мисыр патшасы фиргавен, Бильямның Исраил улларына биргән киңәшенең уңышсыз булуын, ләкин аларның Мисыр җирендә барыбер уңышлы булуын, күбәюен һәм артуын күргәч,
5 Шул көннәрдә фиргавен бөтен Мисырда Исраил улларына: «Беркем дә көндәлек хезмәтеннән бернәрсә дә киметмәскә тиеш», – дип игълан итәргә боерык бирде.
6 Әгәр кеше көн саен башкарган эшендә, известь яки кирпеч белән эшләсә дә, җитешсезлек күрсә, аның урынына аның кече улы куелачак.
7 Ул көннәрдә Мисырдагы хезмәт Исраил уллары өстендә көчәйде, һәм әгәр берәр кешенең көндәлек хезмәтендә бер кирпеч җитмәсә, мисырлылар аның иң кечкенә улын әнисеннән көчләп алып, әтисе җитмәгән кирпеч урынына бинага салдылар.
8 Мисыр кешеләре көн саен, озак вакыт дәвамында барлык Исраил уллары белән шулай эшләделәр.
9 Ләкин Леви кабиләсе ул вакытта баштан ук үз кардәшләре белән хезмәттәшлек итмәде, чөнки Леви балалары мисырлыларның башта исраиллеләргә карата кулланган хәйләләрен беләләр иде.

70 нче БҮЛЕК

1 Муса туганнан соң өченче елда, фиргавен мәҗлестә утыра иде. Ул вакытта патшабикә Альпаранит аның уң ягында, ә Батия сул ягында утыра иде, ә Муса аның күкрәгендә ята иде, Беор улы Бильям ике улы белән, һәм патшалыкның барлык түрәләре патша алдында өстәл артында утыра иде.
2 Егет кулын патшаның башына сузды һәм патшаның башыннан таҗны алып, үз башына кидерде.
3 Патша һәм түрәләр малайның эшләгән эшен күргәч, куркып калдылар, һәм бер кеше күршесенә гаҗәпләнүен белдерде.
4 Патша үзенең алдында утырган түрәләргә болай диде: «Сез, түрәләр, бу хакта нәрсә әйтәсез һәм бу эш өчен малайга нинди хөкем чыгарылачак?»
5 Беор улы Бильям патша һәм түрәләр алдында җавап биреп болай диде: «Әй, патшам, күп көннәр элек күргән төшеңне һәм хезмәтчеңнең сиңа нәрсә аңлатканын исеңә төшер әле».
6 Шуңа күрә бу – яһүд балаларыннан булган бала, анда Аллаһы рухы бар, һәм патша әфәндем, бу яшь кеше моны белмичә эшләгән дип уйламасын.
7 Чөнки ул — яһүд малае, һәм ул әле бала булса да, зирәклек һәм акыл белән эш иткән, һәм ул моны зирәклек белән эшләгән һәм үзенә Мисыр патшалыгын сайлаган.
8 Чөнки барлык яһүдләр дә патшаларны һәм аларның түрәләрен алдауның гадәте шундый, җир патшаларын һәм аларның кешеләрен куркыту өчен боларның барысын да хэйләкәр рәвештә эшлиләр.
9 Син, әлбәттә, аларның әтисе Ибраһимнең шулай эшләгәнен беләсең. Ул Бабыл патшасы Нәмруд һәм Герар патшасы Әбумәлик гаскәрен алдаган, һәм ул Хет халкы җирен һәм Ханаан патшалыкларын үзенә алган.
10 Ул Мисырга төште һәм хатыны Сара турында: «Ул минем сеңлем», – диде, Мисырны һәм аның патшасын алдау өчен.
11 Аның улы Исхак та Герарга барып, анда яшәгәндә шулай эшләгән, һәм аның көче Филистим патшасы Әбумәлик гаскәреннән өстен булган.
12 Ул шулай ук хатыны Ребеканы үзенең сеңлесе дип әйтеп, Филистим патшалыгын какшатырга уйлаган.
13 Ягъкуб шулай ук абыйсына хыянәт итте, аның кулыннан беренче туганлык хокукын һәм фатихасын алды.
14 Аннары ул Падан-Арамга, әнисенең абыйсы Лабанның йортына китте һәм хэйлә белән аңардан кызын, мал-туарын һәм бар мөлкәтен тартып алды, һәм качып, Кәнган җиренә, әтисе янына кайтты.
15 Уллары Йосыф исемле абыйларын саттылар, Йосыф Мисырга китеп кол булды һәм унике елга төрмәдә утырды.
16 Элеккеге фиргавен төшләр күргәнче, аны төрмәдән чыгарганчы һәм төшләрен аңа аңлатканы өчен аны Мисырдагы барлык түрәләрдән өстен куйганчы.
17 Аллаһы җир буйлап ачлык җибәргәч, ул аның әтисен, барлык абыйларын һәм әтисенең бөтен гаиләсен чакыртып алды, аларга бушлай һәм бүләксез ярдәм күрсәтте, һәм мисырлыларны коллыкка сатып алды.
18 Шуңа күрә, патша әфәндем, менә бу бала Мисырда аларның эшләрен башкарыр һәм һәр патша, түрә һәм хөкемдар белән шаярыр өчен аларның урынына күтәрелде.
19 Әгәр патшага ошый икән, әйдәгез, аның канын җиргә түгик, югыйсә ул үсеп җитеп, синең кулыңнан хөкүмәтне тартып алмас, һәм ул патшалык иткәннән соң Мисырның өмете юкка чыкмас.
20 Һәм Бильям патшага болай диде: «Әйдәгез, Мисырның барлык хөкемдарларын һәм акыл ияләрен чакырыйк, һәм син әйткәнчә, бу егеткә үлем җәзасы бирелергә тиешме, юкмы, безгә хәбәр бирик, аннары без аны үтерербез».
21 Фиргавен Мисырның барлык акыл ияләрен чакыртып алды, һәм алар патша янына килделәр, һәм алар арасына Раббы фәрештәсе килеп керде, ул Мисыр акыл ияләренең берсе кебек иде.
22 Патша акыл ияләренә болай диде: «Сез, әлбәттә, өйдәге бу яһүд егетенең нәрсә эшләгәнен ишеттегез, һәм Билам бу мәсьәләдә шулай хөкем итте».

23 Хәзер сез дә хөкем итегез һәм малайның кылган эше өчен нинди җаваплылыкка тартылачагын карагыз.
24 Фәрештә, фиргавеннең зирәк кешеләренең берсе кебек тоелып, Мисырның барлык зирәкләре, патша һәм түрәләр алдында болай дип җавап бирде:
25 Әгәр патша теләсә, патша кешеләр чакыртсын, алар үз алдына оникс ташы һәм утлы күмер китерсеннәр һәм аларны баланың алдына куйсыннар. Әгәр бала кулын сузып оникс ташын алса, без егетнең барысын да акыллылык белән эшләгәнен белербез, һәм без аны үтерергә тиешбез.
26 Әмма ул кулын күмергә сузса, без аның моны белеп эшләмәгәнен белербез һәм ул исән калачак.
27 Бу эш патшага да, түрәләргә дә ошады, шуңа күрә патша Раббы фәрештәсе әйткәнчә эшләде.
28 Патша оникс ташын һәм күмерне алып килеп, Муса алдына куярга кушты.
29 Алар малайны алар алдына куйдылар, һәм малай кулын оникс ташына сузарга тырышты, ләкин Раббы фәрештәсе аның кулын алып, күмер өстенә куйды, һәм күмер аның кулында сүнде, ул аны күтәреп авызына салды, иреннәренең бер өлешен һәм теленең бер өлешен пешерде, һәм аның авызы һәм теле авырайды.
30 Патша һәм түрәләр моны күргәч, Мусаның патша башыннан таҗны алып ташлауда акыллы эш итмәгәнен аңладылар.
31 Шуңа күрә патша һәм түрәләр баланы үтерүдән тыелдылар, шуңа күрә Муса фиргавен йортында калды, үсеп җитте, һәм Раббы аның белән булды.
32 Малай патша йортында булганда, ул шәмәхә төстәге кием кигән иде һәм патша балалары арасында үсте.
33 Муса патша йортында үскәч, фиргавен кызы Батия аны үз улы дип саный башлаган, һәм фиргавеннең барлык йорты аны хөрмәт иткән, һәм Мисырның барлык кешеләре аннан курка башлаган.
34 Ул көн саен Гошен җиренә бара иде, анда аның туганнары Исраил балалары яши иде, һәм Муса аларның көн саен сулыш алулары һәм авыр хезмәт белән мәшгуль булуларын күрә иде.
35 Муса аларга болай дип сорады: «Ни өчен бу хезмәт сезгә көн саен бирелә?»
36 Алар аңа үзләре белән булган барлык хәлләрне һәм фиргавен туганчы аларга куйган барлык әмерләрне сөйләп бирделәр.
37 Алар аңа Беор улы Бильямның аларга каршы әйткән барлык киңәшләрен һәм патшаның башыннан таҗын алганнан соң, аны үтерергә теләгән киңәшләрен сөйләделәр.
38 Муса бу сүзләрне ишеткәч, Бильямга ачуы чыкты һәм аны үтерергә теләде, һәм көн саен аны эзәрлекләде.
39 Балаам Мусадан куркып, ике улы белән торып, Мисырдан чыгып киттеләр, һәм качып, җаннарын коткарып, Куш җиренә, Куш патшасы Кикианус янына киттеләр.
40 Муса патша йортында булып, чыгып-кереп йөрде. Раббы аңа фиргавен, аның барлык хезмәтчеләре һәм Мисыр халкы алдында мәрхәмәт күрсәтте, һәм алар Мусаны бик яраттылар.
41 Муса үзенең туганнарын күрергә Гошенга барган көн җитте. Ул Исраил улларын күрде, аларның авыр йөкләрен һәм авыр хезмәтләрен күрде, һәм Муса алар өчен бик кайгырды.
42 Муса Мисырга кайтты һәм фиргавен сараена килде, патша алдына килде, һәм Муса патша алдында баш иде.
43 Муса фиргавенгә болай диде: «Хөкем, мин синнән кечкенә бер үтенеч сорарга килдем, минем йөземне бушка борма». Фиргавен аңа болай диде: «Сөйлә».
44 Муса фиргавенгә болай диде: «Гошендагы хезмәтчеләреңә, Исраил улларына, бер көн ял итәргә бир.
45 Патша Мусага җавап биреп: «Менә, мин синең үтенечеңне канәгатьләндерү өчен йөзеңне күтәрдем», – диде.
46 Фиргавен Мисыр һәм Гошен җирләре буйлап игълан итәргә боерык бирде:
47 Исраил халкы, сезгә, патша болай ди: «Алты көн дәвамында эшләрегезне һәм хезмәтегезне башкарыгыз, ә җиденче көнне ял итегез һәм бернинди эш тә башкармагыз. Патша һәм Батия улы Муса кушканча, сез барлык көннәрдә дә шулай эшләгез».
48 Муса патша аңа биргән бу нәрсәгә шатланды, һәм барлык Исраил балалары Муса кушканча эшләделәр.
49 Бу нәрсә Раббыдан Исраил улларына иде, чөнки Раббы Исраил улларын ата-бабалары хакына коткару өчен искә ала башлаган иде.
50 Раббы Муса белән иде, һәм аның даны бөтен Мисыр буйлап таралды.
51 Муса барлык мисырлылар һәм барлык Исраил халкы алдында бөек булды, үз халкы Исраил өчен яхшылык эзләде һәм алар турында патшага тынычлык сүзләре әйтте.

71 нче БҮЛЕК

1 Муса унсигез яшенә җиткәч, әтисе белән әнисен күрергә теләде һәм алар янына Гошенга китте. Муса Гошенга якынлашкач, Исраил балалары эш белән мәшгуль булган урынга килде һәм аларның авыр йөкләрен күрде. Бер мисырлының яһүд туганнарының берсен кыйнавын күрде.
2 Кыйналган кеше Мусаны күргәч, ярдәм сорап аңа йөгерде, чөнки Муса фиргавен йортында бик хөрмәтле иде. Ул аңа: «Хуҗам, миңа игътибар ит, бу мисырлы төнлә минем өемә килде, мине бәйләде, хатыным янына минем күз алдымда килде, хәзер ул минем җанымны алырга тели», – диде.
3 Муса бу явыз эшне ишеткәч, мисырлыга ачуы чыкты һәм ул тегә якка да, тегә якка да борылды, һәм анда беркем дә юклыгын күргәч, мисырлыны үтерде һәм комга яшерде, һәм яһүдне аны кыйнаган кеше кулыннан коткарды.
4 Еврей үз өенә китте, ә Муса үз өенә кайтты, һәм чыгып, патша йортына кайтты.
5 Ир кеше өенә кайткач, хатыныннан баш тартырга уйлады, чөнки Ягъкуб нәселендә хатын пычранганнан соң, ирнең аның янына килүе дөрес түгел иде.
6 Хатын барып, абыйларына сөйләде, ә хатынның абыйлары аны үтерергә теләделәр, ә ул өенә качып китте һәм котылды.

7 Икенче көнне Муса туганнары янына барды һәм ике кешенең талашуын күрде, һәм явыз кешегә: «Ни өчен күршеңне сuктың?» – диде.
8 Ул аңа җавап биреп: «Сине кем безнең өстебезгә җитәкче һәм хөкемдар итеп куйды? Син мине дә Мисырлыны үтергән кебек үтерергә уйлыйсыңмы?» – диде. Муса куркып: «Бу хәл чыннан да билгеле», – диде.
9 Фиргавен бу хәл турында ишеткәч, Мусаны үтерергә боерды, шуңа күрә Аллаһы үзенең фәрештәсен җибәрде, һәм ул Фиргавенгә сакчылар башлыгы кыяфәтендә күренде.
10 Раббы фәрештәсе сакчылар башлыгы кулыннан кылычны алды һәм аның башын да алды, чөнки сакчылар башлыгының сурәте Мусага охшаган иде.
11 Раббы фәрештәсе Мусаның уң кулыннан тотып, аны Мисырдан алып чыкты һәм кырык көнлек юл эчендәге Мисыр чикләреннән читтә урнаштырды.
12 Аның абыйсы Һарун Мисыр җирендә калды, һәм ул Исраил улларына пәйгамбәрлек итеп болай диде:
13 Ата-бабаларыгызның Ходайы Раббы болай ди: «Һәркем үз күзендәге җирәнгеч нәрсәләрне ташлагыз, үзегезне Мисыр потлары белән пычратмагыз».
14 Исраил балалары фетнә күтәрделәр һәм шул вакытта Һарунга колак салмадылар.
15 Әгәр Раббы Ибраһим, Исхак һәм Ягъкуб белән төзегән килешүен искә төшермәсә, Раббы аларны юк итәргә уйлаган.
16 Шул көннәрдә фиргавен Исраил балаларына каршы каты куллы булды, һәм ул аларны изеп, җәберләде, Аллаһы үз сүзен җибәргәнче һәм аларга игътибар иткәнче.

72 нче БҮЛЕК

1 Шул көннәрдә Куш балалары белән көнчыгыш һәм Арам балалары арасында зур сугыш булды, һәм алар үзләре кулында булган Куш патшасына каршы күтәрелделәр.
2 Шулай итеп, Куш патшасы Кикианус ком кебек күп санлы Куш халкы белән бергә чыкты, һәм ул Арам һәм көнчыгыш халкына каршы сугышырга, аларны буйсындырырга чыкты.
3 Кикиан чыгып киткәч, сихерче Балаамны һәм аның ике улы белән шәһәрне һәм җирнең иң түбән кешеләрен сакларга калдырды.
4 Шулай итеп, Кикианус Арамга һәм көнчыгыш халкына каршы чыкты, һәм аларга каршы сугышты һәм аларны җиңде, һәм алар барысы да Кикианус һәм аның халкы алдында яраланып егылдылар.
5 Ул аларның күбесен әсирлеккә алды һәм баштагы кебек буйсындырды, һәм гадәттәгечә алардан салым алу өчен аларның җирендә чатыр корды.
6 Беор улы Бильям, Куш патшасы аны шәһәрне һәм шәһәр ярлыларын сакларга калдыргач, ул торып, ил халкына Кикиан патшага каршы баш күтәрергә киңәш бирде, ул өенә кайтырга тиеш булганда шәһәргә кермәскә тиеш иде.
7 Ил халкы аны тыңлады, аңа ант бирде һәм аны үзләре өстеннән патша, ә ике улын гаскәр башлыклары итеп куйды.
8 Шулай итеп, алар торып, шәһәрнең ике почмагындагы диварларны күтәрделәр һәм бик нык бина төзеделәр.
9 Өченче почмакта алар шәһәр белән бөтен Куш җирен әйләндереп алган елга арасында сансыз чокырлар казып, елга суларын шунда ташкыттылар.
10 Дүртенче почмакта алар үзләренең сихерләре һәм дуалары белән күп санлы еланнар җыйдылар, шәһәрне ныгыттылар һәм анда яшәделәр, һәм алардан алда беркем дә чыкмады һәм кермәде.
11 Кикианус Арам һәм көнчыгыш халкына каршы сугышты һәм аларны элеккечә буйсындырды, һәм алар аңа гадәттәгечә салым түләделәр, һәм ул үз җиренә кайтып китте.
12 Куш патшасы Кикиан үз шәһәренә якынлашкач, аның белән бергә барлык гаскәр башлыклары да башларын күтәреп, шәһәр диварларының нык һәм биек булуын күрделәр, шуңа күрә кешеләр моңа гаҗәпләнделәр.
13 Алар бер-берсенә: «Безнең сугышта тоткарланганыбызны күреп, бездән бик нык курыкканга күрә, алар моны эшләделәр, шәһәр диварларын күтәрделәр һәм ныгыттылар, шуңа күрә Ханаан патшалары аларга каршы сугышка килмәсен», – диделәр.
14 Патша һәм гаскәр шәһәр капкасына якынлаштылар һәм башларын күтәреп карадылар, һәм алар шәһәрнең барлык капкалары ябык икәнен күрделәр, һәм сакчыларга кычкырып: «Безгә ачыгыз, без шәһәргә керик», – диделәр.
15 Ләкин сакчылар, үзләренең патшасы сихерче Балаам боерыгы буенча, аларга ишек ачарга баш тарттылар, шуңа күрә аларга үз шәһәрләренә керергә рөхсәт итмәделәр.
16 Шулай итеп, алар шәһәр капкасы каршында алар белән сугыш башладылар, һәм шул көнне Кикианус янында йөз утыз гаскәри һәлак булды.
17 Икенче көнне алар сугышуларын дәвам иттеләр, елга буенда сугыштылар; алар үтеп китәргә тырыштылар, ләкин булдыра алмадылар, шуңа күрә кайберләре чокырларга батып үлделәр.
18 Шуңа күрә патша аларга саллар ясау өчен агачлар кисәргә боерды, һәм алар шулай эшләделәр.
19 Алар чокырлар урынына килеп җиткәч, су тегермәннәр белән әйләнде, һәм ун салда ике йөз кеше батып үлде.
20 Өченче көнне алар еланнар булган якка сугышырга килделәр, ләкин алар анда якынлаша алмадылар, чөнки еланнар алардан йөз җитмеш кешене үтерде, һәм алар Кушка каршы сугышуны туктаттылар, һәм алар тугыз ел дәвамында Кушны камап алдылар, беркем дә чыкмады һәм кермәде.
21 Сугыш һәм камалыш Кушка каршы барган вакытта, Муса Мисырдан качты, фиргавен аны үтерергә теләде, чөнки ул мисырлыны үтергән иде.
22 Муса унсигез яшендә иде, ул Мисырдан фиргавен алдыннан качты, һәм ул вакытта Кушны камап алган Кикианус лагерына качты.
23 Муса Куш патшасы Кикианус лагеренда тугыз ел үткәрде, алар Кушны камап алган вакытта, Муса алар белән бергә чыгып керде.

24 Патша, түрәләр һәм барлык сугышчылар Мусаны яраталар иде, чөнки ул бөек һәм лаеклы иде, аның буйсыны затлы арыслан кебек, йөзе кояш кебек, көче арыслан кебек иде, һәм ул патшаның киңәшчесе иде.
25 Тугыз ел үткәч, Кикиан үлемгә китерә торган авыру белән авырый башлады, һәм аның авыруы аны җиңде, һәм ул җиденче көнне үлде.
26 Хезмәтчеләре аны бальзамладылар, алып киттеләр һәм Мисыр җиренең төньягындагы шәһәр капкасы каршында күмделәр.
27 Алар аның өстенә матур, нык һәм биек бина төзеделәр, ә астына зур ташлар куйдылар.
28 Патшаның язучылары шул ташларга патшалары Кикианның барлык көчләрен һәм аның сугышларын уеп язганнар, менә алар бүгенге көндә дә шунда язылган.
29 Куш патшасы Кикиан үлгәннән соң, аның кешеләре һәм гаскәрләре сугыш аркасында бик нык кайгырдылар.
30 Алар бер-берсенә: «Без өйләребездән тугыз ел читтә чүлдә яшәгәнлектән, хәзер нәрсә эшләргә кирәклеген киңәш бирегез», – диделәр.
31 Әгәр без шәһәргә каршы сугышабыз дисәк, күпләребез яраланып яки үлеп китәчәк, ә камалышта калсак, без дә үләчәкбез.
32 Чөнки хәзер Арам патшаларының һәм көнчыгыш халкының барлык патшалары безнең патшабыз үлгәнен ишетәчәкләр һәм безгә кинәт дошманлык белән һөҗүм итәчәкләр, безгә каршы сугышачаклар һәм бездән беркемне дә калдырмаячаклар.
33 Шуңа күрә хәзер, әйдәгез, үзебезгә патша куйыйк һәм шәһәр безгә бирелгәнче, камалышта калыйк.
34 Алар шул көнне Кикианус гаскәреннән патша итеп бер кешене сайларга теләделәр, ләкин алар Муса кебек үзләре өстеннән патшалык итәрлек беркемне дә сайламадылар.
35 Алар тиз генә һәрберсе киемнәрен салып, җиргә ташладылар, зур өем җыйдылар һәм Мусаны өстенә куйдылар.
36 Алар торып бастылар, торбалар кычкырдылар һәм аның алдында кычкырдылар: «Патша исән булсын, патша исән булсын!»
37 Барлык халык һәм түрәләр аңа Кикианның хатыны, Куш хатын-кызы Адония патшабикәне хатын итеп бирергә ант иттеләр һәм шул көнне Мусаны үзләре өстеннән патша итеп куйдылар.
38 Шул көнне Куш халкының барысы да: «Һәркем үз милкендә булган нәрсәдән Мусага бирәр нәрсә бирергә тиеш», – дип игълан итте.
39 Алар өем өстенә бер түшәк җәйделәр, һәм һәркем үзенә тиешле әйберләрдән бераз салды: берсе алтын алка, икенчесе тәңкә.
40 Куш балалары Мусага оникс ташларыннан, бделлийдан, энҗеләрдән һәм мәрмәрдән бик күп көмеш һәм алтын ташладылар.
41 Муса Куш балалары аңа биргән барлык көмеш һәм алтынны, барлык савыт-сабаларны, бделлиум һәм оникс ташларын алып, аларны үзенең хәзинәләренә куйды.
42 Шул көнне Муса Куш патшасы Кикиан урынына Куш балалары өстеннән патшалык итте.

73 нче БҮЛЕК

1 Мисыр патшасы фиргавеннең илле бишенче елында, ягъни Исраил халкының Мисырга төшүенең йөз илле җиденче елында, Муса Куш җирендә патшалык итте.
2 Муса Куш патшасы булып идарә итә башлаганда егерме җиде яшендә иде, һәм ул кырык ел патшалык итте.
3 Раббы Мусага Кушның барлык балалары алдында мәрхәмәт һәм юмартлык күрсәтте, һәм Кушның балалары аны бик яраттылар, шуңа күрә Муса Раббының да, кешеләрнең дә яраткан кешесе булды.
4 Аның патшалык итүенең җиденче көнендә, Кушның барлык балалары җыелып, Мусаның алдына килделәр һәм аңа җиргә кадәр баш иделәр.
5 Барлык балалар патша алдында бергәләп: «Бу шәһәр белән нәрсә эшләргә кирәклеген карап чыгарга киңәш бирегез», – диделәр.
6 Менә тугыз ел инде без шәһәр тирәсендә камалып торабыз, балаларыбызны да, хатыннарыбызны да күрмәдек.
7 Патша аларга җавап биреп: «Әгәр сез минем боерыкларымның барысын да тыңласагыз, Раббы шәһәрне безнең кулыбызга бирәчәк һәм без аны буйсындырачакбыз», – диде.
8 Әгәр без алар белән Кикианус үлгәнче булган элеккеге сугыштагы кебек сугышсак, күбебез элеккеге кебек яраланып егылачакбыз.
9 Шуңа күрә менә сезгә бу мәсьәләдә киңәш: әгәр сез минем тавышымны тыңласагыз, шәһәр безнең кулга биреләчәк.
10 Шулай итеп, барлык гаскәрләр патшага җавап биреп: «Хуҗабыз нәрсә кушса, шуны эшләрбез», – диделәр.
11 Муса аларга болай диде: «Барлык лагерь буйлап бар халыкка болай дип игълан итегез:
12 Патша болай ди: «Урманга бар һәм үзең белән лейләк балалары алып кил, һәрберсе үз кулында берәр бала тотсын».
13 Патшаның әмерен бозган һәм үзенең баласын алып килмәгән кеше үләчәк, ә патша аның бар милкен тартып алачак.
14 Аларны алып килгәндә, алар синең карамагыңда булачак, син аларны үскәнче тәрбияләячәксең һәм аларга лачын балалары кебек, атларга өйрәтәчәксең.
15 Куш халкының барысы да Мусаның сүзләрен ишеткәч, торып бастылар һәм лагерь буйлап болай дип игълан иттеләр:
16 Куш халкы, сезгә патша боерыгы шундый: сез барыгыз да урманга барыгыз, һәрберегез үз балаларын кулына алып, анда яшь леехләрне тотыгыз һәм аларны өйләренә алып кайтыгыз.
17 Патша боерыгын бозган һәркем үләчәк, һәм патша аның бар милкен тартып алачак.
18 Һәм барлык кешеләр дә шулай эшләделәр, урманга чыгып, чыршы агачларына менеп, һәрберсе кулына бер лейләк баласын тотты, һәм аларны чүлгә алып килделәр һәм патша боерыгы буенча үстерделәр, һәм аларга яшь лачыннар кебек атып атырга өйрәттеләр.
19 Яшь лебешьләр үстерелгәннән соң, патша аларга өч көн ач торырга кушты, һәм барлык халык та шулай эшләде.

20 Өченче көнне патша аларга болай диде: «Көчләрегезне ныгытыгыз һәм батыр кешеләр булыгыз, һәрберегез үз коралларын киегез, кылычларын бәйләгез, һәрберегез үз атына атланыгыз һәм кулыгызга яшь ләйләк алыгыз».
21 Без күтәрелеп, еланнар булган урында шәһәргә каршы сугышачакбыз; һәм барлык халык патша боерыгы буенча эшләде.
22 Һәм алар һәрберсе үз балаларын кулларына алдылар һәм китеп бардылар. Алар еланнар урынына җиткәч, патша аларга: «Һәркем үз яшь лейләген еланнар өстенә җибәрсен», – диде.
23 Патша боерыгы буенча, һәрберсе үз яшь ләйләген җибәрде, һәм яшь ләйләкләр еланнарга таба йөгерделәр һәм барысын да ашап бетерделәр һәм шул урыннан юк иттеләр.
24 Патша һәм халык ул урында барлык еланнарның юк ителгәнен күргәч, барлык халык көчле кычкырыш башлады.
25 Алар шәһәргә якынлашып, сугыштылар, аны басып алдылар һәм буйсындырдылар, һәм шәһәргә керделәр.
26 Шул көнне шәһәр халкыннан мең бер йөз кеше, шәһәрдә яшәүче барлык кеше, үлде, ләкин камалышта булган халыктан берсе дә үлмәде.
27 Шулай итеп, Кушның барлык балалары үз өйләренә, хатын-кызларына, балалары янына һәм аның барлык кешеләренә киттеләр.
28 Сихерче Балаам шәһәрнең басып алынганын күргәч, капканы ачты һәм ике улы һәм сигез абыйсы белән Мисырга, Мисыр патшасы фиргавен янына качып китте.
29 Алар — канун китабында искә алынган сихерчеләр һәм сихерчеләр, алар Раббы Мисырга бәла-казалар җибәргәндә Мусага каршы торганнар.
30 Шулай итеп, Муса үзенең зирәклеге белән шәһәрне алды, һәм Куш балалары аны Куш патшасы Кикиан урынына тәхеткә утырттылар.
31 Алар аның башына патша таҗын кидерделәр, һәм аңа Кикианның хатыны, Куши патшабикәсе Адонияне хатынлыкка бирделәр.
32 Муса ата-бабаларының Аллаһысы Раббыдан курыкты, шуңа күрә ул аңа якын килмәде һәм аңа күзен дә бормады.
33 Муса Ибраһим үзенең хезмәтчесе Элиезерга ант биреп: «Минем улы Исхак өчен Ханаан кызларыннан хатын алма», – дигәнен искә төшерде.
34 Шулай ук Исхакның Ягъкуб абыйсыннан качканда эшләгән эше дә бар иде. Ул аңа: «Кәнган кызларыннан хатын алма һәм Хам улларының берсе белән дә килешү төземә»,— дип боерган иде.
35 Чөнки Ходайыбыз Нух улы Хамны, аның балаларын һәм барлык токымын Шем һәм Яфет улларына, һәм алардан соңгы токымнарына мәңгегә кол итеп бирде.
36 Шуңа күрә Муса Куш патшалыгы вакытында йөргән дә, күзләрен дә Кикианның хатынына бормады.
37 Муса гомере буе Раббы Аллаһысыннан курыкты, һәм Муса Раббы алдында бөтен йөрәге һәм җаны белән хак юлдан йөрде, гомере буе дөрес юлдан тайпылмады, Ибраһим, Исхак һәм Ягъкуб йөргән юлдан уңга да, сулга да тайпылмады.
38 Муса Куш балалары патшалыгында үзен ныгытты һәм Куш балаларын гадәти зирәклеге белән җитәкләде, һәм Муса үз патшалыгында уңышка иреште.
39 Шул вакытта Арам һәм көнчыгыш халкы Куш патшасы Кикианның үлгәнен ишеттеләр, шуңа күрә Арам һәм көнчыгыш халкы шул көннәрдә Кушка каршы фетнә күтәрделәр.
40 Муса Кушның барлык улларын, бик көчле халыкны, якынча утыз мең кешене җыйды һәм Арам һәм көнчыгыш халкы белән сугышырга чыкты.
41 Алар башта көнчыгыш халкына бардылар, һәм көнчыгыш халкы аларның хәбәрен ишеткәч, алар белән очрашырга чыктылар һәм сугышка керделәр.
42 Көнчыгыш халкына каршы сугыш көчле булды, шуңа күрә Раббы барлык көнчыгыш халкын Муса кулына бирде, һәм өч йөзгә якын кеше һәлак булды.
43 Көнчыгышның барлык халкы кире борылып, чигенделәр, шуңа күрә Муса һәм Куш балалары аларның артыннан бардылар, аларны буйсындырдылар һәм гадәттәгечә, аларга салым салдылар.
44 Шулай итеп, Муса һәм аның белән булган барлык кешеләр аннан Арам җиренә сугышка киттеләр.
45 Арам халкы да аларга каршы чыкты һәм алар белән сугышты, һәм Раббы аларны Муса кулына бирде, һәм Арам халкының күбесе яраланып егылды.
46 Арам халкы да Муса һәм Куш халкы тарафыннан буйсындырылды, һәм алар гадәттәгечә салым түләүче булдылар.
47 Муса Арамны һәм көнчыгыш халкын Куш халкына буйсындырды, ә Муса һәм аның белән булган барлык кешеләр Куш җиренә борылдылар.
48 Муса Куш балалары патшалыгында көчәйде, һәм Раббы аның белән иде, һәм Куш балаларының барысы да аннан курка иде.

74 нче БҮЛЕК

1 Еллар узгач, Эдом патшасы Шаул үлде, һәм аның урынына Ахбор улы Баал-Ханан патшалык итте.
2 Мусаның Куш патшалыгының уналтынчы елында, Ахбор улы Баал-Ханан, Эдом җирендә, барлык Эдом халкы өстеннән утыз сигез ел патшалык итте.
3 Аның көннәрендә Моаб Едомга каршы фетнә күтәрде, чөнки Бедад улы Гадад көннәреннән бирле Едом хакимлеге астында иде. Гадад аларны һәм мадианлыларны җиңде, һәм Моабны Едомга буйсындырды.
4 Ахбор улы Баал-Ханан Эдом өстеннән хакимлек иткәндә, Моабның барлык балалары да Эдомнан баш тарттылар.
5 Шул көннәрдә Африка патшасы Ангеас үлде, һәм аның урынына улы Аздрубал патшалык итте.
6 Шул көннәрдә Киттим улларының патшасы Янеас вафат булды, һәм аны үзе өчен Канопия тигезлегендә төзегән гыйбадәтханәсенә күмделәр, һәм аның урынына Латин патшалык итте.
7 Мусаның Куш балалары өстеннән хакимлек итүенең егерме икенче елында, Латинус Киттим балалары өстеннән кырык биш ел хакимлек итте.

8 Ул үзе өчен зур һәм көчле манара төзеде, һәм анда, гадәттәгечә, үз идарәсен алып бару өчен, үз йорты итеп матур гыйбадәтханә төзеде.
9 Патшалыгының өченче елында ул үзенең барлык оста кешеләренә игълан итте, алар аның өчен күп кораблар ясадылар.
10 Латинус барлык гаскәрләрен җыйды, алар корабларда килеп, Африка патшасы Ангеас улы Аздрубал белән сугышырга бардылар, һәм алар Африкага килеп, Аздрубал һәм аның гаскәре белән сугышка керделәр.
11 Латинус Аздрубалны җиңде, һәм Латинус Аздрубалдан, аның этисе Киттим балаларыннан алып килгән суүткәргечне тартып алды, ул Узи кызы Янияне хатынлыкка алды, шуңа күрә Латинус суүткәргеч күперен җимерде һәм Аздрубалның бөтен гаскәрен каты су белән җиңде.
12 Әздрубалның калган көчле ирләре үзләрен ныгыттылар, йөрәкләре көнчелек белән тулды, алар үлемгә омтылдылар һәм тагын Киттим патшасы Латинус белән сугышка керделәр.
13 Африканың барлык кешеләре өчен дә сугыш көчле булды, һәм алар барысы да Латин һәм аның халкы алдында яраланып егылдылар, һәм Аздрубал патша да шул сугышта егылды.
14 Әздрубал патшаның бик матур кызы бар иде, аның исеме Ушпезена иде, һәм Африканың барлык ирләре дә аның гүзәллеге һәм матурлыгы аркасында киемнәренә аның сурәтен чигеп куйганнар.
15 Латин кешеләре Аздрубал кызы Ушпезенаны күрделәр һәм аны үзләренең патшасы Латинга мактадылар.
16 Латинус аны үзенә алып килергә кушты, һәм Латинус Ушпезенаны хатынлыкка алды, һәм ул Киттимга юл тотты.
17 Ангеас улы Аздрубал үлгәннән соң, Латинус сугыштан үз җиренә кайткач, Африканың барлык халкы күтәрелеп, Аздрубалның кече энесе Ангеас улы Анибалны алып, аны бөтен Африка җире өстеннән абыйсы урынына патша итеп куйдылар.
18 Ул патша булгач, Читтим балалары белән сугышырга, абыйсы Аздрубалның һәм Африка халкының эше өчен үч алырга Киттимга барырга карар кылды, һәм ул шулай эшләде дә.
19 Ул күп кораблар ясап, бөтен гаскәре белән шунда килде һәм Киттимга китте.
20 Шулай итеп, Анибал Киттим балалары белән сугышты, һәм Киттим балалары Анибал һәм аның гаскәре алдында яраланып егылды, һәм Анибал абыйсының эше өчен үч алды.
21 Әнибал унсигез ел буе Киттим балалары белән сугышты, һәм Әнибал Киттим җирендә яшәде һәм анда озак вакыт лагерь корды.
22 Әнибал Киттим улларын бик каты кыйнады, аларның зур кешеләрен һәм түрәләрен үтерде, ә калган халыктан якынча сиксән мең кешене үтерде.
23 Көннәр һәм еллар үткәннән соң, Анибал үзенең Африка җиренә кайтты һәм абыйсы Аздрубал урынына ышанычлы патшалык итте.

75 нче БҮЛЕК

1 Шул вакытта, исраиллеләрнең Мисырга төшүенең йөз сиксәненче елында, Мисырдан утыз мең батыр кеше, Йосыф кабиләсеннән, Йосыф улы Эфраим нәселеннән, чыккан.
2 Чөнки алар Раббының борынгы заманнарда Исраил улларына билгеләгән, Ибраһимга әйткән вакыты тәмамланды, диделәр.
3 Бу кешеләр билбауларын бәйләделәр, һәрберсе кылычын янбашына, һәрберсе коралын өстенә куйдылар, үз көчләренә таяндылар, һәм Мисырдан көчле кул белән бергә чыгып киттеләр.
4 Ләкин алар юл өчен бернәрсә дә алып килмәделәр, бары тик көмеш һәм алтын гына, хәтта ул көн өчен икмәк тә алып килмәделәр, чөнки алар филистиләрдән акча алып, көч кулланып алырга уйлаганнар.
5 Бу кешеләр бик көчле һәм батыр кешеләр иде, бер кеше мең кешене куып җитә ала иде, ә икесе ун мең кешене җиңә ала иде, шуңа күрә алар үз көчләренә таянып, ничек булсалар, шулай бергә бардылар.
6 Алар Гат җиренә таба юл тоттылар һәм төшеп, Гат көтүчеләрен Гат балаларының малларын көтеп йөргәннәрен күрделәр.
7 Алар көтүчеләргә: «Безгә сарыклардан түләүле бирегез, без ашар өчен, чөнки без ач, чөнки без бүген икмәк ашамадык», – диделәр.
8 Көтүчеләр: «Бу безнең сарыкларыбызмы яки сыерларыбызмы, без аларны сезгә түләү өчен бирәбезме?» – диделәр. Шуңа күрә Эфраим балалары аларны көчләп алырга килделәр.
9 Гат көтүчеләре аларга кычкырдылар, аларның кычкырулары ерактан ишетелде, шуңа күрә Гатның барлык балалары алар янына чыктылар.
10 Гат халкы Эфраим халкының явыз эшләрен күргәч, кире кайттылар һәм Гат кешеләрен җыйдылар, һәрберсе үзенең коралын киеп, Эфраим халкына каршы сугышка чыктылар.
11 Алар Гат үзәнлегендә алар белән бәрелештеләр, һәм сугыш бик каты булды, һәм алар шул көнне бер-берсеннән бик күп кешене үтерделәр.
12 Икенче көнне Гат халкы Филистимлеләрнең барлык шәһәрләренә ярдәмгә килергә кушып, болай дип хәбәр җибәрделәр:
13 Безгә килеп, ярдәм итегез, без Мисырдан безнең малыбызны тартып алырга һәм сәбәпсез безгә каршы сугышырга килгән Эфраим улларын җиңәбез.
14 Эфраим улларының җаннары ачлыктан һәм сусаудан арыган иде, чөнки алар өч көн буе икмәк ашамаганнар иде. Филистим шәһәрләреннән кырык мең кеше Гат кешеләренә ярдәмгә китте.
15 Бу кешеләр Эфраим балалары белән сугышта катнашканнар, һәм Раббы Эфраим балаларын филистиләр кулына биргән.
16 Алар Мисырдан чыккан барлык Эфраим улларын үтерделәр, сугыштан качып киткән ун кешедән башка беркем дә калмады.
17 Бу бәла Эфраим улларына каршы Раббыдан килде, чөнки алар Мисырдан чыгып, Раббының сүзен боздылар, борынгы көннәрдә Раббы Исраил өчен билгеләгән вакыт җиткәнче.

18 Филистимлеләрдән дә бик күп кеше, якынча егерме мең кеше, һәлак булды, һәм аларның туганнары аларны алып китеп, үз шәһәрләренә күмделәр.
19 Әфраим улларының үтерелгәннәре Гат үзәнлегендә күп көннәр һәм еллар буе калдырылган килеш калдылар, аларны күммәделәр, һәм үзәнлек кеше сөякләре белән тулган иде.
20 Сугыштан котылып калган кешеләр Мисырга килеп, барлык Исраил улларына үзләре белән булган хәлләрнең барысын да сөйләделәр.
21 Аларның әтиләре Эфраим алар өчен күп көннәр кайгырды, һәм аның абыйлары аны юатырга килделәр.
22 Ул хатыны янына килде, һәм ул ир бала тапты, һәм ул аның исемен Берия дип куйды, чөнки ул аның йортында бәхетсез иде.

76НЧЫ БҮЛЕК

1 Амрам улы Муса ул көннәрдә Куш җирендә патша иде, һәм ул үз патшалыгында уңышлы яшәде, һәм Куш балалары белән гаделлек, дөреслек һәм намус белән идарә итте.
2 Куш халкы Мусаны алар өстеннән хакимлек иткән көннәрдә яраттылар, һәм Куш җирендә яшәүчеләрнең барысы да аннан бик курка иде.
3 Мусаның Куш патшалыгының кырыкынчы елында, Муса патша тәхетендә утыра иде, ә патшабикә Адония аның алдында, һәм барлык түрәләр аның тирәсендә утыра иде.
4 Адония патшабикә патша һәм ханзадәләр алдында болай диде: «Куш балалары, сез бу озак вакыт дәвамында нәрсә эшләдегез?»
5 Син беләсең, бу кеше Куш патшалыгында кырык ел дәвамында миңа якын килмәде, Куш халкының илаһларына хезмәт итмәде.
6 Шуңа күрә, әй, Куш балалары, тыңлагыз, бу кеше сезнең өстеннән хакимлек итмәсен, чөнки ул безнең тәнебездән түгел.
7 Менә улым Менакр үсеп җитте, ул синең өстеннән патшалык итсен, чөнки Мисыр патшасының чит кешесенә хезмәт итүгә караганда, хуҗаңның улына хезмәт итү сиңа яхшырак.
8 Куш халкы һәм аларның абруйлы кешеләре патшабикә Адониянең үз колакларына әйткән сүзләрен ишеттеләр.
9 Барлык халык кичкә кадәр әзерләнде, ә иртән алар иртә торып, Кикиан улы Менакрны үзләре өстеннән патша итеп куйдылар.
10 Куш балаларының барысы да Мусага кул сузарга курка иде, чөнки Раббы Муса белән иде, һәм Куш балалары Мусага биргән антларын исләренә төшерделәр, шуңа күрә аңа бернинди зыян китермәделәр.
11 Әмма Куш балалары Мусага күп бүләкләр бирделәр һәм аны зур хөрмәт белән җибәрделәр.
12 Шулай итеп, Муса Куш җиреннән чыгып китте, өенә кайтты һәм Куш өстеннән патшалык итүдән туктады. Муса Куш җиреннән чыкканда алтмыш алты яшендә иде, чөнки бу эш Раббыдан иде, чөнки ул борынгы көннәрдә Исраилне Хам улларының җәфаларыннан коткару өчен билгеләгән вакыт җитте.
13 Муса, фиргавен аркасында Мисырга кайтырга курыкканлыктан, Мадиан җиренә китте һәм Мадиан җирендәге сулы кое янына барып утырды.
14 Мидианлы Реуилнең җиде кызы аталарының көтүен көтәргә киттеләр.
15 Алар кое янына килеп, аталарының көтүләрен сугарыр өчен су алдылар.
16 Шулай итеп, Мадиан көтүчеләре килеп, аларны куып җибәрде, ә Муса торып, аларга ярдәм итте һәм көтүләрне су бирде.
17 Алар өйләренә кайтып, әтиләре Рәүил янына килделәр һәм Мусаның алар өчен нәрсә эшләгәнен аңа сөйләп бирделәр.
18 Алар әйттеләр: «Бер мисырлы безне көтүчеләр кулыннан коткарды, ул безнең өчен су чыгарды һәм көтүләрне сугарды».
19 Реуил кызларыннан: «Ул кайда соң? Ни өчен сез бу кешене калдырдыгыз?» – дип сорады.
20 Реуил аны чакыртып алды һәм өенә алып кайтты, һәм ул аның белән бергә икмәк ашады.
21 Муса Рәүилгә үзенең Мисырдан качканын һәм Куш өстеннән кырык ел патшалык иткәнен, аннары аның хакимиятен тартып алганнарын һәм аны тынычлык белән хөрмәт һәм бүләкләр белән җибәргәннәрен сөйләде.
22 Рәүил Мусаның сүзләрен ишеткәч, үз-үзенә: «Мин бу кешене төрмәгә утыртырмын, анда мин Куш улларын тынычландырырмын, чөнки ул алардан качкан», – диде.
23 Алар аны алып, төрмәгә салдылар, һәм Муса ун ел төрмәдә утырды, ә Муса төрмәдә утырганда, Рәүил кызы Сиппора аңа кызганды һәм аны һәрвакыт икмәк һәм су белән тәэмин итте.
24 Исраилнең барлык балалары әле дә Мисыр җирендә мисырлыларга төрле авыр эшләрдә хезмәт итәләр иде, һәм шул көннәрдә Мисырның кулы Исраил халкына карата каты иде.
25 Шул вакытта Раббы Мисыр патшасы фиргавенне үтерде, һәм ул аның аягының табаныннан башының очына кадәр махау чирен йоктырды; Исраил балаларының рәхимсез мөгамәләсе аркасында, Раббы шул вакытта Мисыр патшасы фиргавенгә шундый бәла җибәрде.
26 Чөнки Раббы үз халкының, Исраил улларының, догасын тыңлады, һәм аларның авыр эшләре аркасында ялварулары Аңа җитте.
27 Әмма аның ачуы алардан бетмәде, һәм фиргавеннең кулы Исраил улларына каршы сузылды. Фиргавен Раббы алдында муенын катыландырды, Исраил уллары өстеннән йөкне арттырды һәм аларның тормышын төрле авыр эшләр белән ачытты.
28 Раббы Мисыр патшасы фиргавенгә җәза җибәргәч, акыл ияләреннән һәм сихерчеләреннән аны дәвалауларын сорады.
29 Аның акыл ияләре һәм сихерчеләре аңа: «Әгәр балаларның канын яраларга салсаң, ул савыгыр иде», – диделәр.
30 Фиргавен аларны тыңлады һәм үзенең хезмәтчеләрен Гошенга, Исраил улларына, балаларын алып китәргә җибәрде.

31 Фиргавен хезмәтчеләре барып, Исраил балаларының балаларын әниләренең күкрәгеннән көчләп алып киттеләр һәм аларны көн саен, көн саен бирәр баланы Фиргавен янына алып килделәр, ә табиблар аларны үтереп, үләткә сөрттеләр; алар көн саен шулай эшләделәр.
32 Фиргавен үтергән балаларның саны өч йөз җитмеш биш иде.
33 Ләкин Раббы Мисыр патшасының табибларын тыңламады, шуңа күрә үләт көчәя барды.
34 Фиргавен ун ел шул бәла белән интегә, ләкин аның йөрәге Исраил балаларына карата тагын да катырак иде.
35 Ун ел үткәч, Раббы фиргавенгә җимергеч бәла-казалар белән газаплануын дәвам итте.
36 Раббы аны яман шеш һәм ашказанында авырту белән җәрәхәтләде, һәм бу авыру көчле чиргә әйләнде.
37 Шул вакытта фиргавеннең ике хезмәтчесе барлык Исраил балалары яшәгән Гошен җиреннән килеп, фиргавен йортына килделәр һәм аңа: «Без Исраил балаларының эшләрендә ялкаулык һәм эшләрендә ваемсызлык күрүләрен күрдек», – диделәр.
38 Фиргавен үзенең хезмәтчеләренең сүзләрен ишеткәч, Исраил улларына ачуы чыкты, чөнки ул тән авыртуыннан бик нык кайгырды.
39 Ул җавап бирде: «Исраил балалары минем авыруымны белгәч, алар безне мыскыл итәләр. Шуңа күрә хәзер минем арбамны җигегез, һәм мин Гошенга барам һәм Исраил балалары мине ничек мыскыл итүләрен күрермен; шуңа күрә аның хезмәтчеләре аның өчен арбаны җигделәр.
40 Алар аны атка утырттылар, чөнки ул үзе генә атлана алмады;
41 Ул үзе белән ун атлы һәм ун җәяүле гаскәри алып, Гошенга Исраил уллары янына китте.
42 Алар Мисыр чигенә җиткәч, патша аты йөзем бакчасының куе өлешендәге тар урынга керде, ике яктан да койма белән әйләндереп алынган иде, түбән, тигез җир икенче якта иде.
43 Атлар шул урында тиз йөгерделәр һәм бер-берсен кыстылар, ә башка атлар патша атын кыстылар.
44 Патша аты үзәнлеккә атланып егылып төште, патша егылып төшкәч, арба патшаның йөзенә әйләнде, һәм ат патша өстенә ятты, һәм патша кычкырды, чөнки аның тәне бик авыртты.
45 Патшаның тәнен йолкып алдылар, сөякләрен сындырдылар, һәм ул атта йөри алмады, чөнки бу эш аңа Раббыдан булды, чөнки Раббы үз халкының, Исраил улларының, зарлануларын һәм аларның газаплануларын ишетте.
46 Хезмәтчеләре аны җилкәләренә салып, вакыт-вакыт Мисырга алып кайттылар, аның белән булган атлылар да Мисырга кире кайттылар.
47 Алар аны түшәгенә салдылар, һәм патша аның үлеме якынлашканын белде, шуңа күрә аның хатыны Апаранит патшабикә килеп, патша алдында елады, һәм патша аның белән бергә бик нык елады.
48 Шул көнне аның барлык түрәләре һәм хезмәтчеләре килеп, патшаның шул хәлдә булуын күрделәр һәм аның белән бергә бик нык еладылар.
49 Патшаның түрәләре һәм аның барлык киңәшчеләре патшага үз урынына уллары арасыннан сайларга тиешле кешене илендә патша итеп куярга киңәш иттеләр.
50 Патшаның өч улы һәм ике кызы бар иде, аларны патшабикә Апаранит патшабикәдән, патшаның кәнизәкләреннән туган балаларыннан тыш, тапкан.
51 Аларның исемнәре менә шундый иде: беренчесе Отри, икенчесе Адикам, өченчесе Морион, һәм аларның сеңелләре, өлкәненең исеме Батия, икенчесенең исеме Акузи.
52 Ә патшаның беренче улы Отри акылсыз, ашык-пошык сүз әйтә торган иде.
53 Әдикам исә хәйләкәр һәм зирәк кеше иде, Мисырның барлык зирәклеген дә белә иде. Әмма ул гәүдәсез, йомшак тәнле һәм бик кыска буйлы иде; аның буе бер терсәк иде.
54 Патша үз улы Әдикамның һәрьяктан акыллы һәм зирәк булуын күргәч, аның үлеменнән соң аның урынына патша булырга карар кылды.
55 Ул үзенә ун яшьлек Абилот кызы Гедуданы хатынлыкка алды, һәм ул аңа дүрт ул тапты.
56 Шуннан соң ул өч хатын алып, сигез ул һәм өч кыз тудырды.
57 Патшаның башын каты тәртипсезлек басты, һәм аның тәне җәй көне, кояш эссесендә кырга ташлангач, сасыган үләксә ите кебек иде.
58 Патша үзенең авыруының көчәюен күргәч, улы Әдикамны үзенә алып килергә кушты, һәм алар аны үз урынына җир өстеннән патша итеп куйдылар.
59 Өч елдан соң патша оятта, хурлыкта һәм җирәнүдә вафат булды, һәм аның хезмәтчеләре аны алып китеп, Соан-Мисраимдагы Мисыр патшалары каберенә күмделәр.
60 Әмма алар аны гадәттәгечә патшалар кебек бальзамламадылар, чөнки аның тәне черегән иде, һәм сасы ис аркасында аны бальзамларга якын килә алмадылар, шуңа күрә аны тиз генә күмделәр.
61 Чөнки бу бәла аңа Раббыдан иде, чөнки Раббы аңа үз заманында Исраилгә эшләгән явызлыклары өчен җәза бирде.
62 Ул курку һәм оят белән үлде, һәм аның урынына улы Адикам патша булды.

77 нче БҮЛЕК

1 Әдикам Мисырда патшалык иткәндә егерме яшендә иде, ул дүрт ел патшалык итте.
2 Исраилнең Мисырга китүенең ике йөз алтынчы елында Адикам Мисыр өстеннән патшалык итте, ләкин ул Мисыр өстеннән патшалык иткәндә ата-бабалары кебек озак яшәмәде.
3 Аның этисе Мелол Мисырда туксан дүрт ел патшалык итте, ләкин ул ун ел авырып үлде, чөнки ул Раббы алдында явыз иде.
4 Һәм барлык мисырлылар, Мисырдагы гадәтләре буенча, Адикам фиргавеннең исемен аның ата-бабаларының исеме кебек атыйлар иде.
5 Фиргавеннең барлык акыл ияләре дә Әдикамны Әхүз дип атадылар, чөнки ул Мисыр телендә Әхүз дип атала.
6 Әдикам бик ямьсез иде, буйы бер аршын бер карыш иде, сакалы аяк табаннарына кадәр җиткән иде.

7 Фиргавен Мисыр өстеннән хакимлек итәр өчен этисенең тәхетенә утырды, һәм ул Мисыр белән үзенең зирәклеге белән идарә итте.
8 Ул патшалык иткән вакытта, ул атасыннан һәм аннан алдагы барлык патшалардан да явызрак булды, һәм Исраил уллары өстеннән үзенең йодрыгын арттырды.
9 Ул үзенең хезмәтчеләре белән Гошенга, Исраил улларына китте, һәм аларга эшне көчәйтте. Ул аларга болай диде: «Көн саен эшләрегезне тәмамлагыз, һәм бүгеннән башлап, этием заманындагы кебек, кулларыгыз безнең эшебездән арынмасын».
10 Ул Исраил халкы арасыннан аларның өстеннән күзәтчеләр куйды, һәм бу күзәтчеләр өстеннән үз хезмәтчеләре арасыннан эш күзәтчеләрен билгеләде.
11 Ул аларга көн саен шул күләмдә кирпечләр салды, һәм шул күләмдә кирпечләрне көн саен эшләсеннәр өчен, кире Мисырга китте.
12 Шул вакытта фиргавеннең эш җитәкчеләре Исраил балаларының җитәкчеләренә фиргавен боерыгы буенча болай дип боердылар:
13 Фиргавен болай ди: «Һәр көнне эшеңне эшлә, эшеңне тәмамла, көн саен кирпеч күләмен сакла, бернәрсәне дә киметмә».
14 Әгәр дә сез көндәлек кирпечләрегез җитмәсә, мин аларның урынына сезнең кечкенә балаларыгызны куярмын.
15 Мисырның эш күзәтчеләре ул көннәрдә фиргавен кушканча эшләделәр.
16 Исраил балаларының көндәлек кирпеч күләме җитмәгән очракта, фиргавеннең эш җитәкчеләре Исраил балаларының хатыннары янына барып, Исраил балаларының җитмәгән кирпеч санына кадәр сабыйларын алып, әниләренең куеныннан көчләп алып, кирпеч урынына бинага куялар иде.
17 Әти-әниләре алар турында елыйлар иде, һәм бина диварында балаларының елаган тавышларын ишеткәч, елыйлар иде.
18 Эш күзәтчеләре Исраилне үз балаларын бинага урнаштырырга мәҗбүр иттеләр. Бер кеше үз улын диварга куйды һәм аның өстенә имән сипте, ә аның күзләре елады, һәм аның балалары өстенә яшьләр ага башлады.
19 Мисырның эш күзәтчеләре Исраил балалары белән күп көннәр шулай эшләделәр, һәм беркем дә Исраил балаларының балаларын кызганмады һәм аларга карата кызганмады.
20 Бинада һәлак булган барлык балаларның саны ике йөз җитмеш иде, кайберләрен алар аталары калдырган кирпечләр урынына төзегәннәр, кайберләрен исә бинадан үле килеш чыгарганнар.
21 Әдикам көннәрендә Исраил улларына йөкләнгән хезмәт, аның этисе көннәрендәге хезмәттән дә күбрәк авырлык белән башкарылды.
22 Исраил балалары көн саен авыр эшләре аркасында көрсенеп торалар иде, чөнки алар үзләренә: «Карагыз, фиргавен үлгәч, аның улы торып, безнең эшебезне җиңеләйтер!» – дип әйтәләр иде.
23 Ләкин алар соңгы эшне элеккесенә караганда күбрәк көчәйттеләр, һәм Исраил балалары моңа сукрандылар, һәм аларның тырышлыгы аркасында зарланулары Аллаһыга иреште.
24 Ул көннәрдә Аллаһы Исраил балаларының тавышын һәм аларның ялваруларын ишетте, һәм Аллаһы аларга Ибраһим, Исхак һәм Ягъкуб белән төзегән килешүен искә төшерде.
25 Аллаһы Исраил балаларының авырлыгын һәм шул көннәрдәге авыр эшләрен күреп, аларны коткарырга карар кылды.
26 Амрам улы Муса ул көннәрдә мәдианлы Рәүилнең йортында зинданда иде, һәм Рәүилнең кызы Сиппора аны көн саен яшерен рәвештә ризык белән тәэмин итә иде.
27 Муса ун ел дәвамында Рәүилнең йортында зинданда тотылды.
28 Фараон үзенең этисе урынына Мисыр өстеннән хакимлек иткән беренче ел булган ун ел ахырында,
29 Сиппора этисе Рәүилгә болай диде: «Син инде ун ел төрмәдә бәйләп тоткан яһүд кешесен беркем дә сорамый һәм эзләми».
30 Шуңа күрә, әгәр сиңа ошый икән, әйдәгез, кеше җибәрик, ул исәнме яки үлеме икәнен карыйк, ләкин кызның этисе кызның аңа ярдәм иткәнен белмәгән.
31 Әтисе Реуил аңа болай дип җавап бирде: «Бер кеше ун ел дәвамында ачлыксыз төрмәдә утырып, исән калганмы?
32 Сиппора этисенә җавап биреп болай диде: «Яһүдләрнең Аллаһысы бөек һәм куркыныч икәнен, һәм алар өчен һәрвакыт могҗизалар эшләвен ишеткәнсеңдер».
33 Ул Ибраһимне халдейларның Ур шәһәреннән, Исхакны этисенең кылычыннан, ә Ягъкубны Яббук кичендә аның белән көрәшкән Раббы фәрештәсеннән коткарган.
34 Бу кеше белән ул күп эшләр башкарды: аны Мисырдагы елгадан, фиргавен кылычыннан һәм Куш улларыннан коткарды, шулай ук аны ачлыктан коткарып, исән калдыра ала.
35 Бу эш Рәгүилгә ошады, һәм ул кызының сүзен үтәде, Муса белән нәрсә булганын белергә дип, зинданга кеше җибәрде.
36 Ул күрде, һәм менә Муса зинданда яткан кеше. Ул аяк өстендә басып тора, ата-бабаларының Аллаһысына мактау һәм дога кыла иде.
37 Рәүил Мусаны зинданнан чыгарырга кушты, шуңа күрә алар аның чәчен кырдылар, ә ул төрмә киемнәрен алыштырды һәм икмәк ашады.
38 Шуннан соң Муса йорт артындагы Реуил бакчасына керде һәм анда аның өчен бөек могҗизалар эшләгән Аллаһысы Раббыга дога кылды.
39 Ул дога кылганда, каршысына карады һәм бакча уртасына утыртылган җиргә сапфир таягын күрде.
40 Ул таякка якынлашты һәм карады, һәм анда Ходай, Ходай, дигән исем уеп язылган иде.
41 Ул аны укыды да, кулын сузды һәм аны урман агачы кебек куаклыктан йолкып алды, ә таяк аның кулында иде.
42 Бу таяк – безнең Аллаһыбыз күкне, җирне, аларның барлык гаскәрләрен, диңгезләрне, елгаларны һәм аларның барлык балыкларын яратканнан соң, аның белән барлык эшләрен башкарган.

43 Аллаһы Адәмне Едем бакчасыннан куып чыгаргач, ул кулына таяк алды да, үзе яратылган җирне эшкәртә башлады.
44 Таяк Нухка төште һәм ул Шемга һәм аның токымына бирелде, ул аһүд Ибраһим кулына эләккәнче.
45 Ибраһим улы Исхакка бар байлыгын биргәннән соң, аңа бу таякны да бирде.
46 Ягъкуб Падан-Арамга качкач, аны үз кулына алды, һәм әтисе янына кайткач та, аны калдырмады.
47 Мисырга төшкәч, ул аны үз кулына алып, Йосыфка бирде, ул аны абыйларыннан бер өлешкә күбрәк иде, чөнки Ягъкуб аны абыйсы Исавтан көчләп алган иде.
48 Йосыф үлгәннән соң, Мисырның абруйлы кешеләре Йосыф йортына керделәр, һәм таяк мадианлы Рәүилнең кулына эләкте, һәм ул Мисырдан чыккач, аны кулына алып, үз бакчасына утыртты.
49 Киниләрнең барлык көчле ирләре аның кызы Сиппораны алырга тырышканда, аны тартып алырга тырыштылар, ләкин уңышсыз булдылар.
50 Шулай итеп, бу таяк, аны алырга хокуклы булган кеше килеп, аны алганчы, Рәгуил бакчасында утыртылган килеш калды.
51 Рәүил Муса кулындагы таякны күргәч, гаҗәпләнде һәм аңа кызы Сиппораны хатынлыкка бирде.

78 нче БҮЛЕК

1 Шул вакытта Эдом патшасы Ахбор улы Баал-Ханнан вафат булды һәм Эдом җирендәге үз йортында җирләнде.
2 Исав үлгәннән соң, аның балалары Эдом җиренә хәбәр җибәреп, Эдомдагы Һадад исемле бер кешене алып килделәр һәм аны үзләренең патшасы Баал-Ханнан урынына патша итеп куйдылар.
3 Һадад Эдом халкы өстеннән кырк сигез ел патшалык итте.
4 Ул патша булгач, Моаб улларына каршы сугышырга, аларны элеккеге кебек Эсау уллары хакимлеге астына куярга карар кылды, ләкин моны эшли алмады, чөнки Моаб уллары бу хәлне ишеттеләр һәм алар баш күтәрделәр һәм үз кардәшләре арасыннан үзләренә патша сайларга ашыктылар.
5 Шуннан соң алар күп халык җыйдылар һәм Эдом патшасы Гададка каршы сугышырга ярдәм сорап, Аммон улларына үз кардәшләрен җибәрделәр.
6 Һадад Моаб халкының нәрсә эшләгәнен ишеткәч, алардан бик куркып калды һәм аларга каршы сугышудан тыелып калды.
7 Шул көннәрдә Мидиан җирендә Амрам улы Муса мидианлы Рәуилнең кызы Сиппораны хатынлыкка алды.
8 Сиппора Ягъкуб кызлары юлыннан йөрде, ул Сара, Ребекка, Рахилә һәм Лия кебек тәкъва иде.
9 Сиппора балага узып, угыл тапты һәм аңа Гершом дип исем кушты, чөнки ул: «Мин чит илдә килгән кеше идем», – диде. Ләкин ул каенатасы Реуил боерыгы буенча сөннәткә утыртмады.
10 Ул тагын йөкле булып, ир бала тапты, ләкин аның сөннәт тиресен кисеп, аңа Элиезер дип исем кушты, чөнки Муса: «Ата-бабаларымның Аллаһысы минем ярдәмчем булды һәм мине фиргавен кылычыннан коткарды», – диде.
11 Мисыр патшасы фиргавен шул көннәрдә Исраил балаларының эшен бик арттырды һәм Исраил балалары өстендәге йөкне тагын да авырайтты.
12 Ул Мисырда болай дип игълан итәргә боерды: «Халыкка кирпеч ясау өчен салам бирмәгез, алар барып, таба алганча салам җыйсыннар».
13 Алар эшләгән кирпечләрнең күләмен көн саен бирсеннәр, һәм алардан бернәрсә дә киметмәсеннәр, чөнки алар үз эшләрендә ялкау.
14 Исраил балалары моны ишеткәч, кайгырып, көрсенеп, җаннарының ачысыннан Раббыга ялвардылар.
15 Раббы Исраил балаларының ялваруларын ишетте һәм мисырлыларның аларны ничек җәберләгәннәрен күрде.
16 Раббы үз халкына һәм мирасына көнләште, аларның тавышын ишетте, һәм аларны Мисыр газапларыннан коткарырга, аларга Ханаан җирен мирас итеп бирергә карар кылды.

79 нчы БҮЛЕК

1 Шул көннәрдә Муса Син чүленең читендә, каенатасы Рауилның көтүен көтеп йөри иде, ә каенатасы кулында таяк иде.
2 Беркөнне көтүдән бер кәҗә баласы адашып калган, һәм Муса аны куып барган, һәм ул Аллаһы тавына, Хорив тавына килеп җиткән.
3 Ул Хоривка килгәч, Раббы аңа куак арасында күренде. Ул куакның ут белән янып торганын күрде, ләкин утның аны яндырып бетерергә көче җитмәде.
4 Муса бу күренешкә бик гаҗәпләнде, чөнки куак янып бетмәде, һәм ул бу бөек нәрсәне күрергә якын килде. Хуҗа Мусаны уттан чакырды һәм аңа Мисырга, Мисыр патшасы фиргавен янына барырга, Исраил балаларын хезмәтеннән җибәрергә кушты.
5 Раббы Мусага болай диде: «Бар, Мисырга кайт, чөнки синең җаныңны эзләгән кешеләрнең барысы да үлде, һәм син фиргавен белән сөйләш, ул Исраил улларын үз җиреннән куып чыгарсын».
6 Раббы аңа Мисырда фиргавен һәм аның халкы алдында галәмәтләр һәм могҗизалар күрсәтергә күрсәтте, алар аны Раббы җибәргән дип ышансыннар өчен.
7 Муса Раббының аңа кушканнарының барысын да тыңлады, һәм каенатасы янына кайтып, аңа барысын да сөйләде, ә Рәүил аңа: «Исән-сау йөр», – диде.
8 Муса Мисырга барырга торды, хатыны белән улларын алып, юлдагы кунакханәдә иде. Шул вакытта Аллаһының фәрештәсе төшеп, аңа каршы сәбәп эзләде.
9 Ул беренче улы аркасында аны үтерергә теләде, чөнки ул аны сөннәткә утыртмаган һәм Раббы Ибраһим белән төзегән килешүне бозган иде.
10 Муса каенатасы әйткән сүзләрне тыңлап, беренче улын сөннәткә утыртмаган, шуңа күрә ул аны сөннәткә утыртмаган.
11 Сиппора Раббы фәрештәсенең Мусага каршы сәбәп эзләвен күрде һәм моның аның улы Гершомны сөннәткә утыртмаганы өчен булуын аңлады.

12 Сиппора тиз арада андагы үткен ташлардан алды һәм улын сөннәткә утыртты, шулай ук ирен һәм улын Раббы фәрештәсе кулыннан коткарды.

13 Шул көнне Мусаның абыйсы Амрам улы Һарун Мисырда елга буенда йөргән.

14 Шул урында Раббы аңа күренде, һәм Ул аңа әйтте: «Чүлгә, Муса янына бар, һәм ул аны Аллаһы тавында очратты, һәм ул аны үпте».

15 Һарун башын күтәреп, Мусаның хатыны Сиппораны һәм аның балаларын күрде һәм Мусадан: «Болар сиңа кемнәр?» – дип сорады.

16 Муса аңа болай диде: «Алар – минем хатыным һәм улларым, аларны Аллаһы миңа Мадиан җирендә биргән, һәм бу хәл Һарунны хатын һәм аның балалары өчен кайгыртты.

17 Һарун Мусага болай диде: «Хатынны һәм аның балаларын җибәр, алар аның этисенең йортына барсыннар». Муса Һарунның сүзләрен тыңлады һәм шулай эшләде.

18 Сиппора балалары белән кайтып китте, алар Реуилның йортына киттеләр һәм Раббы үз халкына килеп, аларны Мисырдан фиргавен кулыннан коткарганчы шунда калдылар.

19 Муса белән Һарун Мисырга, Исраил халкы янына килделәр һәм аларга Раббының барлык сүзләрен сөйләделәр, һәм халык бик шатланып, зур шатлык кичерде.

20 Муса белән Һарун икенче көнне иртән торып, фиргавен йортына бардылар һәм кулларына Аллаһының таягын алдылар.

21 Алар патша капкасына килеп җиткәч, анда ике яшь арыслан тимер кораллар белән бәйләнгән иде, һәм патша кушкан кешеләрдән башка беркем дә чыкмады һәм кермәде. Сихерчеләр килеп, сихерләре белән арысланнарны кире алып киттеләр, һәм алар патшага алып килделәр.

22 Муса ашыгып таякны арысланнарга күтәрде һәм аларны җибәрде, һәм Муса белән Һарун патша йортына керделәр.

23 Арысланнар да алар белән бергә шатлык белән килделәр, һәм алар артыннан куып киттеләр һәм хуҗасы кырдан кайтканда эт кебек шатландылар.

24 Фиргавен моны күргәч, гаҗәпләнде һәм бу хәбәрдән бик нык курка, чөнки аларның кыяфәте Аллаһы балаларының кыяфәтенә охшаган иде.

25 Фиргавен Мусага: «Сиңа нәрсә кирәк?» – дип сорады. Алар аңа: «Яһүдләрнең Раббысы безне сиңа: «Минем халкым миңа хезмәт итсен өчен җибәр», – дип әйтергә җибәрде», – диделәр.

26 Фиргавен аларның сүзләрен ишеткәч, бик нык куркып калды һәм аларга: «Бүген барыгыз, иртәгә минем яныма кайтыгыз», – диде. Алар патша сүзе буенча эшләделәр.

27 Алар киткәч, фиргавен сихерче Бильямны, аның улларын Яннис белән Ямбресны, патшаның барлык сихерчеләрен, сихерчеләрен һәм киңәшчеләрен чакыртты, һәм алар барысы да килеп патша каршына утырдылар.

28 Патша аларга Муса белән аның абыйсы Һарунның аңа әйткән барлык сүзләрен сөйләде, ә сихерчеләр патшага: «Капка янында арысланнар бәйләнгәнлектән, кешеләр синең яныңа ничек килделәр?» – диделәр.

29 Патша болай диде: «Алар таякларын арысланнарга каршы күтәрделәр һәм аларны ычкындырдылар, һәм минем яныма килделәр, һәм арысланнар да аларга эт хуҗасы белән очрашуга шатланган кебек шатландылар».

30 Сихерче Беор улы Бильям патшага җавап биреп: «Болар безнең кебек сихерчеләрдән башка беркем дә түгел», – диде.

31 Шуңа күрә хәзер аларны чакыртыгыз, һәм алар килсеннәр, без аларны сынап карыйк, һәм патша шулай эшләде.

32 Иртән фиргавен Муса белән Һарунны патша янына чакыртты, алар Аллаһының таягын алып, патша янына килделәр һәм аңа болай диделәр:

33 Еврейләрнең Раббы Аллаһысы болай диде: «Минем халкымны җибәр, алар Миңа хезмәт итсеннәр».

34 Патша аларга болай диде: «Ә сезнең Аллаһы илчеләре булуыгызга һәм аның әмере буенча миңа килүегезгә кем ышаныр?»

35 Шуңа күрә хәзер бу эштә могҗиза яки билге күрсәт, һәм син әйткән сүзләргә ышанучылар булачак.

36 Һарун тиз генә кулындагы таягын фиргавен һәм аның хезмәтчеләре алдына ташлады, һәм таяк еланга әйләнде.

37 Сихерчеләр моны күреп, һәрберсе үз таягын җиргә ташлады һәм алар еланнарга әйләнде.

38 Һарунның таягы булган елан башын күтәрде һәм сихерчеләрнең таякларын йотар өчен авызын ачты.

39 Сихерче Балаам җавап биреп болай диде: «Бу борынгы заманнардан бирле булган: елан үзенең берсен йота, ә җан ияләре бер-берсен йота».

40 Шуңа күрә аны баштагы кебек таякка әйләндер, без дә таякларыбызны баштагы кебек итеп торгызырбыз, әгәр синең таягың безнең таякларны йотса, без синең эчендә Аллаһы рухы барлыгын белербез, әгәр юк икән, син безнең кебек оста гына.

41 Һарун тизрәк кулын сузып, еланның койрыгыннан тотты, һәм ул аның кулында таякка әйләнде. Сихерчеләр дә үз таяклары белән шулай эшләделәр, һәм һәрберсе үз еланының койрыгыннан тотты, һәм алар баштагыча таякка әйләнделәр.

42 Алар таякларга әйләнеп кайткач, Һарунның таягы аларның таякларын йотып җибәрде.

43 Патша моны күргәч, Мисыр патшалары турындагы язмалар китабын алып килергә кушты. Алар Мисыр патшаларының елъязмалары язылган язмалар китабын алып килделәр, чөнки анда Мисырның барлык потлары язылган иде, чөнки алар анда Йәһвә исемен табарга уйлаганнар, ләкин аны таба алмаганнар.

44 Фиргавен Муса белән Һарунга болай диде: «Менә мин бу китапта сезнең Аллаһыгызның исемен тапмадым, һәм аның исемен дә белмим».

45 Киңәшчеләр һәм акыл ияләре патшага җавап бирделәр: «Без Яһүдләрнең Аллаһысы акыл ияләренең улы, борынгы патшаларның улы дип ишеттек».

46 Фиргавен Муса белән Һарунга борылып: «Сез игълан иткән Раббыны мин белмим, һәм аның халкын да җибәрмәячәкмен»,— диде.

47 Алар патшага җавап биреп: «Аллаһы Тәгалә — Аның исеме, һәм Ул безнең ата-бабаларыбыз заманыннан бирле үз исемен безгә игълан итте, һәм безне җибәрде: «Фиргаунга барыгыз һәм аңа: «Минем халкым миңа хезмәт итсен өчен җибәрегез», – дип әйтегез», – диделәр.
48 Шуңа күрә безне җибәр, без өч көнгә чүлдә сәяхәткә чыгабыз һәм аңа корбан китерик, чөнки без Мисырга килгән көннәрдән бирле ул безнең кулыбыздан яндыру корбанын да, корбан китерүне дә, корбан китерүне дә алмады. Әгәр син безне җибәрмәсәң, Аның ачуы сиңа каршы кабыначак һәм ул Мисырны үләт яки кылыч белән кыйнаячак.
49 Фиргавен аларга болай диде: «Миңа аның көчен һәм кодрәтен сөйләгез әле». Алар аңа болай диделәр: «Ул күкне һәм җирне, диңгезләрне һәм аларның барлык балыкларын яратты, яктылыкны барлыкка китерде, караңгылыкны булдырды, җиргә яңгыр яудырды һәм аны су сибеп, үләннәрне һәм үләннәрне үстерде, кешеләрне, хайваннарны, урман хайваннарын, һава кошларын һәм диңгез балыкларын яратты, һәм алар аның авызы белән яшиләр һәм үләләр».
50 Ул сине анаңның карынында яратты, сиңа тормыш сулышын бирде, сине үстерде һәм Мисыр патша тәхетенә утыртты, синең сулышыңны һәм җаныңны алып, сине алынган туфракка кире кайтарачак.
51 Патша аларның сүзләренә ачуланып, болай диде: «Әмма халыкларның барлык илаһларыннан кем моны эшли ала? Минем елгам минеке, һәм мин аны үзем өчен ясадым».
52 Ул аларны үзеннән куып чыгарды һәм Исраилгә кичәгедән дә, элеккедән дә катырак хезмәт күрсәтергә кушты.
53 Муса белән Һарун патша яныннан чыгып киттеләр һәм Исраил улларының авыр хәлдә булуын күрделәр, чөнки эш җитәкчеләре аларның эшен бик авыр иткән иде.
54 Муса Раббыга кайтып: «Ни өчен син үз халкыңа явызлык эшләдең? Мин фиргавенгә Син җибәргәнне әйтергә килгәннән бирле, ул Исраил балаларын бик нык җәберләде», – диде.
55 Раббы Мусага болай диде: «Күрәсең, фиргавен Исраил балаларын үз җиреннән сузып җибәрәчәк, ул аларны каты бәла-казалар белән җибәрәчәк».
56 Муса белән Һарун Мисырда үз кардәшләре Исраил балалары арасында яшәделәр.
57 Ә Исраил улларына килгәндә, мисырлылар аларга йөкләгән авыр эшләр белән аларның тормышын ачыттылар.

80 нче БҮЛЕК

1 Ике елдан соң, Раббы Мусаны Исраил балаларын Мисыр җиреннән чыгарыр өчен фиргавен янына тагын җибәрде.
2 Муса фиргавен йортына китте һәм аңа аны җибәргән Раббының сүзләрен сөйләде, ләкин фиргавен Раббының тавышына колак салмады, һәм Аллаһы Мисырда фиргавенгә һәм аның халкына үз көчен күрсәтте, һәм Аллаһы фиргавенгә һәм аның халкына бик көчле һәм авыр бәла-казалар белән сукты.
3 Раббы Һарун аша хәбәр җибәреп, Мисырның барлык суларын, барлык елгаларын һәм елгаларын канга әйләндерде.
4 Бер мисырлы су эчәргә һәм алырга килгәч, чүлмәгенә карады һәм күрде: бөтен су канга әйләнгән иде, һәм ул чынаяктан эчәргә килгәч, чынаяктагы су канга әйләнде.
5 Бер хатын камыр басканда һәм ризык пешергәндә, аларның кыяфәте канга охшаган иде.
6 Раббы кабат хәбәр җибәреп, аларның барлык суларына бакалар чыгарды, һәм барлык бакалар мисырлыларның йортларына керделәр.
7 Мисырлылар су эчкәч, корсаклары бакалар белән тулган һәм алар елгада биегән кебек, корсакларында биегәннәр.
8 Аларның эчәр сулары һәм пешерү сулары бакаларга әйләнде, һәм алар үз урыннарында ятканда да, тирләреннән бакалар үрчеде.
9 Шулай да, Раббының ачуы алардан туктамады, һәм Ул барлык мисырлыларга каршы сузылып, аларны һәр төрле авыр бәла белән юк итте.
10 Ул аларның тузанына битләр бәрде, һәм битләр Мисырда җирдә ике аршын биеклеккә җитте.
11 Кешеләрдә дә, хайваннарда да, Мисырда яшәүчеләрнең барысында да бетләр бик күп иде. Хуҗа патша белән патшабикәгә дә бетләр җибәрде, һәм бетләр Мисырны бик нык борчыды.
12 Шулай да, Раббының ачуы басылмады, һәм Аның кулы Мисырга каршы сузылды.
13 Раббы Мисырга төрле кыр хайваннарын җибәрде, һәм алар килеп, бөтен Мисырны, кешеләрне дә, хайваннарны да, агачларны да, Мисырдагы бар нәрсәне дә юк иттеләр.
14 Раббы утлы еланнар, чаяннар, тычканнар, чәчәкле бакалар һәм башка тузандагы шуышып йөрүчеләрне җибәрде.
15 Чебеннәр, мөгезборыннар, бүргеләр, бөҗәкләр һәм чебеннәр, һәрберсе үз төре буенча өерләшә.
16 Һәм барлык сөйрәлүчеләр һәм канатлы хайваннар үз төрләре буенча Мисырга килделәр һәм мисырлыларны бик нык борчыдылар.
17 Мисырлыларның күзләренә һәм колакларына бүргеләр һәм чебеннәр керде.
18 Шулчак алар өстенә мөгез килеп куып җибәрде, һәм алар аннан үз бүлмәләренә керделәр, һәм ул аларны куып китте.
19 Мисырлылар хайваннар өереннән качып, ишекләрен бикләделәр, һәм Аллаһы диңгездәге Суланутка Мисырга менеп керергә боерды.
20 Аның куллары озын иде, аларның озынлыгы ир-атның култыгы кебек ун аршын иде.
21 Ул түбәләргә менеп, түшәмнәрне һәм идәннәрне ачып, аларны кисеп алды, кулын өйгә сузып кертте, йозакны һәм йозакны ачты һәм Мисыр йортларын ачты.
22 Шуннан соң хайваннар өере Мисыр йортларына керде, һәм хайваннар өере мисырлыларны юк итте, һәм бу аларны бик нык кайгыртты.
23 Шулай да, Раббының ачуы мисырлылардан басылмады, һәм Аның кулы аларга каршы сузылды.
24 Аллаһы Мисырга ваба җибәрде, һәм ул атларга, ишәкләргә, дөяләргә, үгезләргә, сарыкларга һәм кешеләргә йокты.

25 Мисырлылар иртәнге якта малларын көтүгә алып китәргә торгач, барлык маллары үлгән иде.
26 Мисырлыларның уннан бер генә маллары калган, ә Гошен җирендә Исраилнең бер мал да үлмәгән.
27 Аллаһы Мисыр халкының тәненә яндыргыч ялкынсыну җибәрде, ул аларның тиреләрен ярды, һәм ул барлык Мисыр халкын аяк табаннарыннан башларына кадәр көчле кычыту белән каплады.
28 Аларның тәнендә күп кенә чирләр бар иде, шуңа күрә аларның тәннәре черегән һәм бозылган.
29 Шулай да, Раббының ачуы басылмады, һәм Аның кулы бөтен Мисыр өстеннән сузылды.
30 Раббы бик көчле боз яудырды, ул аларның йөзем агачларына сукты, җимеш агачларын сындырды һәм алар өстенә төшкәндә киптерде.
31 Шулай ук боз арасында ут кушылганлыктан, боз һәм ут бар нәрсәне дә яндырып бетерде, һәм барлык яшел үләннәр дә кибеп юкка чыкты.
32 Шулай ук читтә табылган кешеләр һәм хайваннар ут ялкыныннан һәм боздан үлделәр, һәм барлык яшь арысланнар да арыдылар.
33 Раббы Мисырга күп санлы саранчалар җибәрде: Хасел, Салом, Чаргол һәм Хаголе, һәр төр саранчалар, боздан калган бар нәрсәне дә ашап бетерделәр.
34 Шуннан соң мисырлылар саранчаларга шатландылар, алар кыр уңышын ашап бетерделәр, һәм аларны күпләп тотып, ашамлык итеп тозладылар.
35 Раббы диңгездән көчле җил чыгарды, ул барлык саранчаларны, хәтта тозланганнарын да, алып китте һәм Кызыл диңгезгә ташлады; Мисыр чикләрендә бер генә саранча да калмады.
36 Аллаһы Мисыр өстенә караңгылык җибәрде, шуңа күрә бөтен Мисыр җире һәм Патрос өч көнгә караңгылык астында калды, шуңа күрә кеше кулын авызына күтәргәндә күрмәде.
37 Ул вакытта Исраил халкының күбесе үлде, алар Раббыга каршы фетнә күтәрделәр, Муса белән Һарунга колак салмадылар һәм Аллаһы аларны җибәргәненә ышанмадылар.
38 Алар: «Без Мисырдан чыкмаячакбыз, югыйсә чүлдә ачлыктан үләчәкбез», – дип әйткәннәр һәм Мусаның тавышына колак салмаганнар.
39 Раббы аларны өч көн караңгылыкта җәзалады, һәм исраиллеләр аларны шул көннәрдә күмделәр, мисырлылар алар турында белмәделәр һәм шатланмадылар.
40 Мисырда өч көн буена караңгылык бик көчле иде, караңгылык төшкәч, басып торган һәркем үз урынында басып торды, утырган да утырды, яткан да шул ук хәлдә ята бирде, йөрүче дә шул ук урында утырды; һәм бу хәл барлык мисырлылар белән дә булды, караңгылык югалганчы.
41 Караңгы көннәр үтеп китте, һәм Раббы Муса белән Һарунны Исраил улларына җибәрде: «Бәйрәмегезне үткәрегез һәм Пасах бәйрәмен үткәрегез, чөнки менә Мин төн уртасында барлык мисырлылар арасына киләм һәм аларның беренче балаларын, кешенең беренче балаларыннан алып хайванның беренче балаларына кадәр, үтерәм, һәм сезнең Пасах бәйрәмегезне күргәч, сезнең янығыздан үтеп китәм».
42 Исраил балалары Раббы Муса белән Һарунга кушкан бар нәрсәне дә эшләделәр, алар шул төндә шулай эшләделәр.
43 Төн уртасында Раббы Мисырның уртасына чыгып, мисырлыларның беренче балаларын, кешенең беренче балаларыннан алып хайванның беренче балаларына кадәр, үтерде.
44 Фиргавен, аның барлык хезмәтчеләре һәм барлык мисырлылар төнлә уяндылар. Шул төндә бөтен Мисырда көчле елау купты, чөнки мәет булмаган бер генә йорт та юк иде.
45 Шулай ук, йортларының диварларына уеп ясалган Мисырның беренче угылларының сурәтләре җимерелеп, җиргә төште.
46 Хәтта моңа кадәр үлгән һәм үз йортларында күмелгән беренче балаларның сөякләрен дә шул төнне Мисыр этләре җыеп алганнар һәм мисырлылар алдына сөйрәп ташлаганнар.
47 Һәм барлык мисырлылар үзләренә кинәт килгән бу бәлане күрделәр һәм барлык мисырлылар каты тавыш белән кычкырдылар.
48 Шул төндә Мисырның барлык гаиләләре дә елады, һәрберсе үз улы һәм һәрберсе үз кызы өчен, беренче туган бала өчен, елады. Шул төндә Мисырдагы шау-шу ерактан ишетелде.
49 Шул төндә фиргавен кызы Батия патша белән Муса белән Һарунны өйләрендә эзләргә чыкты, һәм алар аларны үз өйләрендә таптылар, алар бөтен Исраил халкы белән бергә ашап-эчеп, шатланып утыралар иде.
50 Батия Мусага болай диде: «Мин сиңа эшләгән яхшылык өчен шулаймы? Сине үстердем һәм суздым, ә син миңа һәм әтиемнең гаиләсенә бу бәлане китердең».
51 Муса аңа болай диде: «Раббы Мисырга ун җәза җибәрде; аларның берәрсеннән сиңа берәр бәла килдеме? Аларның берсе сиңа тәэсир иттеме?» Әйе, «Юк», – диде.
52 Муса аңа болай диде: «Син әниеңнең беренче баласы булсаң да, үлмәячәксең, һәм Мисырда сиңа бернинди бәла-каза да килмәячәк».
53 Ул болай диде: «Патшаны, абыемны, аның барлык гаиләсен һәм халкын бу бәладә күрүемнән миңа ни файда? Аларның беренче балалары Мисырның барлык беренче балалары белән бергә һәлак булалар».
54 Муса аңа болай диде: «Синең абыең, аның гаиләсе һәм Мисыр гаиләләре Раббының сүзләренә колак салмаганга күрә, аларга бу бәла килде».
55 Мисыр патшасы фиргавен Муса белән Һарунга һәм алар белән бергә булган Исраил балаларының кайберләре янына килде һәм аларга дога кылды:
56 Тор һәм туганнарыңны, бу җирдә яшәүче барлык Исраил улларын, сарыкларын, үгезләрен һәм үзләренең барлык милкен алып кит, алар бернәрсә дә калдырмасын, тик минем өчен Раббы Аллаһыңа дога кыл.
57 Муса фиргавенгә болай диде: «Кара әле, син әниеңнең беренче баласы булсаң да, курыкма, чөнки син үлмәячәксең, чөнки Раббы сиңа яшәргә кушты, ул сиңа үзенең бөек көчен һәм сузылган көчле кулын күрсәтер өчен».
58 Фиргавен Исраил балаларын җибәрергә боерды, һәм барлык мисырлылар да аларны җибәрергә нык

тырыштылар, чөнки алар: «Без барыбыз да һәлак булабыз», – диделәр.
59 Һәм барлык мисырлылар исраиллеләрне күп байлык, сарыклар, үгезләр һәм кыйммәтле әйберләр белән җибәрделәр, бу Ходайның Атабыз Ибраһим белән ант итүе буенча булды.
60 Исраил балалары төнлә юлга чыкмадылар, һәм мисырлылар аларны чыгарырга килгәч, аларга: «Без төнлә чыгарга тиеш булган каракмы?» – диделәр.
61 Исраил балалары мисырлылардан көмеш, алтын савытлар һәм киемнәр сорадылар, һәм Исраил балалары мисырлыларның киемнәрен тартып алдылар.
62 Муса тизрәк торып, Мисыр елгасына китте, аннары Йосыфның табутын алып, үзе белән алды.
63 Исраил балалары да, һәрберсе үз атасының табутын, һәм һәрберсе үз кабиләсенең табутларын үзе белән алып килделәр.

81 нче БҮЛЕК

1 Исраил балалары Рамесестан Суккотка кадәр юл тоттылар, балалардан һәм аларның хатыннарыннан тыш, якынча алты йөз мең кеше җәяү йөрде.
2 Алар белән бергә төрле халык та, көтүләр һәм көтүләр, хәтта күп санлы эре терлек тә чыкты.
3 Исраил балалары Мисыр җирендә ике йөз ун ел авыр хезмәт белән яшәделәр.
4 Ике йөз ун ел үткәч, Раббы Исраил улларын көчле кулы белән Мисырдан чыгарды.
5 Исраил балалары Мисырдан, Гошен һәм Раамсестан күчеп, беренче айның унбишенче көнендә Сукотта чатыр кордылар.
6 Мисырлылар Раббы үтергән барлык беренче балаларын җирләделәр, һәм барлык мисырлылар да үтерелгәннәрен өч көн җирләделәр.
7 Исраил балалары Суккоттан чыгып, чүл читендәге Этомда чатыр кордылар.
8 Мисырлылар үзләренең беренче балаларын күмгәннән соң өченче көнне, күп кешеләр Мисырдан чыгып, исраиллеләрне Мисырга кайтарырга тырыштылар, чөнки алар исраиллеләрне коллыктан азат иткәннәренә үкенделәр.
9 Бер кеше күршесенә болай диде: «Муса белән Һарун фиргавенгә: «Без чүлдә өч көнлек юл йөреп, Раббы Аллаһыбызга корбан китерәчәкбез», – диделәр.
10 Шуңа күрә, әйдәгез, иртәнге якта торып, аларны кире кайтарыйк, әгәр алар безнең белән Мисырга, хуҗалары янына кайтсалар, без аларның иманын белербез, ләкин әгәр алар кайтмасалар, без алар белән сугышырбыз һәм аларны зур көч һәм көчле кул белән кире кайтарырбыз.
11 Фараонның барлык түрәләре иртән торып, җиде йөз меңгә якын кеше белән бергә, шул көнне Мисырдан чыгып, Исраил балалары яшәгән урынга килделәр.
12 Һәм барлык мисырлылар Муса белән Һарунның һәм барлык Исраил балаларының Пи-Һахирот алдында утырып, ашап-эчеп, Раббы бәйрәмен бәйрәм иткәннәрен күрделәр һәм күрделәр.
13 Һәм барлык мисырлылар Исраил улларына болай диделәр: «Сез, әлбәттә, чүлдә өч көн сәяхәткә чыгып, Аллаһыбызга корбан китерәчәкбез һәм кире кайтачакбыз, дидегез».
14 Шулай итеп, бүген син киткәнеңә биш көн була, ни өчен син үз хуҗаларың янына кайтмыйсың?
15 Муса белән Һарун аларга җавап биреп: «Чөнки безнең Аллаһыбыз Раббы безгә шаһитлек бирде: сез Мисырга кайтмаячаксыз, без сөт һәм бал ага торган җиргә күчәчәкбез, чөнки Раббыбыз ата-бабаларыбызга безгә бирергә ант иткән иде», – диде.
16 Мисырның абруйлы кешеләре Исраил балаларының аларны тыңламавын һәм Мисырга кайтмавын күргәч, Исраил белән сугышырга билбауларын киделәр.
17 Раббы Исраил халкының йөрәкләрен мисырлыларга каршы ныгытты, шуңа күрә алар аларны каты кыйнадылар. Мисырлылар белән сугыш көчәйде, һәм барлык мисырлылар Исраил халкы алдында качтылар, чөнки аларның күбесе Исраил кулыннан һәлак булды.
18 Фиргавеннең түрәләре Мисырга барып, фиргавенгә: «Исраил балалары качтылар һәм башка Мисырга кайтмаячаклар», – диделәр. Муса белән Һарун безнең белән шулай сөйләштеләр.
19 Фиргавен моны ишеткәч, аның һәм аның барлык халкының йөрәге Исраилгә каршы борылды, һәм алар Исраилне җибәргәннәренә үкенделәр; һәм барлык мисырлылар фиргавенгә Исраил улларын куып барырга киңәш иттеләр, аларны үз йөкләренә кайтарырга.
20 Алар һәрберсе үз туганнарына: «Без ни өчен бу эш эшләдек, Исраилне коллыктан азат иттек?» – диделәр.
21 Йәһвә барлык мисырлыларның йөрәкләрен исраиллеләрне куып барырга ныгытты, чөнки Йәһвә мисырлыларны Кызыл диңгездә җиңәргә теләде.
22 Фиргавен торып, арбасын җигеп, барлык мисырлыларга җыелырга кушты, балалар һәм хатын-кызлардан башка бер кеше дә калмады.
23 Һәм барлык мисырлылар фиргавен белән бергә Исраил улларын куып бардылар, һәм Мисыр лагере бик зур һәм авыр иде, якынча ун йөз мең кеше.
24 Бу лагерьның бөтен әгъзалары Исраил улларын Мисырга кире кайтару өчен куып бардылар һәм Кызыл диңгез янында лагерь корып, аларга килеп җиттеләр.
25 Исраил балалары күзләрен күтәреп, барлык мисырлыларның аларны куып килгәнен күрделәр. Исраил балалары алардан бик нык курка башладылар, һәм Исраил балалары Раббыга ялвардылар.
26 Мисырлылар аркасында Исраил балалары дүрт төркемгә бүленделәр, һәм алар үз фикерләрендә икегә бүленделәр, чөнки алар Мисырлылардан курыктылар, һәм Муса аларның һәрберсе белән сөйләште.
27 Беренче төркем Рубен, Шимун һәм Иссахар улларыннан иде, һәм алар мисырлылардан бик куркып, диңгезгә ташланырга булдылар.
28 Муса аларга болай диде: «Курыкмагыз, туктагыз һәм бүген сезнең өчен башкарачак Ходайның коткаруын күрегез».
29 Икенче бүлек Зебулун, Биньямин һәм Нафтали улларыннан иде, һәм алар мисырлылар белән Мисырга кайтырга булдылар.
30 Муса аларга болай диде: «Курыкмагыз, чөнки сез бүген мисырлыларны күргән кебек, аларны мәңге күрмәячәксез».

31 Өченче төркем Яһүд һәм Йосыф улларыннан иде, һәм алар мисырлыларга каршы сугышырга барырга булдылар.
32 Муса аларга болай диде: «Урыннарыгызда торыгыз, чөнки Раббы сезнең өчен сугышачак, ә сез тынып калыгыз».
33 Дүртенче төркем Леви, Гад һәм Ашер улларыннан иде, һәм алар Мисыр халкы арасына кереп, аларны аптыраштa калдырырга булдылар, ә Муса аларга болай диде: «Үз урыннарыгызда калыгыз һәм курыкмагыз, тик Раббыга ялварыгыз, Ул сезне аларның кулыннан коткарсын».
34 Шуннан соң Муса халык арасыннан торып, Раббыга ялварды һәм болай диде:
35 Әй, бөтен җирнең Ходайы, Мисырдан Син чыгарган халыкны коткар, һәм мисырлылар көч һәм кодрәт аларныкы дип мактанмасын.
36 Шуңа күрә Раббы Мусага болай диде: «Ни өчен син миңа кычкырасың? Исраил улларына әйт, алар барсыннар, һәм син таягыңны диңгезгә суз һәм аны икегә бүл, һәм Исраил уллары аның аша үтәчәкләр».
37 Муса шулай эшләде, һәм таягын диңгезгә күтәрде һәм аны икегә бүлде.
38 Диңгез сулары уникe өлешкә бүленде, һәм Исраил балалары, кеше әзерләнгән юлдан үткән кебек, аяк киемнәре белән җәяү үттеләр.
39 Раббы Исраил улларына Муса һәм Һарун аша Мисырда һәм диңгездә могҗизаларын күрсәтте.
40 Исраил балалары диңгезгә кергәч, мисырлылар аларның артыннан килделәр, диңгез сулары кабат күтәрелде, барысы да суга батты, һәм бер кеше дә калмады, фиргавен генә, ул Раббыга шөкер итте һәм Аңа иман китерде, шуңа күрә Раббы аны ул вакытта мисырлылар белән бергә һәлак итмәде.
41 Раббы фәрештәгә аны мисырлылар арасыннан алырга кушты, һәм алар аны Ниневия җиренә ташладылар, һәм ул анда озак вакыт хакимлек итте.
42 Шул көнне Раббы Исраилне Мисыр кулыннан коткарды, һәм барлык Исраил балалары мисырлыларның һәлак булуын күрделәр, һәм Раббының Мисырда һәм диңгездә башкарган эшләрендә бөек кулын күрделәр.
43 Шуннан соң Муса һәм Исраил балалары Раббыга бу җырны җырладылар, ул көнне Раббы Мисыр халкын җиңде.
44 Һәм бөтен Исраил бергәләп җырлады: «Мин Раббыга җырлыйм, чөнки Ул бик бөек, Ул атны һәм аның җайдагын диңгезгә ташлады; менә бу Аллаһының канун китабында язылган».
45 Шуннан соң Исраил балалары юлга чыгып, Марада туктадылар, һәм Раббы Исраил улларына Марада законнар һәм хөкемнәр бирде, һәм Раббы Исраил улларына Аның юллары буенча барырга һәм Аңа хезмәт итәргә боерды.
46 Алар Марадан чыгып, Елимга килделәр. Елимда уникe су чишмәсе һәм җитмеш хөрмә агачы бар иде, һәм балалар шунда сулар янында чатыр кордылар.
47 Алар Елимнан чыгып, Мисырдан чykканнан соң икенче айның унбишенче көнендә Син чүленә килеп җиттеләр.
48 Шул вакытта Раббы Исраил улларына ашарга манна бирде, һәм Раббы Исраил уллары өчен көн саен күктән ризык яудырды.
49 Исраил балалары кырык ел дәвамында, чүлдә яшәгән көннәренең барысында, Ханаан җиренә килеп, аны үзләштергәнче, манна ашадылар.
50 Алар Син чүленнән чыгып, Алушта чатыр кордылар.
51 Алар Алуштан чыгып, Рефидимда чатыр кордылар.
52 Исраил балалары Рефидимда булганда, Сефоның абыйсы, Исавның улы, Элифазның улы Амалек Исраил белән сугышырга килде.
53 Ул үзе белән сигез йөз бер мең сихерче һәм сихерче алып килде, һәм Рефидимда Исраил белән сугышырга әзерләнде.
54 Алар Исраилгә каршы зур һәм каты сугыш алып бардылар, һәм Раббы Амаликны һәм аның халкын Муса һәм Исраил уллары кулына, һәм Мусаның хезмәтчесе, ефратлы Нун улы Ешуа кулына тапшырды.
55 Исраил балалары Амалек халкын һәм аның халкын кылычтан үтерделәр, ләкин сугыш Исраил балалары өчен бик авыр булды.
56 Раббы Мусага болай диде: «Бу нәрсәне үзең өчен истәлек итеп китапка язып куй һәм аны үз хезмәтчең Нун улы Йошуаның кулына куй, һәм Исраил улларына болай дип боер: «Кәнаан җиренә килгәч, Амалек халкының истәлеген күк астыннан тулысынча юкка чыгарырсың».
57 Муса шулай эшләде, китапны алды һәм аңа мондый сүзләр язды:
58 Мисырдан чыкканда юлда Амалек сиңа нәрсә эшләгәнен исеңә төшер.
59 Ул сине юлда очратты һәм синең артыңда көчсез калганнарны, хәтта хәлсез һәм арыган вакытта да, сукты.
60 Шуңа күрә Раббыгыз Аллаһы сезгә мирас итеп биргән җирдә сезне тирә-юньдәге барлык дошманнарыгыздан коткарып, тынычлык биргәч, сез Амалек халкы турындагы искә алуны күк астыннан сызып ташлаячаксыз, моны онытмаячаксыз.
61 Амалек патшага, аның истәлегенә яки нәселенә шәфкать күрсәтсә, мин аны талап итәрмен һәм аны халкы арасыннан юк итәрмен.
62 Муса боларның барысын да китапка язып куйды һәм Исраил балаларына боларның барысын да үтәргә кушты.

82 нче БҮЛЕК

1 Исраил балалары Рефидимнән чыгып, Мисырдан чыкканнан соң өченче айда Синай чүлендә чатыр кордылар.
2 Шул вакытта Мусаның каенатасы, мадианлы Реуил, кызы Сиппора һәм аның ике улы белән килде, чөнки ул Раббының Исраил өчен эшләгән могҗизалары, аларны Мисыр кулыннан коткаруы турында ишеткән иде.
3 Рәүил Муса янына, Аллаһы тавы урнашкан чүлгә, килде.
4 Муса каенатасын каршы алырга зур хөрмәт белән чыкты, һәм бөтен Исраил аның белән иде.

5 Рәүил һәм аның балалары Исраил халкы арасында күп көннәр яшәделәр, һәм Рәүил шул көннән башлап Раббыны белде.
6 Исраил балалары Мисырдан чыкканнан соң өченче айда, алтынчы көнне, Синай тавында Раббы Исраилгә ун әмер бирде.
7 Һәм бөтен Исраил халкы бу әмерләрнең барысын да ишетте, һәм шул көнне бөтен Исраил Раббыдан бик шатланды.
8 Ходайның даны Синай тавында калды, һәм Ул Мусаны чакырды, һәм Муса болыт эчендә килеп, тауга менде.
9 Муса тауда кырык көн һәм кырык төн булды; ул икмәк ашамады һәм су эчмәде, һәм Раббы аңа Исраил улларына өйрәтер өчен кануннар һәм хөкемнәр бирде.
10 Раббы Исраил улларына кушкан ун әмерне ике таш тактага язып, Мусага Исраил улларына әмер бирү өчен бирде.
11 Кырык көн һәм кырык төн үткәч, Раббы Муса белән Синай тавында сөйләшеп бетергәч, Раббы Мусага Аллаһы бармагы белән язылган таш такталар бирде.
12 Исраил балалары Мусаның таудан төшмәгәнен күргәч, Һарун янына җыелдылар һәм: «Бу Муса белән нәрсә булганын белмибез», – диделәр.
13 Хәзер тор, безгә үлмәс өчен, безнең алда барачак илаһ яса.
14 Һарун халыктан бик нык курыкты, һәм аларга алтын алып килергә кушты, һәм ул халык өчен аннан эретелгән бозау ясады.
15 Муса таудан төшкәнче, Раббы аңа болай диде: «Төш, чөнки син Мисырдан чыгарган халкың бозылган».
16 Алар үзләренә эретелгән бозау ясап, аңа табындылар, шуңа күрә хәзер Мине калдырыгыз, Мин аларны җирдән юк итәрмен, чөнки алар – үҗәт халык.
17 Муса Раббыдан ялварып, халык өчен алар ясаган бозау өчен дога кылды. Шуннан соң ул таудан төште, аның кулында Аллаһы аңа исраиллеләргә боерык бирер өчен биргән ике таш такта бар иде.
18 Муса лагерьга якынлашкач һәм халык ясаган бозауны күргәч, Мусаның ачуы чыкты һәм ул тау астындагы такталарны ватты.
19 Муса лагерьга килде һәм бозауны алып, утта яндырды, вак тузанга әйләнгәнче ваклады, аннары суга сибеп, исраиллеләргә эчәргә бирде.
20 Бозау ясаган өч меңгә якын кеше бер-берсенең кылычыннан үлде.
21 Икенче көнне Муса халыкка болай диде: «Мин Раббыга күтәреләм, бәлки, сез Раббыга кылган гөнаһларыгыз өчен гафу үтенермен».
22 Муса тагын Раббы янына күтәрелде, һәм ул Раббы янында кырык көн һәм кырык төн калды.
23 Кырык көн дәвамында Муса Исраил балалары өчен Раббыга ялварды, һәм Раббы Мусаның догасын тыңлады, һәм Раббы аңардан Исраил халкы өчен ялварды.
24 Шуннан соң Раббы Мусага ике таш такта ясап, аларны Раббыга алып килергә кушты, ул аларга Ун әмерне язып бирер иде.
25 Муса шулай эшләде дә, төшеп, ике тактаны кисеп алды һәм Синай тавына, Раббы янына менеп китте, һәм Раббы такталарга Ун әмер язды.
26 Муса Раббы янында кырык көн һәм кырык төн калды, һәм Раббы аңа Исраилгә өйрәтергә тиешле кагыйдәләр һәм карарлар бирде.
27 Раббы аңа Исраил улларына Ходай исеме анда булсын өчен изге урын төзергә кушты, һәм Ходай аңа изге урынның һәм аның барлык савытларының сурәтен күрсәтте.
28 Кырык көн үткәч, Муса таудан төште, һәм аның кулында ике такта бар иде.
29 Муса Исраил халкы янына килеп, аларга Раббының барлык сүзләрен сөйләде, һәм аларга Раббы аңа өйрәткән кануннарны, кагыйдәләрне һәм хөкемнәрне өйрәтте.
30 Муса Исраил улларына Раббы сүзен әйтте: «Исраил уллары арасында яшәр өчен, аның өчен изге урын төзелергә тиеш».
31 Халык Раббының Муса аша әйткән барлык яхшылыкларына бик шатланды һәм: «Раббы сиңа әйткән бар нәрсәне дә үтәрбез», – диделәр.
32 Халык бер кеше кебек торып басты һәм Раббының изге урынына мул итеп бүләкләр китерде, һәм һәрберсе изге урынның эшләре һәм андагы барлык хезмәтләр өчен Раббыга бүләкләр китерде.
33 Исраил халкының һәрберсе үз милкендә булган бар нәрсәне — алтын, көмеш, бакыр һәм изге урын өчен яраклы бар нәрсәне — алып килде.
34 Эш белән шөгыльләнүче барлык акыллы кешеләр килеп, Раббы кушканча, һәрберсе үз эшен башкарганда, Раббының изге урынын төзеделәр; һәм барлык акыллы кешеләр, Раббы Мусага кушканча, изге урынны, аның җиһазларын һәм изге хезмәт өчен кирәк булган барлык әйберләрне күңелләре белән ясадылар.
35 Чатырның изге урыны биш ай эчендә тәмамланды, һәм Исраил балалары Раббы Мусага кушкан бар нәрсәне дә эшләделәр.
36 Алар изге урынны һәм аның барлык җиһазларын Мусага алып килделәр; Раббы Мусага күрсәткәнчә, Исраил балалары да шулай эшләделәр.
37 Муса эшне күрде, һәм алар моны Раббы кушканча эшләделәр, шуңа күрә Муса аларны фатихалады.

83 нче БҮЛЕК

1 Уникенче айда, айның егерме өченче көнендә, Муса Һарунны һәм аның улларын алды, аларга киемнәрен кидерде, майлады һәм Раббы кушканча эшләде. Муса шул көнне Раббы кушкан барлык корбаннарны да алып килде.
2 Шуннан соң Муса Һарунны һәм аның улларын алып, аларга болай диде: «Сез җиде көн чатыр ишегендә калыгыз, чөнки миңа шулай боерык бирелде».
3 Һарун һәм аның уллары Раббы Муса аша кушкан бар нәрсәне эшләделәр һәм җиде көн чатыр ишеге янында калдылар.
4 Исраиллеләр Мисырдан чыкканнан соң икенче ел, сигезенче көнне, беренче айның беренче көнендә, Муса изге урынны төзеде, һәм чатырның барлык җиһазларын һәм изге урынның барлык җиһазларын куйды, һәм Раббы аңа кушканның барысын да эшләде.
5 Муса Һарунны һәм аның улларын чакырды, һәм алар үзләре һәм Исраил балалары өчен яндыру корбанын

һәм гөнаһ өчен корбанны, Раббы Мусага кушканча,
алып килделәр.
6 Шул көнне Һарунның ике улы, Надав белән Абиһу,
үзләренә боерык бирмәгән ят ут алып, аны Раббы
алдына китерделәр, һәм Раббы алдыннан ут чыгып,
аларны яндырды, һәм алар шул көнне Раббы алдында
үлделәр.
7 Муса изге урынны төзеп бетергән көнне, Исраил
халкының башлыклары корбан китерү урынын
багышлау өчен Раббыга корбан китерә башладылар.
8 Һәм алар һәр җитәкчегә бер көнгә, һәр көнне бер
җитәкчегә унике көнгә корбан китерделәр.
9 Һәм һәр кеше үз заманында китергән барлык
корбаннар: йөз утыз шекел авырлыгындагы бер көмеш
шарбат, изге урынның шекеле буенча җитмеш шекел
авырлыгындагы бер көмеш савыт, икесе дә ит корбаны
итеп май белән кушылган югары сыйфатлы он белән
тулы иде.
10 Хушбуй белән тулы, ун шикелле алтын
авырлыктагы бер кашык.
11 Бер үгез, бер сарык, бер яшьлек бер сарык яндыру
корбаны итеп китерегез.
12 Һәм гөнаһ өчен корбан итеп бер кәҗә бәтиен
китерегез.
13 Тынычлык корбаны итеп ике үгез, биш сарык, биш
кәҗә, биш бер яшьлек бәрән китерегез.
14 Исраилнең унике җитәкчесе көн саен шулай эшли
иде, һәрберсе үз заманында.
15 Шуннан соң, айның унөченче көнендә, Муса Исраил
улларына Пасах бәйрәмен үткәрергә кушты.
16 Исраил халкы, Раббы Мусага кушканча, айның
ундүртенче көнендә Пасах бәйрәмен билгеләп үттеләр,
Исраил халкы да шулай эшләделәр.
17 Икенче айның беренче көнендә Раббы Мусага болай
диде:
18 Исраил улларының егерме яшьтән өлкәнрәк булган
барлык ир-атларының башларын санап чык, син, абыең
Һарун һәм Исраилнең унике башлыгы.
19 Муса шулай эшләде, һәм Һарун Исраилнең унике
башлыгы белән килде, һәм алар Синай чүлендә Исраил
улларын санап чыктылар.
20 Исраил халкының егерме яшьтән югарырак булган
гаиләләре буенча саны алты йөз өч мең биш йөз илле
иде.
21 Ләкин Леви балалары үз кардәшләре, Исраил
балалары, арасында саналмаган.
22 Исраил халкының бер айлык һәм аннан югарырак
яшьтәге барлык ир-атлары саны егерме ике мең ике йөз
җитмеш өч иде.
23 Леви балаларының бер айлык һәм аннан өлкәнрәк
саны егерме ике мең иде.
24 Муса руханиларны һәм левитларны һәрберсен үз
хезмәте һәм йөкләре белән чатырның изге урынында
хезмәт итәргә билгеләде, бу Раббы Мусага кушканча
булды.
25 Айның егерменче көнендә болыт шаһитлек
чатырыннан алынды.
26 Шул вакытта Исраил балалары Синай чүленнән
сәяхәтләрен дәвам иттеләр һәм өч көн юл тоттылар,
һәм болыт Паран чүленә туктады; шунда Раббының
ачуы Исраилгә каршы чыкты, чөнки алар Раббыдан
ризык сорап, Аны котыртканнар иде.
27 Раббы аларның сүзләрен ишетте һәм аларга бер ай
дәвамында ашаган ит бирде.
28 Әмма шуннан соң Раббы аларга ачуланды һәм
аларны көчле үтерү белән үтерде, һәм алар шул урында
күмелделәр.
29 Исраил балалары бу урынны Кеброт-Хаттаава дип
атадылар, чөнки алар анда тәнгә омтылган кешеләрне
күмгәннәр.
30 Алар Кеброт-Хаттаавадан чыгып, Паран чүлендәге
Хазеротта чатыр кордылар.
31 Исраил балалары Хазеротта булганда, Муса
аркасында Раббының ачуы Мәрьямгә каршы чыкты,
һәм ул кар кебек агарып, махау белән авырый башлады.
32 Ул җиде көн лагерьдан читтә тотылды, махауыннан
соң кабат кабул ителгәнче.
33 Шуннан соң Исраил балалары Хазероттан чыгып,
Паран чүленең читендә чатыр кордылар.
34 Шул вакытта Раббы Мусага Исраил улларыннан
унике кешене, һәр кабиләдән бер кешене, Ханаан
җирен тикшереп чыгарга җибәрергә кушты.
35 Муса унике кешене җибәрде, һәм алар Ханаан
җиренә килеп, аны тикшерделәр, һәм Син чүленнән
алып Хамотка кадәрге Рехобка кадәр бөтен җирне
тикшерделәр.
36 Кырык көннән соң алар Муса белән Һарун янына
килделәр һәм аңа йөрәкләрендәгечә хәбәр китерделәр.
Ун кеше Исраил улларына үзләре тикшергән җир
турында начар хәбәр җиткерделәр: «Бу җиргә, халкын
юк итүче җиргә, барудан Мисырга кайтуыбыз
яхшырак».
37 Әмма җирне тикшереп чыкканнардан Нун улы
Йошуа һәм Ефун улы Калеп: «Җир бик яхшы», –
диделәр.
38 Әгәр Раббы безгә ошаса, Ул безне бу җиргә алып
киләчәк һәм аны безгә бирәчәк, чөнки ул сөт һәм бал
ага торган җир.
39 Ләкин Исраил балалары аларны тыңламадылар, һәм
алар җир турында яман хәбәр тараткан ун кешенең
сүзләренә колак салдылар.
40 Раббы Исраил балаларының зарлануларын ишетте
һәм ачуланып, ант итте:
41 Бу явыз буын кешеләреннән, егерме яшьтән
өлкәнрәк булган кешеләрдән башка, бу җирне
күрмәячәкләр.
42 Әмма бу явыз буын бу чүлдә юкка чыгачак, һәм
аларның балалары җиргә киләчәк һәм аны
үзләштерәчәк; шуңа күрә Раббының ачуы Исраилгә
каршы чыкты, һәм Ул аларны кырык ел буена чүлдә
йөртте, чөнки алар Раббыга иярмәделәр.
43 Халык Паран чүлендә озак вакыт яшәде, аннары
Кызыл диңгез юлы белән чүлгә китте.

84 нче БҮЛЕК

1 Шул вакытта Леви улы Кахат улы Йецер улы Корах
Исраил улларыннан күп кешеләрне алып, Муса, Һарун
һәм бөтен җәмгыять белән низаглашты.

2 Раббы аларга ачуланды, һәм җир авызын ачып, аларны, йортларын, аларның бар нәрсәсен, һәм Корахның барлык кешеләрен йотты.
3 Шуннан соң Аллаһы халыкны Сеир тавы буйлап озак вакыт әйләнеп йөрергә мәҗбүр итте.
4 Шул вакытта Раббы Мусага болай диде: «Исав улларына каршы сугыш башлама, чөнки мин сиңа аларның аягың баса алган кадәр бернәрсә дә бирмәячәкмен, чөнки Мин Эсавка мирас итеп Сеир тавын бирдем».
5 Шуңа күрә Исав балалары элек Сеир балалары белән сугышканнар, һәм Раббы Сеир балаларын Исав балалары кулына тапшырган һәм аларны алда юк иткән, һәм Исав балалары бүгенге көнгә кадәр алар урынында яшиләр.
6 Шуңа күрә Раббы Исраил улларына болай диде: «Кардәшләрегез Исав улларына каршы сугышмагыз, чөнки аларның җирендә бернәрсә дә сезнең милкегез түгел, ләкин сез алардан акчага ризык сатып алып ашый аласыз, ә алардан акчага су сатып алып эчә аласыз».
7 Исраил балалары Раббы сүзе буенча эшләделәр.
8 Исраил балалары чүл буйлап, Синай тавы буйлап озак вакыт әйләнеп йөрделәр, ә Исав улларына кагылмадылар, һәм алар шул тирәдә унтугыз ел яшәделәр.
9 Шул вакытта Киттим балаларының патшасы Латинус үзенең патшалык итүенең кырык бишенче елында, ягъни Исраил балаларының Мисырдан чыгуының ундүртенче елында вафат булды.
10 Аны үзе өчен Киттим җирендә төзегән урынына күмделәр, һәм Әбимнас аның урынында утыз сигез ел патшалык итте.
11 Исраил балалары шул көннәрдә, унтугыз ел үткәч, Эсау балаларының чикләрен үтеп, Моаб чүленә килеп җиттеләр.
12 Раббы Мусага болай диде: «Моабны камап алмагыз һәм аларга каршы сугышмагыз, чөнки мин сезгә аларның җиреннән бернәрсә дә бирмәячәкмен».
13 Исраил балалары унтугыз ел дәвамында Моаб чүлендә юл тоттылар, ләкин аларга каршы сугышмадылар.
14 Исраил халкы Мисырдан чыккан утыз алтынчы елында Раббы аморилар патшасы Сихонның йөрәген җәрәхәтләде, һәм ул сугыш башлады һәм Моаб халкына каршы сугышырга чыкты.
15 Сихон Мисыр патшасының киңәшчесе, Бильям улы Янеас улы Беорга һәм аның улы Бильямга хәбәрчеләр җибәрде, алар Моабны каргасыннар һәм аны Сихон кулына бирсеннәр өчен.
16 Хәбәрчеләр барып, Месопотамиядәге Петордан Янеас улы Беорны һәм аның улы Бильямны алып килделәр. Беор һәм аның улы Бильям Сихон шәһәренә килеп, аморийларның патшасы Сихон алдында Моабны һәм аларның патшасын каргадылар.
17 Сихон үзенең бөтен гаскәре белән чыгып, Моабка китте һәм аларга каршы сугышты, аларны җиңде, һәм Раббы аларны аның кулына бирде, һәм Сихон Моаб патшасын үтерде.
18 Сихон сугышта Моабның барлык шәһәрләрен дә алды; ул алардан Хешбонны да алды, чөнки Хешбон Моаб шәһәрләренең берсе иде, һәм Сихон үзенең түрәләрен һәм түрәләрен Хешбонга урнаштырды, һәм Хешбон ул көннәрдә Сихонныкы иде.
19 Шуңа күрә гыйбрәтле хикәя сөйләүчеләр Беор һәм аның улы Балаам болай диделәр: «Хешбонга килегез, Сихон шәһәре төзелеп, ныгытылачак».
20 Моав, сиңа кайгы! Син югалдың, Кемош халкы! Менә ул Аллаһының канун китабында язылган.
21 Сихон Моабны яулап алгач, Моабтан яулап алган шәһәрләргә сакчылар куйды, һәм Моаб улларының күпчелеге сугышта Сихон кулына эләкте, һәм ул аларның күпчелек улларын һәм кызларын әсирлеккә алды, һәм аларның патшасын үтерде; шуңа күрә Сихон үз җиренә кайтты.
22 Сихон Беорга һәм аның улы Бильямга күп көмеш һәм алтын бүләкләр бирде, һәм ул аларны җибәрде, һәм алар Месопотамиягә, үз илләренә киттеләр.
23 Шул вакытта барлык Исраил балалары Моаб чүленнән чыгып, кире кайтып, Эдом чүлен әйләнеп алдылар.
24 Шулай итеп, бөтен җәмәгать Мисырдан чыкканнан соң кырыкынчы елның беренче аенда Син чүленә килде. Исраил балалары шунда, Син чүлендәге Кадешта, яшәделәр. Мәрьям шунда үлде һәм шунда җирләнде.
25 Шул вакытта Муса Эдом патшасы Гададка хәбәрчеләр җибәрде һәм болай дип әйтте: «Синең туганың Исраил болай ди: «Синең җирең аша үтәргә рөхсәт ит, без басу яки йөзем бакчасы аша үтмәячәкбез, кое суын эчмәячәкбез, патша юлыннан барачакбыз».
26 Эдом аңа: «Син минем җирем аша үтмәячәксең», – диде, һәм Эдом Исраил улларына каршы көчле халык белән чыкты.
27 Исав уллары Исраил улларын үз җирләре аша үткәрергә рөхсәт итмәделәр, шуңа күрә исраиллеләр алардан киттеләр һәм аларга каршы сугышмадылар.
28 Чөнки моңа кадәр Раббы Исраил улларына: «Сез Эсау улларына каршы сугышмагыз», – дип боерган иде, шуңа күрә исраиллеләр алардан китеп, аларга каршы сугышмадылар.
29 Шулай итеп, Исраил балалары Кадештан киттеләр, һәм барлык халык Хор тавына килде.
30 Шул вакытта Раббы Мусага болай диде: «Аруң кардәшеңә әйт: ул анда үләчәк, чөнки ул Мин Исраил улларына биргән җиргә килмәячәк».
31 Һарун, Раббы әмере буенча, кырыкынчы елда, бишенче айда, айның беренче көнендә, Хор тавына күтәрелде.
32 Һарун йөз егерме өч яшендә Хор тавында вафат булды.

85 нче БҮЛЕК

1 Көньякта яшәүче Ханаан патшасы Арад исраиллеләрнең шымчылар юлы белән килгәнен ишеткәч, үз гаскәрләрен исраиллеләргә каршы сугышырга урнаштырды.
2 Исраил халкы аннан бик курка иде, чөнки аның зур һәм авыр гаскәре бар иде, шуңа күрә Исраил халкы Мисырга кайтырга карар кылды.

3 Исраил халкы өч көнлек юлны Масерата-Бени-Яконга кире борылды, чөнки алар Арад патшасыннан бик нык курыктылар.
4 Исраил балалары үз урыннарына кайтырга теләмәделәр, шуңа күрә алар Бени-Яконда утыз көн калдылар.
5 Леви уллары Исраил улларының кире кайтмавын күргәч, Раббы хакына көнләштеләр, һәм алар баш күтәреп, үз кардәшләре Исраилгә каршы сугыштылар, аларның күпчелек кешесен үтерделәр һәм аларны үз урыннарына, Хор тавына кире кайтырга мәҗбүр иттеләр.
6 Алар кире кайткач, Арад патша үз гаскәрен исраиллеләргә каршы сугышка әзерләп тора иде.
7 Исраил ант итеп: «Әгәр син бу халыкны минем кулыма бирсәң, мин аларның шәһәрләрен тулысынча җимерәчәкмен», – диде.
8 Раббы Исраилнең тавышын тыңлады һәм ханаанлыларны аларның кулына бирде, аларны һәм аларның шәһәрләрен тулысынча юк итте, һәм бу урынга Хорма дип исем кушты.
9 Исраил балалары Хор тавыннан чыгып, Оботта туктадылар, аннары Оботтан чыгып, Моаб чигендәге Ие-Абаримда туктадылар.
10 Исраил халкы Моабка хәбәр җибәреп: «Безгә синең җирең аша үзебезнең җиребезгә барырга рөхсәт ит», – дип әйттеләр. Ләкин Моаб халкы Исраил халкына үз җирләре аша үтәргә рөхсәт итмәде, чөнки Моаб халкы Исраил халкының аларга аморийларның патшасы Сихон кебек эш итүеннән бик курыкты. Сихон аларның җирләрен басып алып, күбесен үтергән иде.
11 Шуңа күрә Моаб исраиллеләргә үз җире аша үтәргә рөхсәт итмәде, һәм Раббы Исраил улларына: «Моаб белән сугышмаска кушты», – дип боерды. Шуңа күрә исраиллеләр Моабтан киттеләр.
12 Исраил халкы Моаб чигеннән чыгып, Моаб белән аморлылар арасындагы Арнонның икенче ягына килеп җиттеләр һәм Кедемот чүлендә, аморлылар патшасы Сихон чигендә чатыр кордылар.
13 Исраил балалары аморийларның патшасы Сихонга хәбәрчеләр җибәрделәр:
14 Безгә синең җирең аша үтәргә рөхсәт ит, без басуларга да, йөзем бакчаларына да кермәячәкбез, синең чикләреңнән үткәнче патша юлы буйлап барачакбыз, ләкин Сихон исраиллеләргә үтәргә рөхсәт итмәде.
15 Шулай итеп, Сихон аморитларның барлык халкын җыеп, Исраил уллары белән очрашу өчен чүлгә чыкты һәм Яхаста Исраилгә каршы сугышты.
16 Раббы аморийларның патшасы Сихонны Исраил уллары кулына бирде, һәм Исраил Сихонның барлык халкын кылыч белән үтерде һәм Моаб халкы өчен үч алды.
17 Исраил халкы Сихон җирен Арамнан Ябукка кадәр, Аммон халкына кадәр басып алды һәм шәһәрләрдәге барлык табышны талады.
18 Исраил бу шәһәрләрнең барысын да басып алды, һәм Исраил аморларның барлык шәһәрләрендә яшәде.
19 Һәм барлык Исраил балалары Аммон улларына каршы сугышырга һәм аларның җирләрен дә яулап алырга карар кылдылар.
20 Шуңа күрә Раббы Исраил улларына болай диде: «Аммон улларын камап алмагыз һәм аларга каршы сугыш башламагыз, чөнки Мин сезгә аларның җиреннән бернәрсә дә бирмәячәкмен. Исраил уллары Раббы сүзен тыңладылар һәм Аммон улларына каршы сугышмадылар».
21 Исраил халкы борылып, Башан юлы белән Башан патшасы Ог җиренә менделәр. Башан патшасы Ог исраиллеләргә каршы сугышка чыкты, аның белән күп батыр кешеләр һәм аморлылардан бик көчле гаскәр бар иде.
22 Башан патшасы Ог бик көчле кеше иде, ләкин аның улы Наарон бик көчле иде, хәтта аннан да көчлерәк иде.
23 Ог үз йөрәгендә болай диде: «Менә хәзер бөтен Исраил гаскәре өч парса урын били, хәзер мин аларны кылычсыз да, сөңгесез дә шунда ук үтерәчәкмен».
24 Ог Яхаз тавына менеп, аннан өч парса озынлыгындагы зур таш алды да, аны башына куйды һәм Исраил халкының лагерена ыргытып, барлык исраиллеләрне шул таш белән үтерергә булды.
25 Шунда Раббы фәрештәсе килеп, ташны Огның башына тиште, һәм таш Огның муенына төште, һәм Ог муенындагы ташның авырлыгыннан җиргә егылды.
26 Шул вакытта Раббы Исраил улларына болай диде: «Аннан курыкмагыз, чөнки Мин аны, аның барлык халкын һәм бөтен җирен сезнең кулыгызга бирдем, һәм сез аңа Сихонга эшләгән кебек эшләячәксез».
27 Муса Исраил улларының аз санлысы белән аның янына төште, һәм Муса Огның аякларының тубыкларына таяк белән сукты һәм аны үтерде.
28 Шуннан соң Исраил балалары Ог улларын һәм аның барлык халкын куып бардылар, һәм алардан беркем дә калмаганчы кыйнадылар һәм юк иттеләр.
29 Шуннан соң Муса Исраил улларыннан берничәсен Яазерны күзәтеп чыгарга җибәрде, чөнки Яазер бик танылган шәһәр иде.
30 Шымчылар Яазерга барып, аны тикшерделәр, һәм шымчылар Раббыга таяндылар һәм Яазер кешеләренә каршы сугыштылар.
31 Бу кешеләр Яазерны һәм аның авылларын басып алдылар, һәм Раббы аларны аларның кулына бирде, һәм алар андагы аморлыларны куып чыгардылар.
32 Исраил балалары Иорданның икенче ягында, Арнон елгасыннан алып Херман тавына кадәр урнашкан аморлыларның ике патшасының җирен, алтмыш шәһәрне, басып алдылар.
33 Исраил балалары юлга чыгып, Иордан елгасының бу ягындагы, Иерихон янындагы Моаб тигезлегенә килеп җиттеләр.
34 Моаб халкы Исраил халкының аморларның ике патшасы Сихон белән Огка кылган барлык явызлыкларын ишеткәч, Моаб халкының барысы да исраиллеләрдән бик нык курка башлады.
35 Моаб аксакаллары болай диделәр: «Менә аморлыларның ике патшасы, Сихон һәм Ог, җир йөзендәге барлык патшалардан да көчлерәк иделәр, Исраил улларына каршы тора алмадылар, без ничек алар алдында тора алабыз?»
36 Алар безгә юлда җиребез аша үтәргә хәбәр җибәргәннәр иде, ләкин без аларны җибәрмәдек, хәзер алар авыр кылычлары белән безгә һөҗүм итәчәкләр

һәм безне юк итәчәкләр; Моаб Исраил балалары аркасында борчылды, һәм алар алардан бик нык курыктылар, һәм Исраил балалары белән нәрсә эшләргә кирәклеген киңәшләштеләр.
37 Моаб аксакаллары карар кабул иттеләр һәм үзләренең бер кешесен, моаблы Зиппор улы Балакны, үзләре өстеннән патша итеп куйдылар, һәм Балак бик акыллы кеше иде.
38 Моаб аксакаллары торып, Мадиан улларына тынычлык төзергә хәбәр җибәрделәр, чөнки ул көннәрдә Моаб белән Мадиан арасында зур сугыш һәм дошманлык булган, Моаб кырында Мадианны җиңгән Эдом патшасы Бедад улы Гадад көннәреннән алып бүгенге көнгә кадәр.
39 Моаб балалары Мадиан балалары янына хәбәр җибәрделәр, һәм алар алар белән тынычлык төзеделәр, һәм Мадиан аксакаллары Мадиан балалары өчен тынычлык төзергә Моаб җиренә килделәр.
40 Моаб аксакаллары Исраилдән котылу өчен нәрсә эшләргә кирәклеген Мадиан аксакаллары белән киңәшләштеләр.
41 Моаб халкының барысы да Мадиан аксакалларына болай диделәр: «Исраил халкы безнең тирә-ягыбыздагы бар нәрсәне дә, үгез кыр үләнен ялаган кебек, ялый, чөнки алар бездән көчлерәк булган аморлыларның ике патшасына шулай эшләделәр».
42 Мидиан аксакаллары Моабка болай диделәр: «Без ишеттек, аморийларның патшасы Сихон сезнең белән сугышканда, сезне җиңеп, җирегезне басып алганда, Месопотамиядән Янеас улы Беорга һәм аның улы Бильямга кешеләр җибәргән иде, алар килеп сезне каргадылар, шуңа күрә Сихон сезнең өстеннән көч куеп, җирегезне басып алды».
43 Шуңа күрә хәзер аның улы Бильям янына да җибәрегез, чөнки ул әле дә үз җирендә яши, һәм аңа хезмәт хакын бирегез, ул килеп, сез курка торган барлык халыкны каргасын. Моаб аксакаллары бу хәбәрне ишеткәч, Беор улы Бильям янына җибәрергә риза булдылар.
44 Моаб патшасы Зиппор улы Балак Биламга хәбәрчеләр җибәрде һәм болай дип әйтте:
45 Менә, Мисырдан бер халык чыкты, алар җир йөзен каплап алдылар, һәм алар минем каршымда яшиләр.
46 Хәзер килеп, бу халыкны минем өчен карга, чөнки алар миннән көчлерәк, бәлки мин аларга каршы сугышып, аларны куып чыгарырмын, чөнки мин син фатихалаган кешенең фатихаланганын, ә син каргаган кешенең ләгънәтләнгәнен ишеттем.
47 Шулай итеп, Балакның хәбәрчеләре Балаам янына бардылар һәм Моабка каршы сугышыр өчен халыкны каргасын өчен Балаамны алып килделәр.
48 Балаам Исраилне каргарга Балак янына килде, һәм Раббы Балаамга әйтте: «Бу халыкны каргама, чөнки ул бәхетле».
49 Балак көн саен Балаамны Исраилне каргарга өндәде, ләкин Балаам Раббының Балаамга әйткән сүзен тыңламады.
50 Балак Бильямның үз теләген үтәмәвен күргәч, торып, өенә кайтты, ә Бильям да үз җиренә кайтты һәм аннан Мидьян җиренә китте.
51 Исраил халкы Моаб тигезлегеннән чыгып, Иордан буенда, Бет-Есимоттан алып, Моаб тигезлегенең читендәге Абел-Шиттимга кадәр тукталыш урнаштырдылар.
52 Исраил балалары Шиттим тигезлегендә яшәгәч, Моаб кызлары белән зина кыла башладылар.
53 Исраил балалары Моабка якынлаштылар, һәм Моаб балалары чатырларын Исраил балалары лагере каршында кордылар.
54 Моаб халкы Исраил улларыннан куркып калды, һәм Моаб халкы аларның барлык матур һәм чибәр кызларын һәм хатыннарын алып, алтын, көмеш һәм кыйммәтле киемнәр кидерде.
55 Моаб халкы бу хатын-кызларны үз чатырларының ишегенә утырттылар, шуңа күрә Исраил халкы аларны күреп, аларга борылып, Моаб халкына каршы сугышмасын иде.
56 Моабның барлык балалары да Исраил халкы белән шулай эшләделәр, һәрбер ир үз хатынын һәм кызын үз чатырының ишегенә куйды. Барлык Исраил халкы Моабның бу эшен күрделәр, һәм Исраил халкы Моаб кызларына борылып, аларга гашыйк булдылар, һәм алар аларга бардылар.
57 Бер еврей Моаб чатыры ишегенә килеп, Моаб кызын күреп, күңелендә аңа ошаса, чатыр ишеге янында аңа теләгәнен сөйләсә, алар сөйләшкән арада чатырдагы ирләр чыгып, еврей кызына болай диләр иде:
58 Син безнең туганнар икәнебезне беләсең, без барыбыз да Лутның токымнары һәм аның абыйсы Ибраһимның токымнары. Ни өчен син безнең белән калмыйсың, ни өчен безнең икмәгебезне һәм корбаныбызны ашамыйсың?
59 Моаб балалары аны үзләренең сүзләре белән әсир итеп, мактап, аздыргач, аны чатырга утырттылар, аның өчен ризык пешерделәр һәм корбан китерделәр, ә ул аларның корбаныннан һәм икмәкләреннән ашады.
60 Аннары аңа шәраб бирделәр, ул эчте һәм исерде, һәм аның алдына матур кыз куйдылар, һәм ул аның белән теләгәнчә эшләде, чөнки ул шәрабны күп эчкән иде, шуңа күрә ул нәрсә эшләгәнен белмәде.
61 Моаб халкы Исраил халкы белән Шиттим тигезлегендә шулай эшләде, һәм бу хәл аркасында Раббының ачуы Исраил халкына каршы чыкты, һәм Ул аларга үләт җибәрде, һәм Исраил халкының егерме дүрт мең кешесе үлде.
62 Шимон улларыннан Зимри исемле бер кеше бар иде, ул Салу улы иде. Ул бөтен Исраил уллары алдында Мидиан патшасы Зурның кызы, Мидианлы Косби белән элемтәгә керде.
63 Рухани Һарунның улы, Элазерның улы Финеас Зимри эшләгән бу явыз эшне күреп, сөңге алды да, торып басты һәм аларның артыннан куып китте, икесен дә чәнчеп үтерде, һәм Исраил улларыннан үләт туктады.

86НЧЫ БҮЛЕК

1 Вабадан соң шул вакытта Раббы Мусага һәм рухани Һарун улы Элезерга болай диде:

2 Исраил халкының егерме яшьтән алып сугышка киткән барлык кешеләрен санап чыгыгыз.
3 Муса белән Элезер Исраил улларын гаиләләре буенча санап чыктылар, һәм бөтен Исраилнең саны җиде йөз мең җиде йөз утыз иде.
4 Леви балаларының бер айлык һәм аннан өлкәнрәк саны егерме өч мең иде, һәм алар арасында Синай чүлендә Муса белән Һарун санап чыккан бер кеше дә юк иде.
5 Чөнки Раббы аларга чүлдә үләчәкләрен әйткән иде, шуңа күрә алар барысы да үлделәр, һәм алардан беркем дә калмады, бары тик Йефун улы Халев белән Нун улы Ешуа гына калды.
6 Шуннан соң Раббы Мусага болай диде: «Исраил улларына әйт, алар үз туганнары Исраил уллары өчен Мидианнан үч алсыннар».
7 Муса шулай эшләде, һәм Исраил балалары арасыннан ун ике мең кешене сайладылар, һәр кабиләгә бер мең кеше, һәм алар Мадиан җиренә киттеләр.
8 Исраил балалары мадианлыларга каршы сугыштылар һәм барлык ир-атларны, шулай ук мадианлыларның биш башлыгын үтерделәр, һәм Беор улы Бильямны кылыч белән үтерделәр.
9 Исраил балалары Мадиан хатыннарын, аларның балаларын, малларын һәм аларның барлык милкен әсирлеккә алдылар.
10 Алар барлык табышны һәм барлык табышны алып, Моаб тигезлегенә, Муса белән Елезерга алып килделәр.
11 Муса, Элезер һәм җәмгыятьнең барлык башлыклары аларны шатланып каршы алырга чыктылар.
12 Алар Мадианнан табылган барлык табышны бүлештеләр, һәм Исраил балалары үз кардәшләре, Исраил балалары, өчен Мадианнан үч алдылар.

87 нче БҮЛЕК

1 Шул вакытта Раббы Мусага болай диде: «Көннәрең ахырына якынлаша. Хәзер хезмәтчең Нун улы Йошуаны алып, чатырга куй, Мин аңа боерык бирермен, һәм Муса шулай эшләде».
2 Раббы чатырда болыт баганасында күренде, һәм болыт багана чатырның керү урынында торды.
3 Раббы Нун улы Йошуага боерык бирде: «Көчле һәм батыр бул, чөнки син Исраил улларын Мин аларга бирергә ант иткән җиргә алып барачаксың, һәм Мин синең белән булачакмын».
4 Муса Йошуага болай диде: «Көчле һәм батыр бул, чөнки син Исраил улларына җирне мирас итеп бирәчәксең, һәм Раббы синең белән булачак, ул сине ташламаячак һәм ташламаячак, курыкма һәм өметсезләнмә».
5 Муса барлык Исраил улларын чакырып алды һәм аларга болай диде: «Сез Раббыгыз Аллаһы чүлдә сезнең өчен эшләгән барлык яхшылыкларны күрдегез.
6 Шуңа күрә хәзер бу канунның барлык сүзләрен үтәгез һәм Раббыгыз Аллаһы юлыннан барыгыз, Раббы сезгә кушкан юлдан уңга да, сулга да борылмагыз.
7 Муса Исраил улларына, Раббы аңа кушканча, җирдә эшләргә тиешле кагыйдәләрне, хөкемнәрне һәм кануннарны өйрәтте.
8 Ул аларга Раббы юлын һәм Аның кануннарын өйрәтте; менә алар Муса аша Исраил улларына бирелгән Аллаһы кануны китабында язылган.
9 Муса Исраил улларына боерык биреп бетергәч, Раббы аңа болай диде: «Абарим тавына мен дә, шунда үл һәм туганың Һарун кебек, үз халкың белән бергә бул».
10 Муса Раббы кушканча күтәрелде һәм Исраил халкы Мисыр җиреннән чыккан кырыкынчы елда, Раббы әмере буенча, Моаб җирендә вафат булды.
11 Исраил балалары Моаб тигезлекләрендә Муса өчен утыз көн еладылар, һәм Муса өчен елау һәм кайгыру көннәре тәмамланды.

88 нче БҮЛЕК

1 Муса үлгәннән соң, Раббы Нун улы Йошуага болай диде:
2 Тор һәм Иордан елгасын кич, Мин Исраил улларына биргән җиргә бар, һәм син Исраил улларына җирне мирас итеп бирәчәксең.
3 Аяк табаныгыз баскан һәр урын сезнең чикләрегез булачак, Ливан чүленнән алып бөек Перат елгасына кадәр.
4 Гомереӊ буе беркем дә сиңа каршы чыга алмаячак; Мин Муса белән булган кебек, синең белән дә булачакмын. Муса сиңа кушкан барлык кануннарны үтәргә нык һәм кыю бул. Юлдан уңга да, сулга да борылма, шул чакта син һәр эшеңдә уңышка ирешәчәксең.
5 Шуннан соң Йошуа Исраил башлыкларына болай дип боерды: «Лагерь аша үтеп, халыкка болай дип боерык бирегез: «Үзегезгә азык-төлек әзерләгез, чөнки өч көннән сез җирне яулап алу өчен Иордан елгасын кичәчәксез».
6 Исраил халкының башлыклары шулай эшләделәр, халыкка әмер бирделәр һәм алар Ешуа кушкан бар нәрсәне дә эшләделәр.
7 Шуннан соң Ешуа ике кешене Иерихон җирен карап чыгарга җибәрде, һәм алар барып, Иерихонны карап чыктылар.
8 Җиде көннән соң алар лагерьдагы Ешуа янына килеп: «Раббы бөтен җирне безнең кулыбызга бирде, һәм анда яшәүчеләр бездән куркып калдылар», – диделәр.
9 Шуннан соң, иртәнге якта Ешуа һәм аның белән бергә бөтен Исраил торды, һәм алар Шиттимнан киттеләр, һәм Ешуа һәм аның белән бергә бөтен Исраил Иордан елгасын кичтеләр, һәм Ешуа сиксән ике яшендә Исраил белән бергә Иордан елгасын кичте.
10 Халык беренче айның унынчы көнендә Иорданнан күтәрелде һәм Ерихоның көнчыгыш почмагындагы Гилгалда чатыр корды.
11 Исраил халкы Муса канунында язылганча, айның ундүртенче көнендә, Гилгалда, Ерихо тигезлегендә, Пасах бәйрәмен үткәрделәр.
12 Пасах бәйрәменең икенче көнендә манна бетте, һәм Исраил балалары өчен манна калмады, һәм алар Ханаан җиренең җимешләрен ашадылар.
13 Иерихон Исраил уллары өчен бөтенләй ябык иде, беркем дә чыкмады һәм кермәде.

14 Икенче айның беренче көнендә Раббы Йошуага болай диде: «Тор, менә Мин Иерихонны һәм аның барлык халкын синең кулыңа бирдем. Синең барлык сугышчыларың көн саен бер тапкыр шәһәрне әйләнеп чыгарга тиеш, син алты көн шулай эшлә».
15 Руханилар быргылар кычкырачаклар, һәм сез быргы тавышын ишеткәч, барлык халык көчле кычкырачак, һәм шәһәр диварлары җимерeләчәк; барлык халык үз дошманына каршы күтәреләчәк.
16 Ешуа Раббы аңа кушкан бар нәрсәне дә шулай эшләде.
17 Җиденче көнне алар шәһәрне җиде тапкыр әйләнеп чыктылар, һәм руханилар быргылар кычкырттылар.
18 Җиденче тапкыр һөҗүм иткәндә, Ешуа халыкка болай диде: «Кычкырыгыз, чөнки Раббы бөтен шәһәрне безнең кулыбызга бирде».
19 Шәһәр һәм андагы бар нәрсә генә Раббыга ләгънәтләнәчәк, һәм Исраил гаскәрен ләгънәтләндермәс өчен һәм аны бәлагә тарытмас өчен, үзегезне ләгънәтләнгән нәрсәдән саклагыз.
20 Әмма барлык көмеш, алтын, бакыр һәм тимер Раббыга багышланачак, алар Раббы хәзинәсенә керәчәк.
21 Халык быргылар кычкырып, көчле кычкырыш ясады. Иерихон диварлары җимерелде, һәм барлык халык та аның каршында турыдан-туры күтәрелде. Алар шәһәрне басып алдылар һәм анда булган бар нәрсәне дә, ир-атларны да, хатын-кызларны да, яшьләрне дә, картларны да, үгезләрне дә, сарыкларны да, ишәкләрне дә кылыч белән юк иттеләр.
22 Алар бөтен шәһәрне ут белән яндырдылар; көмеш, алтын, бакыр һәм тимер савытларны гына Раббы хәзинәсенә салдылар.
23 Ул вакытта Ешуа ант итеп болай диде: «Иерихонны төзегән кешегә ләгънәт булсын! Ул үзенең беренче улын нигезләп, ә иң кечкенә улын капкаларга урнаштырачак».
24 Яһүд улы Зерахның улы, Забдиның улы, Карминың улы Ахан ләгънәтләнгән әйбергә хыянәт итте, ләгънәтләнгән әйбердән алып, чатырга яшерде, һәм Раббының ачуы Исраилгә каршы кабынды.
25 Шуннан соң, Исраил балалары Ерихонны яндырып кайткач, Ешуа Гай шәһәренә карап чыгарга һәм аңа каршы сугышырга кешеләр җибәрде.
26 Кешеләр күтәрелеп, Ай шәһәренә бардылар һәм кире кайттылар да: «Барлык халык синең белән Ай шәһәренә бармасын, өч меңгә якын кеше генә шәһәргә барып, аны яулап алсын, чөнки андагы кешеләр аз», – диделәр.
27 Ешуа шулай эшләде, һәм аның белән өч меңгә якын Исраил кешесе күтәрелде һәм алар Ай халкына каршы сугыштылар.
28 Исраилгә каршы сугыш көчле булды, һәм Ай кешеләре утыз алты Исраил кешесен үтерделәр, һәм Исраил балалары Ай кешеләреннән качып киттеләр.
29 Моны күргәч, Ешуа киемнәрен ертты һәм Раббы алдында йөзтүбән җиргә егылды, ул да, Исраил аксакаллары да, башларына тузан сибтеләр.
30 Шуннан соң Ешуа болай диде: «Әй Раббым, ни өчен бу халыкны Иордан аша үткәрдең? Исраиллеләр дошманнарыннан читләшкәннән соң мин нәрсә әйтермен?»
31 Шуңа күрә бу җирнең барлык кәнган халкы бу хәбәрне ишетеп, безне чолгап алачак һәм исемебезне юкка чыгарачак.
32 Раббы Ешуага болай диде: «Ни өчен син йөзтүбән егылып төшәсең? Тор, кит, чөнки исраиллеләр гөнаһ кылдылар һәм ләгънәтләнгән әйберне алдылар; алар арасыннан ләгънәтләнгән әйберне юк итмәсәләр, Мин алар белән булмаячакмын».
33 Шуннан соң Ешуа торып, халыкны җыйды һәм Раббы боерыгы буенча Уримны алып килде, һәм Яһүд кабиләсе, ә Карми улы Ахан сайланды.
34 Шуннан соң Йошуа Аханга: «Улым, нәрсә эшләдең, әйт әле», – диде. Ахан болай диде: «Мин табыш арасында Шинарның матур киемен, ике йөз көмеш тәңкә һәм илле тәңкә авырлыгындагы алтын кисәген күрдем. Мин аларны бик теләп алдым һәм алдым, һәм менә алар барысы да чатыр уртасында җирдә яшеренгән.
35 Шуннан соң Ешуа кешеләр җибәрде, алар аларны Ахан чатырыннан алып киттеләр, һәм алар Ешуага алып килделәр.
36 Ешуа Аханны һәм бу әйберләрне, аның улларын һәм кызларын, һәм аңа караган бар нәрсәне алып, Ахор үзәнлегенә алып килде.
37 Йошуа аларны шунда ут белән яндырды, һәм барлык исраиллеләр Аханны ташлар белән үтерделәр, һәм аның өстенә таш өеме куйдылар, шуңа күрә ул бу урынны Ахор үзәне дип атады, шулай итеп Раббының ачуы басылды, һәм аннан соң Йошуа шәһәргә килеп, аңа каршы сугышты.
38 Раббы Йошуага болай диде: «Курыкма һәм курка башлама, менә Мин синең кулыңа Айны, аның патшасын һәм халкын бирдем, һәм син аларга да Ерихо һәм аның патшасы белән эшләгән кебек эшләячәксең, ләкин аның табышын һәм терлекләрен үзегез өчен олжа итеп алыгыз; шәһәр артында засада торыгыз».
39 Шулай итеп, Йошуа Раббы сүзе буенча эш итте, сугышчылар арасыннан утыз мең батыр кешене сайлап алды һәм аларны җибәрде, һәм алар шәһәр янында засадага куелдылар.
40 Ул аларга болай дип боерды: «Сез безне күргәч, без алардан хәйлә белән качачакбыз, һәм алар безне куып җитәчәкләр, аннары сез засададан чыгып, шәһәрне яулап алыгыз, һәм алар шулай эшләделәр».
41 Ешуа сугышты, һәм шәһәр кешеләре Исраилгә таба киттеләр, ләкин аларның шәһәр артында аларны эзәрлекләгәннәрен белмәделәр.
42 Ешуа һәм барлык исраиллеләр аларның алдында арыган булып күренделәр һәм хәйләкәрлек белән чүл юлыннан качтылар.
43 Гай халкы шәһәрдәге барлык халыкны исраиллеләрне куып барырга җыйды. Алар шәһәрдән чыгып киттеләр, берсе дә калмады. Алар шәһәрне ачык калдырып, исраиллеләрне куып киттеләр.
44 Посадкада торганнар урыннарыннан торып бастылар, шәһәргә йөгереп килеп, аны яулап алдылар һәм яндырдылар. Ай кешеләре кире борылдылар, һәм шәһәрнең төтене күккә күтәрелде, һәм алар бер якка да, икенче якка да чигенергә мөмкин түгел иде.

45 Ай халкының барысы да Исраил арасында иде, кайберләре теге якта, кайберләре теге якта иде, һәм алар аларны үтерделәр, бер генәсе дә исән калмады.
46 Исраил халкы Ай патшасы Мелошны тере килеш тотып, Ешуа янына алып килделәр, ә Ешуа аны агачка асып үтерде.
47 Исраил халкы шәһәрне яндырганнан соң, шәһәргә кире кайттылар һәм андагы барлык кешеләрне кылыч белән үтерделәр.
48 Ай кешеләреннән, ир-атлардан һәм хатын-кызлардан, һәлак булганнарның саны унике мең иде; Раббының Йошуага әйткән сүзе буенча, алар шәһәрнең мал-туарын һәм табышын гына үзләре тартып алдылар.
49 Иорданның теге ягындагы барлык патшалар, Ханаан патшалары, Исраил балаларының Ерихо һәм Ай шәһәрләренә кылган явызлыклары турында ишеттеләр һәм Исраилгә каршы сугышырга җыелдылар.
50 Гибеон халкы гына исраиллеләр белән сугышудан бик курыкты, чөнки алар һәлак булмасыннар иде, шуңа күрә алар хәйләкәр эш иттеләр һәм Ешуа һәм барлык Исраил халкы янына килеп: «Без ерак җирләрдән килдек, шуңа күрә безнең белән килешү төзегез»,— диделәр.
51 Гибеон халкы Исраил улларына якынлашты, һәм Исраил уллары алар белән килешү төзеделәр, алар белән тынычлык төзеделәр, һәм җәмгыять башлыклары аларга ант иттеләр, ләкин соңрак Исраил уллары аларның күршеләре икәнен һәм алар арасында яшәвен белделәр.
52 Ләкин Исраил уллары аларны үтермәделәр, чөнки алар Раббы исеме белән ант иткәннәр иде, һәм алар утын кисүчеләр һәм су ташучылар булдылар.
53 Ешуа аларга болай диде: «Ни өчен сез мине алдадыгыз, безгә мондый эш эшләргә?» Алар аңа болай дип җавап бирделәр: «Чөнки сезнең амориларның барлык патшаларына эшләгәнегезнең барысы да хезмәтчеләрегезгә әйтелгән иде, һәм без үз гомеребез өчен бик нык курыктык, һәм без моны эшләдек».
54 Шул көнне Йошуа аларны агач кисәргә һәм су алырга билгеләде, һәм аларны Исраилнең барлык кабиләләренә кол итеп бүлеп бирде.
55 Иерусалим патшасы Адониседек Исраил халкының Ерихо һәм Ай шәһәрләренә кылган эшләрен ишеткәч, Хеброн патшасы Хогамга, Ярмут патшасы Пирамга, Лахиш патшасы Яфиага һәм Эглон патшасы Деберга хәбәр җибәрде:
56 Миңа килеп, миңа ярдәм итегез, без Исраил улларын һәм Исраил уллары белән тынычлык төзегән Гибеонда яшәүчеләрне җиңәбез.
57 Алар бергә җыелдылар, һәм амориларның биш патшасы үзләренең барлык гаскәрләре белән күтәрелделәр, алар диңгез буендагы ком кебек күп санлы көчле халык иде.
58 Бу патшаларның барысы да килеп, Гибеон каршында чатыр кордылар һәм Гибеон халкына каршы сугыша башладылар. Гибеон кешеләренең барысы да Ешуага хәбәр җибәреп: «Тизрәк безгә килеп, ярдәм итегез, чөнки аморлыларның барлык патшалары безгә каршы сугышырга җыелдылар», – диделәр.
59 Ешуа һәм барлык сугышчан халык Гилгалдан чыктылар, һәм Ешуа кинәт кенә алар янына килеп, бу биш патшаны зур җиңү белән үтерде.
60 Йәһвә аларны Исраил балалары алдында аптыраште калдырды, алар Гибеонда аларны коточкыч үтерделәр һәм Маккедага таба Бет-Хоронга менеп баручы юлда куып бардылар, һәм алар Исраил балалары алдында качтылар.
61 Алар качып барганда, Раббы аларга күктән боз явып, Исраил балалары үтерелгәннән күбрәк боз явып үлде.
62 Исраил балалары аларны куып киттеләр, һәм алар юлда аларны кыйнап, алга таба да кыйнадылар.
63 Алар сугышканда, көн кичкә якынлаша башлады, һәм Ешуа барлык халык алдында болай диде: «Кояш, Гибеонда тукта, ә Ай Аялон үзәнлегендә тор, халык үз дошманнарыннан үч алганчы».
64 Раббы Ешуаның тавышын ишетте, һәм кояш күкләр уртасында туктап калды, һәм ул утыз алты минут туктап калды, ә ай да туктап калды һәм көне буе баешкач ашыкмады.
65 Һәм моңа кадәр дә, аннан соң да, Раббы кеше тавышын ишеткән кебек бер көн дә булмаган, чөнки Раббы Исраил өчен сугышкан.

89 нчы БҮЛЕК

1 Раббы аморлыларны Ешуа һәм Исраил уллары кулына биргән көнне, Ешуа бу җырны әйтте һәм бөтен Исраил алдында болай диде:
2 Син, Ходай, кодрәтле эшләр эшләдең, бөек эшләр башкардың; Синең кебек кем бар? Минем авызларым Синең исемеңә җырлар.
3 Минем изгелегем, минем ныгытмам, минем биек манарасым, Сиңа яңа җыр җырлармын, Сиңа рәхмәт әйтеп җырлармын, Син минем коткаруымның көче.
4 Җир йөзенең барлык патшалары Сине мактарлар, дөнья мирзалары Сиңа җырларлар, Исраил балалары Синең коткарылуыңа шатланырлар, Синең көчеңне җырларлар һәм мактарлар.
5 Әй Раббым, без Сиңа ышана идек; без Син безнең Аллаһыбыз дидек, чөнки Син дошманнарыбызга каршы безнең сыену урыныбыз һәм ныклы манарасыбыз идең.
6 Без Сиңа ялвардык һәм оялмадык, Сиңа таяндык һәм коткарылдык; Сиңа ялварганда, Син безнең тавышыбызны ишеттең, Син безнең җаннарыбызны кылычтан коткардың, Син безгә Үзеңнең мәрхәмәтеңне күрсәттең, Син безгә Үзеңнең коткаруыңны бирдең, Син безнең йөрәкләребезне Үзеңнең көчең белән сөендердең.
7 Син безне коткару өчен чыктың, Үзеңнең кулың белән халкыңны коткардың; Син безгә изгелегең күкләреннән җавап бирдең, безне ун меңләгән кешедән коткардың.
8 Кояш һәм ай күктә туктап калды, һәм Син безнең җәберләүчеләргә каршы ачуың белән тордың һәм аларга Үзеңнең хөкемеңне әйттең.
9 Җир йөзенең барлык мирзалары аякка бастылар, халыклар патшалары җыелдылар, Синең каршыңда алар селкенмәделәр, Синең сугышларыңны теләделәр.

10 Син аларга ачуың белән каршы чыктың, һәм аларга ачуыңны төшердең; Син аларны ачуың белән юк иттең, һәм йөрәгеңдә аларны юк иттең.
11 Халыклар синең ачуың белән янды, патшалыклар синең ачуың аркасында җимерелде, Син ачуың көнендә патшаларны яраладың.
12 Син аларга Үзеңнең ачуыңны сиптең, Үзеңнең ачуың аларны биләп алды; Син аларның гөнаһларын аларга юнәлттең һәм явызлыкларында аларны юк иттең.
13 Алар тозак җәйделәр, шунда егылдылар, челтәргә яшерделәр, аяклары эләкте.
14 «Кылычлары белән җирне яулап алдылар, куллары белән шәһәрдә яшәделәр», – дигән дошманнарыңа каршы кулың әзер иде. Син аларның йөзләрен оят белән тутырдың, мөгезләрен җиргә төшердең, ачуың белән аларны куркыттың һәм ачуың белән юк иттең.
15 Алар өстеннән яуган давылың тавышыннан җир тетрәде һәм селкенде, Син аларның җаннарын үлемнән сакламадың, һәм аларның гомерен кабергә ташладың.
16 Син аларны давылыңда куып җибәрдең, давылыңда юк иттең, яңгырларын бозга әйләндердең, алар тирән чокырларга төштеләр, шуңа күрә алар тора алмадылар.
17 Аларның мәетләре урамнар уртасында ташландык чүп-чар кебек иде.
18 Алар Синең ачуың белән юк ителделәр һәм юк ителделәр, Син Үз халкыңны Үз көчең белән коткардың.
19 Шуңа күрә безнең йөрәкләребез Синдә шатлана, җаннарыбыз Синең коткаруыңда данлана.
20 Телләребез Синең кодрәтеңне сөйләр, Без Синең могҗизаларыңны җырларбыз һәм мактарбыз.
21 Чөнки Син безне дошманнарыбыздан коткардың, безгә каршы күтәрелгәннәрдән коткардың, аларны безнең алда юк иттең һәм аяк астыбызга бастырдың.
22 Шулай итеп, Ходай, Синең барлык дошманнарың да юк ителәчәк, явызлар җил куып җибәргән салам кебек булачак, һәм Синең сөйгәннәрең су буена утыртылган агачлар кебек булачак.
23 Шулай итеп, Йошуа һәм аның белән бергә бөтен Исраил, барлык патшаларны җиңгәннән соң, Гилгалдагы лагерьга кире кайттылар, шуңа күрә алардан беркем дә калмады.
24 Биш патша сугыштан җәяү качып киттеләр һәм мәгарәгә яшеренделәр, ә Ешуа аларны сугыш кырында эзләде, ләкин таба алмады.
25 Шуннан соң Ешуага: «Патшалар табылды һәм алар мәгарәгә яшеренгән», – дип хәбәр иттеләр.
26 Шуннан соң Ешуа болай диде: «Мәгарә авызына кешеләрне куып чыгарырга билгеләгез, алар үзләрен кулга алмасын өчен». Исраил балалары шулай эшләделәр.
27 Шуннан соң Ешуа бөтен Исраилне чакырып, сугыш башлыкларына болай диде: «Аякларыгызны бу патшаларның муеннарына куегыз». Ешуа болай диде: «Раббы сезнең барлык дошманнарыгызга да шулай эшләр».
28 Шуннан соң Йошуа аларга патшаларны үтерергә һәм мәгарәгә ташларга, ә мәгарәнең авызына зур ташлар куярга боерды.
29 Шуннан соң Ешуа шул көнне үзе белән булган барлык халык белән Маккедага барды һәм аны кылыч белән үтерде.
30 Ул шәһәрдәге барлык кешеләрне һәм җаннарны юк итте, һәм патшага һәм аның халкына да, Ерихога кылган кебек үк, шулай эшләде.
31 Шуннан соң ул Либнага күчеп, аның белән сугышты, һәм Раббы аны аның кулына бирде, һәм Ешуа аны һәм аның барлык җан ияләрен кылыч белән үтерде. Ул Ерихога эшләгән кебек, аны да, аның патшасын да шулай эшләде.
32 Шуннан соң ул Лахишка каршы сугышырга китте, ә Газа патшасы Хорам Лахиш кешеләренә ярдәм итәргә чыкты, һәм Ешуа аны һәм аның халкын бер кеше дә калмыйча җиңде.
33 Ешуа Лахишны һәм аның барлык халкын басып алды, һәм ул Либна белән нәрсә эшләгән булса, анда да шулай эшләде.
34 Шуннан соң Йошуа аннан Эглонга барып, аны да басып алды, һәм аны һәм аның халкын кылычтан үтерде.
35 Шуннан соң ул Хевронга барып, аңа каршы сугышты, аны басып алды һәм тулысынча юк итте. Аннары ул бөтен Исраил белән бергә Дебирга кайтты һәм аңа каршы сугышты һәм аны кылыч белән үтерде.
36 Ул андагы барлык җанны да юк итте, беркемне дә калдырмады, һәм Ерихога нәрсә эшләгән булса, аны да, аның патшасын да шулай эшләде.
37 Ешуа Кадеш-Барнеадан Азага кадәр аморлыларның барлык патшаларын җиңде һәм аларның җирләрен шунда ук басып алды, чөнки Раббы Исраил өчен сугышкан иде.
38 Шуннан соң Ешуа бөтен Исраил белән Гилгалдагы лагерьга килде.
39 Шул вакытта Хасор патшасы Ябин Йошуаның амори патшаларына нәрсә эшләгәнен ишеткәч, Мидиан патшасы Йобатка, Шимрон патшасы Лаванга, Ахшаф патшасы Яфалага һәм амориларның барлык патшаларына болай дип хәбәр җибәрде:
40 Тизрәк безгә килегез һәм безгә ярдәм итегез, без Исраил улларын җиңәрбез, алар безгә һөҗүм иткәнче һәм аморлыларның башка патшаларына ничек эшләгән булсалар, безгә дә шулай эшләрләр.
41 Бу патшаларның барысы да Хасор патшасы Ябинның сүзләрен тыңладылар һәм барлык гаскәрләре белән юлга чыктылар, унҗиде патша, аларның халкы диңгез буендагы ком кебек күп иде, атлары һәм арбалары исәпсез иде. Алар Мером сулары янында бергә чатыр кордылар, һәм Исраилгә каршы сугышыр өчен бергә җыелдылар.
42 Раббы Йошуага болай диде: «Алардан курыкма, чөнки иртәгә шушы вакытта Мин аларның барысын да синең алдыңда үтерермен, син аларның атларын кисәрсең һәм арбаларын утта яндырырсың».
43 Ешуа һәм барлык сугышчылар кинәт кенә аларга каршы килеп, аларны үтерделәр, һәм алар аларның кулына эләктеләр, чөнки Раббы аларны Исраил халкы кулына биргән иде.
44 Шулай итеп, Исраил балалары бу патшаларның барысын да үз гаскәрләре белән куып бардылар һәм

беркем дә калмаганчы аларны үтерделәр. Ешуа аларга Раббы әйткәнчә эшләде.
45 Шул вакытта Ешуа Хасорга кайтып, аны кылыч белән үтерде, андагы барлык кешеләрне юк итте һәм ут белән яндырды. Ешуа Хасордан Шимронга барып, аны үтерде һәм тулысынча юк итте.
46 Шуннан соң ул Ахшафка китте һәм Шимронга эшләгән кебек, анда да эшләде.
47 Шуннан соң ул Адуламга күчте һәм андагы барлык кешеләрне үтерде. Ул Ахшаф белән Шимронга эшләгән кебек, Адуламга да эшләде.
48 Ул алардан үзе җиңгән патшаларның барлык шәһәрләренә үтеп керде, калган халыкны да үтерде һәм тулысынча юк итте.
49 Исраиллеләр үзләренең табышларын һәм терлекләрен генә үзләренә алдылар, ләкин алар үтергән һәр кешене исән калдырмадылар.
50 Йәһвә Мусага ничек кушкан булса, Ешуа һәм бөтен Исраил шулай эшләделәр, алар бернәрсәдә дә хата ясамадылар.
51 Шулай итеп, Ешуа һәм барлык Исраил халкы, Раббы кушканча, бөтен Ханаан җирен яулап алдылар һәм аларның барлык патшаларын, утыз бер патшаны, үтерделәр, һәм Исраил халкы аларның бөтен җирен яулап алдылар.
52 Моннан тыш, Иорданның икенче ягындагы Сихон һәм Ог патшалыклары да бар иде. Муса аларның күп шәһәрләрен яулап алган иде, һәм Муса аларны Рубен һәм Гад кабиләләренә һәм Манассе кабиләсенең яртысына биргән.
53 Йошуа көнбатыштагы Иорданның бу ягындагы барлык патшаларны җиңде һәм аларны тугыз кабиләгә һәм Исраил кабиләсенең яртысына мирас итеп бирде.
54 Ешуа биш ел дәвамында бу патшалар белән сугыш алып барды һәм аларның шәһәрләрен исраиллеләргә бирде, һәм аморилар һәм кәнганлыларның барлык шәһәрләре сугыштан соң тынычлык урнашты.

90НЧЫ БҮЛЕК

1 Исраил балалары Иордан елгасын үткәннән соң бишенче елда, Исраил балалары кәнганлылар белән сугыштан ял иткәннән соң, шул вакытта Эдом белән Киттим балалары арасында зур һәм каты сугышлар башланды, һәм Киттим балалары Эдомга каршы сугыштылар.
2 Киттим патшасы Әбиан патша үзенең патшалык итүенең утыз беренче елында, үзенең зур гаскәре белән, Эсау улларына каршы сугышырга Сеирга китте.
3 Эдом патшасы Һадад аның хәбәрен ишеткәч, күп санлы халык һәм көчле гаскәр белән аның каршысына чыкты һәм Эдом кырында аның белән сугышка керде.
4 Киттимнең кулы Исав улларын җиңде, һәм Киттим уллары Исав улларыннан егерме ике мең кешене үтерделәр, һәм Исавның барлык уллары алардан качып киттеләр.
5 Киттим балалары аларны куып җиттеләр һәм алар алда йөгереп барган Эдом патшасы Гададка барып җиттеләр, аны исән килеш тотып, Киттим патшасы Абианус янына алып килделәр.
6 Әбиан аны үтерергә боерды, һәм Эдом патшасы Һадад аның патшалыгының кырык сигезенче елында вафат булды.
7 Киттим балалары Эдомны куып баруларын дәвам иттеләр һәм аларны зур җимерү белән җиңделәр, һәм Эдом Киттим балаларының буйсынуында калды.
8 Киттим балалары Эдом өстеннән хакимлек иттеләр, һәм Эдом Киттим балалары кул астына керде һәм шул көннән башлап бер патшалыкка әйләнде.
9 Шул вакыттан башлап алар башларын күтәрә алмадылар, һәм аларның патшалыгы Киттим балалары белән бер булды.
10 Әбиан Эдомга түрәләр куйды, һәм Эдомның барлык балалары Әбианга буйсындылар һәм аңа салым түләүчеләр булдылар, ә Әбиан үз җиренә, Китимга, кире кайтты.
11 Кайтып килгәч, ул үз хакимлеген яңартты һәм үзенә патша резиденциясе өчен киң һәм ныгытылган сарай төзеде, һәм Киттим һәм Едом балалары өстеннән ышанычлы патшалык итте.
12 Шул көннәрдә, Исраил балалары барлык кәнганлыларны һәм аморлыларны куып чыгарганнан соң, Ешуа карт һәм олы яшьтә иде.
13 Раббы Ешуага болай диде: «Син картсың, гомерең озын, ә җирнең күп өлеше калган».
14 Шуңа күрә бу җирне тугыз кабиләгә һәм Манашше кабиләсенең яртысына мирас итеп бүлегез, һәм Ешуа торып, Раббы әйткәнчә эшләде.
15 Ул бөтен җирне Исраил кабиләләренә аларның бүленешләренә карап мирас итеп бүлеп бирде.
16 Ләкин Леви кабиләсенә ул мирас бирмәде, чөнки Раббы Муса аша аларга әйткәнчә, Раббыга бирелгән бүләкләр аларның мирасы.
17 Раббы Муса аша әйткәнчә, Ешуа Хеброн тавын Ефуне улы Калебка абыйларыннан бер өлешкә өстенрәк бирде.
18 Шуңа күрә Хеврон бүгенге көнгә кадәр Халев һәм аның балалары өчен мирас булып калды.
19 Йәһвә аңа кушканча, Йошуа бөтен җирне җир кисәге белән бөтен Исраилгә мирас итеп бүлеп бирде.
20 Исраил халкы үз мирасларыннан левитларга шәһәрләр, терлекләре һәм җирләре өчен урыннар бирде, Раббы Мусага кушканча, Исраил халкы җирне зурмы-кечкенәме бүлеште.
21 Алар үз чикләре буенча җирне мирас итеп алырга киттеләр, һәм Исраил балалары үзләре арасында Нун улы Йошуага мирас бирделәр.
22 Раббы сүзе буенча, алар аңа үзе сораган шәһәрне, Эфраим тавындагы Тимнат-Серахны, бирделәр, һәм ул шәһәрне төзеп, анда яшәде.
23 Бу мирасларны рухани Елеазер, Нун улы Йошуа һәм кабилә башлыклары Шилода, Раббы алдында, чатыр ишегендә, Исраил улларына җир бүлеп бирделәр, ләкин алар җирне бүлүне туктаттылар.
24 Йәһвә җирне исраиллеләргә бирде, һәм алар аны Раббы аларга әйткәнчә һәм Раббы аларның ата-бабаларына ант иткәнчә яуладылар.
25 Йәһвә исраиллеләргә тирә-юньдәге барлык дошманнарыннан тынычлык бирде, һәм беркем дә аларга каршы тормады, һәм Йәһвә аларның барлык дошманнарын аларның кулына тапшырды, һәм Йәһвә

Исраил улларына әйткән барлык яхшылыкларның берсе дә юкка чыкмады, әйе, Йәһвә барысын да тормышка ашырды.
26 Шуннан соң Ешуа барлык Исраил улларын чакырды, аларны фатихалады һәм аларга Раббыга хезмәт итәргә кушты. Шуннан соң ул аларны җибәрде, һәм алар һәрберсе үз шәһәренә, һәрберсе үз мирасына киттеләр.
27 Исраил халкы Ешуаның гомере буе Раббыга хезмәт иттеләр, һәм Раббы аларга тирә-юньдәгеләрдән тынычлык бирде, һәм алар үз шәһәрләрендә имин яшәделәр.
28 Шул көннәрдә Киттим патшасы Әбиан үзенең патшалык итүенең утыз сигезенче елында, ягъни Эдом өстеннән патшалык итүенең җиденче елында вафат булды. Аны үзе төзегән урында җирләделәр, һәм Латинус аның урынына илле ел патшалык итте.
29 Үзенең патшалык итү чорында ул гаскәр җыйды һәм Британия һәм Кернания халкына, Яван улы Элиша улларына каршы сугышты, һәм аларны җиңеп, салым түләүче итте.
30 Ул Эдомның Киттим кулы астыннан баш күтәргәнен ишетте, һәм Латиннар аларга барып, аларны җиңде, буйсындырды, һәм аларны Киттим балалары кулы астына куйды, һәм Эдом һәрвакыт Киттим балалары белән бер патшалыкка әйләнде.
31 Күп еллар дәвамында Эдомда патша булмаган, һәм аларның идарәсе Киттим балалары һәм аларның патшасы кулында булган.
32 Исраил халкы Иордан елгасын кичкәннән соң егерме алтынчы елда, ягъни Исраил халкы Мисырдан чыкканнан соң алтмыш алтынчы елда, Ешуа карт булып, йөз сигез яшьтә иде.
33 Йәһвә барлык исраиллеләргә тирә-юньдәге дошманнардан тынычлык биргәннән соң, Ешуа барлык Исраил халкын, аларның өлкәннәрен, хөкемдарларын һәм җитәкчеләрен чакырды. Ешуа Исраил өлкәннәренә һәм хөкемдарларына болай диде: «Менә мин карт, өлкән яшьтә, һәм сез Раббы сезнең алыгыздан куып чыгарган барлык халыкларга нәрсә эшләгәнен күрдегез, чөнки Раббы сезнең өчен сугышты».
34 Шуңа күрә хәзер Муса канунының барлык сүзләрен үтәргә һәм үтәргә тырышыгыз, аннан уңга да, сулга да тайпылмагыз, җирдә калган халыклар арасына кермәгез, аларның илаһларының исемен телгә алмагыз, ә бүгенге көнгә кадәр эшләгәнегез кебек, Раббыгыз Аллаһыгызга ябышыгыз.
35 Һәм Ешуа Исраил улларын гомер буе Раббыга хезмәт итәргә өндәде.
36 Һәм барлык исраиллеләр болай диделәр: «Без, безнең балаларыбыз, безнең нәселебез һәм безнең нәселебез гомер буе Раббы Аллаһыбызга хезмәт итәчәкбез».
37 Шул көнне Ешуа халык белән килешү төзеде һәм Исраил улларын җибәрде, һәм алар һәрберсе үз җиренә һәм үз шәһәренә киттеләр.
38 Ул көннәрдә, Исраил балалары үз шәһәрләрендә имин яшәгәндә, Мисырдан алып килгән ата-бабалары кабиләләренең табутларын һәрберсе үз балалары мирасына күмгән. Исраил балалары Ягъкубның унике улын, һәрберсе үз балалары милкенә күмгән.
39 Исраил балалары Мисырдан алып чыккан Ягъкубның унике улын күмгәннәр шәһәрләрнең исемнәре менә шул.
40 Алар Рубен белән Гадны Муса аларның балаларына биргән Римиядә, Иорданның бу ягында җирләделәр.
41 Шимун белән Левины алар Шимун улларына биргән Мауда шәһәрендә җирләделәр, һәм шәһәрнең чите Леви улларына бирелде.
42 Алар Яһүдне Бәйтлеһем каршысындагы Бенямин шәһәрендә җирләделәр.
43 Иссахар белән Зебулунның сөякләрен алар Сидонда, балаларына калган өлештә күмделәр.
44 Данны үз балаларының шәһәрендә, Эштаелда, җирләделәр, ә Нафтали белән Ашерны Кадеш-Нафталида, һәрберсе үз балаларына биргән урынында җирләделәр.
45 Йосыфның сөякләрен Шехемдә, Ягъкуб Хамордан сатып алган һәм Йосыфка мирас итеп бирелгән җир өлешендә күмделәр.
46 Алар Беньяминны Иерусалимда, Беньямин улларына бирелгән иебуслылар каршында җирләделәр; Исраил уллары үз аталарын үз балаларының шәһәрендә җирләделәр.
47 Ике елдан соң, Нун улы Ешуа йөз ун яшендә вафат булды, һәм Ешуа Исраилне егерме сигез ел хөкем итте, һәм Исраил гомеренең барлык көннәрендә Раббыга хезмәт итте.
48 Ешуаның башка эшләре, аның сугышлары, Исраилне шелтәләгән сүзләре, аларга кушканнары һәм аның заманында Исраил балалары биләгән шәһәрләрнең исемнәре, менә алар Ешуаның Исраил балаларына язган сүзләре китабында һәм Муса, Ешуа һәм Исраил балалары язган Раббының сугышлары китабында язылган.
49 Исраил балалары Йошуаны мирас итеп алган җире чикләрендә, Эфраим тавындагы Тимнат-Серахта җирләделәр.
50 Шул көннәрдә Һарун улы Элезер вафат булды, һәм аны улы Финеасның Эфраим тавындагы аңа бирелгән калкулыкта күмделәр.

91 нче БҮЛЕК

1 Ул вакытта, Ешуа үлгәннән соң, кәнган халкы әле дә бу җирдә иде, һәм исраиллеләр аларны куып чыгарырга булдылар.
2 Исраил халкы Раббыдан: «Канханлыларга каршы сугышырга кем беренче булып барыр?» – дип сорадылар. Раббы: «Яһүдләр барачак», – диде.
3 Яһүд балалары Шимунга: «Безнең белән безнең җирләргә бар, без кәнганлыларга каршы сугышырбыз, һәм без дә синең җирләреңә синең белән барырбыз», – диделәр. Шуңа күрә Шимун балалары Яһүд балалары белән бардылар.
4 Яһүд балалары барып, кәнганлыларга каршы сугыштылар, шуңа күрә Раббы кәнганлыларны Яһүд балалары кулына бирде, һәм алар Безектә аларны ун мең кеше итеп үтерделәр.
5 Алар Безектә Адонибезек белән сугыштылар, ләкин ул алардан качты, һәм алар аны куып җиттеләр һәм

тоттылар, һәм аны тотып алдылар, баш бармакларын һәм аяк бармакларын кисеп алдылар.
6 Адонибезек болай диде: «Бармаклары һәм аяклары киселгән алтмыш ун патша минем өстәл астыннан ризык җыйдылар, мин ничек эшләсәм, Аллаһы миңа шулай җәза бирде, һәм алар аны Иерусалимга алып килделәр, һәм ул шунда үлде».
7 Шимон балалары Яһүд балалары белән бергә барып, кәнганлыларны кылыч белән үтерделәр.
8 Раббы Яһүд балалары белән иде, һәм алар тауга менделәр, һәм Йосыф балалары Бәйтелгә, ягъни Лузга, менделәр, һәм Раббы алар белән иде.
9 Йосыф балалары Бәйтелне карап чыктылар, һәм сакчылар шәһәрдән чыгып баручы бер кешене күрделәр, һәм аны тотып алдылар һәм аңа: «Хәзер безгә шәһәргә керү юлын күрсәт, һәм без сиңа яхшылык эшләрбез», – диделәр.
10 Ул кеше аларга шәһәргә керү юлын күрсәтте, һәм Йосыф балалары килеп, шәһәрне кылыч белән кыйнадылар.
11 Алар бу кешене гаиләсе белән җибәрделәр. Ул хетлыларга китте һәм шәһәр төзеде, һәм аңа Луз дип исем кушты. Шулай итеп, барлык исраиллеләр үз шәһәрләрендә яшәделәр, ә Исраил балалары үз шәһәрләрендә яшәделәр. Исраил балалары Ешуа яшәгән көннәрдә дә, Ешуадан соң гомерләре озайган һәм Йәһвәнең Исраил өчен башкарган бөек эшләрен күргән өлкәннәр яшәгән көннәрдә дә Раббыга хезмәт иттеләр.
12 Ешуа үлгәннән соң, өлкәннәр Исраилдә унҗиде ел хөкем иттеләр.
13 Барлык өлкәннәр дә Исраилнең кәнганлыларга каршы сугышларында катнаштылар, һәм Раббы кәнганлыларны Исраил балалары алдыннан куып чыгарды, исраиллеләрне үз җирләренә урнаштырырга.
14 Ул Ибраһимгә, Исхакка һәм Ягъкубка әйткән барлык сүзләрен һәм аларга һәм аларның балаларына кәнганлыларның җирен бирергә ант иткән антын үтәде.
15 Раббы Исраил улларына, ата-бабаларына ант иткәнчә, бөтен Ханаан җирен бирде, һәм Раббы аларга тирә-юньдәгеләрдән тынычлык бирде, һәм Исраил уллары үз шәһәрләрендә имин яшәделәр.
16 Ходай мәңгегә данлансын, амин һәм амин.
17 Үзегезне ныгытыгыз, һәм Раббыга таянучыларның барысының да йөрәкләре нык булсын. Ахыр.